

MAGYARORSZÁG 2006. ÉVI ÉVES ÉS ZÁRÓ JELENTÉSE
A SAPARD PROGRAM VÉGREHAJTÁSÁRÓL
2000-2006

BUDAPEST, 2007. JÚNIUS 14.

A SAPARD MB által 2007. június 28-án
elfogadott verzió
A Bizottság 027179 ügyiratszámú, 2007. október 22-i levele alapján átdolgozott változat

TARTALOMJEGYZÉK

1. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	5
2. BEVEZETŐ RÉSZ – ALAPINFORMÁCIÓ A PROGRAMMAL KAPCSOLATOSAN....	7
2.1. A SAPARD célkitűzései	7
2.2. Földrajzi alkalmazás.....	8
2.3. Végrehajtási időszak, amelyre a jelentés vonatkozik.....	9
3. OPERATÍV INFORMÁCIÓ	10
3.1. A Program végrehajtása során felmerülő társadalmi-gazdasági tényezők változásának jellemzése, politikai, jogszabályi háttér változása.....	10
3.2. Általános gazdasági trendek.....	11
3.3. A mezőgazdaság és vidék helyzete	14
3.4. Országos, regionális és ágazati politikák hatása a Program végrehajtására.....	19
4. A SAPARD Program végrehajtása, működtetése, Program-menedzsment	21
4.1. A SAPARD Monitoring Bizottság tevékenységének összefoglalója, főbb döntések .	21
4.1.1. SMB ülések	21
4.1.2. Írásbeli szavazások	23
4.2. A pénzügyi táblák módosításainak összefoglalása, a prioritások, az intézkedések és az évek közötti átcsoportosítások felsorolása, a Bizottsági döntések felsorolása, a hatályos (legutolsó) pénzügyi tábla összefoglalása.....	24
4.2.1. SAPARD keretek	24
4.2.2. Kamatok	27
4.2.3. Kiegészítő források	27
4.3. A Program-menedzsment és a monitoring rendszer változásainak főbb jellemzése a program végrehajtása során.....	28
4.3.1. Programmódosítások	28
4.3.2. Intézményi keretek	29
4.3.2.1. SAPARD Hivatal	29
4.3.2.2. SAPARD Irányító Hatóság	31
4.3.3. A SAPARD MKK évenkénti változásai a Program végrehajtásának időszakában	33
4.3.4. A program megvalósítást befolyásoló kapacitás és egyéb humán erőforrás problémák.....	35
4.3.5. Program monitoring, az adatszolgáltatási rendszer működése.....	36
4.3.5.1. MVH monitoring tevékenysége	36
4.3.5.2. Program monitoring	38
4.3.5.3. IH monitoring tevékenysége	38
4.3.5.4. Informatikai nyilvántartó rendszer és adatbázis fejlesztése	38
4.4. A program-menedzsmentre és monitoringra fordított TS források elemzése, információs és tájékoztatási tevékenység.....	39
4.5. Együttműködés más közösségi alapokkal és kétoldalú alapokkal; annak alátámasztása, hogy közösségi források nem helyettesítették már meglévő forrásokat	43
4.6. Eélyegyenlőség és környezeti fenntarthatóság.....	44
4.7. Közbeszerzési eljárások	46
4.7.1. A közbeszerzési eljárásról Magyarország EU-s tagfelvételéig	46
4.7.2. A közbeszerzésekről szóló 2003. évi CXXIX. törvény alkalmazása a SAPARD eljárásrendben.....	47
4.8. Versenyszabályozás	48
4.9. Közös Agrárpolitika	48

5. A SAPARD program ellenőrzése.....	49
5.1. A SAPARD Hivatal belső ellenőrzési tevékenysége	50
5.2. Az elvégzett ellenőrzések és tapasztalatai a Program végrehajtása során.....	51
5.3. A projektekhez kapcsolódó ellenőrzések	53
5.3.1. Az ellenőrzési rendszer módosításai a 2000-2006 időszakra vonatkozóan	53
5.3.2. Helyszíni ellenőrzések tapasztalatai	55
5.3.3. Előzetes helyszíni szemlék – ex ante monitoring látogatás	55
5.3.4. Közbeső ellenőrzés – kifizetéshez kapcsolódó fizikai ellenőrzés	55
5.3.5. Utólagos ellenőrzés - ex post monitoring látogatás	59
5.3.6. Pénzügyi ellenőrzések	60
5.3.7. Részelszámolások pénzügyi ellenőrzése	60
5.3.8. Végelszámolások pénzügyi ellenőrzése	62
5.4. Szabálytalanságkezelés	62
5.4.1. Hivatal által észlelt szabálytalanságok összetétele és a szabálytalansági eljárások kimenetele évenként és intézkedésenként	64
5.4.2. A feltárt és az OLAF-nak jelentett szabálytalanságok	68
5.5. Külső ellenőrzések	69
5.5.1. Az ÁSZ, mint SAPARD Igazoló Szerv által végzett ellenőrzések	69
5.5.2. Az EU SAPARD audit tapasztalatai, javaslatok végrehajtásának nyomkövetése	70
5.5.3. Az Európai Számvevőszék 2004. évi ellenőrzése Magyarországon	70
6. A SAPARD program végrehajtása.....	72
6.1. Pénzügyi végrehajtás.....	72
6.1.1. SAPARD források.....	72
6.1.2. NVT források	74
6.1.3. Sapard kamatok	75
6.1.4. SAPARD források összesen.....	76
6.1.5. Sapard Bizottsági elszámolások	78
6.2. Az egyes intézkedések végrehajtása.....	78
6.2.1. A SAPARD Program intézkedéseinek rövid bemutatása	80
6.2.1.1. Mezőgazdasági vállalkozások bemutatása (111)	80
6.2.1.2. Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának és marketingjének fejlesztése (114).....	80
6.2.1.3. Falufejlesztés-és megújítás, a vidék (1305)	81
6.2.1.4. Tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése (1306)	81
6.2.1.5. A vidéki infrastruktúra fejlesztése és javítása(1308)	81
6.2.1.6. Technikai Segítségnyújtás (41)	81
6.2.2. A SAPARD Program módosításainak összefoglalása:	82
6.2.3. A SAPARD program lebonyolításának feladatai és szervezeti háttere.....	83
6.2.3.1. A pályázatkezelés folyamata, a pályázatok beérkezésének és feldolgozásának üteme	83
6.2.3.2. A beérkezett pályázatok száma, területi és intézkedések közötti megoszlása, minősége, elbírálása.....	85
6.2.3.3. Szerződéskötés	95
6.2.3.4. Kifizetések.....	101
6.2.3.4.1 A kifizetések alakulása intézkedésenként	107
6.2.3.4.2 Kifizetések 2006.....	112
6.2.3.5. A projektek megvalósítása	115

6.2.3.5.1 Az eredmények összefoglalása, kvalitatív és kvantitatív leírás a vonatkozó monitoring indikátorok alapján	115
6.2.3.5.2 Meghiúsulások	133
6.2.3.5.3 A gazdasági, társadalmi és környezeti hatások értékelése	137
6.2.4. A mid-term értékelés ajánlásainak felhasználása a Program végrehajtása, illetve a csatlakozást követő programok végrehajtása során.....	138
7. A SAPARD program tapasztalatainak felhasználása a csatlakozást követő programok végrehajtásában	141
8. A SAPARD és más nemzetközi pénzügyi eszközök koordinálása	142

1. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A SAPARD jelen Záró-, illetve egyben a 2006. évi Éves jelentése, Magyarország és az Európai Bizottság között 2001. március 1-jén megkötött Többéves Pénzügyi Megállapodás (TPM) B Mellékletének 8. cikkében foglaltaknak megfelelően készült, az abban foglaltaknak követelményeknek megfelel.

A jelentés elkészítésében a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium Agrárvidékfejlesztési Főosztálya, mint a SAPARD Irányító Hatóság (IH) feladatait ellátó egység, a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH, volt SAPARD Hivatal), az Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézet (AKII) valamint a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) vettek részt, a következő hozzájárulásokkal:

- SAPARD IH: a jelentés koordinációja, megfogalmazása, egységes szerkezetbe való foglalása és fordítása,
- MVH: a végrehajtási feladatok ellátásából kifolyólag operatív információ szolgáltatása, a jelentés egyes szakmai részeinek elkészítése,
- AKII: agrárgazdasági adatok gyűjtése, feldolgozása és szolgáltatása,
- KSH: a nemzetgazdaságra, valamint azon belül az agrárágazatra vonatkozó adatok gyűjtése, feldolgozása és szolgáltatása.

Ezen Záró- és Éves jelentés Magyarország SAPARD programjának 2006. évi megvalósítását, valamint 2000-2006 közötti teljes életciklusának terjedelmét öleli föl, kitérve a megvalósítás során bekövetkezett változásokra, a végrehajtás sikerességére, a pénzügyi lebonyolításra, a nyomon követésre, valamint a Program által elért eredmények eredeti célokkal történő összevetésére.

A Zárójelentés számszerű információi 2006. december 31-ei állapot szerint rendszerezetten kerülnek bemutatásra elemzésre.

A SAPARD program keretében a **program teljes időszakát** vizsgálva mindösszesen 414,02 Mrd Ft projekt értékű, 8828 darab pályázat érkezett be a pályázat benyújtásának végső határidejéig 2004. április 30-áig, melynek támogatási igénye 216, 95 Mrd Ft volt. A beérkezett pályázatokra vonatkozóan, a szerződéskötési határidő, 2004. szeptember 30. végéig, 2774 db pályázat esetében, 138,04 Mrd Ft projekt értékben kerül sor támogatási döntés meghozatalára és szerződéskötésre, 65,25 Mrd Ft támogatási összegben. A szerződések támogatási forrásait a SAPARD Többéves Pénzügyi Megállapodásokban és 2000., 2001-2002., és 2003. évi Éves Pénzügyi Megállapodásokban rögzített eredeti SAPARD keretek, illetve a SAPARD számlákon felhalmozódott kamatok biztosították, kiegészítve az Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (NVT) kereteiből átcsoportosított forrásokkal, valamint a SAPARD források maradéktalan lehívását elősegíteni hivatott nemzeti többlet-kötelezettségvállalási forrással. Az időközben meghíúsult pályázatokat is számba véve, 2006. december 31-én szerződéssel rendelkezik 2640 pályázó. A hatályos szerződések projekt értéke 131,96 Mrd Ft, támogatási összege pedig 62,51 Mrd Ft.

A szerződéssel rendelkező projektek esetében – az eredeti SAPARD kerete, valamint a SAPARD számlák kamatai terhére - 3693 esetben került sor kifizetésre 53,73 Mrd Ft támogatási összegben. Az NVT terhére átcsoportosított források terhére 312 esetben került sor

kifizetésre 5,16 Mrd Ft értékben. Össességében tehát 2006. december 31-éig, 4005 esetben és 58,89 Mrd Ft támogatási összegben került sor a kifizetések teljesítésére.

Tekintettel arra, hogy a SAPARD program pályázatkezelési és szerződéskötési szakasza Magyarország 2004. május 1-jei csatlakozása kapcsán még 2004. évben lezárásra került, így a **2006. év folyamán** a szerződéssel rendelkező pályázatok megvalósítása folytatódott és a 2006. év során 609 esetben és 12,82 Mrd Ft támogatási összegben került sor kifizetések teljesítésére. A 2006. év folyamán az intézményi feladatok is jelentősen módosultak hiszen a hangsúlyok az ellenőrzésekre, nyomon követésre és a végső kifizetések teljesítésére helyeződött át.

2. BEVEZETŐ RÉSZ – ALAPINFORMÁCIÓ A PROGRAMMAL KAPCSOLATOSAN

2.1. A SAPARD célkitűzései

Magyarország SAPARD programját a Tanács 1268/1999/EK Rendeletének megfelelően készítette el és terjesztette az Európai Bizottság elé, amely ezt 2000. októberében, a C(2000)2738. számú határozatával hagyta jóvá.

A SAPARD program céljai összefoglalóan a következők voltak:

- növelni a magyar agrárgazdaság versenyképességét,
- csökkenteni a mezőgazdasági tevékenységből származó káros környezeti hatásokat,
- elősegíteni a vidéki térségek adaptációs képességét,
- munkahelyteremtés és munkahelymegtartás,
- felkészíteni a tagjelölt országokat az úgynevezett Strukturális Alapok fogadására.

A Program tervezési fázisában új keletű vitapontként jelentkezett a Magyarországon hagyományosan erős agrár-, és az újnak számító vidékfejlesztési szakma közötti szemléletbeli eltérés, ugyanakkor közös pontként jelentkeztek a következő területek:

- a mezőgazdaság fenntartható és többfunkciós ágazat kell legyen, amely nem csak önmagáért, hanem egy szélesebb társadalmi rétegért is felelős,
- a termelés racionalizálásán és támogatásán keresztül egy export orientált agrárgazdaság kialakítása a cél,
- a környezetvédelem, az állatjóllét, az egészséges és minőségi alapanyag- ill. élelmiszertermelés eddig elért eredményei, valamint a vidéki térségek élhetősége megőrzendőek és továbbfejlesztendőek,
- átlátható, biztonságos, kiszámítható és konzisztens támogatási rendszer, valamint a rendszer kontinuitására szükséges.

A SAPARD Terv összeállítása során figyelembe vették a következő dokumentumokat: a Magyar Kormányprogram; a Mezőgazdasági, Regionális- és Vidékfejlesztési Stratégia; a Magyar Gazdaság Átfogó Fejlesztési Terve; az Előzetes Nemzeti Fejlesztési Terv és a Nemzeti Agrár-Környezetvédelmi Program.

A programozás során a partnerség elve érvényesült, hiszen az Európai Bizottság által delegált szakértők és magyar kormányzati szakértők mellett az önkormányzatokat, több civil szervezetet és szociális partnert is.

A Bizottság által meghatározott, SAPARD forrásokból támogatható 15 agrár- és vidékfejlesztési területből Magyarország 10 területet választott ki, amelyekből Programját fölépítette:

1. Az agrárágazat piaci hatékonyságának növelése érdekében:

- mezőgazdasági vállalkozások beruházásainak támogatása
  - mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának és marketingjének fejlesztése
  - termelői csoportok felállítása, működtetése
  - a környezetvédelem szempontjainak előtérbe helyezése
  - az agrár-környezetvédelem szempontjainak előtérbe helyezése
2. A vidéki területek adaptációjának és fejlesztésének elősegítése érdekében:
- falufejlesztés és –felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése
  - a tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése
  - a vidéki infrastruktúra fejlesztése és javítása
3. A program többi eleméhez horizontálisan kapcsolódó intézkedések:
- a szakképzés támogatása a többi intézkedés segítésére
  - technikai segítségnyújtás

A kiválasztott intézkedésekre allokált forrás a többi 9 SAPARD kedvezményezett tagjelölt ország által benyújtott programok átlagához húzott, kivéve a technikai segítségnyújtást, amelyre Magyarország a legkisebb forrást allokálta.

Az eredeti SAPARD tervtől eltérően három intézkedés meghirdetésére nem került sor.

A Szakképzés, továbbképzés intézkedés meghirdetését az agrárképzés és a tanácsadói kör megfelelő tudásszintje nem tette indokolttá, e tevékenység támogatására a következő támogatási időszakban az EMOGA Orientációs Részlegéből finanszírozott AVOP-ban, a 2004-2006-os időszakban került sor.

Az „Agrár-környezetvédelmet és tájfenntartást szolgáló termelési módszerek” intézkedés esetében 2000-ben már futott egy nemzeti AKG-célprogram, és komoly források megnyílására lehetett számítani az EMOGA Garancia Részlegéből finanszírozott NVT-ben, a 2004-2006-os időszakban.

A „Termelői csoportok felállítása és működtetése” intézkedés indítását a pályázói oldalon fennálló szervezeti és az intézményi szinten fennálló szabályozási hiányosságok akadályozták, de ezen intézkedés is bevezetésre került az EMOGA Garancia Részlegéből finanszírozott NVT-ben, a 2004-2006-os időszakban.

2.2. Földrajzi alkalmazás

Az agrárstruktúra átalakítását szolgáló intézkedések pályázatainak befogadásának nem volt földrajzi korlátja, mindenki pályázhatott lakóhelyétől, telephelyétől függetlenül.

A három vidékfejlesztési intézkedés csak az ún. vidéki területekre érvényes. A vidéki térség fogalmát a SAPARD Terv konkrétan meghatározta: 120 fő/km²; alatti népsűrűségű terület.

2.3. Végrehajtási időszak, amelyre a jelentés vonatkozik

Ez a jelentés a SAPARD programra vonatkozó TPM B. mellékletének 8. cikkének 5. bekezdésének megfelelően készített végső végrehajtási jelentés, amely magában foglalja a SAPARD program 2006. évre vonatkozó éves végrehajtási jelentését.

3. OPERATÍV INFORMÁCIÓ

3.1. A Program végrehajtása során felmerülő társadalmi-gazdasági tényezők változásának jellemzése, politikai, jogszabályi háttér változása

A SAPARD program magyarországi mezőgazdasági környezete erősen determinált volt a rendszerváltás utáni elindult szektorális átstrukturálódás által. A birtokszerkezet földosztás általi elaprózódása, a nagyméretű termelőegységek minimális számúra való leépülése és leépítése a SAPARD indulásakor a kisméretű gazdaságok versenyképességének megcélzását feltételezte. Az elaprózódott birtokszerkezet ellenére a mezőgazdaság termék-szerkezete nem alakult át analóg módon, azaz a kisebb gazdaságok továbbra is ugyanazon a környezetileg (és „történelmileg” is) determinált termékeket állították elő (pl. gabonafélék). A rentábilisan működő és termelékenységben előjáró nagybirtokokat és szövetkezeteket a kisebb gazdaságok a rendelkezésükre álló tárgyi feltételekkel (technológia, géppark) nem tudták kiváltani. Igény mutatkozott ezáltal a technológiai fejlesztés előtérbe helyezésére.

A termelékenység növelése, de legalább szinten tartása, és a versenyképességre való törekvés nem csak a hazai, hanem a külső piacokon való helytállás fontos feltétele volt. Mivel az agrártermékek magyarországi piaca is egyre inkább megnyílt, az ország pozitív agrár-külkereskedelmi egyenlege is egyre olvadt. A belföldi fogyasztók hagyományos ár-érzékenysége a fogyasztást az olcsóbb importtermékek felé tolta, így az agrárszektor egyre inkább az import és a hazai árérzékeny fogyasztás harapófogójába került.

A vidékfejlesztés keretei Magyarországon a SAPARD program indulásakor nyerték el kezdő formájukat. Mivel a vidékfejlesztés viszonylag új, kisebb súlyú fejlesztési szempont volt, ki kellett harcolnia az őt megillető helyet a támogatási programban. Segítségére volt ebben a Közösség támogatása, valamint ez EU-tagállami pozitív, a vidékfejlesztés multi-szektorális hatásainak tapasztalatai. Katalizátorként hatott a Közösségen belüli felismerés is, miszerint a vidékfejlesztés nem a mezőgazdasági fejlesztéstől különálló, vagy annak alárendelt tevékenység, sőt, már-már az agrárfejlesztést is szinte teljesen lefedő, a vidéki térségek átfogó fejlesztését célzó koncepció. A SAPARD feladata volt a vidékfejlesztési szemlélet magyarországi meghonosítása, a Közösség által elvárt rendszerszemléletű vidéki fejlesztés hiánya miatti űr kitöltése is.

A SAPARD indulásakor is léteztek olyan hazai támogatási programok (gépvásárlás), amelyek a fenti problémák kezelésére és feladatok megoldására koncentráltak. A SAPARD beindulásával ezek azonban – mivel közösségi forrásokat váltottak volna ki – leépítésre kerültek. A hazai költségvetés szűkös lehetőségei egyébként is nagyon behatárolták a hazai támogatások keretei.

A SAPARD ill. párhuzamosan az ISPA és PHARE programok is tanuló-programokként kerültek meghirdetésre a csatlakozni szándékozó országok számára. Bár az ezekben allokált források korántsem voltak elegendők mélyreható változtatásokhoz, a céljuk nem is ez volt. A mezőgazdaságban a hosszútávú, komplex és integráló tervezés ismételt meghonosítására volt szükség, a fent említett megváltozott belső környezet miatt. Ennek

feltétele volt a megfelelő tervező-lebonyolító intézményrendszer létrehozása és a szakembergárda kitanítása. A SAPARD program nélkül sem a magyar agrár- és vidékfejlesztési szakma, sem a potenciális kedvezményezettek, sőt, az államigazgatás rendszere (pl. jogszabályalkotás) sem tudott volna zökkenőmentesen adaptálódni az EU-csatlakozás utáni környezethez és előírásokhoz.

3.2. Általános gazdasági trendek

Külső környezet

2006-ban az **Európai Unió** növekedése jelentősen felgyorsult, az éves növekedés majd 3%-os volt. Az Unió legjelentősebb gazdaságai is – különösen igaz ez a német gazdaságra – új lendületet kaptak. A növekedés a termelékenység emelkedése nélkül ment végbe, a növekedés fő húzóereje az export volt (9,2%-os növekedés), a kivitel növekedése meghaladta az importét. Az EU-25 egészében a GDP összes komponensének bővülése meghaladta az előző évit. A pénzügyi piacokon a finanszírozási kondíciók romlottak, rövid és a hosszú távú kamatok viszonylagos árstabilitás mellett növekedtek.

1. táblázat – Az Európai Unió fő gazdasági mutatói (százalékos változás, év/év)*

Mutató	2004	2005	2006
<i>GDP és fő komponensei</i>			
GDP	2,4	1,7	2,9
Végső fogyasztás	2	1,6	2,1
Hazai kereslet	2,4	1,8	2,7
Végső kormányzati fogyasztás	1,6	1,7	2,1
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	3,1	3,0	5,2
Export	7,1	5,1	9,2
Import	7,3	5,7	8,8
<i>Finanszírozási kondíciók</i>			
Euróövezet három hónapos kamatláb, éves átlag	2,11	2,19	3,08
Euróövezet tízéves állampapír hozamok, éves átlag	4,12	3,42	3,84
<i>Árak</i>			
Harmonizált fogyasztói árindex	2,1	2,2	2,2

Forrás: EUROSTAT.

*Ha külön nem jelezzük az adatok az EU-25 országokra vonatkoznak.

Belső folyamatok

2006-ban a magyar gazdaság, kihasználva a tovább élénkülő külpiaci konjunktúrát, 3,9%-kal növekedett. A növekedés motorja egyértelműen az export volt, a fogyasztás alig változott, míg a beruházások majd 2%-kal csökkentek. A kormányzati fogyasztás visszafogása ellenére az államháztartás hiánya és az államadósság a piactudományi átmenet éveit idéző magasságokban emelkedett. A munkaerőpiacon kedvező folyamatoknak lehettünk tanúi, mind az aktivitási ráta, mind a foglalkoztatás növekedett. Az államháztartási egyensúly helyreállítását célzó intézkedések hatásai elsősorban az elmúlt év utolsó negyedében voltak érzékelhetők.

2. Táblázat – Magyarország általános gazdasági-társadalmi jelzőszámai

Mutató	2004	2005	2006
<i>GDP és fő komponensei (százalékos változás, év/év)</i>			
GDP	4,9	4,2	3,9
Végső fogyasztás	2,8	3,4	0,4

Mutató	2004	2005	2006
Hazai kereslet	4,2	0,6	-0,6
Végső kormányzati fogyasztás	1,9	1,9	-2,6
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	7,7	5,6	-1,8
Export	15,7	11,6	18,0
Import	14,1	6,8	12,6
<i>Munkaerőpiac (15-74 éves korosztályra vonatkozó adatok)</i>			
Aktivitási ráta	53,8	54,5	55,0
Munkanélküliségi ráta	6,1	7,2	7,5
Foglalkoztatási ráta	50,5	50,5	50,9
Munkaerő-termelékenység főre vetítve (EU-25=100)	69,8	71,3	*72,6
Reálkereseti index (előző év azonos időszaka=100)	99,0	106,3	103,5
<i>Árak (előző év=100)</i>			
Ipari termelői árak		104,3	106,5
Mezőgazdasági termelői árak		100,7	110,6
Harmonizált fogyasztói árindex	106,8	103,5	104,0
<i>Államháztartás</i>			
A kormányzati szektor egyenlege a GDP %-ában	-6,5	-7,8	-10,1
A kormányzati szektor adóssága a GDP %-ában	59,4	61,7	68,5

Forrás: KSH, EUROSTAT, Pénzügyminisztérium.

*Előrejelzés

Gazdasági növekedés

2006-ban a **bruttó hazai termék** (GDP) az előző évhez képest változatlan áron 3,9%-kal bővült, ami jelentősen elmarad a közép-kelet-európai országok növekedésétől. A növekedés az utolsó negyedévben lassult le, ebben mind a háztartások fogyasztása, mind a beruházások alakulása közrejátszott. A lassulást a kedvezően alakuló külkereskedelem sem tudta ellensúlyozni.

A növekedés húzóereje egyértelműen az export volt, a hazai kereslet és a beruházások egyaránt csökkentek. Ennek okai a keresletszűkítő gazdaságpolitikai intézkedések, a reálbér növekedésének lassulása és a kormányzati jóléti kiadások csökkenése voltak. Az előző évhez képest a kormányzati végső fogyasztás 2,6%-kal csökkent.

A **külkereskedelemben** az export dinamikája jelentősen meghaladta az importét a cserearány folyamatos és számottevő romlása ellenére. A külkereskedelmi mérleg hiánya 2006-ban 2 milliárd eurót tett ki, 940 millióval alacsonyabb összeget a 2005. évinél.

Munkaerő-piac

A gazdaságilag aktív népesség az előző évhez képest mintegy 42 ezer fővel nőtt, a létszámemelkedés nagyobb részt (69%) a foglalkoztatás bővülésével, kisebb részt a munkakeresés intenzitásának erősödésével magyarázható (31%). A foglalkoztatási ráta 0,4%-kal emelkedett.

A **15–24 éves korosztály** munkaerő-piaci jelenléte 2005-ben 26,8%-os volt. A fiatalok távolmaradását továbbra is főként az oktatási, képzési idő meghosszabbodása

indokolja. Míg a korábbi években a fiatalok foglalkoztatási aránya csökkenő tendenciát mutatott, addig 2006-ban a stagnálás volt a jellemző.

2006-ban a foglalkoztatottak létszáma, ha kis mértékben is, de nőtt, így éves átlagban 3906 ezren minősültek foglalkoztatottnak, ami 27,4 ezer fős bővülést jelent – a foglalkoztatási ráta így a 15–64 éves korosztályban elérte az 57,3%-ot. Ehhez a bővüléshez elsősorban az 55-64 éves korcsoport körében bekövetkezett mintegy 3,6 százalékos növekedés járult hozzá, míg a 15-24 éves népesség munkaerő-piaci mutatói jelentősen romlottak.

A relatíve alacsony magyar foglalkoztatási ráta fő magyarázata a csak alapfokú iskolai végzettségűek igen nagyfokú inaktivitása, amely mindkét nemre és a munkaerőpiacon legaktívabbnak számító középkorosztályra is igaz. Az atipikusnak tekintett munkavállalási formák közül a részmunkaidős foglalkoztatás súlya nem változott. Az összes foglalkoztatott kevesebb mint 4%-a dolgozott 2006-ban is ilyen módon, többségükben idősebb (gyakran már nyugdíjasként munkát vállaló) nők.

A munkaerőpiac **területi egyenlőtlenségei** továbbra is jelentősek. Míg a legkedvezőbb helyzetben levő Közép-Magyarországon a foglalkoztatási ráta 56,2%-os, a munkanélküliség pedig 5,1%-os volt, addig a legrosszabb mutatókkal rendelkező Észak-Magyarországon ennél több mint 10% ponttal alacsonyabb a foglalkoztatás, és több mint a duplája a munkanélküliségi ráta.

A **munkaerő iránti kereslet** nemzetgazdasági szinten 2006. első negyedévében 4,5%-kal meghaladta az egy évvel azelőttit, a második és harmadik negyedévben 0,5, illetve 1,5%-kal elmaradt attól, a negyedik negyedévben ismét, mégpedig jelentősen – 15,6%-kal – túlhaladta azt. A nemzetgazdaság üres álláshely számának 2005. évhez mért növekedésében a vállalkozásoknál jelentkező munkaerő iránti kereslet játszotta a főszerepet.

Árak

A **fogyasztói árindex** növekedése az év utolsó negyedévében felgyorsult, az év egészére nézve mintegy 4%-os növekedés volt tapasztalható. A legnagyobb mértékű áremelkedés az élelmiszerek (7,7%) és a háztartási energia (6,4%) területén volt tapasztalható.

Az **ipari termelői árak** az előző évinél egy kissé nagyobb mértékben (4,3%-ról 6,5%-ra), míg a mezőgazdasági termelői árak jelentősen (10,6%-kal) emelkedtek.

Államháztartás

Az államháztartás egyensúlya 2006-ban a kilencvenes évek eleji piacgazdasági átmenet éveit idéző mértékben bomlott meg. A **kormányzati szektor hiánya** 2006-ban, a GDP százalékában 10,1%-ot tett ki, az **államadósság** majd 70%-ra növekedett.

Jogszabályi háttér változása

A SAPARD Tervet érintő legfőbb jogszabályi változás a 35/2004.(III.31.) FVM rendelet volt, a „Magyarország SAPARD Terve 2000-2006” kihirdetéséről szóló 53/2001. (VIII.17.) FVM rendelet módosításáról. A rendelet legfontosabb módosításai az alábbiak voltak:

- A „Mezőgazdasági vállalkozások beruházásainak támogatása” intézkedés az erő és munkagépek beruházásai mellett kitér az egyéb majori gépek és berendezések, továbbá az üzemanyag tárolás (tartályok), kiadás gépei és berendezései beruházásának elősegítésére is.
- A kedvezményezettek köre kibővült a zöldség- és gyümölcsstermelői csoportokkal, értékesítési szervezetekkel és termelői csoportokkal (TÉSZ, BÉSZ).
- A „4.2. Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának és marketingjének fejlesztése” intézkedés a következő termékek feldolgozásának támogatására is kiterjed: gabona, takarmány, fűszer, biológiai ecet, méz.
- A 4.2. intézkedés esetében a jogosultsági kritériumok kiegészültek a malomipari termékek gyártása, haszonállat-eledel gyártása, a szőlőfeldolgozás és a borkészítés területén.

A SAPARD Program pénzügyi lebonyolítását érintette az Általános forgalmi adóról szóló 1992. évi LXXIV. törvény 2003. január 1-től hatályos módosítása, mivel a SAPARD előcsatlakozási alapból finanszírozott támogatások segítségével beszerzett termékek utáni ÁFA-mentesség megszűnt. Az ÁFA-törvény változása körüli bizonytalanság fennakadásokat okozott mind a pályázatkezelésnél, mind pedig az elszámolásoknál. A 2004. évre vonatkozó ÁFA-törvény a támogatási összeg utáni ÁFA visszaigénylés lehetőségét nem határozta meg világosan, illetve a pályázóktól azt részben megvonta. Ennek következtében a pályázók egy része visszaléphet a beruházástól, a pályázattól, mivel az ÁFA bevételétől elesik.

2004. május 1-jén Magyarország az Európai Unió tagjává vált. Az Európai Unió közbeszerzési direktíváival harmonizált közbeszerzési törvény (2003. évi CXXIX. tv., továbbiakban Kbt.) 2004. május 1-jén lépett hatályba, ezen szabályozás változás érintette a Program beszerzéseire irányadó MKK vonatkozó fejezeteit, melyek a törvényi változásoknak megfelelően módosultak.

3.3. A mezőgazdaság és vidék helyzete

A mezőgazdaság nemzetgazdasági súlya

A mezőgazdaság a KSH adatai szerint a bruttó hazai termékéből 2004-ben 4,8 %-kal részesedett, ami a 2000. évhez képest növekedést jelent. 2005-ben ez a mutató csökkenést jelez (4,3%), azonban ezt a kedvezőtlen trendet 2006-ra sikerült megállítani. A mezőgazdasági beruházások aránya a 2000. évhez képest szintén csökkenő trendet mutat.

A mezőgazdaság nemzetgazdasági súlya				
	2000	2004	2005	2006
Mezőgazdaság részesedése a bruttó hazai termékből	5,4	4,8	4,3	4,3
Élelmiszergazdaság részesedése a nemzetgazdaság összes exportjából (százalék)	8,0	6,9	6,6	6,3
Mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek exportjából származó bevétel (Milliárd forint)	637,0	778,9	825,4	966,2
Mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek importjának értéke (Milliárd forint)	286,7	503,1	597,6	701,6
Mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek külkereskedelmi forgalmának kiviteli többlete (Milliárd forint)	350,4	275,8	227,9	264,5
A mezőgazdaságban, az erdőgazdálkodásban és a halászatban foglalkoztatottak száma (ezer fő)	255,5	204,9	194,0	190,7
A nemzetgazdaságban foglalkoztatottak száma (ezer fő)	3856,2	3900,4	3901,5	3930,1
Mezőgazdasági állóeszköz-felhalmozás aránya	4,09%	3,77%	3,96%	3,71%

Forrás: KSH

A nemzetgazdaság összes exportjából az élelmiszergazdaság részesedése a KSH adatgyűjtése alapján ugyan csökkenő tendenciát mutat, ugyanakkor a mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek exportjából származó bevétel 2000 óta tartó növekedése folyamatos, 2006-ban majdnem elérte az 1000 Mrd Forintot. A mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek külkereskedelmi forgalmának kiviteli többlete a 2005. évben bekövetkező hanyatlás után ismét növekedett.

Közösségi összehasonlításban ma a magyar élelmiszeripar kibocsátását tekintve a 16. helyen áll, az ágazat EU-25 átlagánál koncentráltabb. Termékeinek stabilan közel negyedét exportálja, ennek legalább fele az EU tagállamaiba vándorol, a külkereskedelmi forgalom pozitív egyenlege azonban folyamatosan csökkent az elmúlt években.

Növénytermesztés

Magyarország összes területe 9,3 millió hektár, amelynek ma majd' 70%-a termőterület (2000: 86,3%). Ma az ország mezőgazdasági területe 5,8 millió hektár (2000: 6,2 millió hektár), amely arányát tekintve egyedülállóan magas Európában. Ennek 77%-a szántóterület, 18%-a gyeperő, a konyhakert, a gyümölcsös és a szőlőterület együttesen 5%-ot tesznek ki, ezen arányok szignifikánsan nem változtak.

A mezőgazdasági művelés alatt álló terület nagysága 2006-ra az összterülethez viszonyítva szignifikánsan nem változott (62,53%), de 25%-kal alatta maradt az ország tényleges termőterületének. A művelés alól kivont terület aránya meghaladta a 17,35%-ot, a következő években további növekedése várható (szőlőültetvények kivágási támogatása,

Növénytermesztés				
	2000	2004	2005	2006
Betakarított terület - gabonafélék (1000 ha)	2763	3002	2934	2837
Betakarított termésmennyiség - gabonafélék (1000 tonna)	10036	16779	16212	14601

cukor- és gabonaintervenció leépülése miatt).

A növénytermesztés és a kertészet bruttó kibocsátása csaknem 17%-kal csökkent, a 2000-2006-os SAPARD időszakban. A legerőteljesebben a burgonya- és a zöldség-gyümölcs ágazatban mérséklődött a teljesítmény, legkevésbé pedig a mezőgazdasági kibocsátás több mint 29%-át kitevő gabonaágazatban (a gabonatermelés 2004-2005-ös kimagasló eredményeinek köszönhetően – 2003-ban a betakarított termés 8,7 millió tonna volt, míg 2005-ben ennek közel kétszerese: 16,7 millió tonna). A termőterületet figyelembe véve a termesztett növények között még mindig a gabonafélék aránya messze a legmagasabb (65%), amelynek majd 90%-át egyéni gazdaságok termelték meg.

A növénytermelés csökkenésben elsődleges oka a termelők tőkeszegénysége, az utóbbi évtizedben kialakult alacsony műszaki technológiai színvonal és a kedvezőtlen időjárás.

A növénytermesztés szerepe más szempontból viszont erősödött az elmúlt évtizedben: 2006-ban a gazdasági szervezetek közel háromnegyede foglalkozott kizárólagosan növénytermesztéssel. A 2004-2005-ös időszak kedvező időjárása kimagasló eredményeket hozott, ami viszont a tárolókapacitások szűk keresztmetszetére világított rá.

Állattenyésztés

Az állattenyésztésben a SAPARD Program végrehajtása során alapvetően negatív folyamatok voltak tapasztalhatóak. Míg a szarvasmarha állomány a 2000. évi 805 ezerről 2005-ben 708 ezerre, 2006-ra pedig 702 ezerre süllyedt. A sertésállomány vonatkozásában ebből a szempontból a 2005. év jelentős, amikor is az ország sertésállománya a évtizedek óta nem tapasztalt szintre süllyedt, remélhetőleg a 2006. évi kis emelkedés a jövőbeni növekedés előfutára. A tyúkfélék állományának alakulása is negatív tendenciát mutat.

Az állatállomány					
Megnevezés	2004	2005	2006	A változás mértéke 2004=100%	
				2005	2006
A december 1-i állatállomány (1000 db)					
Szarvasmarha	723	708	702	97,9	97,1
ebből: tehén	345	334	322	96,8	93,3
Sertés	4059	3853	3987	94,9	98,2
ebből: anyakoca	296	277	290	93,6	98,0
Juh	1397	1405	1298	100,6	92,9
ebből: anyajuh	1 088	1082	1030	99,4	94,7
Tyúkfélék	32814	31902	30303	97,2	92,3

Árak

A mezőgazdasági termékek termelőiár-színvonalára a fokozatos emelkedés jellemző, ugyanakkor elmondható, hogy a takarmányok, műtrágyák, a mezőgazdasági gépek beszerzési ára és a mezőgazdasági célú épületek beruházási költségei szintén emelkedő tendenciát mutatnak.

Árindexek			
	2004	2005	2006
Mezőgazdasági termékek termelőiár-színvonala	94,6	100,7	110,6
Növénytermesztési és kertészeti termékek termelői árai	86,2	99,4	118
Állati termékek termékek termelői árai	103,9	101,8	104
Mezőgazdasági ráfordítások árszínvonala	108	100	105,7
Takarmányok árszínvonala	111,9	87,3	104,7
Műtrágyák ára	105	103,6	114,6
Növényvédő szerek ára	102,5	102,2	100,5
Mezőgazdasági gépek beszerzési ára	105,8	105,5	106,1
Mezőgazdasági célú épületek beruházási költségei	106,5	103,4	107,2

Munkaerőpiac, az agrárágazat gazdálkodási formái

A munkaerőpiaci mutatók alapján elmondható, hogy a SAPARD Program végrehajtásának időszakában az aktív korú népesség lassú és fokozatos csökkenése mellett a foglalkoztatottak számának emelkedése megtorpant, a munkanélküliek számának emelkedése pedig felgyorsult.

Sajnálatos tendencia ezen belül, hogy a mezőgazdaságban, az erdőgazdálkodásban és a halászatban foglalkoztatottak száma a nemzetgazdasági összes foglalkoztatottak 4,9 százaléka, azaz 190,7 ezer fő volt 2006-ban, ami kevesebb a megelőző évinél - a nők aránya ezen belül 45,6%-ot tett ki -, ez nem változtat a mezőgazdaságban, az erdőgazdálkodásban és a halászatban foglalkoztatottak számának csökkenő trendjén.

A mezőgazdaság foglalkoztatási lehetősége szezonálisan korlátozott, és egyre csökken: a gépesítés mértéke az élőmunka arányát visszaszorítja, kivéve a minőségi termékeket előállító, élőerős foglalkoztatást. Így a vidéki térségeket a munkanélküliségi ráta magasabb aránya jellemzi, mérsékelt a vállalkozási sűrűség, általános a tőke- és szaktudáshiány. A szolgáltató szektor aránya és az aktivitási ráta is alacsony.

A megnövekedett jövedelmek a személyi jövedelmek lemaradását azonban még mindig nem mérsékelték: a mezőgazdasági foglalkoztatottak bruttó átlagkeresete a SAPARD időszakban sem haladta meg a nemzetgazdasági átlag kétharmadát (2000: 67.173 Ft, 2006: 111.978 Ft).

A magyar mezőgazdaság a gazdálkodási formák tekintetében a legszínesebb ágazatnak tekinthető a nemzetgazdaság egészében, az Európai Unió tagállamainak többségétől is eltérő az üzemstruktúrája miatt: a vállalkozások valamennyi formája megtalálható benne.

Sajátosságaként említhető a kétpólusú gazdaság szerkezet, amit a nagyobb méretű gazdaságok és a kisüzemek jelentenek. A középüzemek súlya a rendszerváltás után kezdett növekedni, megfigyelhető a szövetkezetek és az egyéni gazdaságok nagy száma. Bár utóbbiak száma csökkent az elmúlt években, arra azonban bizonyosság, hogy kisebb vagy nagyobb mértékben, de a magyar háztartások csaknem egyharmada-egynegyede érintett a mezőgazdaságban; társadalmi szerepét ez határozza meg igazán.

A szövetkezéseket ösztönző agrárpolitika hatására növekszik a termelői szerveződések szerepe, amelyeknek számos formája létezik, valódi érdekvédő és -képviselő szerepük azonban még erősítendő.

A mezőgazdaságban, az erdőgazdálkodásban és a halászatban foglalkoztatottak száma a 2000-es 255 ezer főről 2006-ra 190,7 ezer főre csökkent. Egynegyedük továbbra is nő, a vidéki roma lakosság jövedelmi viszonyai is nagyban függenek az ágazatban kínálkozó idényjellegű foglalkoztatástól.

Időjárás

Az elmúlt évek időjárására a változékonyság a legjellemzőbb. Míg a 2001-2003 közötti évek melegek és a csapadékmennyiség szempontjából száraznak vagy átlagosnak mondhatóak voltak (az országos évi középhőmérséklet elérte a 11,4 °C-ot 2002-ben ami 30 évre visszamenőleg a harmadik legmelegebb év volt). A magas hőmérsékleti tendenciát a 2005. év törte meg, amikor is az évi átlagos középhőmérséklet 9,7 °C volt, ugyanebben az évben a csapadék havi értékei rendkívüli változékonyságot mutattak olykor szélsőséges csapadékmennyiséggel. A 2006. évben visszaállt a meleg és száraz időjárás.

A napsütötte órák száma átlagosan 1900 óra körül volt, kivéve a különösen napos 2003-as évet, amikor is a napsütötte órák száma meghaladta a 2200-öt. A csapadékmennyiséget tekintve átlagosan 570-600 mm körüli csapadékmennyiség hullott a 2000-2006-közötti években, kivétel volt a 2004. és 2005. év (2004: 686 mm, 2005:748 mm), ami nagyban hozzájárult a kiemelkedő gabonaterméshez.

Környezetvédelem

A környezetkárosító anyagok kibocsátásának emelkedése nem számottevő, az üvegházhatású gázok kibocsátása 1992 óta gyakorlatilag nem növekedett a vonatkozó Kiotói Egyezmény alapján számított index szerint. A gazdaság energiaintenzitása folyamatosan csökkent, értéke az újonnan csatlakozott országok között kimondottan jónak számít. Magyarországnak egyenlőre elmaradása van a megújuló energiaforrások felhasználásában, ezt az elmaradást valószínűsíthetően a 2007-2013-as programozási időszak vidékfejlesztési támogatásai jelentős mértékben csökkenteni fogják.

Környezetvédelem						
	2000	2001	2002	2003	2006	Célérték
Üvegházhatású gázok kibocsátása a Kiotói Egyezményben meghatározott bázisév százalékában	68,0	69,6	67,8	70,7	-	94,0
Egységnyi GDP-re jutó bruttó belföldi energiafogyasztás (kgoe per 1000 Euró)	600,5	588,6	579,6	582	309 ⁽¹⁾	-
Megújuló energiaforrásokból előállított villamos energia százalékos részesedése a teljes energiatermelésből (%)	0,7	0,8	0,7	0,9	4,4 ⁽²⁾	3,62

(1) A GDP 2006. évi folyó áron számolva

(2) a megújuló energiaforrások (megújuló+hulladék fele) részesedése a bruttó villamosenergia termelésből %

3.4. Országos, regionális és ágazati politikák hatása a Program végrehajtására

Az országos, a regionális és az ágazati politikák nem idéztek elő változásokat a SAPARD támogatások felhasználásában, ugyanakkor megemlíthető néhány olyan terület, amelyek jelenleg és a későbbiekben is hatással lehetnek az agrár- és vidékfejlesztésre. Ezek a területek a következők:

- A területi differenciálódás enyhítése érdekében változások történtek a Kormány regionális politikájában, elsősorban a döntési szintek decentralizálását, a kistérségi szerveződések összehangolt fejlesztéseit illetően.
- A Kormány foglalkoztatáspolitikája (Nemzeti Foglalkoztatási Akcióterv) a korszerű és konvertálható szaktudás, a képzettség megszerzését, ezáltal pedig a tevékenységek diverzifikálását, a munkahelyek megőrzését segíti.
- A fejlesztéspolitikai stratégia megalapozására 2005-ben elkészült az Országos Fejlesztéspolitikai Koncepció (OFK), mely célul tűzi ki, hogy 2020-ra Magyarország Európa egyik legdinamikusabban fejlődő országa legyen, ahol emelkedik az emberek életszínvonala, és javul életminőségük, vagyis ahol több (és jobb) a munkahely, magasabbak a jövedelmek, biztonságos, tiszta és jó minőségű a környezet, egészségesebb, hosszabb és teljesebb az élet.
- A területrendezés és területfejlesztés stratégiájának megalapozására - szintén 2005-ben – elkészült az Országos Területfejlesztési Koncepció (OTK). A dokumentum kijelöli az ország területfejlesztési politikájának céljait, elveit és prioritásrendszerét, amely az ország területileg harmonikus és hatékony működését és kiegyensúlyozott, fenntartható fejlődését kívánja biztosítani.

Az ágazati politika célja volt a SAPARD program tervezése és végrehajtása során, hogy a magyar agrárágazat gépesítettségének színvonalát növelje, ennek érdekében a végrehajtás során forrásátcsoportosításra is sor került a mg gépberuházások javára, illetve az NVT-ből átcsoportosított források fele is erre az alintézkedésre került allokálásra. Ugyanakkor kiemelkedő volt a falufejlesztésre fordított összegek nagysága, így a SAPARD program hozzájárulhatott a vidéki, jellegzetesen gazdag, de leromlott állapotú vidéki területek fejlesztéséhez. Az ágazati politika fent említett jellemzői tovább élnek a 2004-2006-os időszak vidékfejlesztési programjában is (AVOP, NVT).

A folyamatosan növekvő növénytermesztési produktum az árak csökkenésével, a kevesebb állati termék kibocsátás az árszint emelkedésével, összességében pedig az együttes árszint mérséklődésével járt. Ennek is a következménye, hogy az agrárrolló a csatlakozás után is tovább nyílt.

A különböző folyamatok eredményeként az ágazat szereplőinek alkalmazkodóképessége, így a pénzügyi helyzete is javult: 2005-re csökkentek a veszteségek, növekedett az üzemek nyeresége. Az utófinanszírozó támogatási rendszerre való átállás az első években még likviditási zavarokat okozott, de 2005-ben ez már nem ismétlődött meg. Az ágazat hitelszerkezete gyökeresen átalakult az éven túli hitelek javára.

Az a félelem, ami a csatlakozás miatti gyors fogyasztói árszint emelkedésének vélelme miatt alakult ki, nem igazolódott: az élelmiszerek fogyasztói árszintjének változása nem különbözött az átlagos árszint mozgásától.

Továbbra is az agrárgazdaság volt az egyedüli, amely a termelő ágazatok közül pozitív külkereskedelmi szaldót képes felmutatni. (Ez nagyságrendileg az ország energiaimportjával egyenlő.)

Koherencia a nemzeti agrár- és vidékfejlesztési politikákkal és programokkal

Az 1997/CXIV. számú, a mezőgazdaság fejlesztéséről szóló törvény értelmében az alábbi fő célkitűzéseket kell megvalósítani:

- A mezőgazdasági termelés versenyképességének javítása;
- Esélyegyenlőség megteremtése;
- Arányos tőke- és munkajövedelmek elérése;
- Pénzügyi alapok biztosítása és a feltételek javítása a mezőgazdaság fenntartható fejlődéséhez a termelő tevékenységek, a környezet és a természetvédelem érdekeinek harmonizálásán keresztül;
- A mezőgazdasági termelés komparatív előnyeinek kihasználása a jövedelmezőség és az élelmiszerexport növelése céljából;
- A vidéki foglalkoztatottság és az alternatív jövedelemforrások ösztönzése;
- A vidéki térségek népességmegtartó erejének fokozása;
- A gazdaság humán erőforrás kapacitásának fejlesztése;
- A mezőgazdasági innováció terjedésének elősegítése.

A 2253/1999 (X. 7.) sz. Kormányrendelet a Nemzeti Agrár-Környezetvédelmi Programról és annak végrehajtási intézkedéseiről. A magyar mezőgazdasági támogatások rendszere olyan alkotóelemeket tartalmaz, amelyek nagyon hasonlóak az 1257/1999/EK tanácsi rendeletben foglalt vidékfejlesztési intézkedésekhez, beleértve az alábbi területek támogatását:

- Mezőgazdasági beruházások
- Élelmiszer feldolgozás
- Fiatal gazdálkodók
- Meliorációs és öntözési fejlesztések beruházásai
- Erdőtelepítés, fenntartható erdőgazdálkodás, erdőfejlesztések
- IT a mezőgazdaságban, gazdálkodásban és más szakmai gyakorlatban
- Talajminőség védelme, talajhasznosítás
- Átállás az ökológiai gazdálkodásra
- Szaktanácsadó szolgáltatások
- Új típusú szövetkezetek (társulások) létrehozása

4. A SAPARD program végrehajtása, működtetése, Programmenedzsment

4.1. A SAPARD Monitoring Bizottság tevékenységének összefoglalója, főbb döntések

A SAPARD Monitoring Bizottságot (SMB) az 1268/99/EK, valamint az 1260/99/EK tanácsi rendeleteknek megfelelően hozták létre. A Bizottság felelős a SAPARD program megvalósításának minőségének és eredményességének felügyeletéért. A Monitoring Bizottság elnöki tisztségét az FVM Nemzetközi és EU Koordinációs Főosztálya (korábban EU Koordinációs Főosztály), míg titkársági feladatait az FVM Agrár-vidékfejlesztési Főosztálya (korábban Irányító Hatósági Főosztály) látja el.

4.1.1. SMB ülések

2001. év

A SAPARD Monitoring Bizottság **2001. május 2-án** tartotta első ülését. Az ülés során megvitatták és elfogadták az SMB ügyrendjét, megtárgyalták a SAPARD Program monitoring indikátorait, valamint annak intézkedéseire vonatkozó jogosultsági és elbírálási kritériumokat és a Technikai segítségnyújtásra vonatkozó stratégiát.

2002. év

A SAPARD Monitoring Bizottság **2002. október 8-án** ülésezett, az ülés keretén belül sor került az ügyrend módosítására, továbbá a SAPARD Terv módosításainak elfogadására a következő témákat, illetve fejezeteket illetően, melyeket a STAR Bizottság 2002. november 20-i ülésén hagyott jóvá:

- 4.1 intézkedés (gazdaságilag életképes üzem témaköre), 4.2 intézkedés (formai módosítás), 4.8 intézkedés, 4.9 intézkedés, 5., 6. és 8. fejezet;
- pénzügyi táblák módosítása;
- Technikai segítségnyújtásra vonatkozó stratégia módosítása.

2003. év

A SAPARD Monitoring Bizottság **2003. május 21-én** ülésezett, az ülés alkalmával elfogadott SAPARD Terv módosítási javaslatokat a STAR Bizottság 2003. június 25-i ülésén hagyta jóvá. A SAPARD Terv módosítása során növelték az egy-egy projekt maximális értékének határát, valamint a mezőgazdasági vállalkozásoknál a támogatási

arányt is 30 - 40 %-ról 40 - 50 %-ra, illetve döntött a pénzügyi tábla ismételt módosításáról.

A SAPARD Programra vonatkozó módosítások STAR Bizottságban történő elfogadását (2003. június 25.) elfogadását követően 2003. augusztusában jelent meg a SAPARD program harmadik pályázati felhívása.

A SAPARD Monitoring Bizottság **2003. november 27-én** tartott ülésén hozott döntései között határozott a SAPARD Terv módosításáról, illetve a végrehajtással kapcsolatos operatív kérdésekről, melynek fontosabb elemei a következők voltak:

- új elemek kerültek beépítésre a pályázati kiírásokba (gabona, takarmány, biológiai ecet, fűszerek, gyógynövények, méz termékek feldolgozása),
- bővült a kedvezményezett köre a program zöldség- és gyümölcsstermelői csoportokra, értékesítési szervezetekre és termelői csoportokra (TÉSZ, BÉSZ) való kiterjesztésével
- az SAPARD euró számlán keletkező kamatok Vidéki infrastruktúra c. intézkedésre történő allokálásáról.

A november 27-i SMB ülés módosítási javaslatait a STAR Bizottság 2004. február 18-i ülésén hagyta jóvá.

2004. év

Az első ülést **július 18-án**, a másodikat **november 4-én** tartották. Az üléseken hozott legfontosabb döntések, állásfoglalások, javaslatok az alábbiak voltak:

SMB 2004. június 18.:

- a 2003-as Éves Végrehajtási Jelentés tervezetként való elfogadása bizonyos módosítások június 30-ig történő átvezetésével,
- a gépbeszerzésre rengeteg pályázat érkezett, ezért az SMB elfogadta azt a javaslatot, miszerint ezen alintézkedés pályázatainak feldolgozásában a FIFO (first in first out) elvtől eltekinthet az MVH,
- a Bizottság egyszerű többséggel döntött a Nemzeti Vidékfejlesztési Tervből – a EMOGA Garancia Részleg terhére – a SAPARD programra átcsoportosítható 20 millió eurónak, a Mezőgazdasági vállalkozások beruházásainak támogatása és a Falufejlesztés és -felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése című intézkedések közötti 50-50%-os arányú felosztásáról,
- a szakképzés támogatása intézkedés teljes keretének falufejlesztés intézkedés javára történő átcsoportosításáról, valamint a tevékenység diverzifikálása intézkedés keretéből a falufejlesztés intézkedés javára további mintegy 1 milliárd forint átcsoportosítását szavazta meg a Bizottság,
- az Igazoló Szerv jelentésének elfogadása,
- az érzékeny ágazatokról szóló beszámoló elfogadása.

SMB 2004. november 4.:

- az MVH II. és III. negyedévre vonatkozó jelentéseinek elfogadása a végrehajtással, az elvégzett ellenőrzésekkel, a jóváhagyott és elutasított SAPARD pályázatok listájával és az indikátor táblázatokkal kapcsolatban,
- az érzékeny ágazatokról szóló beszámoló elfogadása,
- döntés született arról, hogy a Monitoring Bizottság a program zárásáig működik,
- javaslat született arról, hogy a következő ülésre „SAPARD Programból adódó tapasztalatok és javaslatok” címmel vitaanyag készüljön.

2005. év

A Monitoring Bizottság **2005**-ben egy alkalommal **2005. június 15**-én ült össze. Az ülés keretében a program megvalósítást jelentősen befolyásoló döntéshozatalra nem került sor. Az SMB tájékoztatást kapott a program előrehaladásáról, valamint az igazoló szervi jelentés főbb pontjairól, és elfogadta az előző évről készült végrehajtási jelentést.

2006. év

A 2006. év során **június 1**-jén és **október 30**-án volt Monitoring Bizottsági Ülés. A június 1-jei ülés során a SAPARD Monitoring Bizottság elfogadta a SAPARD program 2005. évről készült Éves Végrehajtási Jelentését és az éves finanszírozási megállapodásokban rögzített közösségi hozzájárulás függvényében az „intézkedések összesen” sorban feltüntetett összegek esetében kivéve az 1268/199/EK rendelet 7. cikke (4) bekezdése értelmében a segítségnyújtást, a feltüntetett összeget 10%-kal történő túllépésének engedélyezéséről döntött a 2000-tól 2006-ig tartó időszak során. A Monitoring Bizottsági döntést az Európai Bizottság tudomásul vette.

A 2006. október 30-án megtartott SAPARD sikerprojektek látogatásával egybekötött Monitoring Bizottsági ülés során a tagok ellátogattak három sikeres SAPARD projekt helyszínére.

A Monitoring Bizottság kérésének megfelelően az SMB a program zárását követően a monitoring adatok nyomonkövetése céljából tájékoztatást fog kapni a projektek megvalósulásáról a fenntartás ideje alatt is, illetve előzetes igény alapján esetlegesen ülésezik.

4.1.2. Írásbeli eljárások

2004. szeptember 1.

SMB írásbeli szavazás, intézkedések közötti forrás átcsoportosításokról döntött a Tevékenység diverzifikáció c. intézkedés, illetve a technikai segítségnyújtás keretéből, 50-50%-ban a mezőgazdasági vállalkozások beruházásainak támogatására, illetve falufejlesztésre.

2004. szeptember 28.

SMB írásbeli szavazás, intézkedések közötti forrás átcsoportosítások a mezőgazdasági beruházások intézkedés; a halászati termékek feldolgozás; a tevékenység diverzifikációból, illetve a vidéki infrastruktúra keretéből a falufejlesztésre.

Az SMB ugyanezen írásbeli szavazás keretében döntött arról, hogy a 1419/2004 Bizottsági rendelet alapján a bizottság költségeinek fedezésére allokált 281.848 euró, melynek hazai társfinanszírozással megnövelt összege 375.797,33 euró kerüljön 50-50% arányban átcsoportosításra mezőgazdasági gépbeszerzésre és falufejlesztésre.

2006. október 18.

Az SMB írásbeli eljárás keretében döntött a SAPARD szerződéskötési határidő zárását (2004. szeptember 30.) követően, a SAPARD számlákon keletkező kamatok - 79.670,7 Euró (nemzeti társfinanszírozással: 106.227,6 Euró) - a falufejlesztés intézkedéseinek kifizetéseire történő felhasználásáról.

4.2. A pénzügyi táblák módosításainak összefoglalása, a prioritások, az intézkedések és az évek közötti átcsoportosítások felsorolása, a Bizottsági döntések felsorolása, a hatályos (legutolsó) pénzügyi tábla összefoglalása

4.2.1. SAPARD keretek

Magyarország SAPARD Tervét és az intézkedések évenkénti - 2000-2006 - forrásallokációját tartalmazó pénzügyi táblát az Európai Bizottság C(2000) 2738 sz. határozatával **2000. október 18-án** hagyta jóvá, melynek keretében a Bizottság a 2000-2006 közötti időszak tekintetében összesen 270.988.389 euró uniós hozzájárulást biztosít a SAPARD terv egyes intézkedéseinek végrehajtásához, mely évenként 38.712.627 euró uniós társfinanszírozás rendelkezésre bocsátását jelentette.

A SAPARD Terv pénzügyi táblájának **első módosítását** az SMB 2002. október 8-án hagyta jóvá, mely módosítást a Bizottság **2002. november 20-i** STAR ülése keretében hagyott jóvá. Ezen módosítás keretében megnövelték a 2000-2006 közötti időszakra allokált összesen uniós hozzájárulást, 281.273.946 euróra, megnövelve ezáltal minden SAPARD intézkedés uniós társfinanszírozási forrását és törölve a Bizottság által a 1268/1999 EK rendelet 7§ 4 bekezdése alapján felhasználható forrásait a 2000. és 2001. évek tekintetében. Továbbá módosították a SAPARD terv egyes intézkedéseinek végrehajtására allokált uniós források évenkénti megbontását, melynek keretében 2000. évre 38.705.309 euró, a 2001. évre 39.492.002 euró forrás,

míg a 2002-2006 évekre évenként 40.615.327 euró uniós rendelkezésre állásáról döntöttek.

A SAPARD Terv pénzügyi táblájának **második módosítását** az SMB 2003. május 21-én hagyta jóvá, mely módosítást a Bizottság **2003. június 25-i** STAR ülése keretében hagyott jóvá. Ezen módosítás keretében megnövelték a 2000-2006 közötti időszakra allokált összesen uniós hozzájárulást, 283.871.864 euróra, megnövelve ezáltal minden SAPARD intézkedés uniós társfinanszírozási forrását és törölve a Bizottság által a 1268/1999 EK rendelet 7§ 4 bekezdése alapján felhasználható forrásait a 2002. év tekintetében. Továbbá módosították a SAPARD terv egyes intézkedéseinek végrehajtására allokált uniós források évenkénti megbontását, melynek keretében megnövelték a 2002. évre allokált uniós forrást 40.578.737 euróra, míg a 2003-2006 évekre évenkénti allokáció 41.273.954 euróra került megnövelésre.

A SAPARD Terv pénzügyi táblájának **harmadik módosítására** a **Bizottság 1419/2004 számú rendelete** keretében került sor, melynek keretében Magyarország esetében a 2003. évre allokált forrása 41.263.079 euróra módosult, a Bizottság által a 1268/1999 EK rendelet 7§ 4 bekezdése alapján felhasználható, de fel nem használt forrás SAPARD intézkedésekre történő átcsoportosításával. A **2004. szeptember 28. SMB írásbeli szavazás** döntött a fenti Bizottsági rendelet alapján SAPARD intézkedésekre felhasználható forrásainak intézkedések közötti megbontásáról, így a 281.848 euró, melynek hazai társfinanszírozással megnövelt összege 375.797,33 euró kerüljön 50-50% arányban volt felhasználható a mezőgazdasági gépbeszerzés intézkedésre (47.917.160 Ft; 255 Ft /euro árfolyamon) és a falufejlesztés intézkedésre (47.917.160 Ft; 255 Ft /euro árfolyamon).

Az alábbi SMB döntések keretében módosított pénzügyi táblákat a Bizottság **2005. szeptember 19-i B(2005) 3625 sz. határozatával** hagyta jóvá.

2004. június 18. SMB ülés:

- szakképzés (EU és hazai összesen: 1.131.385 euró, 288.503.260 Ft, 255 Ft/euró árfolyamon) keretének átcsoportosítása falufejlesztésre
- tevékenység diverzifikáció keretéből 1 Mrd Ft (EU és hazai összesen: 3.921.568 euró, 255 Ft/euró árfolyamon) átcsoportosítása falufejlesztésre

2004. szeptember 1. SMB írásbeli eljárás:

- tevékenység diverzifikáció keretéből 546 M Ft (EU és hazai összesen: 2.141.176 euró, 255 Ft/euró árfolyamon), a technikai segítségnyújtás keretéből pedig 36.472.220 Ft került (EU és hazai összesen: 143.028 euró, 255 Ft/euró árfolyamon) 50-50%-ban átcsoportosításra mezőgazdasági vállalkozások beruházásainak támogatására, illetve falufejlesztésre

2004. szeptember 28. SMB írásbeli eljárás:

- a mezőgazdasági beruházásokból 46,857 M Ft (EU és hazai összesen: 183.753 euró, 255 Ft/euró árfolyamon); a halászati termékek feldolgozás keretéből 21,648 M Ft (EU és hazai összesen: 84.894 euró, 255 Ft/euró árfolyamon); a tevékenység diverzifikációból 0,321 M Ft (EU és hazai összesen: 1.259 euró, 255 Ft/euró árfolyamon); a vidéki infrastruktúrából 5,242 M Ft (EU és hazai összesen: 20.557 euró, 255 Ft/euró árfolyamon) került átcsoportosításra falufejlesztésre, összesen 74,068 M Ft (EU és hazai összesen: 290.463 euró, 255 Ft/euró árfolyamon)

SAPARD - hatályos pénzügyi tábla																	Euró	
Intézkedések	2000			2001			2002			2003			2004-2006		2000-2006			
	EU	hazai	Összesen	EU	hazai	Összesen	EU	hazai	Összesen	EU	hazai	Összesen	EU	Összesen	Összesen (EU+Hazai)	EU	hazai	Összesen
I. Mezőgazdasági vállalkozások beruházásának támogatása	12 083 438	4 027 813	16 111 251	13 283 411	4 427 804	17 711 215	12 650 991	4 216 997	16 867 988	21 625 290	7 208 430	28 833 720	59 643 130	79 524 174	86 501 160	124 519 000	41 506 333	166 025 333
II. Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának és marketingjének fejlesztése	12 023 436	4 007 812	16 031 248	17 405 745	5 801 915	23 207 660	12 867 750	4 289 250	17 157 000	9 733 766	3 244 589	12 978 355	52 030 697	69 374 263	38 935 064	81 231 995	27 077 332	108 309 327
III. A szakképzés támogatása	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
IV. Agrár-környezetvédelmet és tájfenntartást szolgáló termelési módszerek elterjesztése	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
V. Termelői csoportok felállítása, működtetése	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
VI. Fahajlesztés és -felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	0	0	0	0	0	0	7 845 078	2 615 026	10 460 104	140 924	46 975	187 899	7 986 002	10 648 003	563 696	8 408 774	2 802 925	11 211 699
VII. A tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése	0	0	0	0	0	0	1 362 408	454 136	1 816 544	0	0	0	1 362 408	1 816 544	0	1 362 408	454 136	1 816 544
VIII. A vidéki infrastruktúra fejlesztése és javítása	14 598 435	4 866 145	19 464 580	8 571 154	2 857 051	11 428 205	5 852 510	1 950 837	7 803 347	9 763 099	3 254 366	13 017 465	38 785 198	51 713 597	39 052 396	68 074 495	22 691 498	90 765 993
IX. Technikai segítségnyújtás	0	0	0	231 692	57 923	289 615	0	0	0	0	0	0	231 692	289 615	0	231 692	57 923	289 615
Intézkedések összesen	38 705 309	12 901 770	51 607 079	39 492 002	13 144 693	52 636 695	40 578 737	13 526 246	54 104 983	41 263 079	13 754 360	55 017 439	160 039 127	213 366 196	165 052 316	283 828 364	94 590 147	378 418 511
255,00																		
*EU-nemzeti társfinanszírozási arány 75-25%, kivéve TS 80-20%																		
** Az 1268/1999/EK rendelet 7. Cikke (4) bekezdése alapján nyújtott támogatás:-																		

4.2.2. SAPARD számlák kamatai

Az egyes intézkedésekre befolyt **késedelmi kamatok** az adott intézkedés forrásait növelték.

A SAPARD számlákon felhalmozott kamatokról az alábbi SMB döntések születtek:
2003. november 27. SMB ülés

Az euro számlán keletkező kamatok a vidéki infrastruktúra intézkedésre kerüljenek allokálásra (185.226,67 euró, melynek hazai társfinanszírozással megnövelt összege 246.968,89 euró)

2006. október 18-ai SMB írásbeli eljárás

A SAPARD szerződéskötési határidő zárását (2004. szeptember 30.) követően a SAPARD számlákon keletkező kamatok - 79.670,7 Euró (nemzeti társfinanszírozással: 106.227,6 Euró) a falufejlesztés intézkedésének kifizetéseire használható fel. Az SMB döntésére a Többéves Pénzügyi Megállapodás (TPM) „A” Melléklet 10. Cikk, 3. pontja alapján került sor, amely kimondja, hogy a SAPARD számlákon felmerült kamatokat kizárólag a Program megvalósítására lehet felhasználni. A döntés kizárólag egy finanszírozás-technikai menedzsment döntés volt, amely nem volt kihatással a Program pénzügyi megvalósítására vonatkozó eljárásrend megváltoztatására.

4.2.3. SAPARD - kiegészítő források

A Bizottság 447/2004/EK rendelete lehetővé tette Magyarország számára, hogy finanszírozza a 1268/1999/EK rendelet alapján szerződött projekteket az Európai Mezőgazdasági és Garanciaalap (EMOGA) Garanciarészlegéből - 1257/1999/EK rendelet - a 2006. december 31-ét követően felmerült kiadások tekintetében, és azon projektekre vonatkozó kifizetések teljesítésére, amelyekre a 1268/1999/EK rendelet szerinti előirányzatok kimerültek vagy elégtelenek.

A 447/2004/EK rendelet alapján a SAPARD Terv eredeti pénzügyi keretét növelték az NVT (EMOGA Garancia Részleg - K(2004) 3235 sz. bizottsági határozat) keretből átcsoportosított források, és azon projektekre vonatkozó kifizetések, amelyekre a 1268/1999/EK rendelet szerinti előirányzatok kimerültek vagy elégtelenek voltak, az EMOGA Garanciarészlegéből valósultak meg.

A SAPARD Monitoring Bizottság (SMB) 2004. június 18-i ülésén döntött a Nemzeti Vidékfejlesztési Tervből – a EMOGA Garancia Részleg terhére – a SAPARD programra átcsoportosított 20 millió euró 50-50%-os arányú felosztásáról, a Mezőgazdasági vállalkozások beruházásainak támogatása és a Falufejlesztés és - felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése című intézkedések között.

Annak érdekében, hogy a SAPARD források teljes mértékben felhasználásra kerüljenek, Magyarország egy olyan finanszírozási menedzsment döntést hozott, melynek értelmében a 2212/2004. (VIII. 27.) Korm. határozat alapján (és a 2004. szeptember 1-i. SMB írásbeli döntése értelmében) 10%-os (5,940 M Ft) nemzeti többlet kötelezettségvállalási keretet engedélyezett az alábbiak szerint:

- Mezőgazdasági vállalkozások beruházásai: 2.296.418.000 Ft

- Mezőgazdasági és halászati termékek: 1.804.929.000 Ft
- Falufejlesztés és falufelújítás: 494.316.000 Ft
- Vidéki infrastruktúra fejlesztése: 1.344.337.000 Ft.

4.3. A Program-menedzsment és a monitoring rendszer változásainak főbb jellemzése a program végrehajtása során

4.3.1. Programmódosítások

Magyarország SAPARD Tervét az Európai Bizottság 2000. október 18-án a C(2000)2738. számú határozatban fogadta el. A teljes, Európai Bizottság által elfogadott szöveget Magyarország az 53/2001. (VIII. 17.) FVM rendelet mellékleteként hirdette ki.

A SAPARD program módosításainak összefoglalása:

- **2002:** A STAR Bizottság 2002. november 20-i ülésén hagyta jóvá a magyar hatóságok SAPARD program módosítására vonatkozó előterjesztését. A módosítás érintette a 2002. szeptemberében akkreditált négy intézkedést (111. „Mezőgazdasági vállalkozások beruházásai”, 114. „Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának és marketingjének fejlesztése”, 1308 „a vidéki infrastruktúra fejlesztése és javítása, 41. Technikai Segítségnyújtás), a magyar SAPARD program megvalósítása során alkalmazott nemzeti szabályozásról szóló 5., a közösségi támogatásra jogosultág feltételeiről szóló 6., a végrehajtás intézményrendszere és működéséről szóló 8. fejezeteket valamint a pénzügyi terv, támogatási arányok és a közösségi hozzájárulás arányairól szóló 7. fejezetet és az ahhoz tartozó pénzügyi táblázatot.
- **2003:** A STAR Bizottság 2003. június 25-i ülésén hagyta jóvá a SAPARD Monitoring Bizottság májusi ülésén elfogadott SAPARD Terv módosítására vonatkozó javaslatokat. A 2003-as módosítás érintette a már akkreditált intézkedések közül a 111. „Mezőgazdasági vállalkozások beruházásai” és a 114. „Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának és marketingjének fejlesztése” intézkedéseket, és további két intézkedést is: 4.3 „Szakképzés” és a 1305. „Falufejlesztés- és felújítás, a vidék tárgyi-és szellemi örökségének védelme és megőrzése” intézkedést. Továbbá módosításra kerültek a program pénzügyi táblázatai is. A módosítások egyrészt több intézkedés tekintetében növelték az egy-egy projekt maximális értékének határát, másrészt a mezőgazdasági vállalkozásoknál a támogatási arányt is 30 - 40%-ról 40 - 50%-ra emelték. Új elemként jelent meg továbbá, hogy a gazdasági életképesség vizsgálatokor a tesztüzemi rendszer adatai kerülnek figyelembevételre a korábbi fix összegű eredményelvárás helyett.
- **2004:** A 2003. novemberi SAPARD Monitoring Bizottsági ülésen jóváhagyott módosító javaslatokat a STAR Bizottság 2004. február 18-án hagyta jóvá. A módosítások érintették az 111. „Mezőgazdasági vállalkozások beruházásainak támogatása” és az 114. „Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának és marketingjének fejlesztése intézkedéseket”, továbbá a SAPARD Terv 8.2.9 fejezetét (Rendellenességek megelőzése és felderítése, a segélyek csökkentése,

felfüggesztése és megszüntetése, az indokolatlanul kifizetett összegek visszatérítése).

A fentiekén túlmenően, két új intézkedés akkreditációja történt meg 2004-ben, a 1305 „Falufejlesztés és –felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése” és a 1306 „Tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése” intézkedése. Az pályázati felhívások 2004. január 14-én jelentek meg.

A Bizottság **1419/2004 számú rendelete** keretében Magyarország esetében a 2003. évre allokált forrását 41.263.079 euróra módosította, a Bizottság által a 1268/1999 EK rendelet 7§ 4 bekezdése alapján felhasználható, de fel nem használt forrás SAPARD intézkedésekre történő átcsoportosításával. **A 2004. szeptember 28. SMB írásbeli szavazás** döntött a fenti Bizottsági rendelet alapján SAPARD intézkedésekre felhasználható források intézkedések közötti megbontásáról, így a forrás 50-50% arányban lett felhasználható a mezőgazdasági gépbeszerzés és a falufejlesztés intézkedésére.

- **2005:** 2005. június 13-án Magyarország kérelmet nyújtott be az Európai Bizottsághoz arra vonatkozóan, hogy a SAPARD euro-alapú számláin keletkezett kamatbevételeket az 1308. „Vidéki infrastruktúra fejlesztése és javítása” intézkedésre fordíthassa, valamint a SAPARD intézkedésekre benyújtott pályázatok támogatásigényének függvényében az egyes intézkedések közötti forrásátcsoportosításokat jóváhagyó MB döntésekre vonatkozó EU Bizottsági jóváhagyást megkapja..

4.3.2. Intézményi keretek

4.3.2.1. SAPARD Hivatal

A SAPARD Hivatal (SH) 2002-ben úgy kérte az intézmény akkreditációját, hogy önállóan látja el a pályázatkezelési és kifizetési funkciókat, így semmilyen feladatot nem delegál külső szervezetre.

A SAPARD Hivatal 2002. szeptember 20-án 3+1 intézkedés vonatkozásában kapta meg az akkreditációt, így az akkreditálásáról kibocsátott „Nemzeti Akkreditációs Határozata” és az EU Bizottság támogatás-kezelés átruházásáról szóló 2002. november 26-i 2002/927/EK sz. Bizottsági Határozata, illetve a 2004. április 27-i 2004/385/EK sz. akkreditációs határozat ennek megfelelően szabályozza a feladatokat.

A SAPARD Hivatal feladatait a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) látja el. Az MVH 2003. július 1-től a SAPARD Hivatal általános jogutódja. Az MVH, mint az SH jogutódja 2003-ban, 2004-ben, 2005-ben és 2006-ban is az akkreditációjának megfelelően önállóan látta el a pályázatkezelési és kifizetési funkciókat, az SAPARD programmal kapcsolatos feladatok vonatkozásában továbbra sem rendelkezik delegált feladatokat ellátó szervezettel.

A SAPARD programmal kapcsolatos végrehajtási feladatok lebonyolításáért felelős részleg 2003. július 1-től 2004. április 1-ig az MVH Vidékfejlesztési (SAPARD) Igazgatósága és a Gazdasági Igazgatóság volt.

A vidékfejlesztési (SAPARD) igazgató irányítása alá tartoztak:

- pályázatkezelési (végrehajtó) tevékenységet folytató SAPARD Regionális Irodák (fő feladatuk a döntések előkészítése és végrehajtása)
- Központi Pályázatkezelési Osztály
- az Élelmiszeripari Pályázatok Osztálya

A kifizetési folyamatért felelős osztályok a gazdasági igazgató irányítása alá tartoztak:

- Pénzügyi Ellenőrzési Osztály
- Kifizetési Osztály
- Pénzügyi Nyilvántartási –és Könyvelési Osztály
- Helyszíni Ellenőrzési Osztály

A SAPARD program végrehajtásában érintett új igazgatóság az Informatikai Igazgatóság, közvetlen elnöki irányítás alatt, melynek keretében létrejött a Humánpolitikai Főosztály, az Elnöki Koordinációs Főosztály, illetve a Jogi Főosztály.

A Belső Ellenőrzési Főosztály, amely közvetlenül a Hivatal elnökének volt alárendelve, a korábbi SAPARD Hivatal Belső Ellenőrzési Osztályának és a korábbi Agrárintervenciók Központ Belső Ellenőrzési Osztályának összevonásával jött létre.

A Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal szervezete Magyarország uniós csatlakozása kapcsán 2004. év folyamán jelentősen változott.

2004. év folyamán a Vidékfejlesztési Támogatások Igazgatósága feladatkörébe tartoztak a vidékfejlesztési támogatások, melyek a SAPARD program esetében a pályázatkezeléshez kapcsolódó feladatokat, pénzügyi engedélyezési feladatokat jelentette. Az igazgató feladatkörében szakmai utasítást és szakmai iránymutatást ad a regionális illetékességű kirendeltségek Pályázatkezelési, illetve Számlakezelési Osztályai részére.

Az Igazgatóság munkáját, feladatait a 2004. év során legjelentősebb mértékben a SAPARD program pályázatkezelési szakaszának zárása és a szerződéskötések befejezése jelentette.

A Vidékfejlesztési Igazgatóságon a SAPARD feladatok központi pályázatkezelési feladatainak megszűnésével, továbbá a monitoring terület hivatali szintű központosításával megszűnt a Vidékfejlesztési és Önkormányzati Pályázatok Osztálya, a Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Vállalkozások Pályázatkezelési Osztálya, az Értékelő és Elemző Osztály, a Vidékfejlesztési Összefoglaló Osztály.

A csatlakozással megnyíló fejlesztési lehetőségek igénybevitelének biztosításához szükséges intézményi keretek fejlesztésére az MVH 2004. év elején létrehozta az AVOP Fejlesztési Osztályt, melyben 2004. szeptember 1-től két csoport működött, az AVOP Igazgatási csoport és a SAPARD Igazgatási csoport, a vidékfejlesztési igazgató közvetlen irányításával. 2004. december 1-jén ebből az osztályból kiválva alakult meg az AVOP és SAPARD Koordinációs és Monitoring Osztály, mely fejlesztéssel, koordinációval és monitoring tevékenységgel foglalkozik.

A Pénzügyi Engedélyezési Osztály – a szakmai irányítási szempontok figyelembevételével – a Gazdasági Igazgatóságról a Vidékfejlesztési Támogatások Igazgatóságára került.

A SAPARD program kifizetési és támogatás-nyilvántartási feladatait ellátó Pénzügyi Nyilvántartási és Könyvelési Osztály, továbbá az AVOP-SAPARD Kifizetési Osztály az szervezet-átalakítás során a Gazdasági Igazgatóságról átkerült a Pénzügyi Igazgatóság hatáskörébe.

Az MVH szervezeti felépítésében **2005. május 7-től** ismételt változás történt.

A Területi Igazgatóság és a Vidékfejlesztési Támogatások Igazgatósága az Elnök közvetlen irányítása alól az Elnökhelyettes közvetlen irányítása alá került.

A SAPARD programot érintő helyszíni ellenőrzések és a hozzá kapcsolódó monitoring tevékenység a Vidékfejlesztési Támogatások Ellenőrzési Osztályára került.

A Pénzügyi Igazgatóság Kifizetési Osztálya külön vált, a SAPARD kifizetések, az AVOP-SAPARD Kifizetési Osztályhoz kerültek.

2006. év folyamán az MVH-nál két új Szervezeti és Működési Szabályzat (SZMSZ) került kiadásra, melyek a hivatal szervezetében bekövetkezett változások tartalmazza.

A 2006. március 1-től hatályos SZMSZ a következő SAPARD folyamatok tekintetében a Pénzügyi Igazgatóság Pénzügyi Nyilvántartási és Könyvelési Osztályát érintette, hiszen a SAPARD folyamatokhoz kapcsolódó könyvelési feladatokat az AVOP-SAPARD Könyvelési Osztály vette át.

2006. szeptember 29-től új SZMSZ lépett hatályba az MVH-nál, mellyel újabb szervezeti változások történtek a 2006. évet érintően. Az Elnökhöz tartozó Pénzügyi Igazgatóság és a Jogi Főosztály, valamint az Elnökhelyetteshez tartozó Vidékfejlesztési Támogatások Igazgatósága az Általános Elnökhelyettes alá került. Az Elnökhöz tartozó Területi Ellenőrzési Főosztály az Elnökhelyettes alá került. Az Elnöki Titkárságból létrejött a Titkársági Főosztály, ahová bekerült a korábban Elnökhöz tartozó Másodfokú Döntéseket Előkészítő Osztály.

A RIK-eknél 2006. évben négy osztály foglalkozott SAPARD feladatokkal: a Jogi Osztály, a Pályázatkezelési Osztály, a Helyszíni Ellenőrzési Osztály és a Számlakezelési Osztály.

Az MVH 2006. december 31-én 1220 fő létszámmal rendelkezett, ezen belül a SAPARD programmal foglalkozó munkatársak száma 61 fő volt.

A SAPARD-al foglalkozó létszám folyamatosan csökkent az évek során hiszen a pályázatkezelési feladatok alapvetően megszűntek. A számlakezelési és helyszíni ellenőrzési feladatok is fokozatosan csökkentek, így 2006-ban döntően az utóellenőrzésekre, monitoringra helyeződött át a hangsúly. Ennek megfelelően kirendeltségenként monitoring munkatársak kerültek kinevezésre, akik a SAPARD projektek fenntartási ideje alatt is nyomon követik a projekteket.

4.3.2.2. SAPARD Irányító Hatóság

A SAPARD IH tevékenységei:

- programirányítás és koordináció,
- a monitoring területén:
  - a monitoring rendszer kialakítása, működtetése és működésének felügyelete,
  - a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH), mint SAPARD Közreműködő Szervezet által a standard indikátor táblázatokban gyűjtött monitoring információk elemzése és értékelése,
  - monitoring adatok megküldése az MB és az Európai Bizottság számára,

- az éves végrehajtási valamint a záró jelentések elkészítése és megküldése az Európai Bizottság számára,
- az éves végrehajtási ill. a záró jelentésekre az Európai Bizottságtól érkezett észrevételek átvezetése, a jelentések véglegesítése,
- az MB titkársági feladatainak ellátása:
  - MB ülések megszervezése, lebonyolítása,
  - háttéranyagok és –dokumentáció előkészítése,
  - MB ülések emlékeztetőinek elkészítése,
- pénzügyi teljesítés nyomon követése,
- a Program finanszírozásához szükséges nemzeti forrás biztosítása,
- elszámolható költségek körének megállapítása.

A SAPARD IH szervezete és annak változásai

A SAPARD program indulásakor az irányító hatósági feladatokat ellátó részlegként a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium Nemzetközi Kapcsolatok Főosztálya (NKF) került kijelölésre.

A Programmal kapcsolatos teendőket 4 fő munkatárs látta el.

A SAPARD Irányító Hatóság (IH) vezetője – az időközbeni intézményi változások által nem érintve – ezen részleg (személyében is állandó) vezetője volt a Program teljes életciklusában.

A SAPARD IH vezetője egy személyben a Monitoring Bizottság (MB) elnöki tisztét is betölti.

Röviddel Magyarország európai uniós csatlakozása előtt (2004. május 01.) létrehozásra került a Strukturális Alapok Felkészítési Főosztálya (SAFF), amely az NKF-től átvette a SAPARD IH feladatkörét.

A SAFF 2 osztállyal állt föl, azaz:

- SAFF Programmenedzsmet Osztály
- SAFF Pénzügyi és Monitoring Osztály

A SAFF munkatársainak száma 15 volt, ebből a SAPARD specializált munkakörökben dolgoztak:

- 1 fő jogász
- 2 fő monitoring referens és MB titkár
- 1 fő pénzügyi referens
- 1 fő információs és tájékoztatási tevékenységért felelős referens

A SAPARD IH vezetője személyében és szervezeti elhelyezkedésében nem változott.

Magyarország EU csatlakozását (2004. május 01.) követően az FVM-ben – a SAFF jogutódjaként – kialakításra került az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program (AVOP) beindítását és a SAPARD IH feladatok ellátását is végző szervezeti egység, a Hatósági Főosztály (HF).

Az AVOP indulását követően és az egyre növekedő munkamennyiség kezelésére 2004. decemberében a HF kibővítésével megalakult az Irányító Hatósági Főosztály (IHF), amely az AVOP IH feladatainak ellátása mellett átvette a SAPARD IH feladatok ellátását is.

A SAPARD lezárulása, azaz 2006. december 31. után a SAPARD IH a Program utókövetését végzi 1 fő monitoring és 1 fő pénzügyi feladatokat ellátó munkatárssal az FVM 2006. augusztusában megalakult Agrár-vidékfejlesztési Főosztályán (AVF) belül.

4.3.3. A SAPARD MKK évenkénti változásai a Program végrehajtásának időszakában

2003. év

2003. év folyamán két ízben változott a SAPARD Terv, ennek eljárásrendi módosítását végre kellett hajtani.

A SAPARD Monitoring Bizottság 2003. májusi ülésen elfogadott SAPARD Terv módosítási javaslatokat a STAR Bizottság 2003. június 25-i ülésén hagyta jóvá. A SAPARD Terv módosítása során több intézkedés tekintetében növelték az egy-egy projekt maximális értékének határát, valamint a mezőgazdasági vállalkozásoknál a támogatási arányt is 30 - 40 %-ról 40 - 50 %-ra emelték. Új elem továbbá, hogy a gazdasági életképesség vizsgálatokor a tesztüzemi rendszer adatait vesszük figyelembe a korábbi fix összegű eredményelvárás helyett.

A SAPARD Monitoring Bizottság 2003. november 27.-én tartott ülésén hozott döntései között határozott a SAPARD Terv újabb módosításáról, melynek eredményeképpen új elemek kerültek a pályázati kiírásba (gabona, takarmány, biológiai ecet, fűszerek, gyógynövények, méz termékek feldolgozása). Bővült a kedvezményezettek köre a program zöldség- és gyümölcsstermelői csoportokra, értékesítési szervezetekre és termelői csoportokra (TÉSZ, BÉSZ) való kiterjesztésével. Lehetőség nyílt egyéb majori gépek és berendezések beszerzésének finanszírozására, továbbá pontosításokra, kiegészítésekre került sor a malomipari termékek gyártása, haszonállat-eledel gyártása és a szőlőfeldolgozás és borkészítés területén is. A november 27-i SMB ülés módosítási javaslatait a STAR Bizottság 2004. február 18-i ülésén hagyta jóvá.

2004. év

A korábban akkreditált négy intézkedés mellett 2004. évben sor került a két új intézkedés akkreditációjára is (Falufejlesztés és Tevékenységek diverzifikációja), ennek felkészülési, lebonyolítási és eljárásrend kialakítási feladatait el kellett végezni, a Hivatal akkreditációjával azonos eljárás szerint. A sikeres ÁSZ-vizsgálat lezárása után az akkreditációs csomagot a Hivatal eljuttatta a Nemzeti Programengedélyezőhöz, mely alapján 2003. novemberében megszületett a Nemzeti Akkreditációs Határozat. A két új intézkedésre vonatkozó EU-akkreditáció 2004. április végével sikeresen lezárult. Az új intézkedések feltételes meghirdetésére 2004. január 14.-én került sor és a rendelkezésre álló idő rövidsége ellenére várakozáson felüli számú pályázatot hozott.

A Magyar Köztársaság EU csatlakozása és a Strukturális Alapok pályázati szakaszának beindulása miatt 2004. évben szükségessé vált a program kötelezettségvállalási időszakának lezárása. A szerződéskötési feladatok jelentős megnövekedése miatti létszám- és leterheltségi problémák megoldása érdekében került le a Központból a kirendeltségi jogi szakterületre a szerződéskötés és a szerződés módosításának aláírási joga. Ezen szervezeti módosításokat a hatályos kézikönyvön is át kellett vezetni.

2003-2004. évben a program lebonyolítása jelentős szervezeti változtatást is szükségessé tett – beleértve az MVH 2003. évi megalakulását és a legjelentősebb, akkreditációt is igénylő 2004. április 1-jei szervezeti változtatást. További módosítások átvezetését tette szükségessé a SAPARD program végrehajtására kiható jogszabályi háttér változása.

Valamennyi, a fent felsorolt változtatás átvezetésre került a SAPARD Működési Kézikönyvön, konzekvens, minden részletre kiterjedő módon és az akkreditációs kritériumok sérülés nélkül.

2005.év

2005. évben két ízben változott a SAPARD MKK.

A módosítások *a számlakezelés és pénzügyi engedélyezés* és ezzel összefüggésben a *jogi és szerződéskötési* területeket érintették és annak érdekében történtek, hogy a kedvezményezetteknek történő kifizetések felgyorsíthatók legyenek. A számlakezelés pénzügyi engedélyezés területén a folyamatok és a dokumentumok kerültek egyszerűsítésre és pontosításra került a kedvezményezett által beadott támogatásigénylési csomag befogadási idejének meghatározása. A jogi területen a támogatás feltételei meglétének igazolásának feladata a regionális illetékességű kirendeltségekhez került. A helyszíni ellenőrzés területén pedig az ismételt helyszíni ellenőrzés helyett bevezette a felügyeleti ellenőrzést.

Az MKK B fejezetében egy új (14. számú) irányelv került elfogadásra, amely a tevékenységi körök megfelelő szétválasztása gyakorlatának megerősítését jelentette azáltal, hogy a Hivatalon belüli átirányításának és a munkakör változásának folyamán is figyelembe veszi a nevezett követelmény teljesülését.

A másik módosítás a helyszíni ellenőrzés gyakorlatában történt. A SAPARD Igazoló Szerv (SISZ) javaslata alapján a 2005.02.28-as verziószámú MKK-ban bevezetett felügyeleti ellenőrzési eljárást megszüntetésre került és helyette egy s SISZ által elfogadott ismételt helyszíni ellenőrzési gyakorlata került bevezetésre, amely azt biztosította, hogy az ismételt ellenőrzéskor a még az eredeti helyszíni ellenőrzéskori állapotot lehessen ismét megtekinteni az ellenőröknek.

Az Európai Számvevőszék javaslatára pedig bevezetésre került az a gyakorlat, hogy a helyszíni ellenőrzések alkalmával arról is meggyőződnek az ellenőrök, hogy a földbérleti szerződések időtartama lefedi-e projekt időtartamát.

2006. év

Az MKK 2006.11.30. sz. verziója 2007. március 13-án lépett hatályba.

A módosítások a jogi és szerződéskötési területet (D2A fejezet) illetve a számlakezelési területet (D3 fejezet) érintették.

A szerződéskötéshez kapcsolódó jogi eljárások rendjének módosítását a SAPARD program végrehajtásának akkori szakaszában még mindig alkalmazott egyes engedélyezési folyamatok felgyorsítási szándéka tette szükségessé.

Az addigi eljárásrend szerint ugyanis a Hivatal javára létesített jelzálogjogok törléséhez, a felhatalmazó levelek visszavonásához, a biztosítékkal szolgáló zálogtárgyak további megterheléséhez, a bejegyzett jelzálogjogokra vonatkozó módosítások engedélyezéséhez, a támogatással megvásárolt ill. megvalósított eszközök, létesítmények bérbeadásához, elidegenítéséhez az MVH Elnökének előzetes hozzájárulása volt szükséges. A bevezetett módosítással az MVH Elnöke ezen aláírási jogokat a Jogi Főosztály vezetőjére ruházta át.

Változtatni kellett a támogatási igénylések pénzügyi engedélyezés előtti mintavételi eljárását is, mert a SAPARD program végrehajtásának akkori, záró szakaszában, drasztikusan csökkent a hetente felérkező támogatásigénylési mappák mennyisége. Azért a 10%-os minta megfelelő vétele érdekében növelni kellett a mintavétel alapját, így attól kezdve – a korábbi regionális irodánkénti mintavételi gyakorlattól eltérve - a hét regionális illetékességű kirendeltségtől beérkező összes támogatásigénylési mappából vették az ellenőrzésre a mintát.

4.3.4. A program megvalósítást befolyásoló kapacitás és egyéb humán erőforrás problémák

Az EU csatlakozással kitűzött végső beadási határidő (2004. április 30.) és az azt megelőző intenzív kampány a korábbi két év pályázatmennyiségével megegyező számú új pályázatot generált. Ez a tény és a többletfeladatok elvégzése jelentősen leterhelte a kisebb pályázatszámra felállított hivatali rendszert. 2004. I. felében az egy pályázatkezelőre beérkezett pályázatok száma több mint 300%-kal növekedett.

További problémát okozott, hogy a **pályázatok többségénél** szükség volt **hiánypótlásra**, vagy kiegészítő adatok és információk bekérésére. Nyilvánvaló, hogy a hivatal munkaterhelése elkerülhető lett volna, ha a pályázók és pályázatírók oktatására nagyobb hangsúlyt kapott volna.

A területi kirendeltségeken a helyszíni ellenőrzés párhuzamosan haladt a számlakezeléssel, ami munkacsúcsot okozott, a **helyszíni ellenőrök száma kevésnek** bizonyult.

Az egyes **regionális illetőségű kirendeltségek eltérő mennyiségű pályázatot kezeltek**. A keleti régiókból, valamint a nyugat-dunántúli régióból pályázatokat fogadó kirendeltségek: a Csongrád megyei, a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei és a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei, valamint Zala megyei kirendeltség leterheltsége kiemelkedően magas volt. A Somogy megyei és a Veszprém megyeié átlagos, míg a Fővárosi és Pest megyei kirendeltség átlagon aluli volt.

A megvalósítást befolyásoló kapacitás és humán erőforrás tényezők tekintetében - a 2004-es évhez hasonlóan - meghatározó problémaként jelentkeztek a munkacsúcsokból adódó erőforráshiányok.

A személyi feltételek 2005. évben a növekvő kifizetések figyelembevételével egyre kedvezőtlenebbül alakultak. A Regionális Kirendeltségek (RIK) számlakezelőinél, a Pénzügyi Ellenőrzési Osztályon és a Kifizetési Osztályon a 2004. év adatait figyelembe véve, nagyságrendileg megduplázódott az elvégzendő munka mennyisége. A kifizetések 100%-os mértékű növekedése többletfeladatot jelentett a helyszíni ellenőröknek, a RIK jogi szakreferenseinek és a Jogi és Szerződéskötési Osztály munkatársainak egyaránt.

2005. első felében a kifizetések terén munkacsúcs figyelhető meg – számlakezelői, ellenőri és jogi területeken, a központi és kirendeltségek szintjén -, ugyanis a félév során engedélyezett kifizetés összege elérte a 2003-ban és 2004-ben összesen kifizetett SAPARD támogatások összegét. A kapacitást hosszú távon meghaladó munkamennyiség elvégzéséhez - hasonlóan a 2004. év végi helyzethez - hétévi munkavégzésre is szükség volt. Jelentős elmaradás volt tapasztalható a beérkezett elszámolások feldolgozása terén. Segítségét jelentett

viszont a SAPARD Működési Kézikönyv számlakezelési és pénzügyi engedélyezési tevékenységek egyszerűsítését célzó módosítása.

A helyzeten könnyített viszont, hogy a benyújtásra kerülő SAPARD elszámolások száma a Program kifutásával arányosan mérséklődött.

A benyújtott elszámolások jelentős hányada többszöri hiánypótlásra szorult, ami jelentős többletmunkával, a feldolgozási idő elhúzódnásával járt. Az elszámolások benyújtása és felterjesztése között elvégzett munkafolyamatok időigénye nagymértékben meghaladta az egyes munkafolyamatok elvégzésére megállapított időkorlátokat.

A projektek előrehaladásához és az elszámolások ellenőrzéséhez ugyancsak nagy számú helyszíni ellenőrzési kapacitás volt szükséges, melyhez kapcsolódó személyi és tárgyi feltételek a munkacsúcsokból adódóan szűkösek voltak. A problémán humán erőforrása átcsoportosítással, átirányítással segített az MVH vezetősége.

A projekt monitoring feladatok ellátása is egyre nagyobb feladatot jelentett a Kirendeltségek számára, amit belső munkaerő-átcsoportosítással oldottak meg. A Kirendeltségeken önálló monitoring csoportok létrehozását kezdeményezték.

A lemaradások leküzdésére végül a 2006-os nyújtott lehetőséget, hiszen a 2004-2005. év munkacsúcsait, - mind pályázatkezelés mind pedig szerződéskötés, illetve módosítás, ellenőrzés, és kifizetések terén – a 2006-os évben már csak a még folyamatban lévő szerződések záró elszámolásai kerültek benyújtásra, ezáltal jelentősen mérséklődött a kirendeltségek leterheltsége. A záró elszámolások benyújtását követően, pedig már alapvetően a nyomon követésre helyeződik át a hangsúly.

4.3.5. Program monitoring, az adatszolgáltatási rendszer működése

4.3.5.1. MVH monitoring tevékenysége

Az **MVH monitoring tevékenysége** kétirányú. Egyaránt folytat projekt (megvalósítási, működtetési), illetve program monitoring tevékenységet.

A projekt monitoring tevékenység végzését a TPM írja elő az „A” Melléklet 5. Cikk 1./f) és 2./f), valamint a 14. Cikk 2.11. pontjaiban. A TPM előírásokkal összhangban szabályozza a feladatok végrehajtását az MKK D/4 fejezete. A program monitoringozási feladatokra vonatkozó előírásokat a TPM „B” Melléklet 6. Cikk előírásai, valamint az MVH SAPARD MKK a D/9. fejezete tartalmazzák.

Ezek megfogalmazása szerint szükséges:

- a projekt engedélyezése előtt és után a jogosultság megállapítását szolgáló helyszíni ellenőrzések lefolytatása,
- a folyamatban lévő projektek megfelelő előrehaladását biztosító intézkedések megtétele,
- a támogatás kifizetését követően a kedvezményezettek ellenőrzése a jogosultsági és egyéb feltételek folyamatos teljesülése érdekében,
- megfelelő rendszer bevezetése, amelynek segítségével előzetesen meghatározott mutatók alapján jelentés készíthető az egyes projektek és intézkedések végrehajtásának helyzetéről.

Az MKK előírása szerint a RIK-ek pályázatkezelési szakreferenseinek feladata, hogy az elfogadott és a kedvezményezett által megvalósítandó projekteket folyamatosan nyomonkövessék a kivitelezés időszakában.

2004. év

A projekt monitoring tevékenységet a pályázatkezelők 2003-ban és 2004. elején a kapacitásuk lehetőségein belül végezték. A 2004. április végén tapasztalt pályázat-dömping és a SAPARD program lezárásához kapcsolódó feladatok naprakész adatigénye feltárta a rendszer gyenge pontjait.

A pályázatszám megduplázódása miatt az adatfelviteli feladatok „tetőztek” az adatok rögzítési helyén, melyet a felelősök a megnövekedett egyéb feladatok mellett láttak el. A beérkezett pályázatok alapadatai (azonosító, név, projektérték, igényelt támogatás, beérkezés dátuma) rögzítésre és egyeztetésre kerültek, de a nagyszámú rögzítendő adat miatt az adatállomány naprakészre hozatala késett, az adatbázis teljes feltöltése csak 2005. év elejére valósult meg. A megfeszített munka és a régiós munkatársak folyamatos adatfeltöltési tevékenysége ellenére az ellenőrzések megállapításai (pl. ÁSZ SISZ ütköztető adatbekérése) sem értékelték pozitívan az adatszolgáltatás minőségét, annak ellenére, hogy minden esetben elismerték és hangsúlyozták a személyi feltételek hiányát.

A Hivatal munkatársai tapasztalataik alapján összegezték az adatbázis és az adatok frissítési folyamatainak problémáit, majd többször egyeztettek az Informatikai Igazgatóság munkatársaival az informatikai fejlesztés lehetőségeiről.

2005. év

Az MVH program monitoring tevékenységet a Vidékfejlesztési Koordinációs és Monitoring Osztály munkatársai végezték, akik negyedévente és évente a manuális úton összegyűjtött adatok alapján jelentéseket, elemzéseket készítettek.

A Vidékfejlesztési Koordinációs és Monitoring Osztály 2005. második felében megkezdte a teljes monitoring tevékenység felülvizsgálatát. Célkitűzés volt a rendelkezésre álló személyi és tárgyi feltételek feladatokhoz rendelésével, szükség esetén biztosításával, a monitoring ellenőrzések elvégzése.

Annak érdekében, hogy a program monitoringozás átlátható, egyszerűbb és gyorsabb legyen, javaslat született, hogy központi szinten kerüljön kialakításra egy Monitoring Osztály, továbbá a kirendeltségeken a monitoringot végző munkatársak számát bővítésék. Az FVM helyettes államtitkár javaslatára 2005. novemberében megalakult egy részletes feladattervvel rendelkező munkacsoport, amely az IH közvetlen szakmai felügyelete alatt állt és feladata az MVH szintjén a teljes monitoring szakterület összefogása és koordinálása volt

2006. év

A Vidékfejlesztési Koordinációs és Monitoring Osztály (VKMO) 2005. második felében megkezdte a teljes monitoring tevékenység felülvizsgálatát. Célkitűzés volt a rendelkezésre álló – más területről átirányított – személyi és tárgyi feltételek feladatokhoz rendelésével,

szükség esetén biztosításával, a monitoring látogatások elvégzése. 2006-ban munkája eredménye a monitoring csoportok alakulásában és a kirendeltségek projekt monitoring jól szervezett, ütemes és színvonalas végzésében megmutatkozott.

A VKMO 2006. októberében szakmai megvalósítási tervben javasolta SAPARD-AVOP monitoring csoportok kialakítását a kirendeltségek helyszíni ellenőrzési osztályain belül, 2006. decemberében minden RIK-en megalakult a monitoring csoport.

4.3.5.2. Program monitoring

Az MVH által projekt szinten gyűjtött adatok összesítésre kerülnek program szinten, negyedévente, a Bizottság által megkövetelt indikátor táblák keretében. Ezek az adatok kerülnek az MB elé terjesztésre, majd megküldésre a Bizottság részére.

4.3.5.3. IH monitoring tevékenysége

A SAPARD IH tevékenységei:

- a monitoring rendszer kialakítása, működtetése és működésének felügyelete,
- a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH), mint SAPARD Közreműködő Szervezet által a standard indikátor táblázatokban gyűjtött monitoring információk elemzése és értékelése,
- Program monitoring adatok megküldése az MB és az Európai Bizottság számára,
- az éves végrehajtási valamint a záró jelentések elkészítése és megküldése az Európai Bizottság számára,
- az éves végrehajtási ill. a záró jelentésekre az Európai Bizottságtól érkezett észrevételek átvezetése, a jelentések véglegesítése,

4.3.5.4. Informatikai nyilvántartó rendszer és adatbázis fejlesztése

A SAPARD Hivatal eljárásrendjeinek akkreditációja 2002. év folyamán – tekintettel a Program késedelmes indulására – az akkori legrövidebb időigényű eljárás választása miatt papír alapú eljárásra történt.

Az adatok összegyűjtésének és nyilvántartásának papír alapú technikáit a pályázatszám növekedésével kiegészítették, bizonyos táblázatok használatával megkönnyítve a visszakeresés és összesítés feladatait.

A pályázatok feldolgozásának nyomon követésére, a jelentések adattartalmának megalapozására és a Hivatal vezetésének tájékoztatására Microsoft Access alapon működő adatbázis készült. Az adatbázis táblázatait a Regionális Irodák és a feltöltéssel megbízott központi szakterületek hetente frissítették. Az adatállomány a heti feltöltésből adódóan megbízhatóan két hét késéssel követte le a folyamatokat. A manuális műveletek miatt gyakori volt a hibás adatrögzítés, ennek javítása, a szükséges korrekciók elvégzése nehézkes volt, mivel az ellenőrzések jobbára a papír alapú dokumentumokkal való összevetés útján valósulhatnak meg, továbbá nem került meghatározásra az egyéb nyilvántartásokkal való utólagos egyeztetés módja és rendszeressége.

A működtetési időszak monitoring-adatainak bekérése és értékelése 2006-ig manuális úton történt.

2006-ban az MVH a SAPARD monitoring rendszer informatikai programjának elkészítésére közbeszerzési pályázat útján megbízta a DATEN-Kontor Számítástechnikai Fejlesztő és Szolgáltató Kft-t.

A 2006 júliusa óta éles üzemben működő informatikai rendszer nem veszi át a papír alapon akkreditált SAPARD eljárásrendben előírt feladatok és tevékenységek végrehajtását. Az új informatikai rendszer nem váltja ki a korábban akkreditált pénzügyi és számviteli rendszert. Az informatikai támogatás rutinszerűen elvégzendő számítási és összegző feladatok végrehajtásában nyújt segítséget. Az informatikai rendszer a SAPARD intézkedések meghatározott mutatók projekt szintű előrehaladásáról szóló jelentések összeállításához nyújt támogatást. Mivel az informatikai rendszer nem helyettesíti és nem váltja ki a papír alapon akkreditált SAPARD Működési kézikönyvet, ezért nincs szükség az informatikai rendszer TPM szerinti akkreditálásra.

Az elkészült informatikai rendszer eleget tesz a TPM „A” Melléklet 14. Cikk 2.2.1. pontjában és a TPM „A” Melléklet 5. Cikk 1. g) pontjában megfogalmazott követelményeknek, biztosítja a pályázatok értékeléséhez szükséges információkat tartalmazó adatállományt és megvalósítja a folyamatban lévő intézkedések meghatározott mutatók szerinti előrehaladására vonatkozó jelentések informatikai támogatását.

A program a tesztfutás végeztével 2006. július közepe óta éles üzemben működik. Az új informatikai rendszer alkalmazásának oktatása a különböző funkcionális osztályok dolgozóit, az adatgazdákat és az adminisztrátorok részére megtörtént.

Jelenleg koncepció készül az informatikai rendszer fejlesztésére, egységes Vidékfejlesztési monitoring információs rendszer és adatbázis kialakítására, annak érdekében, hogy a később alapok támogatási adatai is integrálásra kerülhessenek egy rendszer keretében.

4.4. A program-menedzsmentre és monitoringra fordított TS források elemzése, információs és tájékoztatási tevékenység

A program-menedzsmentre és monitoringra fordított TS források

A Technikai segítségnyújtás (TS) a SAPARD Terv azon intézkedése, amely biztosítja a Program többi intézkedésének megvalósítását.

A SAPARD Monitoring Bizottság 2002. október 8-i ülésén jóváhagyta a TS átfogó stratégiáját, amely tartalmazza a Program monitoring tervét, az értékelés feladatait, és kommunikációs tervét.

A Technikai segítségnyújtás keretében Magyarország döntően információs és tájékoztatási tevékenységeket támogatott, és a program menedzsment költségeit nemzeti költségvetés terhére biztosította. ATS keretből alapvetően Monitoring Bizottsági ülések szervezését lebonyolítását és értékelési tevékenységet támogatott az alábbiak szerint.

Az Irányító Hatóság (IH) által megvalósított tevékenység	A projekt költsége
SAPARD Monitoring Bizottság ülései (2003. május 21. és 2003. november 27.)	242 836 Ft 384 725 Ft
SAPARD Program közéleti -időközi- értékelése	25 294 887 Ft
SAPARD Monitoring Bizottság ülése (2004. június 18.)	328 125 Ft

Helyi szervek szélesebb körű bevonására tett lépések a SAPARD program végrehajtása során

A partnerség a tervezésben és a véleményezésben is, de főként a Monitoring Bizottság (MB) működése keretében valósult meg. Az SMB tagjai között a gazdasági és társadalmi partnerek – beleértve a munkáltatói és munkavállalói oldalt, a szakmai ágazati ill. a kereskedelmi kamarát, regionális fejlesztési tanácsokat –, valamint a magánszektor és a civil szféra képviselői is helyet kaptak.

Információs és tájékoztatási tevékenység

A Technikai segítségnyújtás (TS) a SAPARD Terv azon intézkedése, amely biztosítja a Program összes többi intézkedésének megvalósítását. A SAPARD Monitoring Bizottság 2002. október 8-i ülésén jóváhagyta a TS átfogó stratégiáját, amely tartalmazza a Program monitoring tervét, az értékelés feladatait, és **kommunikációs tervét**.

A Technikai segítségnyújtás keretei döntően az IH SAPARD programmal kapcsolatos információs és tájékoztatási tevékenységének finanszírozására került felhasználásra az alábbiak szerint:

Az Irányító Hatóság (IH) által megvalósított tevékenység	A projekt költsége
VIII. Szent György-napi Mezőgazdasági Kiállítás és Vásár, Pápa	102 750 Ft
Gödöllői Gazdanapokon való részvétel	618 000 Ft
Bábolnai Nemzetközi Gazdanapokon való részvétel	437 488 Ft
Kaposvár, Pannon Állattenyésztési Napokon való részvétel	295 000 Ft
A Program két újonnan kiírt intézkedésének („Falufejlesztés és -felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése”, valamint „A tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése”) felkészítő képzése 19 megyében	20 000 000 Ft
2004. évi falinaptár készíttetése (2000 db)	300 000 Ft
Átfogó, országos záró tájékoztatási program	25 000 000 Ft
Pápa, IX. Szent György Napi Mezőgazdasági Kiállítás és Vásáron való részvétel	110 625 Ft
20 kérdés a SAPARD Programról c. kiadvány frissítése: 20 kérdés a SAPARD Programról, továbbélése az AVOP-ban címmel (8000 db)	737 500 Ft

Tekintettel arra, hogy a SAPARD Program Technikai segítségnyújtás keretében rendelkezésre álló pénzügyi forrás később vált felhasználhatóvá, mint ahogy az IH-nak meg

kellett kezdenie a Program népszerűsítését, ezért számos tájékoztatási tevékenységet látott el nemzeti költségvetés terhére.

A SAPARD program köztudatba történő bevezetésének első lépése a figyelem felkeltése céljából 2002. évben a Program saját, hivatalos logójának elkészítése volt, amelyet követően a SAPARD programot fémjelző reklám-ajándék tárgyakat (5000 db toll és 5000 db kártyanaptár) készített az IH, amelyeket agrár témájú szakvásárokon és konferenciákon terjesztett, valamint a SAPARD Hivatalnak és Regionális Irodáinak, a Nemzeti Alapnak és az Állami Számvevőszéknek bocsátott a rendelkezésre.

A SAPARD Hivatal Regionális Irodái hivatalos megnyitásukat követően, 2002. évtől megkezdtek ügyfélszolgálati és tájékoztatási tevékenységüket, amelynek sikeres végrehajtása érdekében stratégia került kidolgozásra. Ez a stratégia többlépcsős, egymásra épülő tájékoztatási tevékenység ellátását célozta meg a fokozatos erősítés érvényesítése mellett. Az akkreditációs folyamat előrehaladásához volt kötve a tájékoztatási kampány, amelynek végső fázisa a potenciális pályázók mozgósítását célozta meg. A tájékoztatás majd mozgósítás helyi, regionális és országos szintekre épült. A SAPARD Hivatal 2002-ben tájékoztatási tevékenysége keretében több mint 700 szakmai előadást tartott és 42 esetben többnapos agrárexpon vett részt, amely fórumokon közvetlenül volt lehetőség a potenciális pályázókkal felvenni a kapcsolatot. Egyes régiókban tájékoztató napot jelöltek ki, előadásokat, konzultációkat, prezentációkat, szakmai tájékoztatókat tartottak, melynek keretében rendszeresen visszatérő téma volt a program végrehajtása. A résztvevők elsősorban az elszámolás és működtetés iránt érdeklődtek.

A minél szélesebb körű kommunikáció érdekében a SAPARD Hivatal levélben kereste meg az érdekképviselői szerveket és az érintett köztisztviselőket, hogy tagságuk részére közvetlen tájékoztatást adjon. A pályázati kiírást követő mozgósítási fázisban jó szolgálatot tett az irodákban vezetett ügyfélszolgálati napló, amely alapján az érdeklődők megkeresésével erősíteni lehetett a pályázati szándékot. A pályázat végső fázisában alkalmazott médiamix (sajtó, rádió és TV tudósítások) hatását maga a sajtó is dicsérettel illette.

Szintén 2002. év folyamán kialakításra került az FVM honlapjának nyitóoldalán egy SAPARD link, amelyre kattintva a Program általános tudnivalóin, az alapidokumentumokon és kapcsolódó jogszabályokon kívül megtalálhatók a SAPARD Monitoring Bizottsággal és üléseivel kapcsolatos dokumentumok is. A sikeres pályázatok listája a Minisztérium hivatalos értesítőjében, valamint az FVM honlapján is közzétételre került.

Az IH elkészített egy kérdőívet annak érdekében, hogy felmérje a SAPARD Program ismertetésének hatékonyságát. Az ország több helyszínén, kiállításokon, szakvásárokon, EU információs napokon, a SAPARD Hivatal által szervezett ún. SAPARD tájékoztató napokon és főként a falugazdász képzéseken nagyszámú kérdőívet töltetett ki az érdeklődőkkel. Az aktualizált kérdőívet 2003. és 2004. évek folyamán a pályázati csomag átvételekor kapták meg a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH – a SAPARD Hivatal jogutódja) Regionális Irodáiban a pályázni szándékozók.

A kiértékelt kérdőívek alapján a mezőgazdaság, vidék és a Program iránt érdeklődők a Kossuth Rádiót hallgatják a legsűrűbben, ezért több alkalommal és több napon keresztül voltak hallhatók társadalmi célú hirdetések a SAPARD Program pályázható jogcímeiről, amelyek FVM forrásból kerültek finanszírozásra.

Az IH 2002. évben elkészítette a „20 kérdés a SAPARD Programról” c. kiadványt, amelyhez a Programmal kapcsolatos rendezvényeken és az MVH kirendeltségein jutottak

hozzá az érdekeltek. 2004-ben elkészítette a kiadvány aktualizálását, kibővítve a SAPARD-AVOP átmenet időszerű kérdéseivel. A kiadvány 8000 példányszámban készült el, „20 kérdés a SAPARD Programról, továbbélése az AVOP-ban” címmel, amelyből 6000 db átadásra került az MVH részére aki közvetlen kapcsolatban állt a potenciális pályázókkal.

Az FVM Oktatási, Kutatási és Fejlesztési Főosztályának megbízásából az FVM Képzési és Szaktanácsadási Intézete (FVM KSZI) felkérte az Irányító Hatóság munkatársait a SAPARD Programot bemutató tananyag elkészítésére. A könyv 2003-ban „Tananyag a SAPARD Program magyarországi működtetéséhez” címmel jelent meg. A könyvet az FVM KSZI, a MVH és kirendeltségei valamint az IH ingyen bocsátotta az érintettek rendelkezésére. A kétkötetes kiadványból az FVM KSZI kétnapos képzési programot szervezett megyénként a Regionális Szaktanácsadási Központok közreműködésével a SAPARD TS keret terhére. A tananyagból az IH a SAPARD Monitoring Bizottság összes tagjának is eljuttatott egy-egy példányt.

A kommunikációs tevékenység 2004. évben már a Program eredményeinek ismertetésére koncentrált.

Az IH egy országos szintű (mind a 19 megyében) felkészítő szemináriumot/képzést szervezett 2004. február 19. és március. 30 között, összesen 700 fő részvételével a SAPARD Program keretében kiírásra kerülő „Falufejlesztés és –felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése”, valamint „A tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése” című intézkedésekre vonatkozóan. A képzés minden megyében lehetőséget kínált a bevezetett két új intézkedés megismerésére, a felmerülő kérdések megválaszolására. A résztvevők különösen hasznosnak tartották a pályázatok kidolgozásához nyújtott módszertani segítséget.

Az MVH regionális illetőségű kirendeltségei rendszeresen tartották a kapcsolatot a helyi médiával és szakmai tájékoztatókon, sajtóban, rendezvényeken ismertették a Program addig elért eredményeit, megvalósulását, a régió és a megye agráriumára gyakorolt hatását.

A SAPARD program zárása alkalmából 2004. március és április hónapokban - közbeszerzési eljárás során kiválasztott cég segítségével - egy átfogó, több csatornán keresztüli, országos kiterjedésű tájékoztatási tevékenységet folytatott az IH annak érdekében, hogy minél szélesebb célcsoportot informáljon arról, hogy már csak 2004. április 30-ig pályázható az Európai Unió által finanszírozott vissza nem térítendő SAPARD forrás.

A projekt keretében országos és megyei napi, havi és szaklapokban összesen 53 hirdetés, 2 rádióadón 55 darab 30 másodperces sugárzás, országos főútvonalak megyeszékhelyekre bevezető szakaszain (Budapest kivételével) 100 db óriásplakát valamint 1500 db B/1 plakát és 1500 db szórólap készült el.

Az IH és MVH munkatársai a SAPARD program aktualitásait, híreit, eredményeit, megvalósításának pozitívumait minden adandó alkalommal, szakmai és társadalmi fórumokon, média megnyilatkozásokban egyaránt bemutatták.

A fentiekben ismertetett összes, a SAPARD programmal kapcsolatos tájékoztatási és információs tevékenység végrehajtása a TS átfogó stratégiában foglaltakkal összhangban zajlott és sikeresnek ítéltető, hiszen a helyesen és hatékonyan alkalmazott tájékoztatási tevékenységeknek is köszönhetően nem várt, és a többi tagjelölt országot messze meghaladó pályázat került benyújtásra a SAPARD Hivatalhoz.

4.5. Együttműködés más közösségi alapokkal és kétoldalú alapokkal; annak alátámasztása, hogy közösségi források nem helyettesítették már meglévő forrásokat

A többi tagjelölthöz hasonlóan Magyarországon a SAPARD programon kívül előkészítés alatt állt az ISPA, illetve végrehajtás alatt állt a PHARE keretében finanszírozott több projekt.

A programok előkészítése, és a célok megfogalmazása is kormányzati szinten került koordinálásra, annak érdekében, hogy összehangolt fejlesztések valósulhassanak meg.

A SAPARD program pályázatkezelési rendszerét úgy alakították ki, hogy az kizárja, hogy a SAPARD program bármely intézkedése más Előcsatlakozási Alapból, illetve más nemzeti költségvetési forrásból (a társfinanszírozástól eltekintve) támogatásban részesülhessen. Ennek biztosítására a Magyar Államkincstár (MÁK) által működtetett Országos Támogatás Monitoring rendszer (OTMR) szolgál.

Az MVH – figyelemmel a TPM C melléklet 1. cikkére – a SAPARD végrehajtása során kiemelt feladatként kezeli az EU pénzügyi érdekeinek védelme érdekében az ugyanazon célú és tartalmú projektek ismételt párhuzamos támogatásának megelőzését, egy kiadás kétszeri figyelembe vételét. Erre vonatkozóan az MVH SAPARD Működési Kézikönyve kötelező erejű részletes szabályozást tartalmaz az eljáráshoz tartozó felelősség meghatározásával együtt.

Az átfedések megakadályozása érdekében az AVOP intézkedéseire szerződést csak a SAPARD szerződéskötések zárását követően lehetett kötni.

Az alábbiakban a különböző típusú nemzeti támogatási rendszerek és források kerülnek bemutatásra, melyek Magyarország Európai Unióhoz történő csatlakozása előtt már rendelkezésre álltak. Az összegzés értelmében az EU-s források a már meglévő nemzeti forrásokat nem helyettesítették.

Magyarország 2004-es Európai Unióhoz történő csatlakozását megelőző években látványosan nőttek a beruházások támogatására fordított költségvetési kiadások.. A fejlesztésekhez adott támogatások közel fele gépbeszerzéshez kapcsolódott, a másik fele pedig építési beruházásokhoz és ültetvénytelepítésekhez.

A 2002. évre vonatkozó költségvetési törvény 64,7 milliárd forintot irányzott elő a mezőgazdasági alaptevékenység beruházásainak támogatására. A tényleges kifizetés 66,1 milliárd forintban realizálódott. Ez az összeg több, mint 18%-kal haladta meg a 2001. évit.

A mezőgazdasági alaptevékenység beruházásainak támogatására 2003. évben 51 milliárd forint került kifizetésre. A SAPARD program mintegy 14 milliárd forint agrár-beruházási lehetőséget biztosított, azonban a Program késői indítása miatt támogatás kifizetésére az évben csak néhány beruházás esetében került sor.

A különböző intézkedések eredményei:

Építési beruházások:

A 2002-es évben 12,2 milliárd forint került kifizetésre a kedvezményezettek részére. Az élelmiszer feldolgozás egyes szakágazatai a beruházásaikhoz 2002-ben összesen 1,6 milliárd forint támogatást kaptak, amelyből legnagyobb arányban a hús- és halfeldolgozás, valamint a malomipari termékek gyártása részesedett.

2003-ban az építési beruházási támogatási jogcímen 10,1 milliárd forint került folyósításra. A támogatási rendszerben kiemelt támogatást kaptak a zöldség-, gyümölcstermelői-, értékesítő szervezetek (TÉSZ-ek), mivel a csatlakozást követően a zöldség-gyümölcs ágazat esetében támogatás igénylésére csak ezeken keresztül volt lehetőség.

Gépbeszerzés, technológia korszerűsítés:

2002. évben a rendkívüli gépvásárlási szándék forrásigényének kielégítésére belső átcsoportosítással és költségvetési tartalék igénylésével 32,3 milliárd forintot fordított a tárca. A konstrukció sikeressége jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy az elhasználandó géppálmány selejtezése felgyorsuljon, az ágazat anyagi, műszaki ellátottsága javuljon.

2003-ban az új mezőgazdasági gépvásárlás támogatására 28,2 milliárd forint került felhasználásra, melyet kiegészített a SAPARD program keretében működő géptámogatási rendszer.

Ültetvénytelepítés:

2002-ben az ültetvénytelepítési beruházások megvalósításához 11,5 milliárd forint került folyósításra. 2003-ban az ültetvénytelepítések támogatására 9,1 milliárd forint került felhasználásra.

A rendelkezésre álló forrásoknak köszönhetően elkezdődött a tájjellegű szőlőfajták újra telepítése, valamint új gyümölcsfajok is telepítésre kerültek. Nagy érdeklődés mutatkozott a dió-, a bodza-, a körte-, a szilva- és a cseresznyetelepítések terén. Az almaültetvények részaránya az előző évekhez képest jelentősen emelkedett.

4.6. Esélyegyenlőség és környezeti fenntarthatóság

A SAPARD program meghirdetett intézkedéseinek a minimális környezet- és természetvédelmi követelményekre vonatkozó jogszabályoknak való megfelelés vállalása, szükség szerint szakhatósági engedélyekkel történő igazolása, a beruházás jellegű támogatási jogcíme esetén minden esetben jogosultsági kritérium. Egyes intézkedések esetén a környezeti fenntarthatóság célként is megjelenik és a kiválasztás során szempontként szerepel.

A SAPARD program intézkedéseinek és azok végrehajtásánál minden esetben érvényesült az esélyegyenlőség és a környezeti fenntarthatóság elve.

111. Mezőgazdasági vállalkozások beruházásainak támogatása:

Az intézkedés hozzájárult a környezet védelméhez azáltal, hogy a korszerűsített eszköz és gép állománnyal hatékonyabbá válik a termelés, és **csökken az energiafelhasználás**. A **környezetkímélő eljárások** szélesebb körű alkalmazásával az állattenyésztésben a **környezetbarát trágyakezelés** és -felhasználás egyben hozzájárul a Nitrát direktívában megfogalmazottak megvalósításához (676/1991/EU irányelv). A

fejlesztések eredményeként az érintett üzemekben az elavult technológiákat **környezetkímélő és hatékony technológiák** váltották fel.

A pályázóknak be kellett nyújtaniuk a területileg illetékes környezetvédelmi hatóság projektre vonatkozó szakvéleményét, valamint információkat kellett adni a projekt lehetséges környezeti hatásairól (pl. zajszint, vegyi anyagok használata, levegő-, víz-, talajszennyező anyagok, veszélyes hulladék) és azok kiküszöböléséről, kezeléséről, különösen a környezeti szempontból érzékeny területeken. A **környezetre összességében negatív hatást kifejtő projekt nem volt támogatható.**

Az állattartó telepek beruházásainak vonatkozásában csak akkor volt adható támogatás, ha a pályázó az állattartásban képződő szerves trágyát megfelelően tudta tárolni, és úgy tudta felhasználni, hogy az az EU Nitrát direktívában szereplő határértéket nem haladja meg.

Pozitív elbírálásban részesülnek azok a projektek, amelyek agrár-környezetvédelmi célprogramhoz kapcsolódtak.

Az 1113 és 1114 alintézkedések esetében azok a pályázók kedvező elbírálásban részesültek, amelyeknél a beruházás csökkentette az üzemeltetés környezetkárosító hatását, illetve a tárolási veszteségek jelentősen (legalább 30%-kal) csökkentek. Továbbá pozitív elbírálásban részesültek a környezetvédelmi és állatjóléti feltételek javulását elősegítő beruházások a sertés és baromfi szektorban.

Az intézkedés során nyomon követték a nők által vezetett üzemek arányát.

114. A mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának és marketingjének fejlesztése:

Az intézkedés az élelmiszerbiztonsági, higiéniai, környezet-, valamint állatvédelmi előírásoknak megfelelő termék-előállításához, feldolgozáshoz és értékesítéshez nyújtott támogatást. Cél a termékek feldolgozása során okozott **környezeti terhelés csökkentése**, a technológiai színvonal javítása. A környezet védelmére vonatkozó előírások érvényesítése révén mérséklődött a környezetszennyezés.

A pályázóknak mellékelni kellett a területileg illetékes állategészségügyi, és környezetvédelmi hatóságoknak a projektre vonatkozó szakvéleményét.

Pozitív elbírálásban részesült az a pályázat, amely esetén a fejlesztés környezetre gyakorolt hatása pozitív volt. Ezt jelenti a környezettudatos gazdálkodás megvalósulását, a környezetterhelés jelentős csökkentését, a vonatkozó EU jogszabályi feltételeknek való megfelelést a fejlesztés hatására.

1305. Falufejlesztés és -felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése:

Az intézkedés az életkörülmények javításán keresztül **hozzájárult** a fokozottan hátrányos helyzetű térségek és azok lakói számára az **esélyegyenlőség megteremtéséhez**, a gazdasági felzárkózás elindításához. Az épített és tágabb lakókörnyezet kulturált kialakítása, fenntartása és hasznosítása a környezet védelmének is fontos eleme.

1306 A tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése:

Pozitív elbírálásban részesült az a pályázat, amely esetén a fejlesztés környezetre gyakorolt hatása pozitív volt.

1308. Vidéki infrastruktúra fejlesztése:

Az intézkedés keretében támogatott beruházások (alternatív energiaforrások, innovatív szennyvízkezelési eljárások, stb.) a vidéki települések felzárkózását és versenyképessé válását költséghatékony, a fenntarthatóságot és a környezet védelem érdekeit szolgáló megoldások alkalmazásával szolgálták.

Az alternatív szennyvíztisztításra vonatkozó projektek közül pozitív elbírálásban részesültek azok amelyeknél a **melléktermék hasznosítás** és az **ökológiai hatékonyság** magas fokú volt.

A vállalkozások célját szolgáló energiaellátás fejlesztésére irányuló projektek közül pozitív elbírálásban részesülnek azok, amelyeknél innovatív, **alternatív energiaforrásokat felhasználó technológiák** alkalmazására került sor.

4.7. Közbeszerzési eljárások

4.7.1. A közbeszerzési eljárásról Magyarország EU-s tagfelvételéig

A TPM „A” Melléklet 14. Cikk 2.6. pontja szerint közbeszerzési eljárásra kötelezettek azok a kedvezményezettek, amelyek közszerveknek minősülnek.

A közbeszerzési eljárás célja, hogy azokban az esetekben is biztosítsa a közösségi támogatással megvalósuló beruházások kivitelezéséhez rendelkezésre álló források leghatékonyabb felhasználását, ahol a tulajdonos ellenőrző funkciója nem érvényesül közvetlenül, azaz olyan kedvezményezettek esetében, amelyek éves működési és beruházási forrásai teljes, vagy jelentős mértékben költségvetésből származnak.

A SAPARD Hivatal Működési Kézikönyvének (MKK) D/7 I. fejezete szerint az alábbi kedvezményezettek minősültek közszerveknek:

1. Az állam, a központi költségvetési szervek, a technikai segítségnyújtás kivitelezése tekintetében az FVM IH;
2. A területi és települési önkormányzatok;
3. A közjogi rendelkezések hatálya alá eső szervezetek¹;

---

¹ A közjogi rendelkezések hatálya alá tartoznak azok a szervezetek, amelyek(et)

- közérdekű feladatok ellátására hoztak létre és nem termelői vagy kereskedelmi jellegű tevékenységet folytatnak és
- jogi személyiséggel rendelkeznek és

4. illetve az 1.-3. pontokban felsorolt szervezetek által létrehozott gazdasági társaságok és egyéb társulásaik.

A közszervek esetében a rendelkezésre álló fejlesztési forrás terhére kötött szállítási, szolgáltatási és építési szerződéseket a pontos és egységes szabályok szerint lefolytatott versenyben kiválasztott ajánlattevővel lehetett megkötni.

Az eljárásban a teljes beruházási összeg nagyságának függvényében bővült az ajánlattételi lehetőségről tájékoztatandó potenciális beszállítók köre (közvetlen megbízás, egyszerűsített eljárás, helyi nyílt tender, nemzetközi nyílt tender).

A kedvezményezett közszervek felelőssége volt, hogy betartsák a Bizottság által 1999.11.10-én elfogadott Rendelkezések Kézikönyvében lefektetett eljárás rendet.

Az MVH feladata az eljárásban az volt, hogy figyelemmel kíséresse (ellenőrizze) a közszervek közbeszerzési eljárásait, azok szabályosságát összhangban a Rendelkezések kézikönyve és az Útmutató rendelkezéseivel. Az ellenőrzött közbeszerzési eljárások lefolytatását a hatályos MKK és a TPM „A” Melléklet 14. Cikk 2.6. pontja szerint végezte az MVH, a vizsgált dokumentumok szerint szabályosan jártak el.

4.7.2. A közbeszerzésekről szóló 2003. évi CXXIX. törvény alkalmazása a SAPARD eljárásrendben

2004. május 1-jén Magyarország az Európai Unió tagjává vált. Az Európai Unió közbeszerzési direktíváival harmonizált közbeszerzési törvény (2003. évi CXXIX. tv., továbbiakban Kbt.) 2004. május 1-jén lépett hatályba.

A 2004. május 1-je után megkezdett beszerzésekre és a kapcsolódó kifizetésekre a – Többéves Pénzügyi Megállapodás (TPM) „A” Melléklet 14. Cikk, 2.6, 2.7 pont, illetve TPM „F” Melléklet 8. pont szerinti - hatályos közbeszerzési eljárásokra vonatkozó előírásokat kellett alkalmazni, melynek lényege, hogy Magyarország EU-s tagfelvétele után mind szélesebb körben lehetősége nyílik az egyéb EU-tagállamok vállalkozásainak, társaságainak Magyarországon létesülő beruházásokhoz ajánlatot tenni.

Az Igazságügyi Minisztérium állásfoglalásának értelmében a 2004. május 1-jével hatályba lépett új Kbt. rendelkezései a lezárult SAPARD program esetében nem alkalmazhatók, mivel a Program pályáztatási szakasza 2004. április 30-val lezárult.

Az MVH a jogszabályi és egyéb változások kapcsán 2004. április 9-én módosította a MKK-t, melybe beépítette a megfelelő eljárásrendet a közbeszerzésekre vonatkozóan.

Az alkalmazott közbeszerzési eljárások ellenőrzése során a SAPARD Igazoló Szerv (SISZ) megállapította, hogy az MVH az MKK előírásainak megfelelően figyelemmel kísérte a közbeszerzési eljárás lefolytatására kötelezettek közbeszerzési eljárásait. A felmerült eljárási hiányosságok esetén gondoskodott - az előírásoknak megfelelő - szabályosság helyreállításáról.

-
- nagyjából állami, önkormányzati vagy a közjogi szabályozás hatálya alá eső szervezetek forrásaiból finanszírozzák a működésüket, illetve amelyek irányítása ilyen szervezetek, valamint olyan testületek ellenőrzése alatt áll, amelyek tagjainak több mint a felét az állam, a területi, vagy települési önkormányzatok jelölik ki.

4.8. Versenyszabályozás

A Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai között 1991. decemberében aláírt Európai Megállapodás 62. cikkében Magyarország vállalta, hogy a vállalkozásoknak címzett állami támogatások nyújtásakor betartja a Közösségek vonatkozó szabályait. E kötelezettség teljesítéséért az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény 48.§ r) pontja értelmében a pénzügyminiszter felel, aki ezt a feladatot a **Támogatásokat Vizsgáló Iroda** (TVI) útján látja el. A TVI az Európai Megállapodás 62. cikk 4. b) pontja értelmében az Európai Unió Bizottsága számára minden évben jelentést készít a versenyszférának nyújtott támogatások összegéről, formájáról (vissza nem térítendő-, kamattámogatás, kezességvállalás, stb.) és céljáról (kutatás-fejlesztés, területfejlesztés, környezetvédelem, KKV, stb).

A SAPARD intézkedések támogatási konstrukciói a TVI felé jelentésre kerültek.

A TVI aktív kapcsolatot tart fenn az Európai Bizottság Verseny Főigazgatóságával. Az Európai Megállapodás 62. cikkében foglaltak alapján ugyanis megkeresésre mindkét fél köteles tájékoztatni a másik felet bármely konkrét támogatási ügyről.

4.9. Közös Agrárpolitika

A SAPARD program **olyan fejlesztéseket nem támogatott**, amelyek kvótás termékek esetén országos szintű termelésbővítés kapcsán az **előírt kvóták túllépését eredményezték** volna. A kapcsolódó intézkedések esetében (állattartó telepek beruházásai) a jogosultsági kritériumok alatt szerepelt, hogy a beruházások megyei szinten nem eredményezhettek kapacitásbővülést. A kapacitások nyilvántartásáról a megyei állategészségügyi és élelmiszerellenőrző állomások gondoskodnak. A „Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának és marketingjének fejlesztése” intézkedés keretében:

- Nem volt támogatható folyadék-tej feldolgozó, tejpör, kazein és vaj előállító, valamint sertés-, marha- és baromfivágó kapacitás bővítése, csak abban az esetben, ha országos szinten nem növekszik a feldolgozó kapacitás.
- Nem volt támogatható továbbá szőlőfeldolgozó kapacitás bővítése.

Az érzékeny szektorra vonatkozó beszámoló minden SMB napirendjén szerepelt és megállapítható, hogy a program végrehajtása során a SAPARD támogatások nem eredményeztek kapacitás növekedést az érzékeny szektorokban.

5. A SAPARD program ellenőrzése

A SAPARD az első olyan előcsatlakozási eszköz, melynek esetében az EU eltekintett a kiadások EU Bizottság által végzett előzetes (ex-ante) ellenőrzésétől, lehetővé téve a tagjelölt országok számára, hogy maguk ellenőrizzék és kezeljék a támogatásokat.

A Program ellenőrzési rendszere az alábbiak szerint állt össze:

- ✓ Független belső ellenőrzési feladatok ellátása
- ✓ Projektekhez kapcsolódó ellenőrzések a végrehajtás különböző fázisaiban (döntés előtt, kifizetéshez kapcsolódóan és a működtetési szakaszban)
- ✓ Külső ellenőrzések (Igazolóló szerv, EU Bizottság, EU Számvevőszék)

Ezen felül:

- ✓ Az MVH negyedévente jelentést készít az Irányító Hatóság részére a SAPARD Program végrehajtásának tapasztalatairól, amelyben összefoglalják egyrészt az előzetes-, közbenső- és utólagos helyszíni ellenőrzések, másrészt a részelszámolásokról és a végelszámolások pénzügyi ellenőrzéseinek tapasztalatait.
- ✓ Az MVH szóban és írásban számol be a SAPARD Monitoring Bizottság előtt annak ülésein a Program előrehaladásáról és az aktuális kérdésekről.

A Többéves Pénzügyi Megállapodás (TPM) „A” melléklet 14. cikk 2.5. pontja értelmében az MVH-n belül egy független belső ellenőrzést működtet. A SAPARD Hivatal, illetve jogutódja, az MVH működése idején a belső ellenőrzési feladatokat önálló osztály, az MVH megalakulásával Belső ellenőrzési Főosztály (BEF) keretein belül működő osztály – Vidékfejlesztési Támogatások Belső Ellenőrzési Osztálya látja el. A BEF függetlenségét az MVH elnökének a 46/2004. (XI. 29.) számú MVH Elnöki Utasítással módosított 35/2004. (VIII. 23.) számú Elnöki Utasítása biztosítja.

A Belső Ellenőrzési Főosztály munkáját a Hivatal elnökének közvetlen irányítása alatt végzi, jelentéseit az elnöknek köteles benyújtani. A Főosztály a vonatkozó nemzeti és a közösségi jogszabályoknak, az állami irányítás egyéb jogi eszközeinek, elnöki utasításoknak és a Belső Ellenőrzési Működési Kézikönyvnek, valamint a nemzetközi ellenőrzési szabványoknak és ajánlásoknak megfelelően látja el feladatait

A Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal látja el a SAPARD előcsatlakozási program kapcsán az alábbi ellenőrzési feladatokat látja el:

- ✓ a **kifizetési igénylések ellenőrzése** (financial control) kifizetések engedélyezése és a kifizetések végrehajtása
- ✓ a **helyszíni ellenőrzések** (on-the-spot / fysical control) végrehajtása a jogosultság megítélésének céljából, a projekt jóváhagyása előtt (ex ante) és a projekt megvalósítását követően (ex post)
- ✓ **nyomon követő helyszíni ellenőrzési tevékenység** (monitoring visit) a megvalósuló projektek előrehaladásának valamint a működtetés biztosítására, segítésére.

A helyszíni ellenőrzési feladatok ellátását a Hivatal Regionális Illetékességű Kirendeltségein működő Helyszíni Ellenőrzési Osztályok végzik, a szakmai koordinációt és az ismételt ellenőrzési feladatok ellátását a Hivatal Területi Ellenőrzési Főosztályának Vidékfejlesztési Támogatások Ellenőrzési Osztálya látja el.

A pénzügyi ellenőrzési feladatok ellátását a Hivatal Regionális Illetékességű Kirendeltségein működő Számlakezelési Osztályok végzik, a szakmai koordinációt és az ismételt ellenőrzési feladatok ellátását a Hivatal Vidékfejlesztési Támogatások Igazgatóságának Pénzügyi Engedélyezési Osztálya látja el.

A nyomon követési, adatgyűjtési feladatok ellátását a Hivatal Regionális Illetékességű Kirendeltségein működő Helyszíni Ellenőrzési Osztályok végzik, szakmai koordinációt a projekt monitoring tekintetében a Hivatal a Hivatal Területi Ellenőrzési Főosztályának Vidékfejlesztési Támogatások Ellenőrzési Osztálya, látja el, a Vidékfejlesztési Támogatások Igazgatójának szakmai iránymutatása mellett.

Az eljárásrendek, dokumentumok kidolgozása és a végrehajtás során mindvégig érvényesül a négy szem elve, továbbá a folyamatba épített vezetői ellenőrzés.

5.1. A SAPARD Hivatal belső ellenőrzési tevékenysége

A 2003. július 1-én történt szervezeti átalakítás eredményeként összetettebb feladatok ellátására a korábbi Belső Ellenőrzési Osztály alapjain egy Belső Ellenőrzési Főosztályt (BEF) hoztak létre. A BEF a szervezeti változásokhoz kapcsolódóan elkészítette Alapszabályát és Működési Kézikönyvét. A BEF Működési Kézikönyve tartalmazza a szervezet felépítését és az ellenőrzési feladatok ellátásának alapelveit, az audit tervezés lépéseit, az ellenőrzés módszereit és folyamatát, a főosztály személyi állományát. A BEF Működési Kézikönyvében rögzített évekre lebontott audit tervek alkalmasak az ellenőrzési feladatok ellátására, biztosítják, hogy legalább három évenként sor kerüljön minden terület ellenőrzésére. Munkáját az International Audit sztenderdek alapján végzi. Tevékenységének eredményeit munkaokmányokban rögzíti, az ellenőrzések alapján jelentéseket és ajánlásokat készít az MVH legfelső vezetése számára.

A BEO ellenőrzési jelentése a SAPARD Hivatal pályázatkezelési tevékenységét vizsgálta, melyet a pályázatok feldolgozásával, a támogatási döntések kialakításával, a támogatási szerződések megkötésével, a pénzügyi engedélyezéssel kapcsolatos tevékenységek ellenőrzéséről készített. A jelentés összefoglalta a Működési Kézikönyv eljárásaira és dokumentumaira vonatkozó észrevételeket, javaslatokat és ajánlásokat tett.

A BEO Re-performance jelentése a SAPARD Hivatal működésének teljes körű értékelését tartalmazza, a jelentés tükrözi, hogy a BEO vizsgálatait nemzetközileg elfogadott audit sztenderdek alapján hajtotta végre.

A BEO ellenőrzi a SAPARD Hivatal Regionális Irodáinak működését a pályázatkezelés, a számlakezelés és a helyszíni ellenőrzés területén. Az egyes régiókról készített közbelső ellenőri jelentések tartalmazzák a kockázatkezelés és mintavételezés leírását, egy jegyzőkönyvet a pályázatok összesítéséről és a mintavételről, a mintavételezés eredményét, az ellenőrzés megállapításait, a vizsgálat általános tapasztalatait. A jelentések átfogó képet adnak az egyes régiók munkájáról, működéséről.

5.2. Az elvégzett ellenőrzések és tapasztalatai a Program végrehajtása során

2003.év

2003 év folyamán a SAPARD pályázatkezelés ellenőrzése a 7 SAPARD regionális irodán és az Élelmiszeripari Pályázatok Osztályán történt. Az ellenőrzés keretében összesen: 768 pályázat vizsgálatára került sor.

A SAPARD számlakezelés ellenőrzése során a 7 SAPARD regionális irodán: 53 db elszámolás került vizsgálatra.

A SAPARD program pályázatkezelési tevékenységről, valamint a számlakezelési és a helyszíni ellenőrzési tevékenységről készült összefoglaló jelentések megállapították, hogy a munkafolyamatok megfelelnek az előírásokban és eljárásrendekben megfogalmazottaknak, a szakemberek tudása képessé teszi őket a felmerült feladatok elvégzésére. Az alkalmazott dokumentumok áttekinthető, ellenőrizhető módon tartalmazzák a pályázatok elbírálásával és a támogatási kérelmek ellenőrzésével kapcsolatos feladatokat, eljárásokat, adatokat.

A belső ellenőrzés kezdeményezésére intézkedési tervek is készültek, amelyek az ellenőrzés megállapításainak a realizálására szolgálnak. Bár az intézkedési tervek hosszú időn át és többszöri módosítással készültek el, a belső ellenőrzés ajánlásai a gyakorlatban idővel megvalósultak, majd a megtett lépésekről a Belső Ellenőrzési Főosztályt értesítése megtörtént.

2004.év

2004. év folyamán a Regionális Illetékességű Megyei Kirendeltségeknél ellátott SAPARD feladatok auditálása, a SAPARD pályázatkezelési tevékenységet ellátó központi szervezeti egységek ellenőrzése, a pályázatkezelés folyamatainak és működésének átfogó auditja, illetve a pályázatkezelési tevékenység ellenőrzése történt meg az 1305 és 1306. számú intézkedésekre vonatkozóan. (akkori szervezeti egységek: Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Vállalkozások Pályázatának Osztálya, Vidékfejlesztési és Önkormányzati Pályázatkezelési Osztály).

Az MVH pályázatkezelési eljárásának ellenőrzését követően a belső ellenőrzés nem javasolt utólagos változtatást a központi pályázatkezelést illetően.

2004. évben történt továbbá a Regionális Illetékességű Megyei Kirendeltségeknél a 2003-ban és 2004-ben benyújtott támogatásigénylések feldolgozásának, számlakezelésének, helyszíni ellenőrzésének, az elszámolások elbírálásának az ellenőrzése. A belső ellenőrzések során elszigetelten előfordult olyan eset is, amikor a vizsgálat olyan problémát tárt fel, amelynek következtében a Hivatal szabálytalanságkezelési eljárást indított, majd elállt a támogatási szerződéstől, így jogosulatlan támogatás nem került kifizetésre.

2004. évben folyt továbbá:

- ✓ a Jogi és Szerződéskötési Osztály átfogó auditja és a SAPARD Program keretében meghirdetett pályázatokra 2002-től 2004. áprilisáig benyújtott és támogatásra javasolt pályázatok szerződéskötési folyamatának ellenőrzése;
- ✓ a Pénzügyi Engedélyezési Osztály átfogó auditja;

- ✓ a SAPARD program meghirdetése utáni első három hónapban beérkező pályázatok átfogó ellenőrzése (I. körös pályázatok);
- ✓ a Kifizetési Osztálynál folytatott tevékenységek átfogó auditja;
- ✓ a Pénzügyi Nyilvántartási és Könyvelési Osztály átfogó auditja.

A vizsgálat megállapította, hogy a Működési Kézikönyvben meghatározott időkorlátok betartása nehéznek bizonyult. Ezt bizonyítja, hogy a vizsgált tétel egyharmadánál az időkorlátot ki kellett tolni.

A SAPARD Többéves Pénzügyi Megállapodás A./ melléklet 8. cikk 6. bekezdése szerint a „SAPARD hivatal biztosítja a kedvezményezettek kifizetési igényléseinek időben történő elbírálását.” A vizsgálat megállapította a határidő betartásának kiemelt fontosságát és javaslatot tett a személyi állomány fejlesztésére a számlakezelés és a helyszíni ellenőrzés területén.

Az AVOP-SAPARD Kifizetési Osztály SAPARD támogatások kifizetési folyamatainak átfogó vizsgálata megállapította, hogy a kedvezményezettek hiánytalanul megkapták a jogosult támogatási összeget, az AVOP-SAPARD Kifizetési Osztály visszatartást nem alkalmazott.

2005. év

A 2005. év egyik kiemelt feladata a SAPARD számlakezelési és helyszíni ellenőrzési tevékenység ellenőrzése volt a régióközpontokban lévő kirendeltségeken. Az ellenőrzés megállapításairól összefoglaló jelentést is készítettünk. Az összefoglaló jelentés hasznosítás céljából megküldésre került a menedzsment részére.

2005. év folyamán sor került a SAPARD központi pályázatkezelés ellenőrzésére. Ez a vizsgálat a SAPARD pályázatkezelési tevékenység záróvizsgálata volt.

A tervnek megfelelően ellenőrzésre kerültek a SAPARD projektek lebonyolításával foglalkozó területek, mint a Jogi és Szerződéskötési Osztály, a Pénzügyi engedélyezési Osztály, a Kifizetési Osztály, a Terület Ellenőrzési Osztály és a Pénzügyi Nyilvántartási és Könyvelési Osztály.

2006. év

2006. év folyamán történtek meg azon folyamatok átfogó auditja, amelyet a Pénzügyi Nyilvántartási és Könyvelési Osztály végez. (áthúzódó 2005.)

Az ellenőrzés rámutatott, hogy a jóváírt kamatot az akkreditált Működési Kézikönyv (MKK) meghatározásától eltérő módon kezelték. Ebből a támogatásokra fordítható keret összegét nem növelték a jóváírt kamattal. (A kamatjóváírás keretnövelésként való elszámolásáról szóló döntés a SAPARD Monitoring Bizottság (SMB) kompetenciája, így az IH 2006. október 18-án kezdeményezte az erre vonatkozó döntés meghozatalát).

Befejeződött továbbá a SAPARD szabálytalanságkezelési tevékenység vizsgálata a Jogi és Szerződéskötési Osztályon (áthúzódó 2005.). megállapítást nyert, hogy a működési kézikönyv jól szabályozza a követendő eljárásokat. A mintaállomány vizsgálata alapján kijelenthető, hogy a szakreferensek az előírásoknak megfelelően végzik munkájukat, a határidők betartásával. Amennyiben a szabálytalanság elbírálása érdekében nincs szükség a kedvezményezett, szakértő vagy más szakfőosztály bevonására, az eljárás néhány nap alatt lezáródik. Ellenkező esetekben gyakran jelentősen elhúzódik az átfutási idő.

2006. évi ellenőrzési feladat volt a SAPARD program végrehajtása során benyújtott fellebbezések és kifogások kezelésével kapcsolatos eljárások vizsgálata.

A vizsgálat megállapította, hogy a kifogás-kezelési eljárások - néhány esettől eltekintve - a SAPARD Rendelet, és MKK vonatkozó előírásainak megfelelően történnek. A Hivatalnál a kifogáskezelések struktúrája, a személyi és tárgyi feltételek folyamatosan változott.

A SAPARD program projekt monitoring tevékenységről végzett belső ellenőri vizsgálat utóellenőrzése jelenleg folyamatban van.

A projektek helyszíni ellenőrzéseivel kapcsolatos felügyeleti tevékenység vizsgálata során, a mintaállomány ellenőrzése kapcsán kijelenthető, hogy a helyszíni ellenőrök az eljárásrendnek megfelelően dolgoznak, munkájukat felelősséggel, szakértelemmel és odafigyeléssel végzik.

A támogatásigénylések feldolgozására, a helyszíni ellenőrzések végrehajtására befolyással volt, hogy a SAPARD támogatásigénylések feldolgozása közben változott az SZMSZ, az eljárásrend (SAPARD Működési Kézikönyv) és az alkalmazandó nyomtatványok köre. A változások ellenére a szükséges helyszíni ellenőrzések elvégzése tervezetten, szakszerűen végrehajtásra került.

A belső ellenőrzési szakterület a SAPARD mellett az AVOP területeit is vizsgálta, a vidékfejlesztéssel kapcsolatos ellenőrzéseket együtt végezték a kétféle pályázati rendszerrel.

2006. évben 7 felügyeleti tevékenység vizsgálatának ellenőrzése zárult le, mindegyik ellenőrzés visszaigazolt intézkedési tervvel zárult. A vizsgált időszakban 2 utóellenőrzés került megindításra, mindkettő áthúzódik a 2007. évre.

Összességében megállapítható, hogy a belső ellenőri vizsgálatok során a Hivatal szervezeti egységeinek együttműködése megfelelő volt, a vizsgálatok segítséget nyújtottak a folyamatok és eljárásrendek javításához, szabályszerű végrehajtásához. A belső ellenőrzés által feltárt kisebb, alacsony kockázatú, adminisztratív hiányosságokat az érintett szervezeti egységek az ellenőrzést követően megszüntették, a közepes és jelentős megállapítások realizálására intézkedési tervet készítettek, amelyek végrehajtását a belső ellenőrzés a következő vizsgálata során, vagy utóellenőrzés keretében ellenőrizte.

5.3. A projektekhez kapcsolódó ellenőrzések

5.3.1. Az ellenőrzési rendszer módosításai a 2000-2006 időszakra vonatkozóan

2003. év

A SAPARD Hivatal Pénzügyi Ellenőrzési Osztály mintavételezési eljárásának módosítása érintette a helyszíni ellenőrzési feladatokat is. 2003. októbertől vezetői jóváhagyással az 5%-os ismételt helyszíni ellenőrzésre a mintát már nem régióként, hanem az adott héten az összes régiótól felérkezett pályázatokból vették. Az új eljárással az ismételt helyszíni ellenőrzésre kiválasztott pályázatok száma jelentősen lecsökkent, és egyes RIK-ek kimaradtak a mintából. Az eljárás nagymértékben növelte annak kockázatát, hogy nem történt meg minden RIK és intézkedés/alintézkedés második szintű ellenőrzése, ezért a SAPARD Igazoló

Szerv ajánlására az MVH 2004. márciusától megszüntette a módosított mintavételezést. Az eljárás szerint az okmányos ellenőrzésre és az 5%-os ismételt helyszíni ellenőrzésre a mintát már ismét a RIK-ek vették.

2004.év

A Regionális Irodák pályázatkezelő munkatársai által végzett előzetes helyszíni szemlék száma az év előrehaladtával jelentősen csökkent, mivel a II. negyedévben a gépbeszerzési pályázatok esetében a szemlekötelezettség eltörlésre került.

A SAPARD terv vérhajtésában résztvevők számára kiemelkedő leterheltséget jelentett a meghirdetésre kerülő két új intézkedéshez (Falufejlesztés, Alternatív jövedelemszerzés) kapcsolódó szabályozási és végrehajtási eljárások kidolgozása, valamint a beérkező nagyszámú pályázat.

A túlterheltség megoldására 2004. áprilisában Elnöki körlevél került kiadásra. Az Elnöki körlevél a 1111 Gépbeszerzési intézkedés esetén elhagyta a pályázat befogadását megelőző előzetes helyszíni szemlét. A 2004. áprilisában 2004.02.02. verzió számmal kiadott SAPARD Működési Kézikönyv tartalmazta 1111 Gépbeszerzési intézkedés esetén pályázat befogadását megelőző előzetes helyszíni szemle elhagyását. A SISZ 2006. évi igazoló jelentésében (V-06-014/2006) az Igazoló Szerv elfogadta az MVH azon szakmai indokait, melyek a pályázatkezelés feldolgozását gyorsították anélkül, hogy a kockázati tényezők növekedtek volna.

(Előzmények és fejlemények. A SAPARD Igazoló Szerv (ÁSZ) 2004. évi jelentésében – a vonatkozó dokumentumok és nyilatkozatok alapján - arról tájékoztatta a Bizottságot, hogy az 5/2004. számú MVH Elnöki Körlevél arra utasította a SAPARD pályázatok kezelőit, hogy a gépbeszerzési pályázatok esetében, az Európai Bizottság által akkreditált SAPARD Működési Kézikönyvben előírt előzetes helyszíni szemléket el kell hagyni.

A Bizottság ennek a jelentésnek az alapján a 2005. október 10-17-i audit alkalmával nyilatkozatot kértek az MVH Vidékfejlesztési Támogatási Igazgatóságtól. Ezen nyilatkozat alapján a vonatkozó Működési Kézikönyv eljárásrendje 2004. április 9-i hatállyal módosításra került.)

2005. év

Az év elején a kifizetések gyorsítása érdekében és minőségbiztosítási céllal a VTEO által végzett ismételt helyszíni ellenőrzések helyett felügyeleti ellenőrzéseket végzett a VTEO. Ezt a változtatást megkifogásolta az ÁSZ-SISZ, ezért 2005. júniusától ismét megkezdtek az ismételt helyszíni ellenőrzéseket, de az időközben megjelent SzMSz-ben megfogalmazott felügyeleti funkciónak megfelelően a VTEO folytatta a felügyeleti ellenőrzéseket is.

2006. év

2006-ban érdemi módosításra nem került sor a helyszíni ellenőrzési eljárásban.

5.3.2. Helyszíni ellenőrzések tapasztalatai

A helyszíni – fizikai - ellenőrzéseket és a pénzügyi ellenőrzéseket a hatáskörök szétválasztásának elve szerint – elkülönült szervezeti egység végezte. Az ex ante és ex post helyszíni látogatásokat nem előzi meg pénzügyi ellenőrzés, a közbenső ellenőrzések minden esetben kifizetéshez kapcsolódtak.

A projektek fizikai ellenőrzései a Regionális Irodák és az MVH szintjén egyaránt megvalósulnak. A pályázatok támogatási döntési javaslatra történő felterjesztés előtti előzetese helyszíni szemléktől kezdve a kifizetés előtti helyszíni ellenőrzéseken keresztül a projekt megvalósítási szakaszát végigkísérő és a fizikai lezárást követően 5 éven keresztül a végrehajtás szakaszában történő ellenőrzéssel bezárólag végigkísérik a benyújtott pályázatokat a projekt minden egyes szakaszában. A Regionális Irodák az általuk feldolgozott pályázatokról, projektekről, elszámolásokról projektszintű nyilvántartást vezetnek, amelyből a SAPARD Program megvalósításáról szóló jelentésekhez adatokat biztosítanak, beleértve a pályázattal kapcsolatos folyamatot, a szerződéskötéseket, a projektek kezelését, a kifizetéseket, a szabálytalanságok kezelését és a kinnlevőségek behajtását.

5.3.3. Előzetes helyszíni szemlék – ex ante monitoring látogatás

A pályázatkezelési szakaszban a befogadást követően a pályázatkezelési szakreferens minden pályázat esetében helyszíni szemle keretében győződött meg a pályázó létezéséről, a pályázatban rögzítettek valóságtartalmáról, illetve vizsgálta a pályázat megvalósíthatóságának feltételeit. Az előzetes helyszíni szemlék a kötelezettségvállalási időszakban, azaz 2003 elejétől 2004 nyaráig zajlottak.

E szemléken a tapasztalt leggyakoribb hiányosság az volt, hogy a pályázó saját erő meglétét igazoló dokumentumai, illetve más, könyvelési dokumentumok, banki igazolások, bizonyítványok, engedélyek hiányoztak vagy formailag nem voltak rendben. Ezek és a hasonló technikai jellegű kisebb fogyatékoságok túlnyomó többségükben korrigálhatók illetve pótolhatók voltak. Néhány esetben a szemlén látottak nem igazolták vissza az üzleti tervben leírtakat. A gyakorlat során nagyon csekély hányadban (az esetek 1-2 %-ában) fordult elő, hogy a pályázatot az előzetes szemle megállapításai alapján utasítottuk el, ennek oka az volt, hogy a pályázó már megkezdte a beruházást.

Megállapítható, hogy a helyszíni szemlék eredményesen és gördülékenyen, zajlottak, hiszen a pályázatokban lévő hibákat addigra megpróbálták kiszűrni hiánypótlás, valamint a módosítások keretében. A pályázatok minősége (valóságtartalma) sokat fejlődött az idő előrehaladtával. A szemlék gördülékenyen zajlottak, a megállapított kisebb hiányosságok, adateltérések pótlásra, illetve egyeztetésre kerültek, és a pályázatok feldolgozása problémamentesen folytatódott.

5.3.4. Közbenső ellenőrzés – kifizetéshez kapcsolódó fizikai ellenőrzés

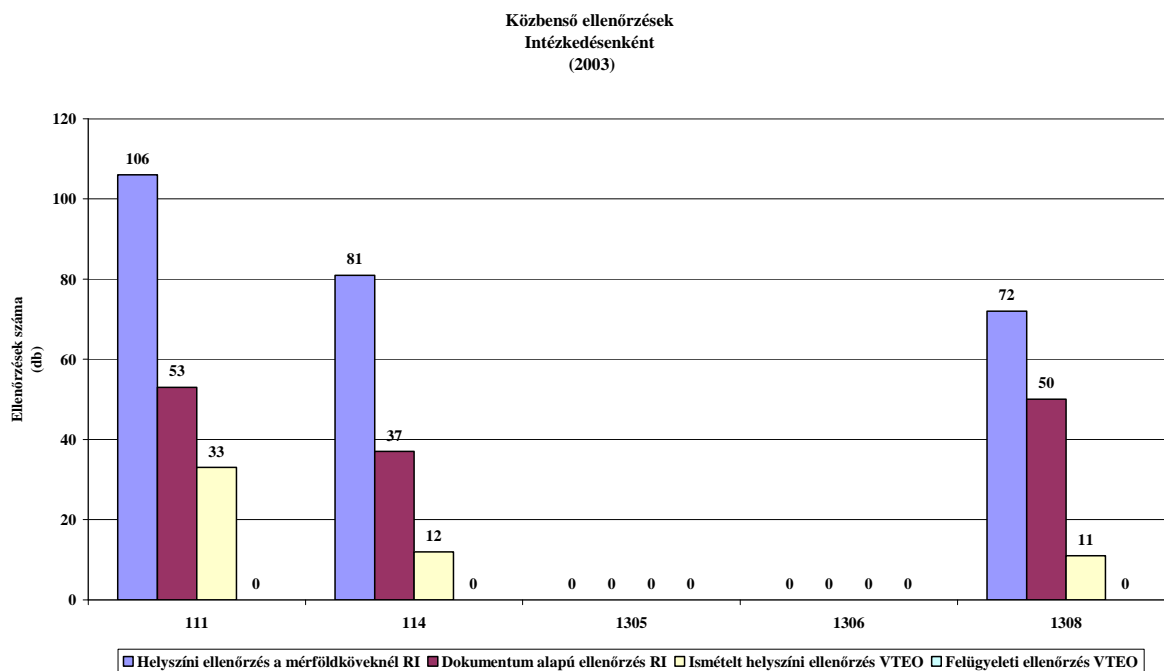
2003. év

A projekt végrehajtásának szakaszában elvégzett helyszíni ellenőrzések során megállapítható volt, hogy a benyújtott dokumentációk hiánypótlásra szorulnak, ami lelassította a támogatások kifizetésének folyamatát. Problémát jelentett továbbá az is, hogy a szerződéskötések

elhúzódása miatt a kedvezményezettek nem tudták tartani a tervezett ütemet és szerződésmódosítást kezdeményeznek, ami tovább lassította a projektek megvalósulását.

Az ellenőrzések során az alábbi szabálytalanság típusok voltak jellemzőek:

- Nem jogosult tételek leszámítása, amikor a kedvezményezett olyan árukról, munkákról nyújt be számlát, amelyeket a helyszíni ellenőrzés során nem lehet egyértelműen azonosítani.
- Nem az EU és a tagjelölt országokból származnak azok a berendezések, amelyeket a kedvezményezett felhasznált, beépített.
- Pályázatban leírtaktól eltérő megvalósítás.

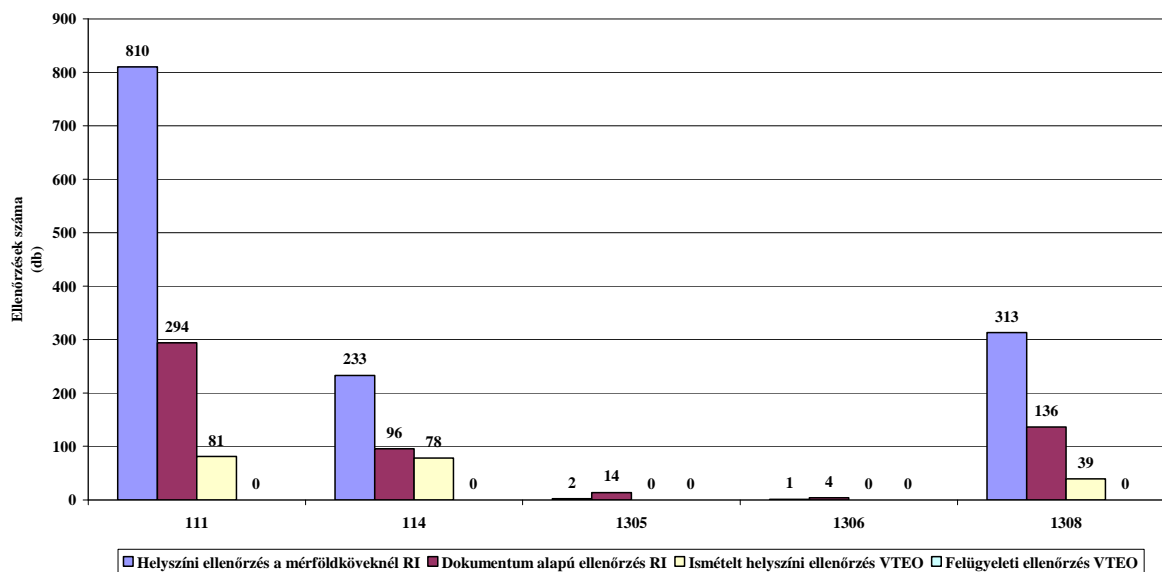
2004. év

A projekt végrehajtásának szakaszában elvégzett helyszíni ellenőrzések során szabálytalansági eljárásra csak kevés esetben került sor, a típushibák általában korrigálhatók voltak, illetve kisebb részben javasolták a támogatások csökkentését. A leginkább jellemző rendellenességek a következők voltak:

- a benyújtott elszámolás előre nem elfogadott tételt tartalmazott,
- a számla olyan tevékenységet tartalmazott, amire a kiállítónak nem volt Cégbírósi regisztrációja
- a pályázatban megfogalmazott műszaki tartalomtól való eltérések,
- a tervektől eltérő kivitelezés,
- nem megfelelő minőségi tanúsítványok, vagy egyéb dokumentumok hiánya,
- környezetvédelmi jogszabályok figyelmen kívül hagyása.

Közbenső ellenőrzések
Intézkedésenként
(2004)

2005. év

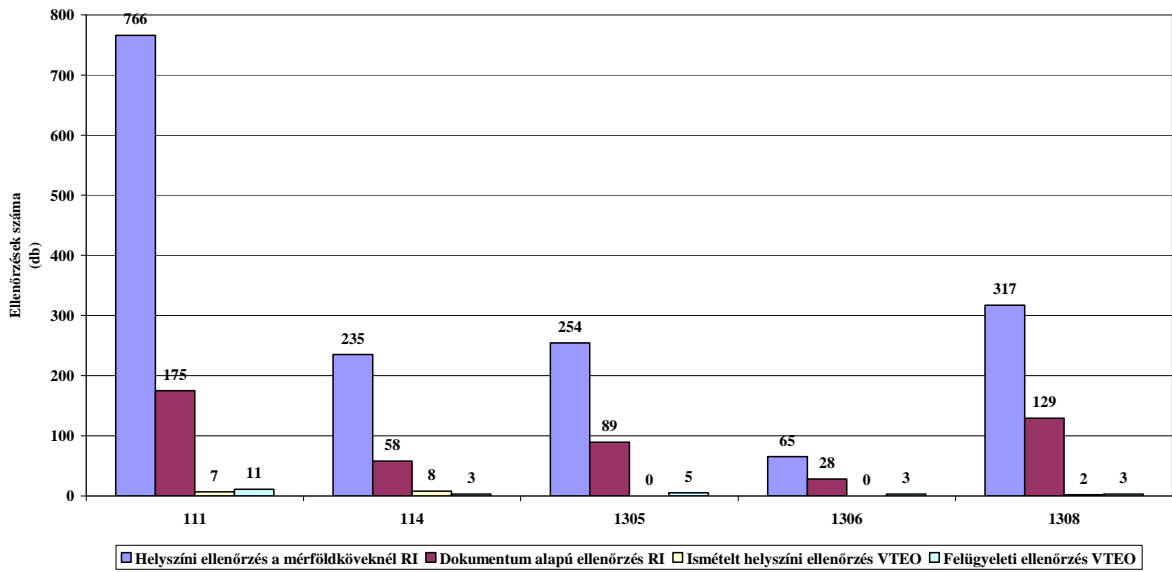
Ez évben a közbenső ellenőrzések során a legtöbb esetben a projektek megvalósítását rendben találták. Szabálytalansági eljárás kezdeményezésére csak néhány esetben került sor, ezek a következőkben felsoroltakkal kapcsolatosan merültek fel:

- téves elszámolás a Kedvezményezett által benyújtott támogatásigénylésben,
- a támogatott létesítmény hasznosítása bérbeadással,
- nem közcélú szolgáltató beruházás elszámolása.

A közbenső helyszíni ellenőrzések általános tapasztalatai szerint az elszámolások minősége javult, kevesebb hiánypótlásra került sor, ugyanakkor gondot okozott:

- dokumentumok pontatlan kitöltése,
- beruházások műszaki vezetésének és műszaki ellenőrzésének hiányosságai,
- építési naplók hiányossága,
- számlák mellékletét képező anyag minőségi bizonylatok hiányossága,
- a beszerzett gép gyártási száma, gépszáma hiányos,
- számlarészletezőtől való mennyiségi eltérés
- az előírt jelentési, adatszolgáltatási kötelezettség nem teljesül,
- jogosulatlan költségek elszámolása (a leszámlázott tétel nem került beépítésre, nem volt a helyszínen),
- a kedvezményezettek nem a támogatási szerződés és azok mellékleteit képező árajánlatok és számlarészletezők alapján végeztették el a kivitelezést (építési jellegű beruházásoknál),
- egyes kedvezményezettek (őstermelők, családi gazdálkodók) számviteli nyilvántartásai hiányosak, pontatlanok.

Közbenes ellenőrzések
Intézkedésenként
(2005)

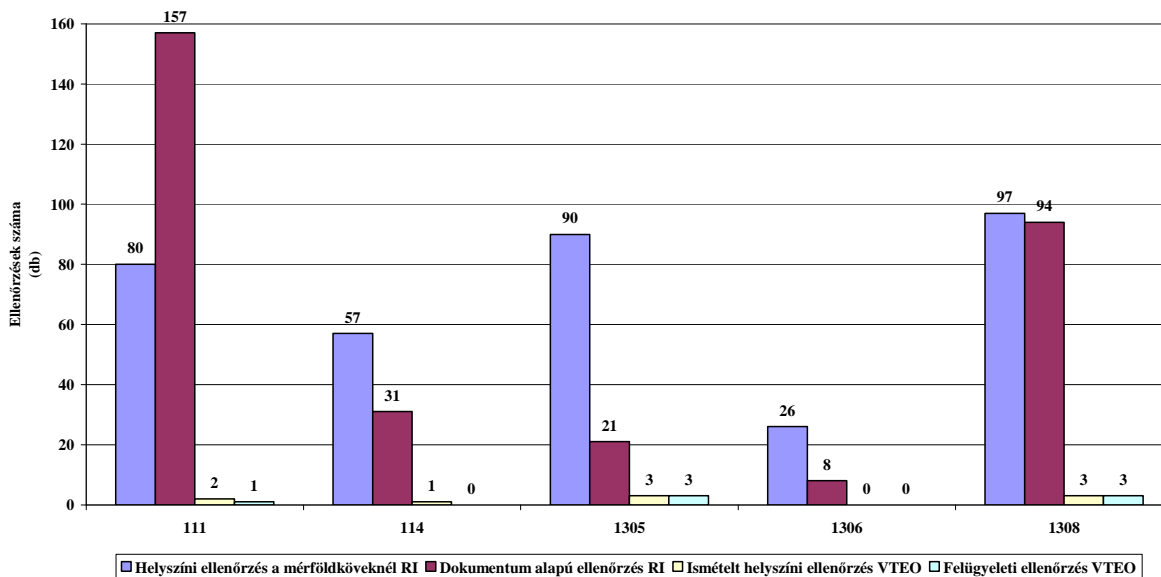
2006. év

A Program megvalósítási szakaszának végére a SAPARD támogatásigényléshez kapcsolódó ellenőrzések száma csökken, a Kedvezményezettek pedig megfelelő módon valósítják meg a támogatott beruházásokat. Az ellenőrzések során feltárt hiányosságok nem jelentősek, a levonásra került tételek a projektek megvalósíthatóságát érdemben nem befolyásolják.

A leggyakrabban előfordult szabálytalanságok:

- dokumentumok pontatlan kitöltése,
- beruházások műszaki vezetésének és műszaki ellenőrzésének hiányosságai,
- építési naplók hiányossága,
- számlák mellékletét képező anyag minőségi bizonylatok hiányossága,
- tulajdonjog átruházás, projekt cél megváltozása,
- műszaki szegényedés következett be.

Közbenes ellenőrzések
Intézkedésként
(2006)

5.3.5. Utólagos ellenőrzés - ex post monitoring látogatás

Az utólagos, a projektek megvalósítását követő, azaz a működtetés időszakában végzendő ex-post monitoring látogatások zömét a regionális kirendeltségek többsége és a központi Területi Ellenőrzési Osztály 2004 augusztusában kezdték meg. A látogatások során rendellenességet csekély mértékben találtak.

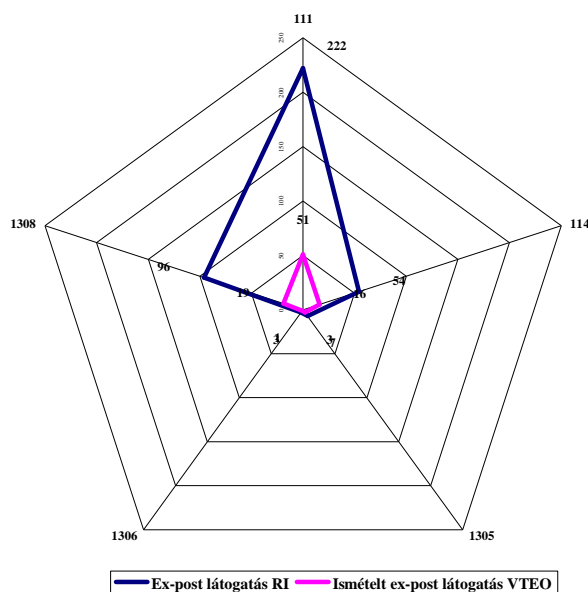
Az ellenőrzések során általános tapasztalat, hogy a beruházás tárgyát képező berendezések és létesítmények jó állapotban és megfelelően karbantartva a szerződésben meghatározott keretek közt megtalálhatóak a kedvezményezettnél. Egyes esetekben az arculati matrica vagy tábla lekopása fordult elő, melyet hiánypótlással pótolattuk. Ezenkívül a megőrzendő dokumentumokat rendben ellenőrizhető állapotban találtuk.

A fizikailag lezárt projektek ellenőrzése során megállapítást nyert, hogy

- ✓ a gazdálkodók a támogatott létesítményeket rendeltetésszerűen használják,
- ✓ a támogatott beruházások a SAPARD célkitűzéseinek és elvárásainak megfelelnek,
- ✓ a támogatott projektek működtetése során visszaélést, szabálytalanságot nem tapasztaltak
- ✓ a támogatás visszafizetésére nem köteleztek pályázót.

Szabálytalanság gyanúja néhány esetben magáncélú működtetésű informatikai beruházás, valamint mezőgazdasági út elhanyagolása, karbantartásának hiánya miatt merült fel, illetve több esetben megállapítást nyert, hogy a kedvezményezettek a pályázatban vállalt foglalkoztatási szinttől több esetben elmaradnak, a pályázatban jelzett foglalkoztatás növelését nem teljesítik. Gyakori azonban az éves jelentési kötelezettség elmulasztása, ritkább a helyszíni jogosultsági kritériumokat érintő változások bejelentésének elmulasztása.

Ex-post (Régió) és Ismételt Ex-post (VTEO) látogatások száma
Intézkedésenként

Az ex post monitoring időszaka a projektek megvalósítása után, az 5 éves működtetési időszakban folyamatos. Legnagyobb mennyiségben a rövid kivitelezési idejű (gépbeszerzés) projektek monitoring látogatásai történtek meg, a 2004 éves kivitelezésű, többnyire hosszabb megvalósítási időszakot igénylő két új intézkedés ex post monitoring szakasza csak 2006 évben kezdődik meg.

5.3.6. Pénzügyi ellenőrzések

A részellenőrzések során első lépcsőben a regionális kirendeltségek végeztek pénzügyi ellenőrzést minden egyes elszámolás esetében.

A pénzügyi ellenőrzés második lépcsője a központi pénzügyi engedélyezés, ahol mintavétel alapján határozták meg az ismételt ellenőrzésbe vont elszámolások körét. A mintába be nem került elszámolások is átesnek úgynevezett adminisztratív ellenőrzésen, ahol mindössze a legfontosabb kritériumoknak való megfelelést vizsgálja a Pénzügyi Engedélyezési Osztály.

A pénzügyi ellenőrzési fázist helyszíni ellenőrzés követi, melyet a hatáskörök szétválasztásának elve szerint elkülönült szervezeti egység végez.

5.3.7. Részelszámolások pénzügyi ellenőrzése

2003. év

A számlák ellenőrzése során a leggyakoribb gondot az jelentette, hogy a számlák egy része nem felelt meg a jogszabályban előírt formai és tartalmi követelményeknek, valamint, hogy egyéb igazoló dokumentumok hiányosan, illetve nem kerültek benyújtásra.

Szabálytalanság, az alábbiakkal voltak kapcsolatosak:

- ✓ Kedvezményezett eltérő géptípust vásárolt, illetve más műszaki tartalommal valósította meg a beruházást, mint amire a kötelezettséget vállalta.
- ✓ Nem vásárolta meg a pályázatban vállalt eszközt.

2004. év

A pénzügyi ellenőrzés során az esetek többségében hiánypótlásra volt szükség, elenyésző esetben lehetett az elszámolást a benyújtás napjával befogadni.

A leggyakrabban előfordult rendellenességek:

- ✓ A számla számszaki, formai, tartalmi szempontból nem felel meg a jogszabályi előírásoknak:
- ✓ Bizonyos kötelezően csatolandó dokumentumot a kedvezményezett nem csatolt igényléséhez, ilyenek például:

A hibák legtöbb esetben hiánypótlással korrigálhatók voltak.

2005. év

A Kirendeltségek számlakezelési szintjén a megoldatlan kapacitásproblémák, a benyújtott elszámolások nagy volumene és a pluszként jelentkező AVOP feladatok ellátása együttesen azt eredményezte, hogy jelentős elmaradás tapasztalható a feldolgozás terén. Az elszámolások benyújtása és felterjesztése között elvégzett munkafolyamatok időigénye nagymértékben meghaladta az egyes munkafolyamatok elvégzésére megállapított időkorlátokat.

A benyújtott elszámolások nagy része (többszöri) hiánypótlásra szorult, ami jelentős többletmunkával, a feldolgozási idő elhúzóásával járt. A benyújtott elszámolások hiányosságai, hibái jellemzően a következők voltak:

- ✓ a számlázási fegyelem be nem tartása,
- ✓ a dokumentumok figyelmetlen kitöltése,
- ✓ számlák és számlamelléletek, szerződések és szerződésmelléletek, igazoló dokumentumok közötti összhang hiánya,
- ✓ dokumentumhiány.

A PEO-ra felterjesztett, Kirendeltségek által befogadott elszámolások jelentős hányadánál a folyósítási feltételnek minősülő biztosítékok megléte nem volt igazolt, ezen elszámolások esetében a három hónapos kifizetési határidő betartása nem volt biztosított.

2006. év

Megfigyelhető, hogy a Kirendeltségek által kifizetési javaslattal felterjesztett elszámolások mennyisége csökkent az előző évhez képest, melynek oka, hogy a benyújtásra kerülő SAPARD elszámolások száma a program kifutásával apad, valamint a számlakezelési,

pénzügyi engedélyezési feladatokat ellátó szervezeti egységek kapacitása megoszlik a SAPARD és más programok pénzügyi ellenőrzési feladatai között.

A Kirendeltségek által kezelt elszámolások esetében problémát jelent a közbeszerzési eljárási igazolások kiállításának és a szerződésmódosításoknak az időszükséglete, valamint a nagyszámú szabálytalansági eljárás lefolytatása.

A Kirendeltségek által befogadott elszámolások kisebb hányadánál ugyan, de még mindig problémát jelentett a folyósítási feltételnek minősülő biztosítékok meglétének igazolása, melynél fogva a három hónapos kifizetési határidő betartása nem minden esetben volt lehetséges.

Annak érdekében, hogy a kifizetési és pénzügyi engedélyezési eljárás felgyorsuljon, a 28/2006. számú MVH Elnöki Körlevél került kiadásra. Az Elnöki Körlevél meghatározta a SAPARD elszámolások 2006. évi kifizetési ütemét. Az Elnöki Körlevél 1.sz. melléklete egy intézkedési tervet tartalmazott, amely meghatározta a feladatokat és megnevezte azon szervezeti egységeket, melyek felelősek voltak a számlák kifizetésének felgyorsításáért a különböző intézkedésekre vonatkozóan. A Körlevél kimondta, hogy a Vidékfejlesztési Támogatások Igazgatósága heti rendszerességgel köteles figyelemmel kísérni és ellenőrizni, hogy a felelős szervezeti egységek intézkedési tervben megfogalmazott feladatai teljesültek-e. A Körlevél és melléklete a kihirdetés napján lépett életbe.

5.3.8. Végelszámolások pénzügyi ellenőrzése

Az egyes projektek záró elszámolása és rész elszámolása között érdemi eltérés nem volt, mivel a keretfigyelés mind a rész, mind a záró elszámolásoknál biztosítja azt, hogy csak a szerződésben megállapított támogatási összeg engedélyezésére kerüljön sor.

A záró elszámolások feldolgozása a regionális kirendeltségeknél, a közbenső elszámolások esetében meghatározott ellenőrzési lépések elvégzésével történik. A részelszámolások és végelszámolások során a típushibák hasonlóak, bár a végelszámolások ellenőrzésénél már kevesebb tartalmi hiányosság jellemző, mint a részelszámolásnál. A leggyakoribb hiba, hogy a pályázók elfelejtették csatolni a szakhatósági engedélyeket, igazolásokat, üzembe helyezési okmányokat, stb. Ezek pótlása általában a megadott határidőn belül megtörtént.

A központi ellenőrzés során ritkább esetben előfordult elő, hogy az elszámolás az adott engedélyeket nem tartalmazza.

A pénzügyi ellenőrzés záró lépésében kerülnek ellenőrzésre a folyósítási feltételek. Csalásra utaló jelet egy esetben sem tapasztaltak, a kifizetett összeg csökkentésére a bejelentés nélküli módosítások miatt került sor, főleg azokban az esetekben, ahol a helyszíni ellenőrzés során megállapításra került a műszaki tartalom eltérése, vagy a szerződésmódosítások során nem egyezett a kérelmezett összeg a szerződött összeggel

5.4. Szabálytalanságkezelés

A szabálytalanságkezelési eljárás során a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (a továbbiakban: Hivatal) megvizsgálja az észlelt szabálytalanságot, csalást, az Európai Közösség, vagy Magyarország pénzügyi érdekeit sértő, vagy veszélyeztető egyéb

cselekményt (a továbbiakban együttesen: szabálytalanság), tisztázza a szabálytalansági észlelés megalapozottságát, és a megfelelő jogkövetkezményt alkalmazza vagy intézkedést teszi.

A Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal az akkreditált eljárásrendjével összhangban negyedévente egyeztetni az adósok listáját. Ezen tevékenységet az Állami Számvevőszék az adós- nyilvántartás teljes körűségére vonatkozóan megvizsgálta, és nem tett észrevételt. A szabálytalanságok időben és megfelelően bejegyzésre kerültek az adós- nyilvántartásba, és a Bizottság követelményeinek eleget téve az adósságok behajtásra kerültek. Az összes szabálytalansági esetről az akkreditált eljárásrendnek megfelelően jelentés készült.

Szabálytalanságkezelési eljárás indul a Pályázó/Kedvezményezett olyan cselekedete vagy mulasztása esetén, amivel a közösségi vagy a nemzeti jogszabályokat, rendelkezéseket, előírásokat vagy a támogatási szerződést megszegi és ezáltal sérti, vagy sértheti az EU általános költségvetését vagy az EU által kezelt egyéb költségvetést, illetve a hazai költségvetést.

A szabálytalanságkezelési eljárás során a következő érdemi döntések hozhatók:

- a) az eljárás megszüntetése szankció alkalmazása nélkül;
- b) szankció alkalmazása;
- c) intézkedés alkalmazása.

Az eljárás szankció alkalmazása nélküli megszüntetésének van helye, amennyiben nem történt szabálytalanság, vagy a Kedvezményezett cselekménye nem minősült szabálytalanságnak, vagy a szabálytalanságot a Kedvezményezett orvosolta, vagy az a projekt egészéhez képest csekély jelentőségű.

Amennyiben a szabálytalanságkezelési eljárás során megállapításra kerül, hogy szabálytalanság történt és az eljárás szankció nélküli megszüntetésének nincs helye, úgy az alábbi szankciók alkalmazhatók:

a) a pályázat, vagy a beruházás magasabb kockázati fokozatba sorolása (ekkor a Hivatal a későbbiek során a Kedvezményezettrel szemben szigorúbb ellenőrzési és eljárási szabályokat alkalmaz)

b) jogosulatlan tételek ki nem fizetése;

c) elállás (a szerződés a megkötésének időpontjára visszamenő hatállyal szűnik meg. A Kedvezményezett köteles a kifizetett támogatási összeget és annak járulékait visszafizetni)

Az a-b) pont szerinti szankciók együttesen is alkalmazhatók.

Amennyiben a szabálytalanságkezelési eljárás során megállapításra kerül, hogy a Kedvezményezettrel szemben szankció nem alkalmazható vagy az nem célravezető, de a felek közötti jogviszony módosításra szorul, úgy az alábbi intézkedések tehetők:

a) szabálytalanságkezelési eljárás keretében kötött szerződés-módosítás;

b) kiegészítő megállapodás kötése.

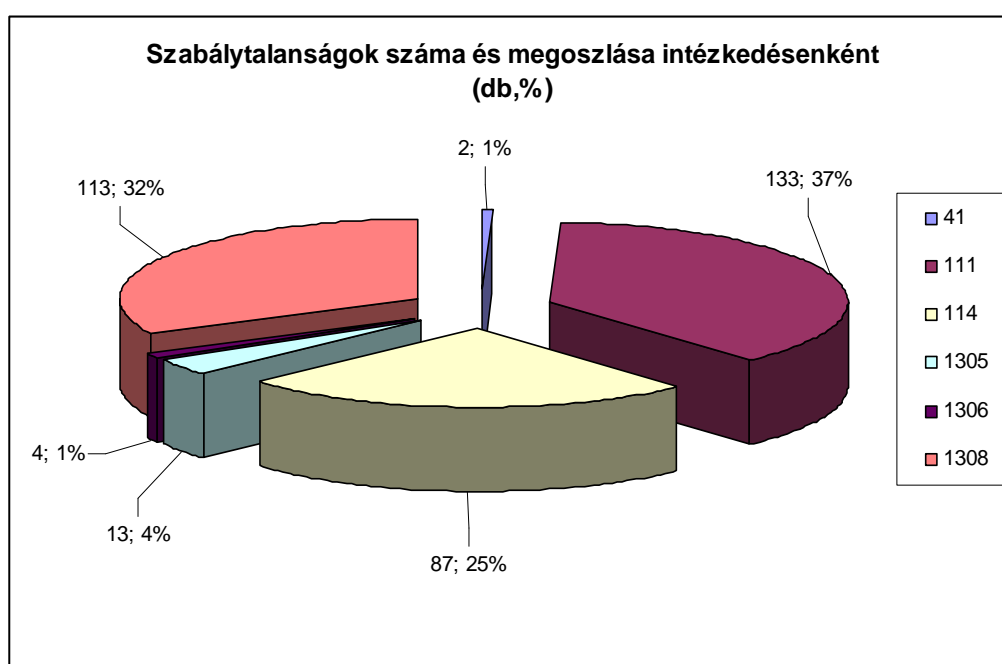
Amennyiben az eljárás során megállapításra kerül, hogy szabálytalanság nem történt, ám a támogatási szerződés módosításra szorul, úgy a Hivatal a szabálytalansági eljárás megszüntetését keretében gondoskodik a szerződés módosításáról.

A szabálytalanságkezelés eljárás lebonyolítására esetileg eljáró, eseti összetételű, döntés-előkészítő, javaslattevő, tervezet kidolgozó csoport alakul.

5.4.1. Hivatal által észlelt szabálytalanságok összetétele és a szabálytalansági eljárások kimenetele évenként és intézkedésenként

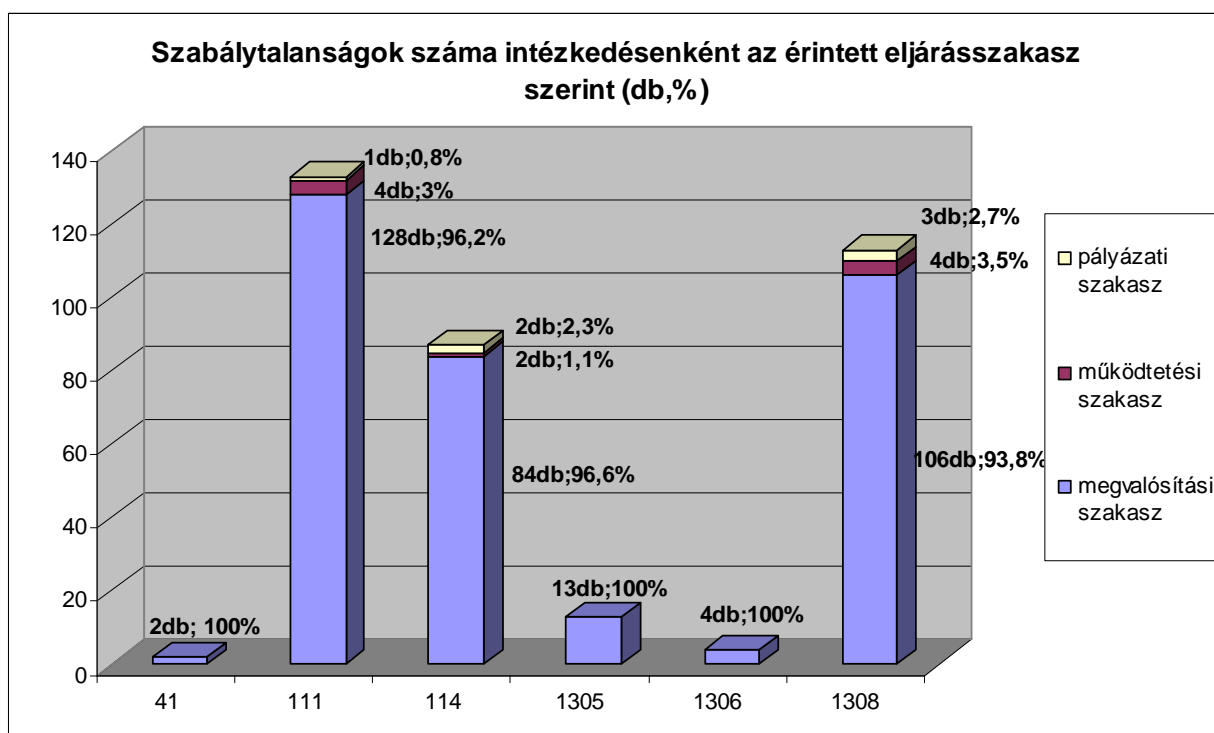
A Jogi és Szerződéskötési Osztály nyilvántartása szerint az MVH 2006. december 31.-ig 352 db szabálytalansági eljárást indított. Ezek összességében a három intézkedéshez kapcsolódnak: legnagyobb mértékben (133 db, 37 százalék) a 111-es Mezőgazdasági vállalkozások fejlesztése intézkedés érintett, ezután a 1308-as Vidéki infrastruktúra fejlesztése (113 db, 32 százalék) és a 114-es Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának, marketingjének fejlesztése intézkedés (87 db, 25 százalék). A többi intézkedéshez fűződő szabálytalansági eljárás száma csekély mértékű. (x. ábra)

Ennek oka, hogy az említett három intézkedésnél nagyobb a pályázói kör, vagyis ezekre az intézkedésekre érkezett a legtöbb pályázat.

A következő ábrán látható, hogy a szabálytalanságok döntő többsége, 90 százalék fölött mindegyik intézkedésnél a megvalósítási szakaszban merült fel. A pályázati szakaszban összesen 5 db szabálytalansági eljárást indított a Hivatal, működési szakaszban pedig 9 eljárást. Ez utóbbi száma azonban még növekedhet, mivel a pályázatok megvalósítása befejeződött, ezért a jövőben felmerülő szabálytalanságok a működési eljárás szakaszt fogják érinteni.

Szabálytalanságok típusai:

Az alábbi táblázat a különböző típusú szabálytalanságokat mutatja be, melyek a SAPARD Program végrehajtása során fordultak elő.

A leggyakrabban észlelt szabálytalanság a szerződéstől való eltérés volt (146 db, 41 százalék), ezt követik a jogosultsággal kapcsolatos problémák (92 db, 26%), valamint a biztosíték problémája (42 db, 12%). Elhanyagolható mértékben fordult elő engedély hiánya (11 db, 3%), eltérés a projekttől (11 db, 3%), származási probléma (4db, 1%). Egy százalék alatt fordult elő, hogy a pályázó nem tett eleget a jelentéstételi kötelezettségének, kérdéses volt a műszaki ellenőr jogosultsága, valamint magán- és közokirat-hamisítás is előfordult.

Szabálytalanság típusa	41		111		114		1305		1306		1308		Összesen	
	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%
Biztosíték problémája	-	-	19	14	11	13	-	-	-	-	12	11	42	12
Eltérés a pályázati felhívástól	-	-	12	9	2	2	1	8	1	25	2	2	18	5
Eltérés a projekttől	-	-	3	2	1	1	-	-	-	-	7	6	11	3
Eltérés a szerződéstől	1	50	48	36	33	38	7	54	2	50	55	49	146	41
Engedély hiánya	-	-	5	4	5	6	-	-	-	-	1	1	11	3
folyósítási feltételek nem teljesítése	-	-	8	6	9	10	-	-	-	-	3	3	20	6
Jelentési kötelezettségnek nem tett eleget	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	0
Jogosultsági kérdés	1	50	34	26	24	28	5	38	1	25	27	24	92	26
Műszaki ellenőr jogosultsága	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	0
Származási probléma	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	3	3	4	1
Magánokirat-hamisítás	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	0
Közokirat hamisítás	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	0
Egyéb	-	-	3	2	1	1	-	-	-	-	-	-	4	1
Összesen	2	100	133	100	87	100	13	100	4	100	113	100	352	100

Intézkedésenként az alábbi szabálytalanságtípusok voltak jellemzőek:

111 Mezőgazdasági beruházások c. intézkedés: a leggyakrabban előforduló típus a szerződéstől való eltérés volt (48 db, 36%), ezt követi a jogosultsági kérdés (34 db, 26%), biztosíték problémája (19 db, 14%), eltérés a pályázati felhívástól (12 db, 9 %). Csekély mértékben fordult elő engedély hiánya (5 db, 4 %), eltérés a projekttől (3 db, 2%), származási probléma (1 db, 1%).

114 Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozása c. intézkedés: leggyakoribb szabálytalanságtípus volt az eltérés a szerződéstől (33 db, 38%), ezt követte a jogosultsági kérdés (24 db, 28%), a biztosíték problémája (11 db, 13%). Csekély mértékben fordult elő eltérés a projekttől (1 db, 1 %), műszaki ellenőr jogosultsága (1 db, 1%), eltérés a pályázati felhívástól (2 db, 2%).

1305 Falufejlesztés -és felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése c. intézkedésnél háromféle szabálytalanságtípus fordult elő: eltérés a szerződéstől (7db, 54%), jogosultsági kérdés (5db, 38%), és egy esetben észleltek eltérést a pályázati felhívástól.

1306 Tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése c. intézkedés esetében 4 db szabálytalansági eljárás indítottak, melyek a többi intézkedéshez hasonlóan a szerződéstől való eltéréssel (2db, 50%), pályázati felhívástól való eltéréssel (1 db, 25%) és jogosultsági kérdéssel (1db, 25%) voltak kapcsolatosak.

1308 Vidéki infrastruktúra fejlesztése és javítása c. intézkedésnél a leggyakrabban észlelt szabálytalanság a szerződéstől való eltérés miatt volt (55 db, 49%), amit a jogosultsági kérdés (27 db, 24%) és a biztosíték problémája (12 db, 11%) követett. Egy-egy százalékban észleltek engedély hiányát, valamint, hogy a pályázó a jelentési kötelezettségének nem tett eleget, továbbá előfordult magán- és közokirat hamisítást.

41. Technikai Segítségnyújtás c. intézkedés: összesen két szabálytalansági eljárást regisztráltak. Az egyik típusú szabálytalanság a szerződéstől való eltérés volt. A másik esetben jogosultsági problémák merültek fel.

Az eljárásrend szerint a szabálytalanságkezelés háromféle döntéssel zárulhat: eljárás megszüntetése szankció nélkül, szankció alkalmazása, vagy pedig intézkedés alkalmazása. Szankció nélkül három esetben zárható le szabálytalanság eljárás: Hibás észlelés vagy elhanyagolható mértékű szabálytalanság esetén, valamint ha a Kedvezményezett utólag orvosolta a szabálytalanságot.

A szabálytalansági eljárások szankció szerinti megoszlást vizsgálva megállapítható, hogy a kedvezményezett ellen indított eljárások egy harmada hibás észlelés vagy elhanyagolható mértékű eltérés volt mindegyik intézkedésnél, ehhez hasonló mértékben a Kedvezményezett utólag orvosolták a felmerült problémákat, például biztosíték problémája, engedély hiánya, folyósítási feltételek nem teljesítése, eltérés a szerződéstől. Vagyis a szabálytalanságok kétharmada szankció alkalmazása nélkül lezárult.

Abban az esetben, ha szankció alkalmazására van szükség a szabálytalanságkezelés során, akkor a következő három lehetőség áll rendelkezésre:

- a pályázat, vagy a beruházás magasabb kockázati fokozatba sorolása;
- jogosulatlan tételek ki nem fizetése;
- elállás.

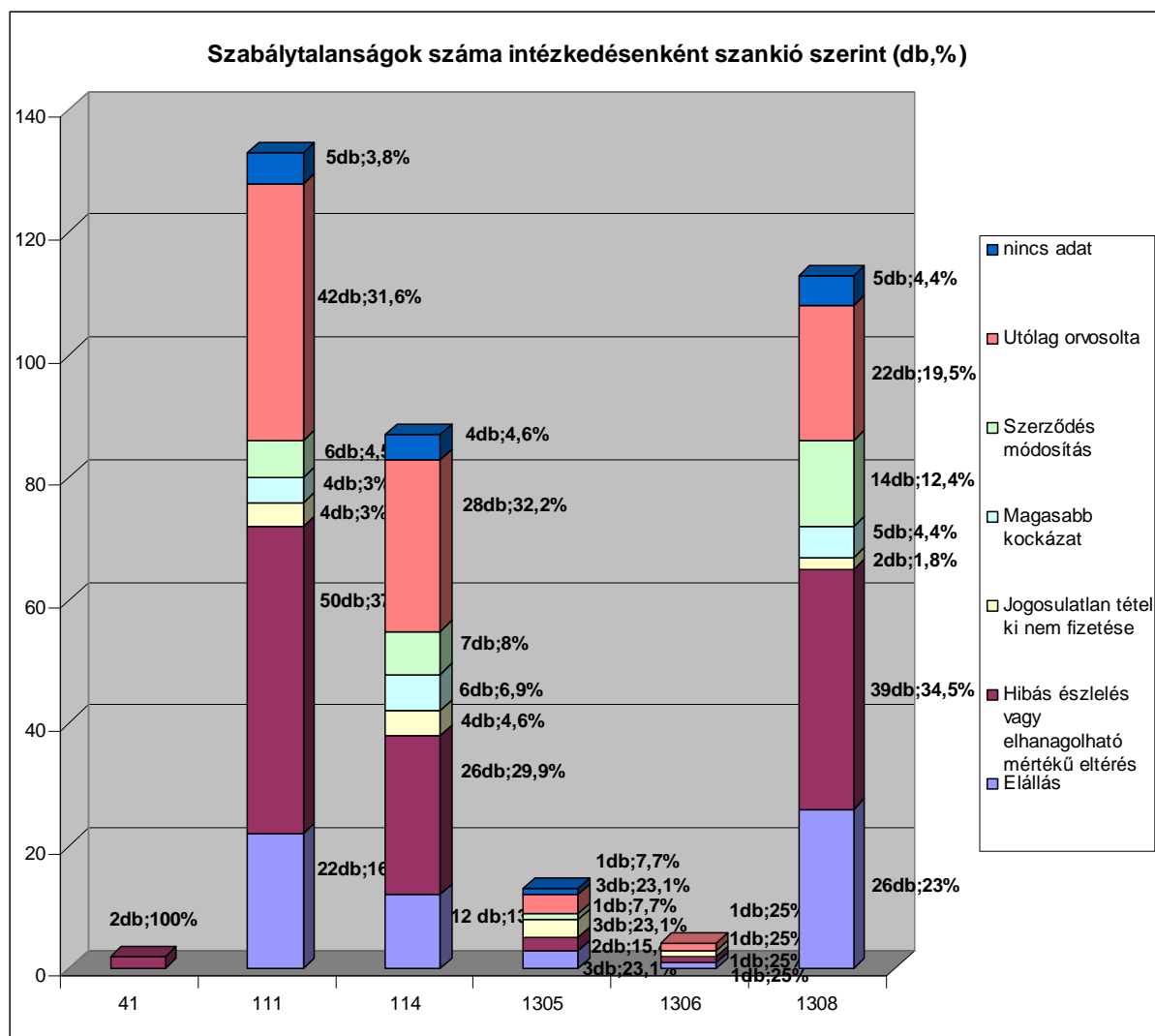
A szankció szerinti megoszlást vizsgálva látható továbbá, hogy magasabb kockázat, valamint jogosulatlan tétel ki nem fizetése általában intézkedésenként 3-4 százalékban fordult elő, kivéve a 1308-as Vidéki infrastruktúra fejlesztése intézkedést, ahol a jogosulatlan tétel ki nem fizetése kisebb mértékű, csak 2 százalék.

A szabálytalanságok legsúlyosabb szankciója a szerződéstől való elállás. Ez a legnagyobb számban a 1308-as Vidéki infrastruktúra fejlesztése intézkedésnél fordult elő 26 db (23 százalék), ezt követi a 111-es Mezőgazdasági vállalkozások fejlesztése intézkedés, ahol 22 db elállás történt (16 százalék). Nagyobb számban vont maga után a szabálytalansági eljárás elállást még a 114-es mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának, marketingjének fejlesztése intézkedésen belül (12 db, 13 százalék). A 1305-ös Falufejlesztés és felújítás, vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése és a 1306-os A tevékenységek diverzifikálása intézkedéseknél kevés esetben történt szerződéstől való elállás 3 illetve 1 esetben.

Ha a Kedvezményezettrel szemben szankció nem alkalmazható vagy az nem célravezető, de a felek közötti jogviszony módosításra szorul, akkor az eljárásrend szerint az alábbi intézkedések tehetők:

- a) szabálytalanságkezelési eljárás keretében kötött szerződés-módosítás
- b) kiegészítő megállapodás kötése.

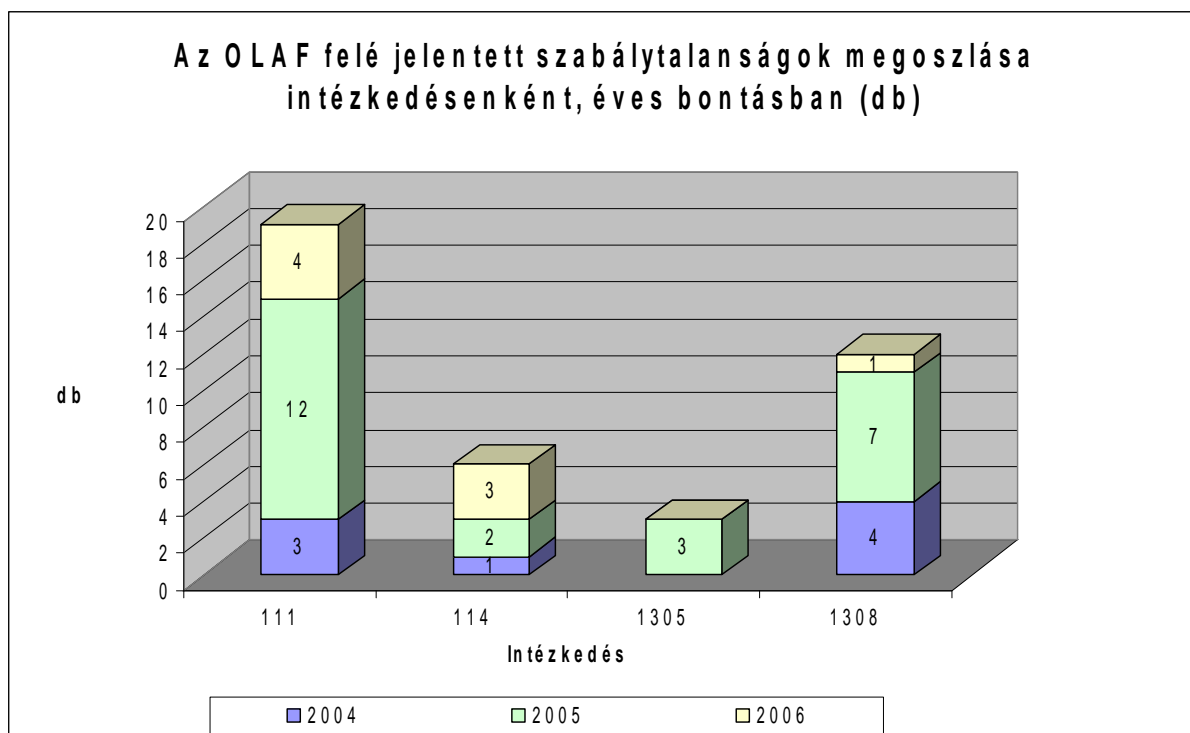
Az adatok szerint szerződésmódosítást legnagyobb számban (14 db, 12 százalék) a 1308-as Vidéki infrastruktúra fejlesztése intézkedésnél alkalmaztak. A 111-es Mezőgazdasági vállalkozások fejlesztése és a 114-es mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának, marketingjének fejlesztése intézkedésnél kisebb arányban 5 illetve 8 százalékban zárult az eljárás szerződésmódosítással (6 illetve 7 db).

5.4.2. A feltárt és az OLAF-nak jelentett szabálytalanságok

A Többéves Pénzügyi Megállapodás F mellékletének 7.3-as és 7.5 pontja szerint a Magyar Köztársaság a Bizottságnak jelenti a kezdeti hatósági vagy bírósági vizsgálatok tárgyát képező szabálytalanságokat. Az MVH Jogi és Szerződéskötési Osztály nyilvántartása szerint összesen 40 darab elállást jelentett az MVH az OLAF-nak, ezek közül a legtöbb a 111-es Mezőgazdasági vállalkozások fejlesztése intézkedéshez (19 db) valamint az 1308-as Vidéki infrastruktúra fejlesztése intézkedéshez kapcsolódik (12 darab). Kevesebb számú elállás 6 darab a 114-es intézkedéshez, valamint 3 a 1305-ös intézkedéshez kapcsolódik.

Ha az éves eloszlást tekintjük, akkor látható, hogy a legtöbb jelentett szabálytalanság 2005-ben volt. 2004-ben az 1308-as intézkedésnél 4 darab, a 111-es intézkedésnél 3 db. 2005-ben a 111-es intézkedésnél 12 db, illetve 7 db az 1308-as intézkedésnél, míg 2 illetve 3 a 114-es és 1305-ös intézkedésnél. 2006-ban összesen 8 szabálytalanságot jelentett a Hivatal a Jogi és Szerződéskötési Osztály nyilvántartása szerint az OLAF-nak.

Amennyiben a támogatási szerződés megszűnésére a hivatal elállása folytán kerül sor, a Hivatal elállási nyilatkozat küld a Kedvezményezettnek, majd gondoskodik a kifizetett támogatási összeg és járulékai beszedéséről. Az adósnylvántartásért és a követeléskezelés területért felelős szervezeti egység a Hivatal Pénzügyi Igazgatóságán működő Biztosíték- és Követeléskezelési Osztály.

A követelés behajtása:

- ✓ Azonnali beszedési megbízás érvényesítése
- ✓ Biztosítékok érvényesítése
- ✓ Jelzálogjog érvényesítése
- ✓ APEH végrehajtási eljárás kezdeményezése útján történik.

5.5. Külső ellenőrzések

5.5.1. Az ÁSZ, mint SAPARD Igazoló Szerv által végzett ellenőrzések

A NAO 2003. január 15. levelében felkérte az ÁSZ-t az igazoló szervi munka megkezdésére. Az ÁSZ SAPARD Igazoló Osztálya a felkérést követően folyamatosan végzi az igazoló szervi ellenőrzést.

A SISZ az ÁSZ és a NAO között érvényben lévő megállapodás értelmében éves igazoló szervi ellenőrzését a tárgyév folyamán január 1. és december 31. között folyamatosan végzi és szeptember 15-ig - a tárgyév első félévéről – közbenső féléves jelentést, tárgyévet követő április 15-ig éves jelentést és ellenőrzési igazolást készít a NAO részére, aki ez utóbbit megküldi az EU Bizottságnak.

A jelentésekben a SISZ által megfogalmazott ajánlások, továbbá azok Hivatal általi végrehajtása folyamatosan, évről-évre nyomon követhető és dokumentált.

A 2006. évi jelentés kiemelt ajánlásai között szerepel egységes – a vidékfejlesztési támogatások során kezelt projektekre vonatkozó - értékelési és elemzési irányelvek kidolgozása és bevezetése, melyet a Hivatal elemző közössége 2007. év elején megkezdett.

5.5.2. Az EU SAPARD audit tapasztalatai, javaslatok végrehajtásának nyomon követése

A SAPARD program kivitelezését eddig három uniós audit keretében vizsgálták. 2004. május 3-7 között a DG AGRI J. igazgatósága, 2004. november 17-30 között az Európai Számvevőszék, és 2005. október 17 -21 között ismét a DG AGRI J. igazgatósága. Az auditok folyamán tett megállapításokra az MVH észrevételeket tett és intézkedéseket foganatosított, amelynek eredményeként a vizsgálatok korrekciós javaslat nélkül zárultak le.

Az ellenőrzések kiemelten foglalkoztak SAPARD program kivitelezésére Magyarországon kialakított eljárásrend alábbi területeivel:

- ✓ A közösségi környezetvédelmi, higiéniai és állatjóléti szabályozásának való megfelelés vizsgálata és a megfelelés igazolására illetve az előírások betartásának ellenőrzése, az ellenőrzést végzők felkészültsége.
- ✓ A helyszíni ellenőrzés gyakorlata és hatékonysága
- ✓ A támogatott projektek támogatható költségeinek meghatározása, a hatékonyság és gazdaságosság szempontjának figyelembevételével
- ✓ A magán beruházások esetében az árajánlatok vizsgálatának és értékelése,
- ✓ A potenciális kedvezményezettek tájékoztatása

Az audit megállapítások felhívták a Hivatal figyelmét a SAPARD program kivitelezésének néhány olyan gyengeségére, amelyek kijavítására az AVOP kivitelezésének eljárásrendjének kialakítása folyamán nyílt lehetőség.

Összességében megállapíthatjuk, hogy a SAPARD program kivitelezésére kidolgozott Működési Kézikönyv eljárásrendje és ellenőrzési eszközei a hivatal kiképzett és felkészült munkaerő állományával együtt a gyakorlatban is bebizonyította, hogy garanciái a szabályszerű és biztonságos támogatási rendszer működésének.

2006. év folyamán sem az Európai Számvevőszék, sem az Európai Bizottság nem ellenőrizte Magyarországon a SP végrehajtását.

5.5.3. Az Európai Számvevőszék 2004. évi ellenőrzése Magyarországon

Az Európai Számvevőszék 2004. november 17-30. között helyszíni vizsgálatot végzett Magyarországon, ahol ellenőrizte a SP végrehajtásának szabályosságát. Az ellenőrzés az EU 2004. pénzügyi évére vonatkozó Megbízhatósági Nyilatkozat készítésének keretében történt. Az EU Számvevőszék Magyarországon az ellenőrzését az MVH központjában, az

ellenőrzésre kiválasztott pályázatok feldolgozását végző RIK-eknél, valamint a pályázóknál végezte és konzultációt folytatott a SISZ-szel.

Az Európai Számvevőszék 2005. január 25-én megküldte az ÁSZ számára a Magyarországon végzett ellenőrzésének megállapításait tartalmazó hibajegyzékét, melyet az ÁSZ az MVH-hoz, az Irányító Hatósághoz, és az Illetékes Hatósághoz továbbított annak érdekében, hogy az Európai Számvevőszék által megállapított hibákra észrevételt tegyenek. Az Európai Számvevőszék vizsgálata alapján az MVH-hoz eljuttatott hibajegyzékkel kapcsolatban a Belső Ellenőrzési Főosztály az érintett RIK-eknél és a RIK-ek pedig az érintett pályázóknál utóellenőrzést végeztek. Az utóellenőrzés megállapításai alapján az Európai Számvevőszék hibajegyzékébe foglaltakra az MVH, az IH, Illetékes Hatóság és a SISZ észrevételeket tett. Az Európai Számvevőszék által tett megállapítások kijavítására az MVH intézkedési tervet dolgozott ki, amely a készpénzes kifizetések elkerülésére, a projekt-monitoring időszakában a földtulajdonhoz és földbérlethez kapcsolódó jogosultsági feltételek fennállásának ellenőrzésére vonatkozott, ezek teljesülését a SISZ 2005-ös vizsgálata során utólag ellenőrizte.

2006. évben közösségi DAS (DAS: déclaration d'assurance – megbízhatósági nyilatkozat) ellenőrzés nem történt.

6. A SAPARD program végrehajtása

6.1. Pénzügyi végrehajtás ²

2006. december 31-én 2640 pályázat rendelkezett szerződéssel, a projektek összes költsége 131,9 Mrd Ft volt, míg a támogatás igényük 62,5 Mrd Ft.

A SAPARD kifizetések tekintetében elmondható, hogy a 2006. december 31-én szerződéssel rendelkező pályázatok esetében az **eredeti SAPARD forrás terhére** 3686 esetben került sor kifizetésre 53,5 Mrd Ft (209,9 M euró) értékben, melynek közösségi hozzájárulás összege 40,1 Mrd Ft (157,4 M euró).

Ugyanakkor a **SAPARD számlákon keletkezett kamatok**, illetve a pályázóktól befolyt **késedelmi kamatok terhére** további 7 esetben került sor kifizetésre 69,6 M Ft (0,37 M euró) értékben, melynek közösségi hozzájárulás összege 52,2 M Ft (0,28 M euró).

A **Nemzeti Vidékfejlesztési Terv** (továbbiakban **NVT**) **terhére** átcsoportosított SAPARD források tekintetében - a Bizottság 447/2004/EK rendelete alapján - 2006. december 31-ig 312 esetben került sor kifizetésre 5,1 Mrd Ft összegben (20 M euró értékben).

Összességében elmondható, hogy a SAPARD projektek esetében 4005 esetben került sor kifizetés teljesítésére 58,9 Mrd Ft (230,9 M euró) értékben, melynek közösségi forrás része 44,2 Mrd Ft (173,2 M euró).

6.1.1. SAPARD források

Az eredeti SAPARD keret hatályos pénzügyi kereti terhére teljesített kifizetések és a SAPARD számlák kamatai az alábbi táblázatban kerültek összesítésre.

---

² A kifizetések teljesítésére minden esetben forintban került sor, melyek az EU Bizottság felé történő elszámolásba, az elszámoláskor érvényes hivatalos árfolyamon kerültek euró-ra átváltásra. Tekintettel arra, hogy a kifizetések a jelentés egészében – az összehasonlíthatóság érdekében - egységesen 255 forint/euró árfolyamon kerültek átszámításra, - ahogyan a rendelkezésre álló keretek is -, ezért az EU Bizottság felé történő elszámolások euró összege eltérhet az egységesen 255 Ft/euró árfolyamon számítottól. A pontos hivatalos árfolyamon átváltott és EU Bizottság felé lejelentett euró összegeket a jelentés 6.1.5 fejezete tartalmazza.

Év	Intézkedés	AI- intézkedés	Nemzeti hozzájárulás (HUF)	Közösségi hozzájárulás (HUF)	Közösségi hozzájárulás (EUR)	Nemzeti hozzájárulás (EUR)	Kifizetések száma
2003	41	4130	144 150	576 600	2 273	568	2
	Összesen 41		144 150	576 600	2 273	568	2
	111	1111	32 579 700	97 739 097	377 461	125 820	20
		1113	37 089 112	111 267 329	427 444	142 481	26
		1114	36 291 613	108 874 842	420 799	140 266	24
	Összesen 111		105 960 425	317 881 268	1 225 704	408 568	70
	114	1141	20 669 378	62 008 133	235 325	78 442	6
		1142	287 598	862 794	3 368	1 123	1
		1143	9 983 901	29 951 702	114 041	38 014	3
		1145	31 974 053	95 922 158	365 255	121 752	18
		1146	26 619 974	79 859 920	304 522	101 507	9
	Összesen 114		89 534 904	268 604 707	1 022 510	340 837	37
	1308	1308	173 534 551	520 603 643	1 994 868	664 956	32
Összesen 1308		173 534 551	520 603 643	1 994 868	664 956	32	
Összesen 2003		369 174 030	1 107 666 218	4 245 355	1 414 929	141	
2004	41	4110	191 137	764 549	3 015	754	3
		4130	5 376 123	21 504 490	86 965	21 741	6
		4180	5 058 977	20 235 910	79 741	19 935	1
	Összesen 41		10 626 237	42 504 949	169 721	42 430	10
	111	1111	1 035 261 186	3 106 783 530	12 556 358	4 185 453	436
		1113	375 088 111	1 125 264 293	4 498 422	1 499 474	123
		1114	203 113 451	609 340 315	2 418 929	806 310	64
	Összesen 111		1 613 462 748	4 840 388 138	19 473 708	6 491 236	622
	114	1141	524 371 199	1 573 113 574	6 296 757	2 098 919	102
		1142	90 105 906	270 317 710	1 089 695	363 232	10
		1143	76 726 828	230 180 478	907 764	302 588	21
		1144	9 104 142	27 312 426	110 273	36 758	2
		1145	156 119 886	468 359 645	1 843 989	614 663	59
	1146	257 526 565	772 579 670	3 080 905	1 026 968	66	
	1147	25 755 723	77 267 168	306 054	102 018	4	
Összesen 114		1 139 710 249	3 419 130 671	13 635 437	4 545 146	264	
1308	1308	835 169 811	2 505 509 263	9 985 701	3 328 567	289	
Összesen 1308		835 169 811	2 505 509 263	9 985 701	3 328 567	289	
Összesen 2004		3 598 969 045	10 807 533 021	43 264 567	14 407 379	1 185	
2005	111	1111	2 110 648 153	6 331 944 332	25 596 919	8 532 306	834
		1113	726 966 597	2 180 899 736	8 801 491	2 933 831	164
		1114	376 196 635	1 128 589 867	4 545 327	1 515 109	83
	Összesen 111		3 213 811 385	9 641 433 935	38 943 737	12 981 246	1 081
	114	1141	1 012 326 310	3 036 978 897	12 252 694	4 084 231	93
		1142	132 104 556	396 313 667	1 593 436	531 145	15
		1143	146 317 571	438 952 701	1 778 167	592 723	25
		1144	17 178 000	51 534 000	205 010	68 337	2
		1145	425 780 318	1 277 340 929	5 139 915	1 713 305	85
		1146	284 165 606	852 496 795	3 425 169	1 141 723	59
		1147	9 472 673	28 418 017	116 525	38 842	3
	Összesen 114		2 027 345 034	6 082 035 006	24 510 917	8 170 306	282
	1305	1305	649 964 676	1 949 893 848	7 830 640	2 610 214	242
Összesen 1305		649 964 676	1 949 893 848	7 830 640	2 610 214	242	
1306	1306	79 663 569	238 990 670	964 854	321 618	73	
Összesen 1306		79 663 569	238 990 670	964 854	321 618	73	
1308	1308	1 451 536 703	4 354 608 843	17 556 347	5 852 117	364	
Összesen 1308		1 451 536 703	4 354 608 843	17 556 347	5 852 117	364	
Összesen 2005		7 422 321 367	22 266 962 302	89 806 494	29 935 500	2 042	
2006	41	4170	4 156 061	15 843 939	59 698	15 660	1
	Összesen 41		4 156 061	15 843 939	59 698	15 660	1
	111	1111	20 734 459	62 203 374	226 079	75 360	4
		1113	96 543 785	289 631 340	1 058 366	352 789	12
		1114	17 723 942	53 171 819	197 311	65 770	5
	Összesen 111		135 002 186	405 006 533	1 481 756	493 919	21
	114	1141	151 532 218	454 596 644	1 746 535	582 178	15
		1142	133 698 666	401 095 995	1 529 497	509 832	10
		1143	48 204 787	144 614 353	544 822	181 607	8
		1144	34 367 257	103 101 772	377 192	125 731	1
		1145	265 540 213	796 620 608	3 075 205	1 025 068	43
		1146	217 672 862	653 018 576	2 428 574	809 525	20
		1148	62 073 795	186 221 384	681 281	227 094	1
Összesen 114		913 089 798	2 739 269 332	10 383 107	3 461 036	98	
1305	1305	92 387 189	277 161 544	1 028 326	342 775	18	
Összesen 1305		92 387 189	277 161 544	1 028 326	342 775	18	
1306	1306	24 495 963	73 487 852	280 998	93 666	38	
Összesen 1306		24 495 963	73 487 852	280 998	93 666	38	
1308	1308	869 881 173	2 609 643 370	9 923 513	3 307 838	149	
Összesen 1308		869 881 173	2 609 643 370	9 923 513	3 307 838	149	
Összesen 2006		2 039 012 370	6 120 412 570	23 157 399	7 714 894	325	
Összesen		13 429 476 812	40 302 574 111	160 473 815	53 472 702	3 693	

SAPARD kifizetések (2006.12.31) kamatokkal: HUF-ban kifejezve, és a SAPARD Hivatal/MVH által alkalmazott átváltási árfolyamon kifejezett EURO összegek

Intézkedés	SAPARD források 2000-2003*		Szerződéssel rendelkező projektek száma**	Szerződéssel rendelkező kedvezményezettek által		Kedvezményezetteknek kifizetett állami hozzájárulás***		Összes kifizetés SAPARD kerethez viszonyított aránya (%)****	EU Kifizetés EU hozzájáruláshoz viszonyított aránya (%)****
	Összes	EU		Bejelentett összes költség	Igényelt támogatás	Összes	EU		
41. Technikai segítségnyújtás	73 851 825	59 081 460	13	76 884 949	76 884 949	73 851 936	59 925 488	100,00%	99,74%
111. Mezőgazdasági vállalkozások beruházásainak támogatása	20 278 664 370	15 208 998 150	1 453	52 277 162 541	24 296 858 838	20 272 946 618	15 204 709 874	99,97%	99,97%
114. Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának és marketingjének fejlesztése	17 690 437 065	13 267 827 735	313	46 427 502 373	17 939 371 511	16 678 719 701	12 509 039 716	94,28%	94,28%
1305. Falufejlesztés és-felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	2 715 240 765	2 036 430 510	229	7 800 722 802	5 715 568 651	2 940 870 957	2 205 653 167	108,31%	108,31%
1306. A tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése	463 218 720	347 414 040	57	961 791 759	462 784 806	416 638 054	312 478 522	89,94%	89,94%
1308. A vidéki infrastruktúra fejlesztése és javítása	13 186 967 235	9 890 225 490	575	19 414 823 986	14 021 810 903	13 136 269 381	9 852 201 639	99,62%	99,62%
Összesen	54 408 379 980	40 809 977 385	2 640	126 958 888 410	62 513 279 658	53 519 296 647	40 143 008 406	98,37%	98,37%

*2005.07.20-i STAR Bizottság által jóváhagyott (2005. szeptember 19-i B(2005) 3625 sz. bizottsági határozat) SAPARD Terv hatályos keretösszegek (kamatok nélkül)

** 2006. december 31-én élő szerződések

***Kizárólag SAPARD keret terhére teljesített kifizetések (kamatok nélkül)-2006.12.31.

**** 100% feletti kifizetés esetében az éves finanszírozási megállapodásokban rögzített közösségi hozzájárulás függvényében az „intézkedések összesen” sorban feltüntetett összegek 10%-kal történő túllépésének engedélyezése alapján

1 EUR=255 HUF

Intézkedés	SAPARD források 2000-2003*		Szerződéssel rendelkező projektek száma**	Szerződéssel rendelkező kedvezményezettek által		Kedvezményezetteknek kifizetett állami hozzájárulás***		Összes kifizetés SAPARD kerethez viszonyított aránya (%)****	EU Kifizetés EU hozzájáruláshoz viszonyított aránya (%)****
	Összes	EU		Bejelentett összes költség	Igényelt támogatás	Összes	EU		
41. Technikai segítségnyújtás	289 615	231 692	13	301 510	301 510	289 615	231 080	100,00%	99,74%
111. Mezőgazdasági vállalkozások beruházásainak támogatása	79 524 174	59 643 130	1 453	224 616 324	95 281 799	79 501 751	59 626 313	99,97%	99,97%
114. Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának és marketingjének fejlesztése	69 374 262	52 030 697	313	182 068 637	70 350 477	65 406 744	49 055 058	94,28%	94,28%
1305. Falufejlesztés és-felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	10 648 003	7 986 002	229	30 591 070	22 413 995	11 532 827	8 649 620	108,31%	108,31%
1306. A tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése	1 816 544	1 362 408	57	3 771 732	1 814 842	1 633 875	1 225 406	89,94%	89,94%
1308. A vidéki infrastruktúra fejlesztése és javítása	51 713 598	38 785 198	575	76 136 565	54 987 494	51 514 782	38 636 085	99,62%	99,62%
Összesen	213 366 196	160 039 128	2 640	517 485 837	245 150 116	209 879 594	157 423 562	98,37%	98,37%

*2005.07.20-i STAR Bizottság által jóváhagyott (2005. szeptember 19-i B(2005) 3625 sz. bizottsági határozat) SAPARD Terv hatályos keretösszegek (kamatok nélkül)

** 2006. december 31-én élő szerződések

***Kizárólag SAPARD keret terhére teljesített kifizetések (kamatok nélkül)-2006.12.31.

**** 100% feletti kifizetés esetében az éves finanszírozási megállapodásokban rögzített közösségi hozzájárulás függvényében az „intézkedések összesen” sorban feltüntetett összegek 10%-kal történő túllépésének engedélyezése alapján

1 EUR=255 HUF

6.1.2. NVT források

A Bizottság 447/2004/EK rendelete lehetővé tette Magyarország számára, hogy a 1268/1999/EK rendelet alapján szerződött projekteket az Európai Mezőgazdasági és Garanciaalap (EMOGA) Garanciarészből - 1257/1999/EK rendelet - finanszírozza, a 2006. december 31-ét követően felmerült kiadások tekintetében, és azon projektekre vonatkozó kifizetéseket, amelyekre a 1268/1999/EK rendelet szerinti előirányzatok kimerültek vagy elégtelenek.

A 447/2004/EK rendelet alapján a SAPARD Terv eredeti pénzügyi keretét növelték az NVT (EMOGA Garancia Részleg - K(2004) 3235 sz. bizottsági határozat) keretből átcsoportosított forrásokkal, és azon projektekre vonatkozó kifizetések, amelyekre a 1268/1999/EK rendelet szerinti előirányzatok kimerültek vagy elégtelenek voltak, az EMOGA Garanciarészből valósultak meg.

Az NVT források terhére teljesített kifizetések, intézkedésenkénti és alintézkedésenkénti megoszlását az alábbi táblázat mutatja:

NVT forrás terhére teljesített SAPARD kifizetések							
Intézkedés/alintézkedés	HUF			EUR			
	Nemzeti	EU	Összesen	Nemzeti	EU	Összesen	
111	1111	61 600 546	184 801 636	246 402 182	244 971,55	734 914,64	979 886,19
	1113	40 428 178	121 284 523	161 712 701	160 773,79	482 321,34	643 095,13
	1114	24 969 514	74 908 543	99 878 057	99 298,16	297 894,47	397 192,63
111 Összesen		126 998 238	380 994 702	507 992 940	505 043,50	1 515 130,45	2 020 173,95
2005 Összesen		126 998 238	380 994 702	507 992 940	505 043,50	1 515 130,45	2 020 173,95
111	1111	120 330 182	360 990 544	481 320 726	472 791,66	1 418 374,97	1 891 166,63
	1113	305 098 274	915 294 781	1 220 393 055	1 167 725,68	3 503 176,87	4 670 902,55
	1114	131 964 993	395 894 959	527 859 952	505 069,86	1 515 209,50	2 020 279,36
111 Összesen		557 393 449	1 672 180 284	2 229 573 733	2 145 587,19	6 436 761,34	8 582 348,53
1305 Összesen		607 434 052	1 822 301 969	2 429 736 021	2 349 369,57	7 048 108,00	9 397 477,57
2006 Összesen		1 164 827 501	3 494 482 253	4 659 309 754	4 494 956,77	13 484 869,34	17 979 826,11
Összesen		1 291 825 739	3 875 476 955	5 167 302 694	5 000 000,27	14 999 999,79	20 000 000,06

6.1.3. SAPARD számlák kamatai

A SAPARD számlákon **2006. december 31-ig** az alábbi kamatösszegek keletkeztek:

- SAPARD Euró számla kamata: 264 780,29 Euró
  - SAPARD MVH számlák kamatai: 117,08 Euró
  - kedvezményezettektől beszedett késedelmi kamat: 15 544,18 Euró
- Összesen kamat 280.441,55.

Az SMB 2003. november 27-i döntése alapján az EU számlákon keletkező kamatok a kötelezettségvállalási időszak végéig szerződéssel (1308. számú intézkedésre) lekötésre kerültek. A kamat összege : 246.968,89 Euró (EU: 185.226,67 Euró).

A szerződéskötési határidő lezárását követően a SAPARD számlákon keletkezett kamatokat kötelezettségvállalásra nem, csak kifizetések teljesítésére lehetett felhasználni. A Többéves Pénzügyi Megállapodás (TPM) „A” Melléklet 10. Cikk, 3. pontja alapján a SAPARD euró-számlán keletkezett kamatot kizárólag a Program finanszírozására lehet felhasználni. Az IH 2006. október 18-án írásbeli eljárás keretében az SMB-hez fordult azzal a javaslattal, hogy a SAPARD számlákon keletkezett kamatokat a SAPARD szerződéskötések lezárását követően az 1 305 intézkedés kifizetésének fedezésére lehessen felhasználni.

A keletkezett késedelmi kamatokat - az MVH által teljesített azon kifizetések esetében, amelyeket különböző okokból kifolyólag (szabálytalanságok, a kedvezményezett visszalépése stb.) a kedvezményezettnek vissza kellett fizetniük és erre késedelmi kamat került felszámításra - az adott intézkedés kifizetésének fedezésére került felhasználásra.

Ebből kifolyólag az 1305. sz. intézkedés esetében 1 esetben került sor 74,363,77 Euró (EU hozzájárulás) kifizetésére, míg az 1308 sz. intézkedés esetében 4 esetben került sor SAPARD Euró számla kamat terhére történő támogatás kifizetésére 190,416.52 Euró összegben (EU hozzájárulás), továbbá egy esetben MVH SAPARD számlák kamatai terhére 117.08 (EU hozzájárulás). További egy esetben történt kifizetés a késedelmi kamat terhére 15,544.18 Euró (EU hozzájárulás).

SAPARD kamatok		HUF	
Intézkedés	SAPARD kamatok terhére kedvezményezettek részére teljesített közpénz hozzájárulás kifizetés		
	Total	EU	
1305 Falufejlesztés és -felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	26 064 997	19 548 748	
1308 Vidéki infrastruktúra fejlesztése, javítása	69 564 788	52 173 591	
			EUR
Intézkedés	SAPARD kamatok terhére kedvezményezettek részére teljesített közpénz hozzájárulás kifizetés		
	Total	EU	
1305 Falufejlesztés és -felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	99 151,69	74 363,77	
1308 Vidéki infrastruktúra fejlesztése, javítása	274 770,37	206 077,78	
Összesen	373 922,07	280 441,55	
SAPARD kamatok			
EURO számlán keletkezett kamatok			264 780,29
MVH számlán keletkezett kamatok			117,08
Kedvezményezettektől beszedett kamatok (késedelmi kamat)			15 544,18
Összesen			280 441,55

6.1.4. SAPARD források összesen

SAPARD források (eredeti SAPARD keret, kamatok, NVT többletforrás) terhére teljesített összes kifizetések megoszlását az alábbi táblázat szemlélteti:

Intézkedés	SAPARD források 2000-2003*		Szerződéssel rendelkező projektek száma**	Szerződéssel rendelkező kedvezményezettek által		Kedvezményezetteknek kifizetett állami hozzájárulás***		Összes kifizetés SAPARD keretbe viszonyított aránya (%)****	EU Kifizetés EU hozzájáruláshoz viszonyított aránya (%)****
	Összes	EU		Bejelentett összes költség	Igényelt támogatás	Összes	EU		
41. Technikai segítségnyújtás	73 851 936	59 081 549	13	76 884 949	76 884 949	73 851 936	58 925 488	100,00%	99,74%
111. Mezőgazdasági vállalkozások beruházásainak támogatása	22 828 664 386	17 121 498 098	1 453	52 277 162 541	24 296 858 838	23 010 513 291	17 257 884 860	100,80%	100,80%
114. Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának és marketingjének fejlesztése	17 690 725 209	13 268 044 098	313	46 427 502 373	17 939 371 511	16 678 719 701	12 509 039 716	94,28%	94,28%
1305. Falufejlesztés és -felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	5 292 328 824	3 969 246 427	229	7 800 722 802	5 715 568 651	5 399 143 278	4 049 357 361	102,02%	102,02%
1306. A tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése	463 218 655	347 414 055	57	961 791 759	462 784 806	416 638 054	312 478 522	89,94%	89,94%
1308. A vidéki infrastruktúra fejlesztése és javítása	13 249 944 508	9 937 458 381	575	19 414 823 985	14 021 810 903	13 320 487 357	9 990 365 119	100,53%	100,53%
Összesen	59 598 733 518	44 702 742 607	2 640	126 958 888 410	62 513 279 658	58 899 353 617	44 178 051 066	98,83%	98,83%

*2005.07.20-i STAR Bizottság által jóváhagyott (2005. szeptember 19-i B(2005) 3625 sz. bizottsági határozat) SAPARD Terv hatályos keretösszegek megnövelve a 2003.11.27. SMB és a 2006.10.18. írásbeli döntés SMB SAPARD számlán keletkező kamatok/késedelmi kamatokkal, valamint az NVT keretéből átcsoportosított összegekkel a 2004.06.18. SMB döntés szerint, de nem tartalmazza a nemzeti többletkötelezettségvállalási forrást (2212/2004 (VII.27.) Korm. Hat.)

** 2006. december 31-én élő szerződések

*** A SAPARD projektekre teljesített kifizetések összesen (2006. december 31-ig)

**** 100% feletti kifizetés esetében az éves finanszírozási megállapodásokban rögzített közösségi hozzájárulás függvényében az „intézkedések összesen” sorban feltüntetett összegek 10%-kal történő túllépésének engedélyezése alapján

1 EUR=255 HUF

Intézkedés	SAPARD források 2000-2003*		Szerződés- rel rendelkező projektek száma**	Szerződéssel rendelkező kedvezményezettek által		Kedvezményezetteknek kifizetett állami hozzájárulás****		Összes kifizetés SAPARD kerethez viszonyított aránya	EU Kifizetés EU hozzájáru- láshoz viszonyított aránya
	Összes	EU		Bejelentett összes költség	Igényelt támogatás	Összes	EU		
41. Technikai segítségnyújtás	289 615	231 692	13	301 510	301 510	289 615	231 080	100,00%	99,74%
111. Mezőgazdasági vállalkozások beruházásainak támogatása	89 524 174	67 143 130	1 453	224 616 324	95 281 799	90 237 307	67 677 980	100,80%	100,80%
114. Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának és marketingjének fejlesztése	69 375 393	52 031 545	313	182 068 637	70 350 477	65 406 744	49 055 058	94,28%	94,28%
1305. Falufejlesztés és-felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	20 754 231	15 565 672	229	30 591 070	22 413 995	21 173 111	15 879 833	102,02%	102,02%
1306. A tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése	1 816 544	1 362 408	57	3 771 732	1 814 842	1 633 875	1 225 406	89,94%	89,94%
1308. A vidéki infrastruktúra fejlesztése és javítása	51 960 567	38 970 425	575	76 136 565	54 987 494	52 237 205	39 177 902	100,53%	100,53%
Összesen	233 720 524	175 304 873	2 640	517 485 837	245 150 116	230 977 857	173 247 259	98,83%	98,83%
*2005.07.20-i STAR Bizottság által jóváhagyott (2005. szeptember 19-i B(2005) 3625 sz. bizottsági határozat) SAPARD Terv hatályos keretösszegek megnövekedve a 2003.11.27.SMB és a 2006.10.18. írásbeli döntés SMB SAPARD számlán keletkező kamatok/késedelmi kamatokkal, valamint az NVT keretéből átcsoportosított összegekkel a 2004.06.18. SMB döntés szerint, de nem tartalmazza a nemzeti többletkötelezettségvállalási forrást (2212/2004 (VII.27.) Korm. Hat.)									
** 2006. december 31-én élő szerződések									
***A SAPARD projektekre teljesített kifizetések összesen (2006. december 31-ig)									
**** 100% feletti kifizetés esetében az éves finanszírozási megállapodásokban rögzített közösségi hozzájárulás függvényében az „intézkedések összesen” sorban feltüntetett összegek 10%-kal történő túllépésének engedélyezése alapján									
1 EUR=255 HUF									

6.1.5. SAPARD elszámolások az EU Bizottsággal

A Pénzügyminisztérium Nemzeti Programengedélyező Irodája (PM NAO) által az Európai Bizottság felé az alábbi táblázatban szereplő intézkedésenkénti elszámolható költségeket igazolta a 2000-2006 közötti időszakban:

Tengely Prioritás Intézkedés / alintézkedés	HUF				€			
	Közkidadás		Saját forrás	Összes elszámolható költség	Közkidadás		Saját forrás	Összes elszámolható költség
	EU	nemzeti			EU	nemzeti		
1	2	3	4	2+3+4=5	6	7	8	6+7+8=9
1. prioritás összesen	27 675 006 357	9 225 428 844	54 165 129 329	91 065 564 530	110 528 310,98	36 844 396,11	216 151 467,71	363 524 174,80
111 Mezőgazdasági vállalkozások beruházásainak támogatása	15 197 613 896	5 066 097 945	28 123 979 124	48 387 690 965	61 097 168,08	20 366 601,40	113 078 859,08	194 542 628,56
114, 154 Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának és marketingjének fejlesztése	12 477 392 461	4 159 330 899	26 041 150 205	42 677 873 565	49 431 142,90	16 477 794,71	103 072 608,63	168 981 546,24
3. prioritás összesen	12 529 899 033	4 176 633 635	6 546 042 568	23 252 575 236	49 565 246,70	16 521 751,37	25 876 221,42	91 963 219,49
1305 Falufejlesztés és -felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	2 227 055 392	742 351 865	1 093 227 296	4 062 634 553	8 858 966,10	2 952 988,97	4 345 122,44	16 157 077,51
1306 Tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése	312 478 522	104 159 532	470 072 811	886 710 865	1 245 851,80	415 284,01	1 875 186,51	3 536 322,32
1308 Vidéki infrastruktúra fejlesztése, javítása	9 990 365 119	3 330 122 238	4 982 742 461	18 303 229 818	39 460 428,80	13 153 478,39	19 655 912,47	72 269 819,66
41 Technikai Segítségnyújtás	58 925 488	14 926 448	0	73 851 936	231 692,00	58 658,02	0,00	290 350,02
Összesen	40 263 830 878	13 416 988 927	60 711 171 897	114 391 991 702	160 325 249,68	53 424 805,50	242 027 689,13	455 777 744,31

Az Európai Bizottsággal történt pénzügyi elszámolások időpontjaiban érvényes EUR/HUF átváltási árfolyamokat az alábbi táblázat keretében kerültek összegzésre:

Érvényes átváltási árfolyam HUF/EUR/dátum:	241,28/30.10.02	237,95/28.11.02	235,98/20.12.02	243,5/30.01.03	243,29/27.02.03	246,98/28.03.03	245,68/29.04.03	245,82/27.05.03
Érvényes átváltási árfolyam HUF/EUR/dátum:	266,25/27.06.03	263,38/30.07.03	256,6/28.08.03	253,71/29.09.03	256,2/30.10.03	264,29/27.11.03	262,75/22.12.03	263,36/29.01.04
Érvényes átváltási árfolyam HUF/EUR/dátum:	258,68/26.02.04	249,85/30.03.04	253,77/29.04.04	251,17/27.05.04	252,85/29.06.04	247,35/29.07.04	249,33/30.08.04	246,89/29.09.04
Érvényes átváltási árfolyam HUF/EUR/dátum:	246,38/28.10.04	246,54/29.11.04	245,71/22.12.04	245,13/28.01.05	242,28/25.02.05	247,15/30.03.05	252,09/28.04.05	254,01/30.05.05
Érvényes átváltási árfolyam HUF/EUR/dátum:	247,66/29.06.05	245,08/28.07.05	245,05/30.08.05	248,75/29.09.05	252,43/27.10.05	251,46/29.11.05	250,85/22.12.05	251,64/30.01.06
Érvényes átváltási árfolyam HUF/EUR/dátum:	252,50/27.02.06	265,40/30.03.06	265,38/27.04.06	261,51/30.05.06	283,20/29.06.06	271,65/28.07.06	276,28/30.08.06	273,34/28.09.06
Érvényes átváltási árfolyam HUF/EUR/dátum:	262,88/30.10.06	257,16/29.11.2006						

6.2. Az egyes intézkedések végrehajtása

A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium 1999. decemberében adta át az Európai Bizottságnak a Magyarország SAPARD Terve (2000-2006) című hét éves mezőgazdasági és vidékfejlesztési tervező dokumentumot. Az Európai Bizottság a lefolytatott konzultáció alapján pontosított dokumentumot 2000. októberében fogadta el.

A Kormány 2349/1999. (XII. 21.) Kormányhatározata (mely a SAPARD program keretében nyújtott közösségi agrár- és vidékfejlesztési támogatások igénybevétele érdekében

tett intézkedésekről, az intézményi háttér megteremtéséről szól) a SAPARD program keretében az alábbi intézkedésekre vonatkozó tárgyalások lefolytatását, és az egyeztetéseket követően a Bizottság felé történő benyújtását hagyta jóvá:

- mezőgazdasági vállalkozások beruházásainak támogatása,
- mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának és marketingjének fejlesztése,
- szakképzés,
- agrár-környezetvédelmet és tájfenntartást szolgáló termelési módszerek elterjesztése,
- termelői csoportok felállítása, működtetése,
- falufejlesztés és –felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése,
- a tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése,
- a vidéki infrastruktúra fejlesztése és javítása,
- technikai segítségnyújtás.

Ezzel teljesült a SAPARD program kivitelezés megkezdésének első feltétele.

A Bizottság Magyarország SAPARD Tervét 2000. október 18-án hagyta jóvá C(2000) 2738 számú határozatával, ezt követően a tervet az FVM 53/2001. (VIII. 17.) „Magyarország SAPARD Terve 2000-2006” kihirdetéséről szóló rendelet keretében ültette át a magyar jogrendbe.

További feltétel volt még az Európai Bizottság és a Magyar Köztársaság Kormánya közötti *Többéves Pénzügyi Megállapodás (TPM)* aláírása. Ez a dokumentum tartalmazza ugyanis a SAPARD Program kivitelezésének és a SAPARD Hivatal (MVH) akkreditációjának szabályait.

A TPM aláírására 2001. márciusában került sor. Az egyes évekre jutó pénzügyi kereteket meghatározó Éves Pénzügyi Megállapodások aláírására ezt követően, évenként került sor. Magyarország 2004. évi csatlakozásának következményeként az Európai Bizottság és a Magyar Köztársaság Kormánya négy (2000. évi, 2001. évi, 2002. évi és 2003. évi) Éves Pénzügyi Megállapodást kötött meg.

A program kivitelezésének megkezdéséhez Magyarországnak még egy komplex intézményfejlesztési feladatot kellett sikeresen teljesíteni. A kormányzati erőfeszítéseknek eredményeként létrejött a Többéves Pénzügyi Megállapodásban körvonalazott intézményi struktúra, finanszírozási feltételekkel, a működésüket meghatározó jogszabályokkal, eljárási rendekkel (működési kézikönyvekkel) betanított köztisztviselői személyzettel és az intézmények működését ellenőrző szervezettel, amelynek megléte feltétele volt az Európai Bizottság általi akkreditációnak.

Az Európai Bizottság a 927/2002 számú 2002. november 26-i határozatával döntött a Hivatal akkreditációjáról. Ez a döntés – első esetben négy SAPARD intézkedés kivitelezésére szólt:

- 111. Mezőgazdasági beruházások támogatása,
- 114. Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának és marketingjének fejlesztése,
- 1308. A vidéki infrastruktúra fejlesztése és javítása,
- 41. Technikai segítségnyújtás

A második akkreditációs döntésre 2004. áprilisában került sor. A Hivatal két új intézkedés bevezetését kezdeményezte:

- 1305. Falufejlesztés, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme
- 1306. Tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése

Bár Magyarország SAPARD terve eredetileg kilenc intézkedést tartalmazott, három akkreditáltatásáról az FVM a forrás felhasználás maximalizálása és a program kivitelezés egyszerűsítése okán lemondott.

Jelen dokumentumban csak azon intézkedések rövid bemutatására kerül sor, melyek a Program során megvalósultak.

6.2.1. A SAPARD Program intézkedéseinek rövid bemutatása

6.2.1.1. Mezőgazdasági vállalkozások bemutatása (111)

Az intézkedés a mezőgazdasági létesítmények, gépek, eszközök, technológiai berendezések korszerűsítésére irányul, egyrészt a meglévő építmények felújítása, korszerűsítése, másrészt pedig új gépek és eszközök termelésbe állítása révén.

Az intézkedés főbb célkitűzései a következők: a gazdaságok eszközellátottságának növelése, a technológiai színvonal emelése, a gazdaságok versenyképességének növelése és piaci hatékonyságának fokozása, a termékek minőségi paramétereinek javítása, az EU higiéniai és állatjóléti előírásainak való megfelelés, a meglévő munkahelyek megőrzése, új foglalkoztatási lehetőségek kialakítása, az EU környezetvédelmi előírásainak való megfelelés.

Az intézkedés kedvezményezettjei azok az agrártermeléssel foglalkozó természetes és jogi személyek, és jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok, melyek árbevételének legalább 50%-a mezőgazdasági tevékenységből származik, és amelyeknél megvan az esély, hogy a beruházás megvalósulásával gazdaságilag életképesek és versenyképesek lesznek.

6.2.1.2. Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának és marketingjének fejlesztése (114)

Hús, baromfi, tej és tejtermékek, tojás, bor, zöldség-gyümölcs és halászati termékek feldolgozásával foglalkozó üzemek olyan beruházásokkal pályázhatnak, melyek elősegítik az élelmiszerbiztonság feltételeinek javítását, és az EU higiéniai előírásainak teljesítését, megoldják a hulladék-és a szennyvízkezelést, korszerűsítik az élőállat fogadást és pihentetést, új termékek piacra történő bevezetését, a korszerű osztályozást és csomagolást, valamint az informatikai fejlesztéseket.

Az intézkedés kedvezményezettjei: természetes személyek, jogi személyiségű és jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok, illetve társulataik, amelyek elsődleges terméke feldolgozását végzik.

6.2.1.3. Falu-fejlesztés-és megújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése (1305)

Az intézkedés a vidéki településeken a fenntartható gazdálkodás feltételeinek megteremtését, a kulturális örökség megőrzését, azáltal az általános vállalkozási és életfeltételek javítását és az „élhető” települések kialakítását célozta meg. Az intézkedés célja az épített és természeti környezeti elemek rehabilitációja, új funkciókkal való megtöltése, foglalkoztatási lehetőségek biztosítása a helyi népesség számára.

A kedvezményezettek köre: a vidéki települések és tanyák lakói, vállalkozói, önkormányzatai, civil szervezetei.

6.2.1.4. Tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése (1306)

Az intézkedés célja alternatív tevékenységek és jövedelemforrások létrehozása a vidéki térségekben, ezáltal a munkahelyek megőrzése és új munkahelyek biztosítása a vidéki népesség számára. A mezőgazdasági szezonális foglalkoztatás és a mezőgazdaság alacsony jövedelmezőségének ellensúlyozása, a több lábbon álló gazdálkodás biztonságainak erősítése, a szolgáltatások és a termékkínálat bővítése, az önellátás és a piacra jutás esélyeinek javítása. Az intézkedés keretén belül lehetőség nyílik a támogatott tevékenységekhez kapcsolódó termék-és szolgáltatásfejlesztésre, piackutatásra, vállalkozások sokszínűsítésére, kézműipari és tájspecifikus termékek fejlesztésére, az élelmiszer-feldolgozás technológiáinak és minőségének javítására a kis volumenű specifikus, jövedelem-kiegészítő funkciót betöltő vállalkozásokban, valamint a falusi turizmus fejlesztésére, amely magában foglalja a helyi termékek és szolgáltatások marketingjét.

A kedvezményezettek köre: az érintett térségben/településen megvalósításra kerülő, illetve ott pozitív hatást kifejtő projektek tulajdonosai a vidéki települések és tanyák lakói, a település/terület ingatlanainak tulajdonosai, vállalkozók, regisztrált mezőgazdasági termelők és szervezeteik, önkormányzatok, egyesületek, 120 fő/km² alatti népsűrűségű területek lakói.

6.2.1.5. A vidéki infrastruktúra fejlesztése és javítása(1308)

Az intézkedés célkitűzései a vidéki térségek gazdasági, kulturális és táji adottságainak, szükségleteinek megfelelő helyi infrastrukturális fejlesztés. Az intézkedés keretében mezőgazdasági úthálózat fejlesztésre, energiaellátás fejlesztésre, helyi szennyvízkezelés kiépítésére, helyi piacok és felvásárló helyek kialakítására és fejlesztésére, valamint informatikai, kommunikációs rendszerek (pl. informatikai csomópontok kialakítása, teleházak, teleposta, szaktanácsadás) fejlesztésére lehetett pályázni.

A kedvezményezettek köre: mezőgazdasági termelők, vállalkozók és ezek integrációi, civil szervezetek, vidéki települések önkormányzatai.

6.2.1.6. Technikai Segítségnyújtás (41)

Az intézkedés célja, hogy hozzájáruljon a SAPARD program hatékony, az előírásoknak megfelelő lebonyolításához szükséges tevékenységek megvalósításához. Az összes többi intézkedéstől jól elhatárolható, mert a hagyományos értelemben véve nem pályázható, mert kedvezményezettje a SAPARD Program Irányító Hatósága. Ez az intézkedés hozzájárul a többi intézkedés hatékony megvalósulásához, hiszen az alábbi tevékenységeket támogatja:

a) Információnyújtás és nyilvánosság keretében: a közvélemény folyamatos tájékoztatása, pályázati segédanyagok, tájékoztatók készítése és terjesztése, előadások és fórumokat szervezése, szakmai felkészítő tanfolyamokat szervezése a Program kedvezményezettjei részére, SAPARD web-oldalt készítése, és egy-egy sikeres projekt bemutatásával SAPARD Program népszerűsítése.

b) Program monitoring tevékenységen belül: a Monitoring Bizottság munkáját segítő Titkárság munkatársainak felkészítése, a programot felölölő tanulmányok készítése a széleskörű monitoring feladatok elvégzéséhez, a Monitoring Bizottság üléseinek megszervezése, félidős értékelés elvégzése.

6.2.2. A SAPARD program módosításainak összefoglalása:

- **2002:** A STAR Bizottság 2002. november 20-i ülésén hagyta jóvá a magyar hatóságok SAPARD program módosítására vonatkozó kérését. A módosítás érintette a 2002. szeptemberében akkreditált négy intézkedést (111. „Mezőgazdasági vállalkozások beruházásai”, 114. „Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának és marketingjének fejlesztése”, 1308 „a vidéki infrastruktúra fejlesztése és javítása, 41. Technikai Segítségnyújtás). A Magyar SAPARD program megvalósítása során alkalmazott nemzeti szabályozásról szóló 5., a közösségi támogatásra jogosultág feltételeiről szóló 6., a végrehajtás intézményrendszere és működéséről szóló 8. fejezeteket, valamint a pénzügyi terv, támogatási arányok és a Közösségi hozzájárulás arányairól szóló 7. fejezetet és az ahhoz tartozó pénzügyi táblázatot.
- **2003:** A STAR Bizottság 2003. június 25-i ülésén hagyta jóvá a SAPARD Monitoring Bizottság májusi ülésén elfogadott SAPARD Terv módosítására javaslatokat. A 2003-as módosítás több érintette a már akkreditált intézkedések közül a 111. „Mezőgazdasági vállalkozások beruházásai” és a 114. „Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának és marketingjének fejlesztése” intézkedéseket, és további két intézkedést is: 4.3 „Szakképzés” és a 1305. „Falufejlesztés- és felújítás, a vidék tárgyi-és szellemi örökségének védelme és megőrzése” intézkedést. Továbbá módosításra kerültek a program pénzügyi táblázatai is. A módosítások egyrészt több intézkedés tekintetében növelték az egy-egy projekt maximális értékének határát, másrészt a mezőgazdasági vállalkozásoknál a támogatási arányt is 30 - 40%-ról 40 - 50%-ra emelték. Új elemként jelent meg továbbá, hogy a gazdasági életképesség vizsgálatokor a tesztüzemi rendszer adatai kerülnek figyelembevételre a korábbi fix összegű eredményelvárás helyett.
- **2004:** A 2003. novemberi SAPARD Monitoring Bizottsági ülésen jóváhagyott módosító javaslatokat a STAR Bizottság 2004. február 18-án hagyta jóvá. A módosítások érintették az 111. „Mezőgazdasági vállalkozások beruházásainak támogatása” és az 114. „Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának és marketingjének fejlesztése intézkedéseket”, továbbá a SAPARD Terv 8.2.9 fejezetét (Rendellenességek megelőzése és felderítése, a segélyek csökkentése, felfüggesztése és megszüntetése, az indokolatlanul kifizetett összegek visszatérítése).
A fentiekén túlmenően, két új intézkedés akkreditációja történt meg 2004-ben, a 1305 „Falufejlesztés és –felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése” és a 1306 „Tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése” intézkedésé. Az pályázati felhívások 2004. január 14-én jelentek meg.
A SAPARD Terv pénzügyi tábláit módosította a Bizottság 1419/2004 számú rendelete is

- **2005:** 2005. június 13-án Magyarország kérelmet nyújtott be az Európai Bizottsághoz arra vonatkozóan, hogy a SAPARD euro-alapú számláin keletkezett kamatbevételeket az 1308. „Vidéki infrastruktúra fejlesztése és javítása” intézkedésre fordíthassa, valamint a SAPARD intézkedésekre benyújtott pályázatok támogatásigényének függvényében az MB által jóváhagyott forrásátcsoportosításokra vonatkozóan megkaphassa az EU Bizottsági jóváhagyást.

6.2.3. A SAPARD program lebonyolítása

A SAPARD program lebonyolításával kapcsolatos feladatokat, a SAPARD Hivatal jogutódjaként 2003. július 1.-jétől a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) látja el. A Hivatal a társadalom közös szükségletei kielégítését szolgáló állami feladatait alaptevékenységként, külön jogszabályok előírásai, valamint a Hivatal működésére vonatkozóan az Európai Bizottsággal kötött kétoldalú Többéves Pénzügyi Megállapodásban foglalt normák szerint - az Ámr. (Államháztartás Működési Rendjéről szóló 217/1998. (XII. 30.) Korm. rendelet) 8. § (2) bekezdésének *e*) és *l*) pontja alá sorolt - közigazgatási, ellenőrzési, információszolgáltatási tevékenységgel és más közösségi szolgáltatásokkal látja el.

A Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal a SAPARD Hivatal és az Agrárintervenciók Központ összevonásával, azok általános jogutódaként 2003. július 1-i hatállyal létesült. Az MVH feladatait a központi szerve, illetőleg az önálló jogi személyiséggel nem rendelkező területi szervei (kirendeltségei) útján látja el. Az MVH Elnökének közvetlen irányítása alatt jelenleg 8 igazgatóság és 4 főosztály áll, továbbá a Területi Igazgatóságokhoz rendelt működik 19 területi kirendeltség, amelyből 7 regionális illetékességű kirendeltség. A pályázatos rendszerű támogatások (SAPARD) ügyeit a 7 regionális kirendeltség intézi.

6.2.3.1. A pályázatkezelés folyamata, a pályázatok beérkezésének és feldolgozásának üteme

A SAPARD Hivatal a nemzeti akkreditációt követően azonnal, 2002. szeptember 25-én, közzétette az első pályázati felhívást a SAPARD Program akkreditált négy intézkedése közül három intézkedésére (111-es, 114-es és 1308-as) vonatkozóan. A 2002. évben folytatott, a pályázatok beadását megelőző tevékenység során végzett felmérések igazolták, hogy a mezőgazdaság és vidékfejlesztés területén, az igen szigorú feltételek ellenére, nagy az érdeklődés és az igény a támogatások iránt.

A pályázók számára relatíve rövid idő állt rendelkezésre, hogy elkészítsék pályázataikat. A meghirdetett intézkedésekre a megadott határidőkre (november 15. és december 1.) várakozásokat felülmúló pályázat érkezett be a SAPARD Hivatal és az FVM Irányító Hatósága által jól kidolgozott, koordinált kommunikációs tevékenységnek köszönhetően. A rövid határidő és a pályázatok elkészítésének bonyolultsága ellenére mindenkit meglepő mennyiségű (1160) pályázat érkezett be a regionális irodákhoz és az Élelmiszeripari pályázatok Osztályára.

A második pályázati felhívást 2003. februárjában bocsátotta ki a SAPARD Hivatal, de ebben nem szabott határidőt a pályázatok benyújtására.

A SAPARD programra vonatkozó módosítások brüsszeli elfogadását követően 2003. augusztus közepén jelent meg a harmadik pályázati felhívás, amelyet már az új, 2003. július 1-jével felállított Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal bocsátott ki. A felhívások eredményeképpen 2003. év folyamán további 1413 db pályázat érkezett be a Hivatalhoz. .

A SAPARD második körben akkreditált vidékfejlesztési célú, 1305 és 1306 számú intézkedéseinek pályázati felhívásainak meghirdetésére – nagy érdeklődést kiváltó miniszteri sajtótájékoztató kíséretében 2004. január 14-én, került sor, amely – a pályázat összeállítás időigényét figyelembe véve - fokozta a március végére, április elejére benyújtott pályázatok mennyiségét. A 2002. és 2003. évi sokrétű tájékoztatásnak köszönhetően szinte általánossá vált a Program ismertsége, s élénkké vált az iránta való érdeklődés. Az MVH SAPARD weboldalának információi is jelentős segítséget nyújtottak a potenciális pályázóknak az információ elérés tekintetében. A hatékony kommunikációnak köszönhetően a 2003-2004 években beérkezett összesen 2592 pályázathoz újabb 6236 db érkezett be (összesen 8828), ami messze túlszárnyalta a program iránti érdeklődésre vonatkozó előzetes becsléseket. A beérkezett pályázatok projekt értéke 414 019 490 083 Ft, ösztámogatási igénye 216 952 269 388 Ft volt.

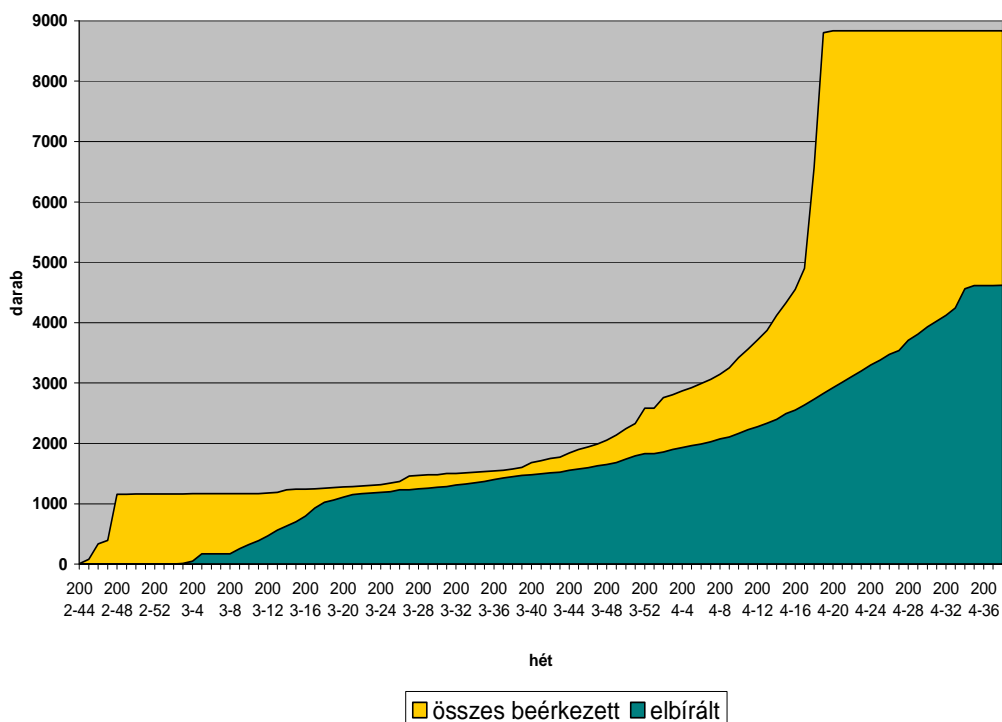
A Hivatal 2003. év elejétől folyamatosan végezte a beérkezett pályázatok értékelését és a pozitív döntés után a projektek tulajdonosaival támogatási szerződéseket kötött. Az elbírálás folyamatát jelentősen lassította, hogy a pályázatoknak szinte mindegyike hiánypótlásra szorult. Ezen pályázatok esetében a hiánypótlási eljárás lezárása után kezdődhetett csak el az érdemi feldolgozás. A pályázatkezelés, értékelés időszaka alatt folyamatosan végrehajtott szervezeti- és működéskorszerűsítési intézkedéseknek, racionalizálási folyamatoknak, valamint a megszerzett egyre szélesebb körű gyakorlati tapasztalatnak köszönhetően – 2003-ra felgyorsult a pályázatkezelés folyamata.

A pályázatok beérkezése a Program meghirdetésétől kezdve erősen periodikus volt, mind **számban, mind összetételben csúcsok és jelentős aránytalanságok** jellemezték. Ennek oka az első időszakban a Programmal szemben támasztott várakozáson és az első pályázati forduló megszabott beadási határidején túl a rendelkezésre álló egyéb, nemzeti támogatási lehetőségek megszűnése.

A későbbi „nyitott”, azaz határidőt nem tartalmazó felhívásokra beérkezett pályázatok első időkben alacsony számát – 2003. nyarán – befolyásolta maga az első forduló lebonyolítása (az előző időszakban pályázatokat követő új projektek generálásának időszükséglete), továbbá a 2003. év nyarán elszenvedett aszálykár, mely a mezőgazdaság szereplőinek saját forrásaira tett negatív hatásaival néhány beadott pályázat visszavonását is eredményezte.

Jelentősen beindult a pályázati aktivitás 2003. őszén, ami 2004. év elején fokozódott, majd a Program pályázatainak 2004. április végi befogadási határidejét megelőző két hétben nem remélt pályázat beadási csúccsal zárult.

A SAPARD pályázatok halmozott beérkezése és elbírálása

A pályázatok beérkezésének és elbírálásának időbeli alakulása

A fenti ábrán – mely a beérkezett és feldolgozott pályázatok mennyiségi alakulását mutatja heti ütemezésben – jól látszik az első időszak viszonylag konszolidált volumenű pályázat beadási felfutása, melyet a Hivatal az előírásokat maradéktalanul betartva kezelte. A 2003. év októberéig terjedt, az a kiegyenlítettnek mondható időszak, amikor a beérkezések és felterjesztések azonos ütemben alakulnak, fenntartva egy természetes, feldolgozás alatti pályázatmennyiséget. Újabb, nem várt beérkezési hullám tapasztalható a Program lezárása kapcsán, mely egyben kezelhetetlen mennyiségű pályázat felhalmozódását jelentette.

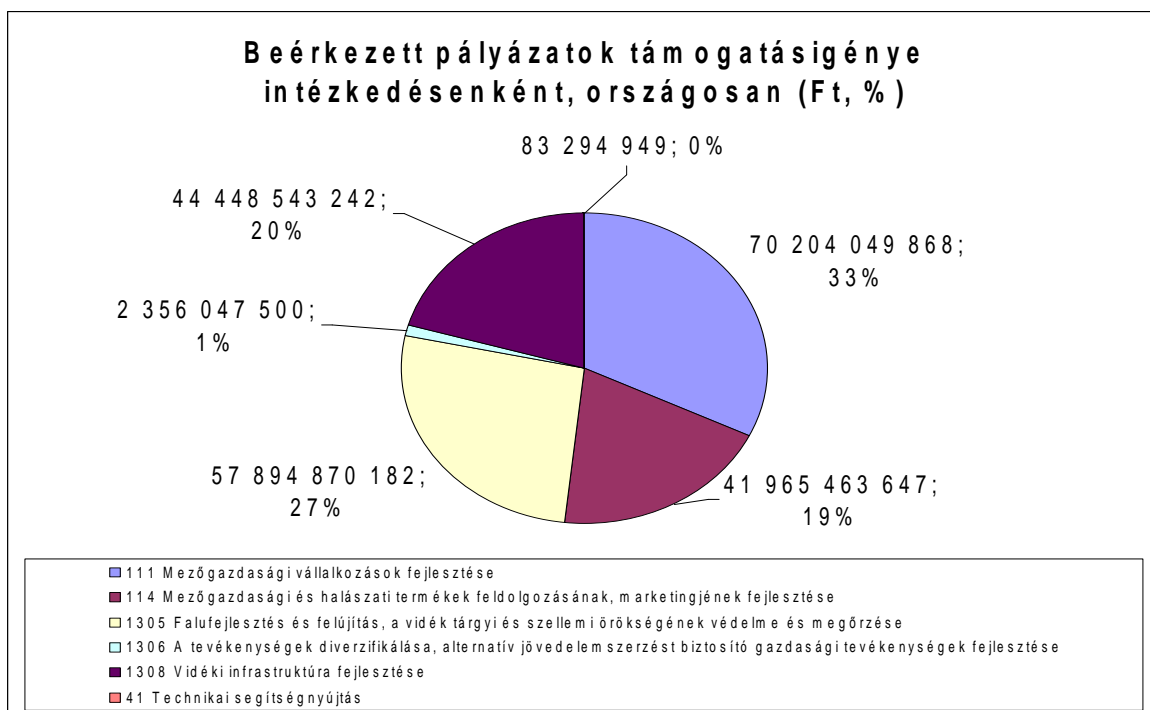
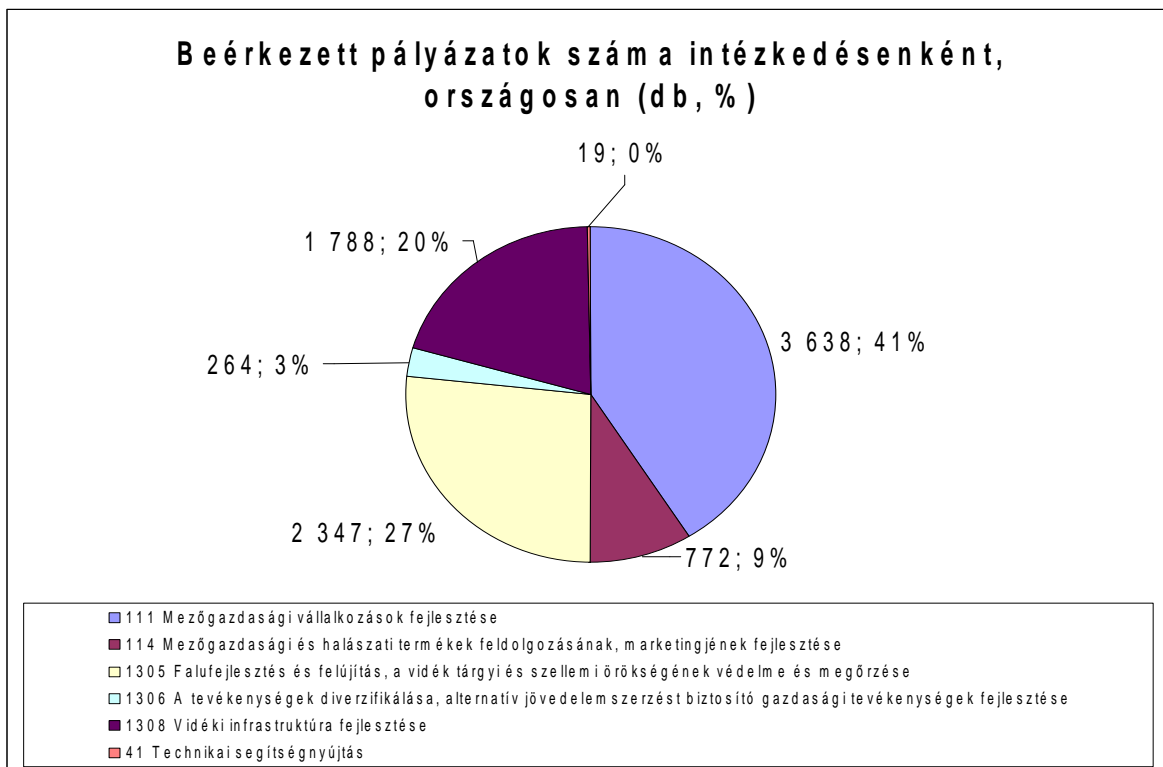
A pályázatbeérkezés 2003. novemberében felélénkülő ütemére a feldolgozás – a gyors vezetői beavatkozásnak köszönhetően – szinte azonnal reagált, azonban az eljárásrend sajátosságai, a jelentkező létszámproblémák és nem utolsósorban a beérkező váratlanul nagy pályázatmennyiség miatt a feldolgozás üteme jelentősen elmaradt a beérkezett pályázatszámától.

A Program pályázatbírálási időszakának lezárultával, 2004. augusztus 31-ével sajnos jelentős mennyiségű (4361 db) pályázat került a keretek kimerülése miatt elutasításra.

6.2.3.2. A beérkezett pályázatok száma, területi és intézkedések közötti megoszlása, minősége, elbírálása

A SAPARD Program keretében 2004. április 30-ig összesen 8828 db **pályázat érkezett** be. A benyújtott pályázatok támogatás igénye 216 952 269 388 Ft volt. A 2004. április 30-ig beérkezett pályázatok összetétele eltérő nagyságrendet képvisel intézkedésenként. A legmagasabb részarányt a 111-es Mezőgazdasági beruházások támogatása c. intézkedés jelentette (3638 db), ez az összes beérkezett pályázat 41 %-át tette ki. Az 1308-as Vidéki infrastruktúra fejlesztése c. intézkedésre 1788 db pályázat érkezett be, mely az összes

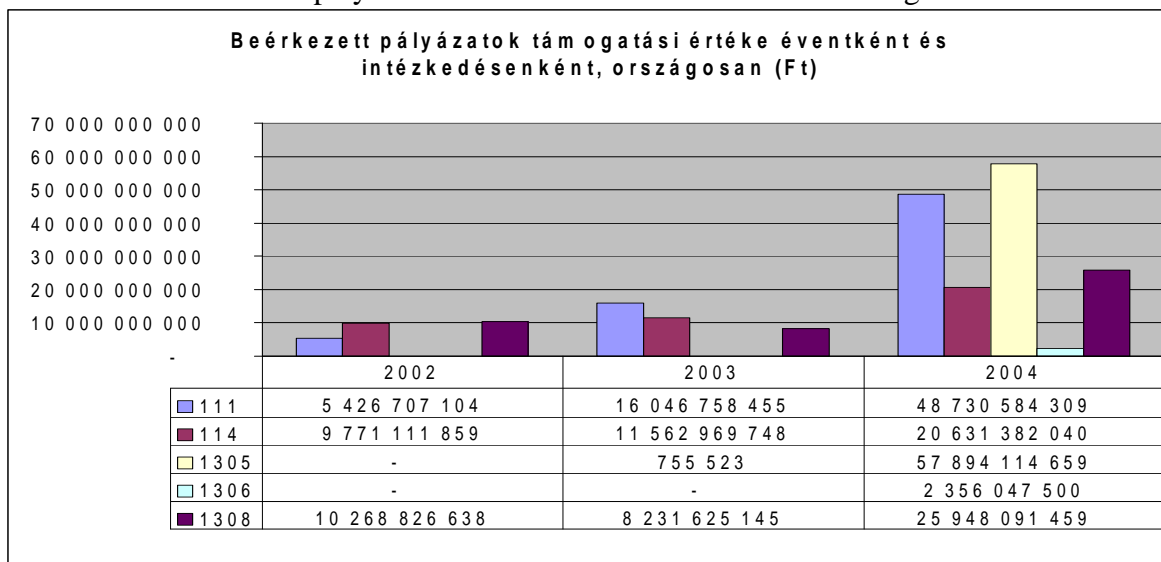
beérkezett pályázat 20 %-át jelentette. A 114-es Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának, marketingjének fejlesztése c. intézkedésre összesen 772 db pályázat érkezett, mely az összes beérkezett pályázat 9 %-át tette ki. A 1305-ös Falufejlesztés-és felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése c. intézkedésre 2347 db pályázat érkezett be, mely az összes beérkezett pályázat 27 %-át jelentette. Az 1306-os A tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése c. intézkedésre mindössze 264 db pályázat érkezett be, mely az összes beérkezett 3 %-a.

A 2005. évben a SAPARD Program utolsó szakaszába ért, hiszen a beérkezett és támogatott pályázatok szerződésüköt 2004. szeptember 30-ával lezárultak, 2005-ben már projektek megvalósítására, kifizetésekre helyeződött a hangsúly.

A beérkezett pályázatok számának évenkénti alakulását tekintve megállapítható, hogy a 2004. évi kiugró pályázatszám oka nemcsak a két új intézkedés bevezetése, mivel jelentős mennyiségű pályázat érkezett a korábban meghirdetett intézkedésekre is.

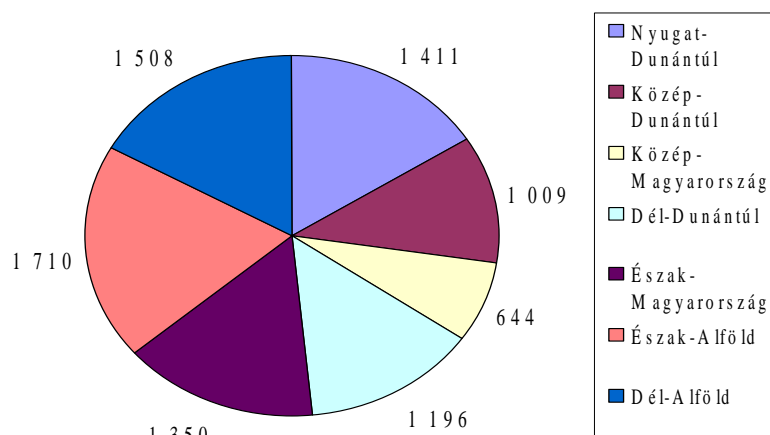
Beérkezett SAPARD pályázatok évenkénti és intézkedésenkénti megoszlása

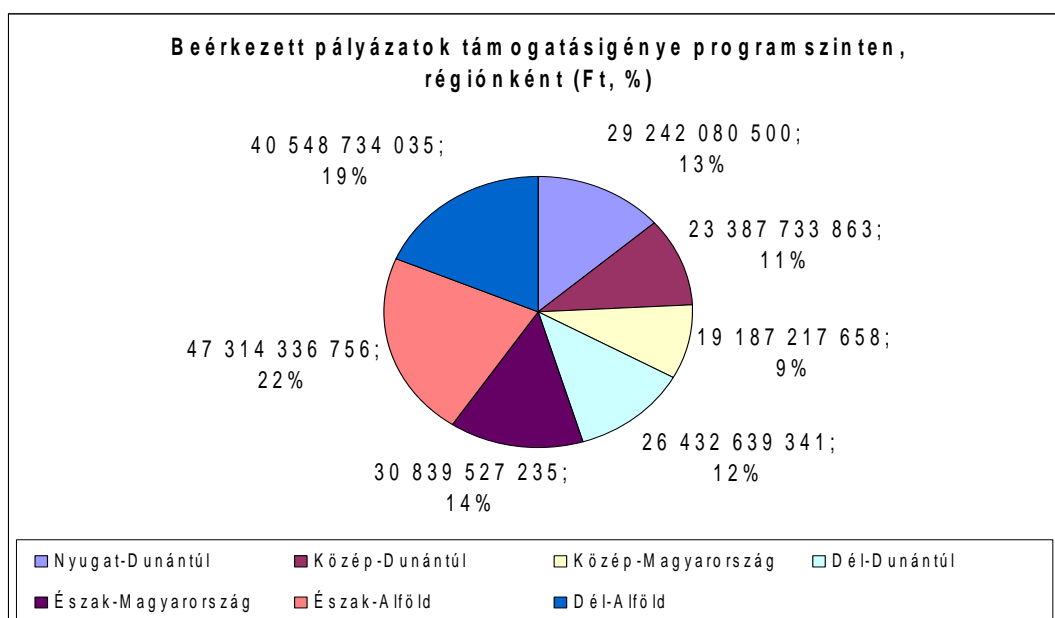
A beérkezett pályázatok **területi megoszlását** vizsgálva megállapítható, hogy két régió – Észak-Alföld és Dél-Alföld – leterhelése jelentős volt, azaz a legtöbb pályázat az Alföldről érkezett. Az Észak-Alföldi Régióból összesen 1710 db pályázat érkezett be, a Dél-Alföldi Régióból pedig 1508 db. Kevesebb számú pályázat érkezett be a Nyugat-Dunántúli Régióból (1411 db) és az Észak-Magyarországi Régióból (1350 db), illetve közepesen leterhelt volt a Dél-Dunántúli Régió (1196 db pályázat). A legkevesebb pályázat a Budapest központú Közép-Magyarországi Régióból (644 db) és a Közép-Dunántúli Régióból (1009) érkezett be.

Az intézkedések közötti megoszlási arány régióként hasonló volt (bár kiemelhető, hogy az alföldi régiók pályázataiban a többi régióhoz képest magasabb arányban szerepelnek a gépbeszerzési projektek), tehát a pályázatok összetételében jelentős eltérés régióként nem volt tapasztalható.

**Beérkezett SAPARD pályázatok megoszlása
régiónként (darab)**

**Beérkezett pályázatok támogatásigénye program szinten,
régiónként (Ft, %)**

A pályázatok vizsgálata során megállapítható ugyanakkor, hogy növekedett az egyes pályázatok átlagos projekt- és támogatásigénye, ami nagyobb beruházások tervezését és megvalósulását jelzi. Az igényelt támogatási arányok közelítenek a kiírásban szereplő maximális értékhez.

A beérkezett pályázatok **minősége tekintetében** a SAPARD pályázati rendszer újszerű volta és sajátosságai miatt, a 2002-es pályázati kiírásra nem érkezett be olyan pályázat, ami ne szorult volna hiánypótlásra, melynek rendezése átlagosan 2 hónapot vett igénybe. A határidőn túli beadás, jogosulatlan költségek, életképességi probléma, hiánypótlás elmulasztása, vagy a határidő túllépése, valótlan adatszolgáltatás esetén került sor a pályázatok elutasítására. A különböző hiánypótlások, módosítások és a további információkérések miatt a 2002. novemberében, illetve a 2002. decemberében benyújtott pályázatok befogadása a 2003. februári, illetve a március hónapra is áthúzódott.

A 2002-ben benyújtott pályázatok esetében az elutasított pályázatok aránya 57% volt, a 2003-ban benyújtott pályázatoknak viszont már csak 24,4%-a került elutasításra, ami a pályázók felkészültségének növekedésével magyarázható.

Statisztikai kimutatás igazolja, hogy az elutasított pályázatok 50%-a adminisztratív hibák miatt került elutasításra.

A leggyakrabban előforduló adminisztratív típushibák az alábbiak voltak:

- nem a pályázati célnak megfelelő pályázati dokumentumon került beadásra a kérelem, és /vagy a kérelemben különböző célú pályázati csomagok dokumentumai voltak összekeverve
- a pályázati dokumentáció hiányos volt. Előírt dokumentumok hiányoztak, és/vagy nem az előírt példányszámban került a pályázat, illetve annak dokumentumai beadásra
- a benyújtott dokumentumok nem kerültek teljes körűen kitöltésre, hiányosak voltak
- a benyújtott dokumentumokról hiányzott a cégszerű jegyzés (aláírás, pecsét, dátum)
- nem a cégjegyzésre jogosult személy nyújtott be, írta alá a kérelmet
- az üzleti terv kötelező tartalma hiányos volt, és nem a kért gazdálkodási dokumentumok kerültek beadásra
- a nyilatkozatok hiányoztak, hiányosak voltak, nem voltak aláírva
- az egyes igazolások, hatósági szakvélemények hiányoztak, nem az előírt formában kerültek benyújtásra, érvényességi hatályuk lejárt
- a biztosítékokra vonatkozó dokumentumok hiányoztak, hiányosak vagy érvénytelenek voltak .

Számos pályázat azért került elutasításra, mert nem teljesítette az alapvető jogosultsági kritériumokat.

Az alábbi, az alanyi jogosultság teljesítésére vonatkozó típushibák fordultak elő a leggyakrabban:

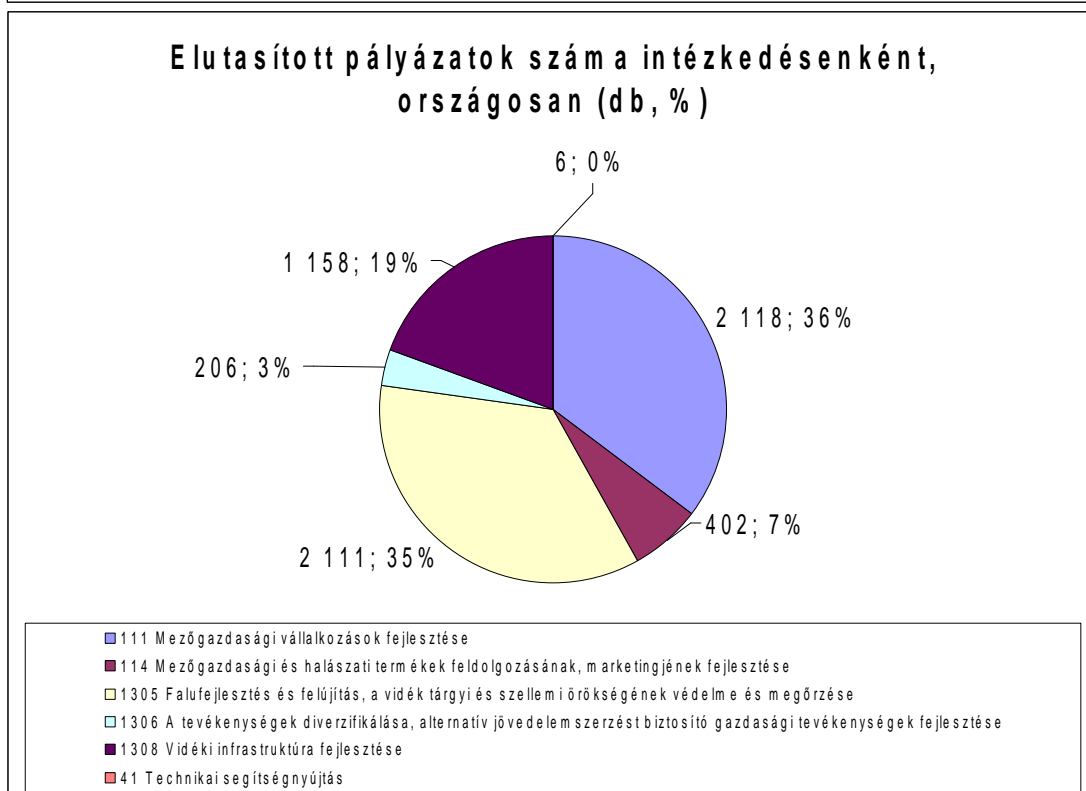
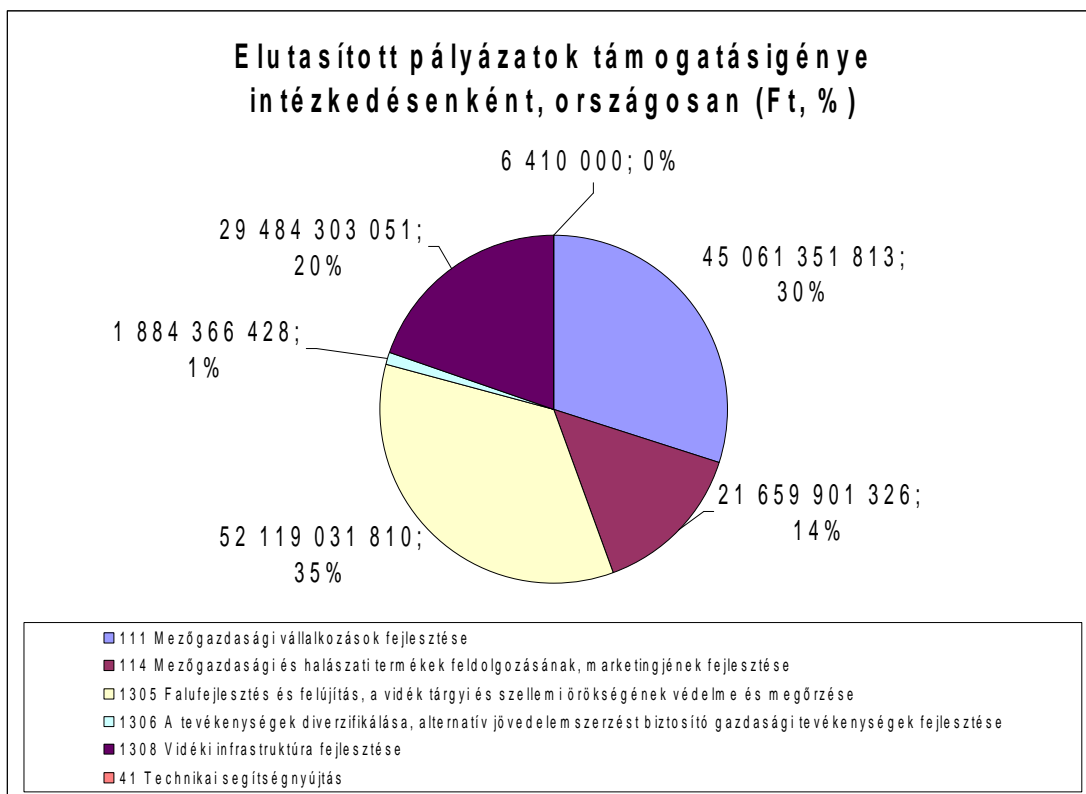
- a pályázati kérelemben megjelölt cél nem illeszkedett a támogatás célkitűzéseéhez
- a pályázó jogi, gazdálkodási formája nem esett bele az alanyi jogosultsági körbe
- a pályázónak fennálló köztartozása volt
- az alanyi jogosultság bizonyítására szolgáló igazolások, dokumentumok nem támasztották alá a jogosultságot
- a benyújtott pályázati kérelem adattartalma nem egyezett meg a nyilatkozatok, üzleti terv tartalmával
- a pályázathoz csatolt hatósági engedélyek, szakvélemények nem a tervezett projektre vonatkoztak
- a hatósági igazolások, szakvélemények nem támasztották alá az uniós normáknak való megfelelést
- a felkínált biztosítékok nem voltak összefüggésben a támogatás tárgyával

A további jogosultsági kritériumokkal összefüggő gyakori hibák merültek fel a pályázati kérelmekkel kapcsolatban:

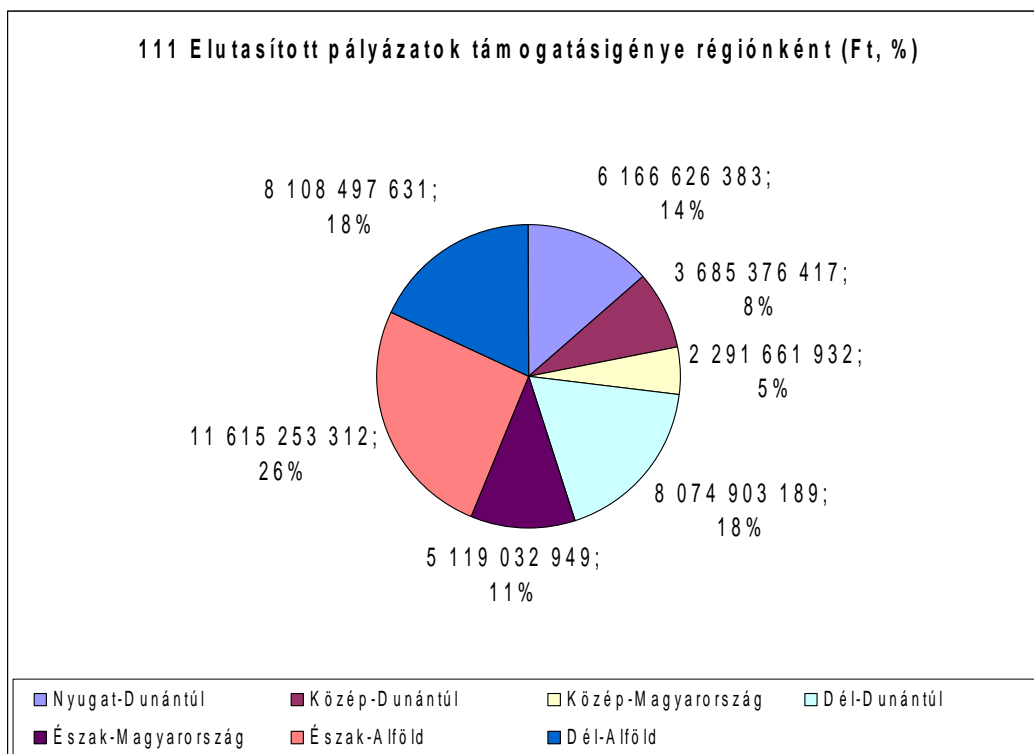
- a költségvetés jogosulatlan tételeket tartalmazott
- az igényelt támogatási szint meghaladta a maximálisan adható mértéket
- a kérelem nem támogatható termékre, technológiára vonatkozott
- a tervezett projekt nem engedélyezett kapacitásbővítést eredményezett volna
- a tervezett projekt nem támogatható termék feldolgozására irányult

- a gazdálkodás tényadatai nem támasztották alá az üzleti tervben foglaltakat
- az üzleti terv és a likviditási terv nem támasztotta alá a projekt megvalósíthatóságát
- az üzleti terv alapján nem volt igazolt a hosszú távú élet-és versenyképesség
- a tervezett projekt nem teljesítette a horizontális célokat.

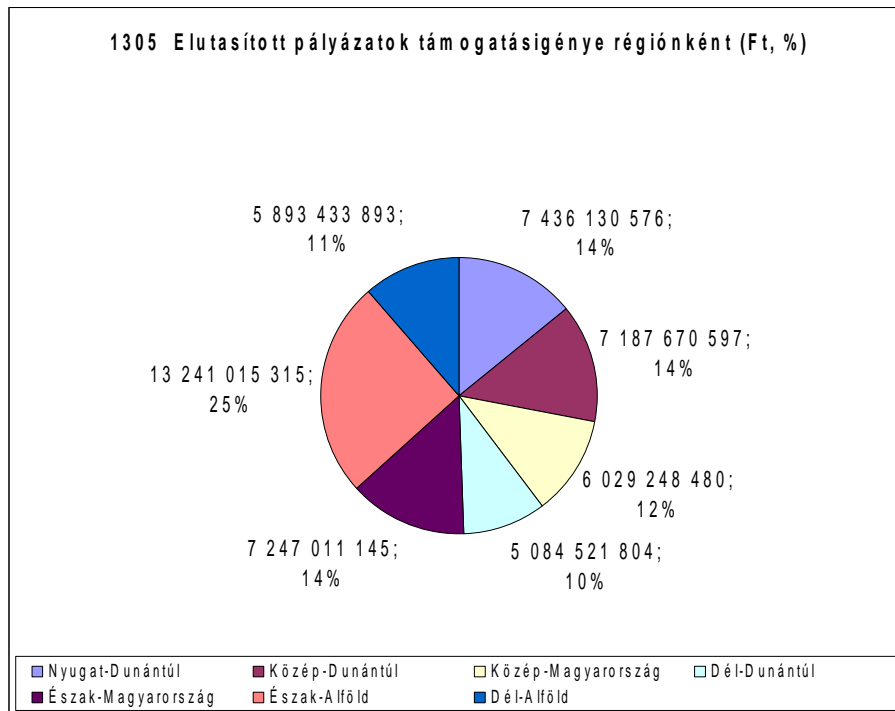
A SAPARD program keretében összesen 6001 db pályázat került elutasításra 150 215 364 428 Ft értékben.

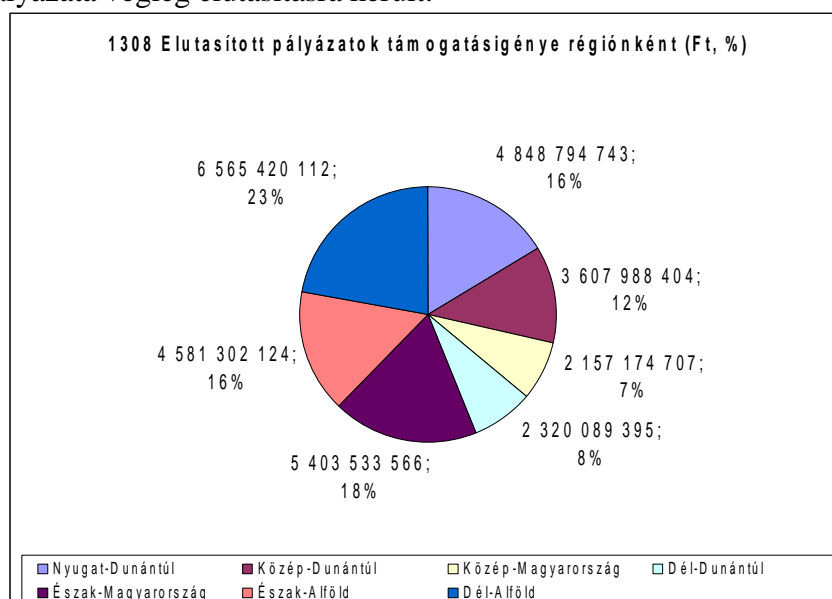
A legtöbb pályázat az 111. Mezőgazdasági beruházások támogatása c. intézkedésre benyújtott pályázatok közül került elutasításra, ez mintegy 2118 db pályázatot jelent, melyek támogatási igénye 45 061 351 813 Ft volt. 1260 db pályázatot forráshiány miatt kellett elutasítani. 391 db pályázat hiányosság miatt, 133 db pályázat jogosulatlanság miatt, 67 pályázat pedig életképtelenség miatt került elutasításra. Nyolcvan esetben került sor pályázatok visszavonására. 16 db pályázat határidőn túl került benyújtásra, 9 esetben pedig a helyszíni szemle igazolta, hogy a pályázat nem felelt meg valamilyen jogosultsági feltételnek. 14 db pályázatot helytelen adatközlés miatt, 5 pályázatot a forrás-költségterve miatt kellett elutasítani, 3 pályázó pedig nem teljesítette a kért módosításokat, ezért pályázatuk elutasításra került. 140 pályázat esetében egyéb okok miatt került sor elutasításra.

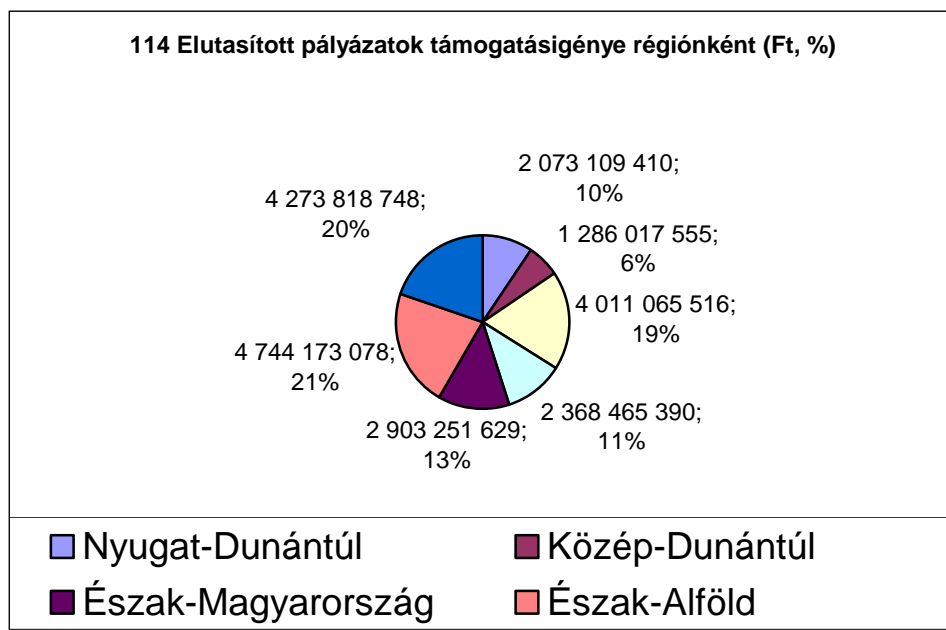
Második helyen szerepel a 1305. Falufejlesztés-és felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése c. intézkedés, melynek keretében összesen 211 db pályázat került elutasításra, mintegy 52 119 031 810 Ft értékben. Forráshiány miatt 1919 db pályázat került elutasításra. 15 db pályázatot hiányosság miatt, 68 db pályázatot jogosulatlanság miatt, 1-1 pályázatot helytelen adatközlés, illetve határidőn túli beérkezés miatt utasítottak el. 93 pályázat egyéb okok miatt került elutasításra, 13 esetben pedig a pályázó visszavonta pályázatát. Egy pályázat esetében került sor felülvizsgálat miatti elutasításra, ami azt jelenti, hogy a pályázat első körben elutasításra került, azonban a pályázó az elutasító döntést megfellebbezte, majd ezt követően a pályázata végleg elutasításra került.

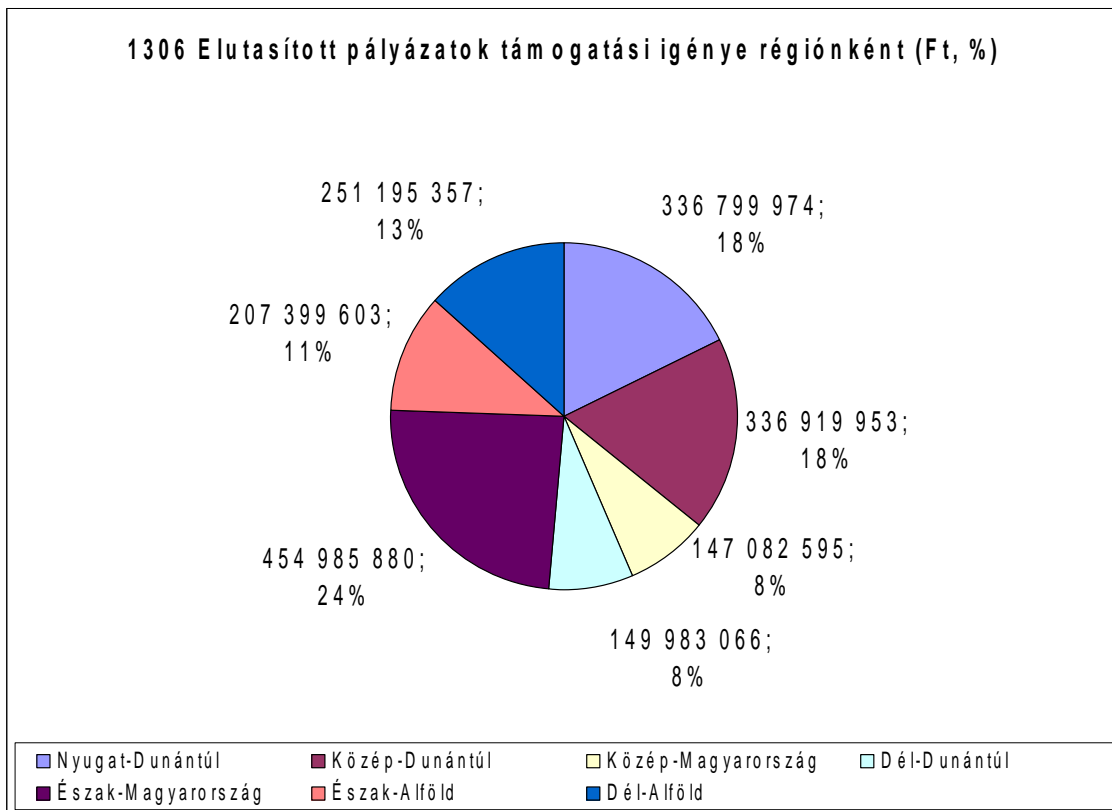
Az elutasított pályázatok számát nézve harmadik helyen áll a 1308. sz. Vidéki infrastruktúra fejlesztése c. intézkedés 1158 db elutasított pályázattal, melyek támogatási igénye 29 484 303 051 Ft volt. Forráshiány miatt 545 pályázat támogatásra nem kerülhetett sor. 336 db pályázatot különböző hiányosságok miatt, 130 db pályázatot pedig jogosulatlanság miatt kellett elutasítani. 4 db pályázat nem felelt meg az életképességi kritériumnak, 5db pályázat költségvetése nem volt megfelelő. 17 db pályázat határidőn túl érkezett be, 10 db pályázat pedig a helyszíni szemlén feltárt hiányosságok miatt került elutasításra. 7 db pályázatot helytelen adatközlés miatt, 6 db pályázatot pedig a kért módosítások teljesítésének elmulasztása miatt kellett elutasítani. 29 pályázat egyéb ok miatt került elutasításra. Ezen intézkedés keretében 67 pályázó döntött úgy, hogy visszavonja pályázatát. Két pályázat esetében került sor felülvizsgálat miatti elutasításra, ami azt jelenti, hogy a pályázat első körben elutasításra került, azonban a pályázó az elutasító döntést megfellebbezte, majd ezt követően a pályázata végleg elutasításra került.

A 114 sz. Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának, marketingjének fejlesztése c. intézkedés keretében 402 pályázat elutasítására került sor 21 659 901 326 Ft értékben. A legtöbb pályázat - mintegy 166 db- forráshiány miatt került elutasításra. 82 db pályázatot hiányosságok miatt, 64 db pályázatot alapjogosultsági problémák miatt, 13 db pályázatot életképességi kritériumnak történő meg nem felelés miatt kellett elutasítani. 13 db pályázat nem rendelkezett megfelelő költségtervvel, 3 pályázat határidőn túl érkezett be, 2 pályázat esetében helytelen adatközlés merült fel, 2 pályázó pedig nem teljesítette a SAPARD Hivatal/MVH által javasolt módosításokat, ezért kerültek ezen pályázatok elutasításra. 2 db pályázat helyszíni szemle következtében került elutasításra, 17 db pályázatot a fentiekén kívül egyéb okok miatt kellett elutasítani, 35 pályázó pedig visszavonta pályázatát.

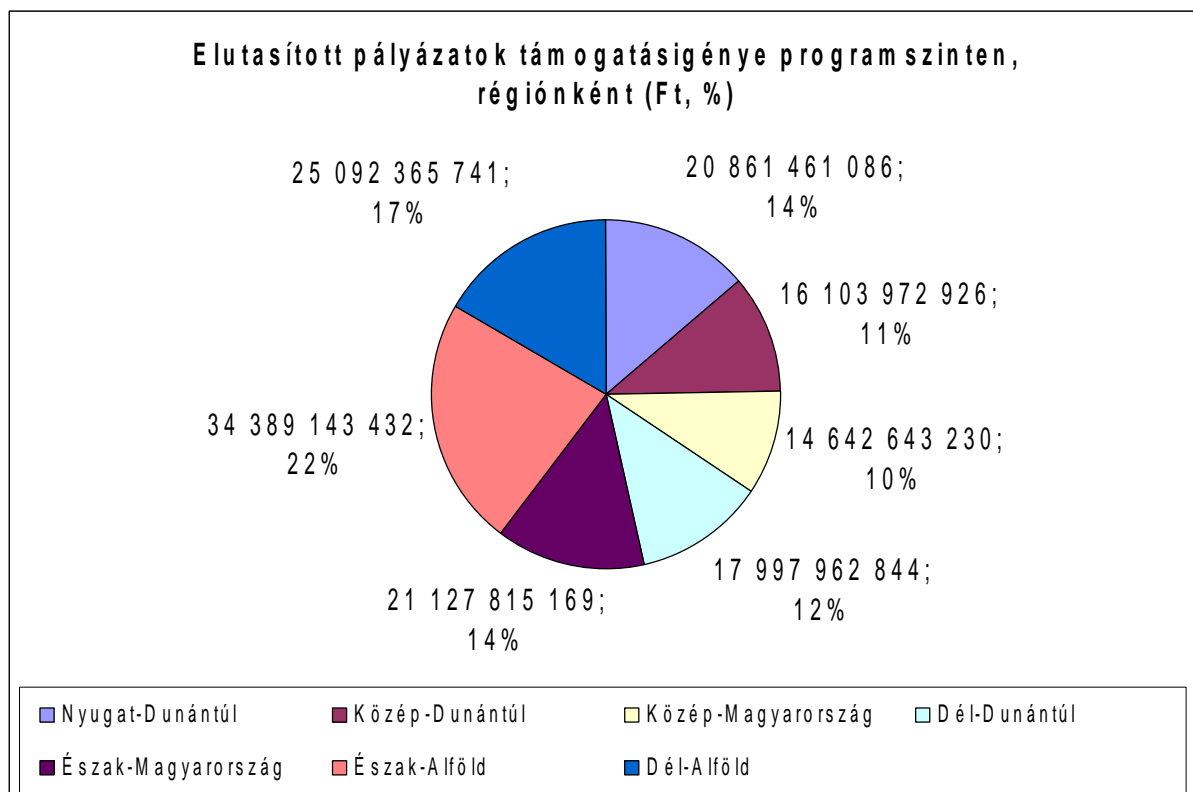

A legkevesebb elutasított pályázat- összesen 206 db- a 1306, tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése c. intézkedésnél volt 1 884 366 428 Ft támogatási értékben. Forráshiány miatt összesen 147 db pályázat került elutasításra. Hiányosság miatt 24 db pályázatot, jogosulatlanság miatt pedig 27 db pályázatot kellett elutasítani. Egy pályázat nem felelt meg az életképességi kritériumnak, 1 pályázat pedig a Pályázati felhívásban megjelölt határidőn túl került benyújtásra, ezért mindkét pályázat elutasításra került. 4 db pályázat a fent említett okokon kívül egyéb okok miatt került elutasításra, két pályázó pedig visszavonta a pályázatát.

Külön említendő a Technika Segítségnyújtás intézkedés, amely hagyományos értelemben véve nem pályázható, mivel annak kedvezményezettje a SAPARD Program Irányító Hatósága volt. Az intézkedés hozzájárult a többi intézkedés hatékony megvalósulásához, a Program sikeres lebonyolításához. Ezen intézkedés keretében összesen 19 db pályázat került elutasításra, melyek támogatási igénye 83 294 949 Ft volt.

Ha a pályázatok **területi eloszlását** nézzük, a legtöbb elutasításra az Észak-alföldi régióban került sor, ahol összesen 1127 db pályázatot utasított el a regionális kirendeltség. Második helyen a Nyugat-Dunántúli Régió szerepel 1023 db elutasított pályázattal. Ezt követi az Észak-Magyarországi Régió, ahol összesen 947 pályázat esetében került sor elutasításra. A Dél-alföldi régióban 940 pályázatot, a Dél-Dunántúli Régióban pedig 698 db pályázatot utasított el a regionális kirendeltség. A legkevesebb elutasításra a Közép-Magyarországi Régióban került sor, itt összesen 479 db pályázatot utasítottak el.

Összességében megállapítható, hogy a beérkezett pályázatok jelentős része forráshiány miatt került elutasításra, mivel hazánk Európai Unió csatlakozásával a SAPARD program utolsó három évének forrásai nem kerülhettek már felhasználásra.

6.2.3.3. Szerződéskötés

Mivel a 2002-es első pályázati forduló beadási határideje 2002. december volt, a pályázatok feldolgozása és elbírálása teljes egészében a 2003-as évet terhelte, illetve a feldolgozás üteme szerint áthúzódott a 2004-es évre. 2003. év végéig 551 támogatási szerződést kötött a Hivatal.

A Bizottság által előírt és a Kormány 2212/2004 (VIII. 27.) számú határozatában megszabott 2004. szeptember 30-i határidőig az MVH összesen 2774 darab szerződést kötött meg a nyertes pályázókkal, ami azt jelenti, hogy 2004. évben 2223 szerződés született. A szerződések nagyobb részét 2004. június 1. és szeptember 30. között kötötte meg az MVH.

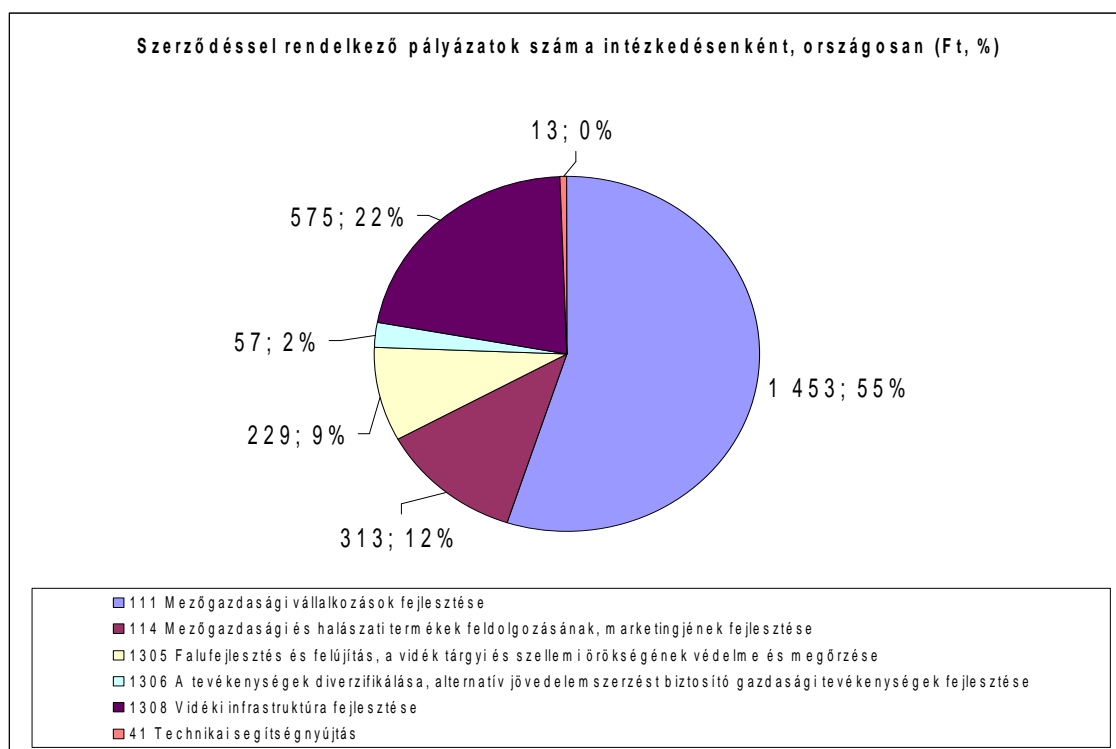
Fentiek egyben előidézték, hogy a projektek nagyobb hányadának kivitelezése 2004. második felében kezdődött meg és a hosszabb kivitelezésű építési beruházásokat csak 2006. év végére sikerült befejezni.

A megkötött szerződések száma 2004-ben 2774 volt. A támogatott és leszerződött pályázatok intézkedések közötti megoszlása alapján elmondható, hogy két intézkedés iránt volt igazán kiemelkedő az érdeklődés. A legtöbb leszerződött pályázat az 111. sz. Mezőgazdasági beruházások támogatása c. intézkedésre jut, itt mintegy 1502 db pályázatról beszélhetünk. Ez a támogatott pályázatok 54%-át jelenti. A leszerződött pályázatok számában a második helyen a „1308. A vidéki infrastruktúra fejlesztése” c. intézkedés áll, 620 db pályázattal, amely a támogatott pályázatok 22%-a. A pályázatok számában a harmadik helyen a termék feldolgozást és marketing fejlesztést célzó 114.sz. intézkedés áll 346 db pályázattal, amely a támogatott pályázatok 12%-át jelenti. A „1305. Falufejlesztés és felújítás,

a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése” c. intézkedésre 235 db (8%), a „1306. A tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése” c. intézkedésre csupán 58 leszerződött pályázat (2%) jut. A „Technikai segítségnyújtás”c. intézkedés keretében összesen 13 pályázat esetében került sor szerződéskötésre.

A támogatott és szerződött pályázatok **régiónkénti** eloszlása alapján megállapítható, hogy a legnagyobb számú szerződéskötésre - mintegy 568 db pályázat - az Észak-alföldi régióban került sor. Ezt követi a Dél-alföldi régió 552 db szerződött pályázattal. Harmadik helyen áll a Dél-dunántúli régió 402 db pályázattal, és ettől egy pályázattal elmaradva, összesen 401 db szerződött pályázattal az Észak-Magyarországi Régió. 378 db szerződéskötés valósult meg a Nyugat-Dunántúli Régióban, 306 pedig a Közép-Dunántúli Régióban. A legkevesebb szerződés a Közép-Magyarországi Régióban jött létre, itt mindössze 162 db esetben került sor szerződéskötésre.

A 2004. év végéig, illetve a kötelezettségvállalás végső határidejéig megkötött szerződések száma az időközbeni elállások, lemorzsolódások miatt 2006. év végére 2640 db-ra csökkent. A szerződéssel rendelkező pályázatok össztámogatási igénye a 2006. december 31-i statisztika alapján 62 513 279 658 Ft volt.

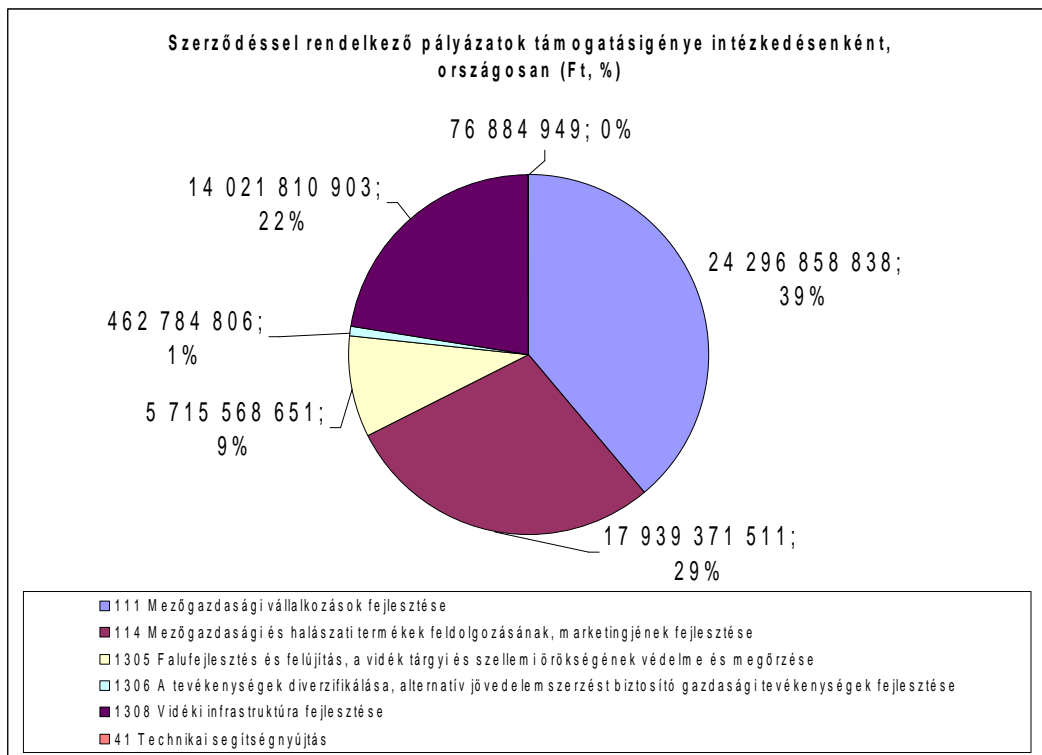

A legtöbb szerződéssel rendelkező pályázó az 111. sz. Mezőgazdasági beruházások támogatása c. intézkedésnél található, összesen 1453 esetben került sor szerződéskötésre. Ezt követi a 1308 sz. A vidéki infrastruktúra fejlesztése c. intézkedés, melynek keretében 575 db szerződéskötésre került sor. Harmadik helyen áll a 114. sz. Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának, marketingjének fejlesztése c. intézkedés, ahol összesen 313 db szerződés megkötésére került sor. A 1305. sz. Falufejlesztés-és felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése c. intézkedés is népszerűnek bizonyult, ezen intézkedés keretében 229 db szerződés jött létre. A legkisebb számú szerződéskötésre a 1306. számú A tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági

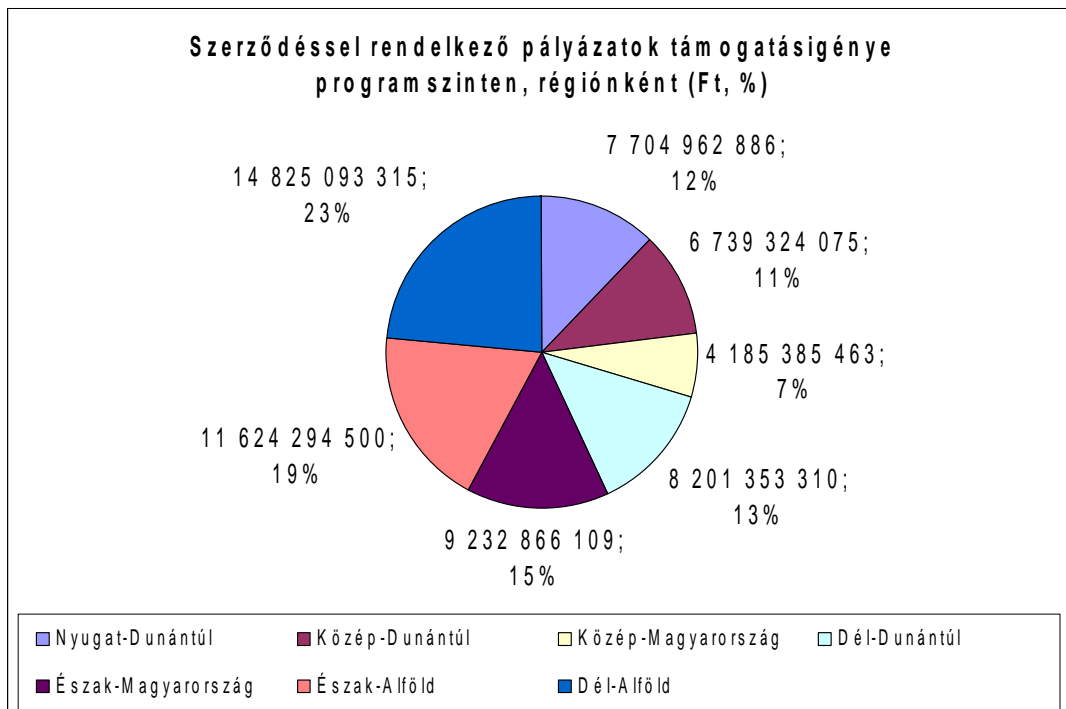

tevékenységek fejlesztése c. intézkedésnél került sor, itt csupán 57 db támogató szerződés kötött.

Külön említendő a Technikai Segítségnyújtás c. intézkedés (hagyományos értelemben nem pályázható), melynek keretében összesen 13 esetben került sor szerződéskötésre.

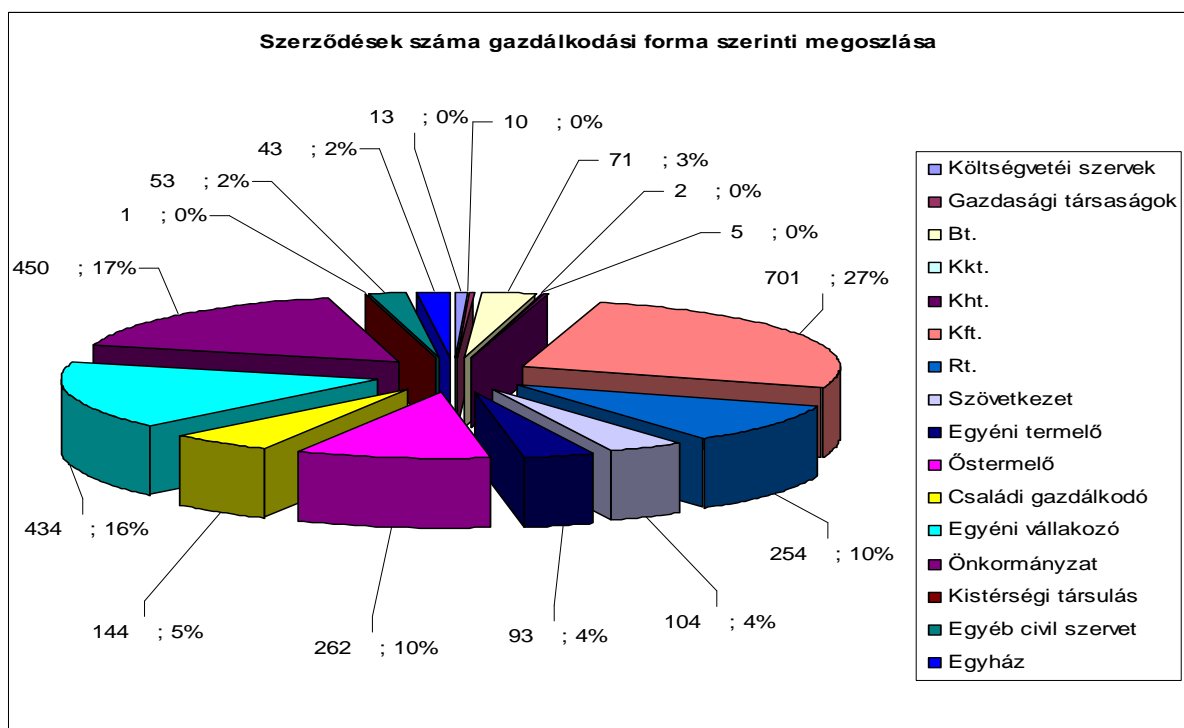

Ha a szerződéskötések régiókénti eloszlását vizsgáljuk, megállapítható, hogy legnagyobb számban a Dél-Alföldön került sor szerződéskötésre, itt mintegy 538 db szerződés jött létre az öt pályázató intézkedésre vonatkozóan. Második helyen szerepel az Észak-alföldi régió 528 db megkötött szerződéssel, majd a Dél-dunántúli régió 383 db szerződéssel. Negyedik helyen áll az Észak-magyarországi régió, ahol összesen 378 pályázat esetében valósult meg a szerződéskötés. A Nyugat-dunántúli régióban 365 db, a Közép-dunántúli régióban pedig 294 db támogatási szerződés jött létre. A legkevesebb szerződéssel rendelkező pályázat a Közép-magyarországi régióban található, összesen 154 esetben került sor szerződéskötésre.

A szerződéskötések megoszlása a kedvezményezettek gazdálkodási formája szerint

A 2006. december 31-én hatályos szerződések jelentős része, 40 %-a gazdasági társasággal, 35 %-a természetes személlyel, 17 %-a önkormányzati és költségvetési szervvel 4 %-a egyházzal és egyéb civil szervezettel, további 4 %-a pedig szövetkezettel állt fenn.

A hatályos szerződések száma gazdálkodási forma szerinti bontásban a Kft.-k esetében a legnagyobb, mintegy 27%, amit az Önkormányzatok és az egyéni vállalkozók követnek

17%-al és 16%-al. Ezen kívül számottevő még az őstermelők száma, az összes mintegy 10%-a. A többi gazdálkodási forma esetében pedig ez a százalék jóval 10% alatt van.

Szerződések száma megoszlása gazdálkodási típusonként, régiós bontásban

Ha a megkötött szerződések számát összességében, csupán régiós bontásban vizsgáljuk, megállapítható, hogy a legnagyobb számú szerződéskötésre a Dél-alföldi régióban került sor, mintegy 538 db szerződés született 14 825 093 315 Ft értékben.

Amennyiben a szerződések számát gazdálkodási típusonként nézzük, a gazdasági társaságok a legaktívabbak az Észak-alföldi, illetve a Dél-alföldi régiókban voltak, 222 és 216 db szerződött pályázattal. A gazdasági társaságok vonatkozásában harmadik helyen áll a Dél-Dunántúli Régió, ahol összesen 175 db szerződés került megkötésre. Ezt követi az Észak-Magyarországi Régió 131 db szerződéssel, majd a Közép-Dunántúli Régió 116 db szerződéssel. Hatodik helyen áll a Nyugat-Dunántúli Régió, itt összesen 113 db pályázat született a gazdasági társaságokra vonatkozóan. A legkisebb számú szerződéskötés a Közép-Magyarországi Régióban történt, összesen 70 db pályázat esetében jött létre szerződéskötés.

Természetes személlyel (egyéni termelő, őstermelő, családi gazdálkodó, egyéni vállalkozó) összesen 933 db esetben került sor szerződéskötésre, 7 807 067 326 Ft értékben. A természetes személyekkel megkötött szerződések szám a legmagasabb az Észak-alföldi régióban volt, itt mintegy 210 db szerződéskötésre került sor. Második helyen áll a Dél-alföldi régió 189 db szerződéssel, ezt követi a Nyugat-dunántúli régió 145 db szerződéssel. 127 db szerződés megkötésére került sor a Közép-dunántúli régióban, a Dél-dunántúli régióban pedig 124 db szerződés jött létre. Az Észak-magyarországi régióban összesen 100 db szerződés született. A legkevesebb szerződés a természetes személyek csoportját vizsgálva a Közép-Magyarországi Régióban került aláírásra, mindössze 41 esetben jött létre szerződés.

Megállapítható, hogy a természetes személyek közül az egyéni vállalkozók és az őstermelők voltak a legaktívabbak 434 db, illetve 262 db szerződéssel, őket követik a családi gazdálkodók és az egyéni termelők 144 db, illetve 93 db szerződéssel.

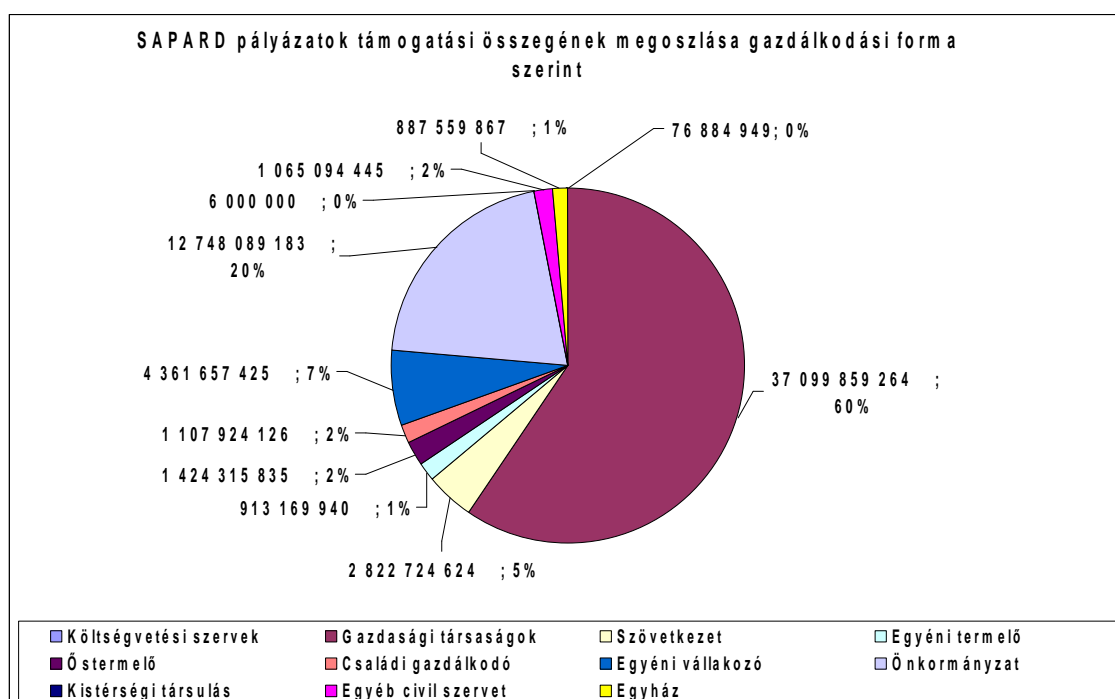
Az önkormányzati és költségvetési szervek esetében összesen 463 db szerződéskötésről beszélhetünk 12 824 974 132 Ft értékben. Önkormányzatok esetében a legtöbb szerződés az Észak-magyarországi régióban jött létre, összesen 121 db. Második helyen áll a Dél-alföldi régió 86 db szerződéssel, ezt követi a Nyugat-dunántúli régió 78 db szerződéssel. Az önkormányzatok 57 db szerződést kötöttek a Dél-dunántúli régióban, 47 db-ot az Észak-alföldi régióban, és 40-et a Közép-dunántúli régióban. Önkormányzatok esetében a legkisebb számú szerződéskötésről a Közép-magyarországi régióban beszélhetünk, itt összesen 21 db pályázat esetében került sor szerződéskötésre. A Közép-magyarországi régióban került sor arra a 13 db szerződéskötésre, melyek költségvetési szerveket érintenek, és a 41. sz. Technikai Segítségnyújtás c. intézkedésre benyújtott és támogatott pályázatokra vonatkozik.

Az egyházak és egyéb civil szervezetek összesen 96 db szerződést kötöttek 1 952 654 312 Ft támogatási igénnyel. A legnagyobb számú szerződéskötésre az Észak-alföldi régióban került sor, összesen 23 db pályázat esetében jött létre szerződés. Két támogatott pályázattal elmaradva második helyen áll a Dél-alföldi régió 21 db megkötött szerződéssel. Harmadik helyen áll a Nyugat-dunántúli régió 17 db szerződéssel, melyet az Észak-magyarországi régió követ 14 db szerződéssel. A Dél-dunántúli régióban összesen 10 db szerződés megkötésére került sor. A legkisebb számú szerződéskötésre a Közép-dunántúli régióban és a Közép-magyarországi régióban került sor, ahol az egyházak és egyéb civil szervezetek 7 db, illetve 4 db szerződést kötöttek.

Kistérségi társulással összesen 1 esetben került sor szerződéskötésre, amely a Dél-dunántúli régióban jött létre.

Szövetkezetek esetében összesen 104 db szerződés született, melyek támogatási igénye 2 822 724 624 Ft volt. A legnagyobb számú szerződéskötésre az Észak-alföldi és a Dél-alföldi régiókban került sor, itt mindkét régióban egyenként 26 db szerződés kötött. Harmadik helyen áll a Dél-dunántúli régió 16 db szerződéssel, ezt követi a Nyugat-dunántúli és az Észak-magyarországi régió 12-12 db szerződéssel. A legkevesebb számú szerződéskötésre a Közép-magyarországi régióban, illetve a Közép-dunántúli régióban került sor, ahol a szövetkezetek 7, illetve 5 esetben kötöttek szerződést.

Szerződések számának megoszlása gazdálkodási típusonként, intézkedésenként

A gazdasági társaságokra vonatkozóan (Bt.; Kkt.; Kht.; Kft.; és Rt.) az öt pályázható intézkedés keretén belül összesen 1043 db szerződéskötésre került sor. A legnépszerűbb intézkedés a 111.sz. Mezőgazdasági beruházások támogatása c. intézkedés volt, ahol 589 esetben került sor szerződéskötésre. Ezt követi a 114.sz. Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának, marketingjének fejlesztése c. intézkedés, ahol 263 szerződés jött létre. harmadik helyen áll a 1308.sz. A vidéki infrastruktúra fejlesztése c. intézkedés, melynek keretében 167 db szerződéskötésre került sor. A gazdasági társaságokat illetően a két legkevésbé népszerű intézkedés a 1306. sz. A tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése” c. intézkedés volt, ahol mindössze 20 esetben került sor szerződéskötésre, illetve a 1305.sz. Falufejlesztés-és felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése c. intézkedés, ahol csupán 4 szerződés született, melyet Kft-vel kötöttek. Megállapítható, hogy a gazdasági társaságok közül a Kft-vel, illetve az Rt-vel kötött szerződések száma a legmagasabb, harmadik helyen pedig a Bt-ék állnak.

Természetes személlyel (egyéni termelő, östermelő, családi gazdálkodó, egyéni vállalkozó) összesen 933 db esetben került sor szerződéskötésre. A szerződött pályázatok

össztámogatási igénye 7 807 067 326 Ft. A legnagyobb számú szerződéskötésre a 111.sz. intézkedésre vonatkozóan került sor, mintegy 806 db pályázat esetében. Ezt követi a 1308. sz. intézkedés 59 db megkötött szerződéssel. A 1306. sz. intézkedés áll a harmadik helyen, ahol összesen 35 db szerződéskötésre került sor, majd a 114. sz. intézkedés 29 db szerződött pályázóval. A legkevesebb szerződéskötésre a 1305. sz. intézkedésnél került sor, itt összesen 4 db szerződés került aláírásra.

Az önkormányzati és költségvetési szervek esetében összesen 463 db szerződéskötésről beszélhetünk 12 824 974 132 Ft értékben. A legnépszerűbb intézkedés a 1308. sz. volt, ahol összesen 306 db szerződés jött létre, illetve a 1305 sz. intézkedés, melynek keretében 143 db szerződés jött létre. Ide sorolandó továbbá a 13 db megkötött, a Technikai Segítségnyújtás c. intézkedésre vonatkozó szerződés.

Az egyházak és egyéb civil szervezetek összesen 96 db szerződést kötöttek 1 952 654 312 Ft támogatási igénnyel. A 1305. sz. Falufejlesztés-és felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése c. intézkedés keretében született a legtöbb szerződés, összesen 78 db. Egy-egy szerződés jött létre a 111.sz. és a 1306. sz. intézkedésekre vonatkozóan, 16 pályázat esetében került sor szerződéskötésre a 1308.sz. intézkedésnél.

Kistérségi társulással összesen 1 esetben került sor szerződéskötésre. A pályázat a 1308. sz. intézkedésre került benyújtásra, a pályázat támogatási igénye 6 000 000 Ft volt.

Szövetkezetek esetében összesen 104 db szerződés született, melyek támogatási igénye 2 822 724 624 Ft volt. A szövetkezetek három intézkedésre pályázhattak. A 111. sz. Mezőgazdasági beruházások támogatása c. intézkedés keretében 57 db, a 114.sz. Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának, marketingjének fejlesztése c. intézkedés keretében 21 db, és a 1308.sz. A vidéki infrastruktúra fejlesztése c. intézkedésen belül pedig 26 db szerződés jött létre.

6.2.3.4. Kifizetések

A SAPARD támogatások kifizetésének módszere az **utófinanszírozás**, ami azt jelenti, hogy a pályázó támogatásigénylési csomagjában csak **szabályosan kiállított**, a számviteli jogszabályoknak megfelelő kellekkel és mellékletekkel ellátott, **kifizetett számlát nyújthat be** elszámolásra. Mivel a projektek kisebb része egyszeri (pl. gép-) beszerzés, a számlák összegyűjtése pedig egy legfeljebb 2 év alatt elvégzett beruházás során, annak valamely műszaki megvalósulási szakaszában történik, így **a Program végrehajtása során a kifizetési folyamatok jóval későbbi időszakban indultak be** (2003. év végén).

Sajnos, az elszámolások tekintetében is elmondható, hogy a pályázók beszállítóinak körében tapasztalható **számlázási fegyelem** - itt a formai kellek és mellékletek meglétére gondolunk – gyakran **nem felelt meg sem az EU, sem a hazai rendeletek által előírt kritériumoknak**, ezért a kifizetések engedélyezési folyamata gyakran vett igénybe a szükségesnél hosszabb időt.

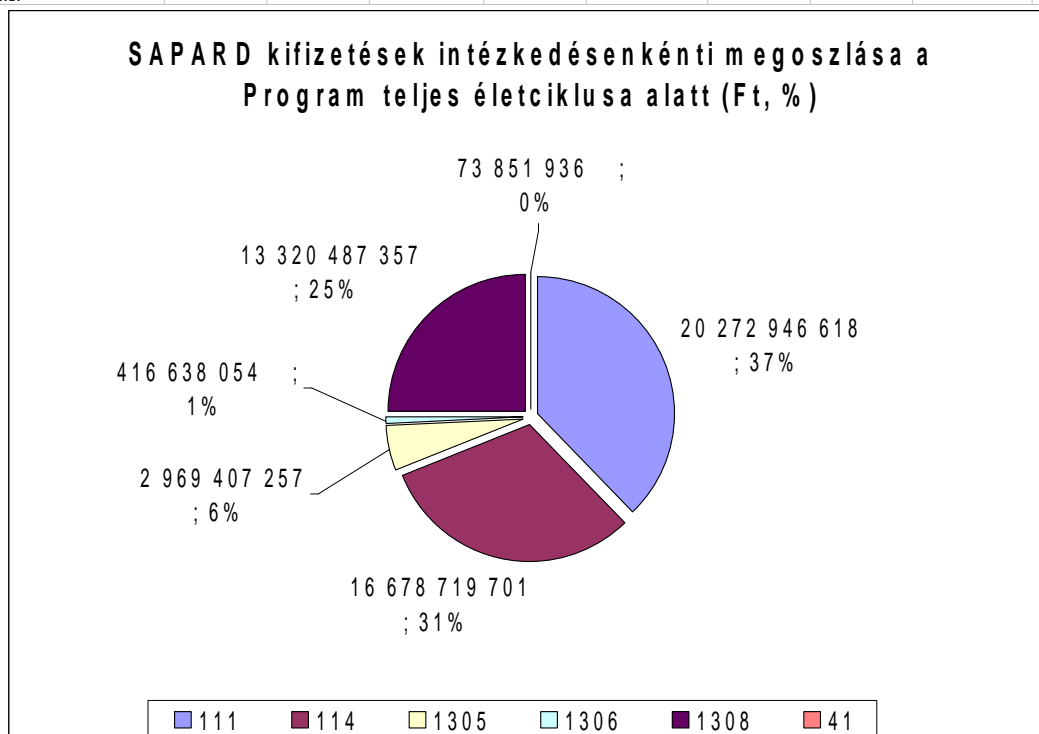
A SAPARD kifizetések tekintetében elmondható, hogy a 2006. december 31-én szerződéssel rendelkező pályázatok esetében az eredeti SAPARD forrás terhére 3686 esetben került sor kifizetésre 53,5 Mrd Ft (209,9 M euró) értékben, melynek közösségi hozzájárulás összege 40,1 Mrd Ft (157,4 M euró).

Intézkedés	SAPARD források 2000-2003*		Szerződéssel rendelkező projektek száma**	Szerződéssel rendelkező kedvezményezettek által		Kedvezményezetteknek kifizetett állami hozzájárulás***		Összes kifizetés SAPARD keretbe viszonyított aránya (%)****	EU Kifizetés EU hozzájáruláshoz viszonyított aránya (%)****
	Összes	EU		Bejelentett összes költség	Igényelt támogatás	Összes	EU		
41. Technikai segítségnyújtás	73 851 825	59 081 460	13	76 884 949	76 884 949	73 851 936	58 925 488	100,00%	99,74%
111. Mezőgazdasági vállalkozások beruházásainak támogatása	20 278 664 370	15 208 998 150	1 453	52 277 162 541	24 296 858 838	20 272 946 618	15 204 709 874	99,97%	99,97%
114. Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának és marketingjének fejlesztése	17 690 437 065	13 267 827 735	313	46 427 502 373	17 939 371 511	16 678 719 701	12 509 039 716	94,28%	94,28%
1305. Falufejlesztés és felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	2 715 240 765	2 036 430 510	229	7 800 722 802	5 715 568 651	2 940 870 957	2 205 653 167	108,31%	108,31%
1306. A tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése	463 218 720	347 414 040	57	961 791 759	462 784 806	416 638 054	312 478 522	89,94%	89,94%
1308. A vidéki infrastruktúra fejlesztése és javítása	13 186 967 235	9 890 225 490	575	19 414 823 986	14 021 810 903	13 136 269 381	9 852 201 639	99,62%	99,62%
Összesen	54 408 379 980	40 809 977 385	2 640	126 958 888 410	62 513 279 658	53 519 296 647	40 143 006 406	98,37%	98,37%

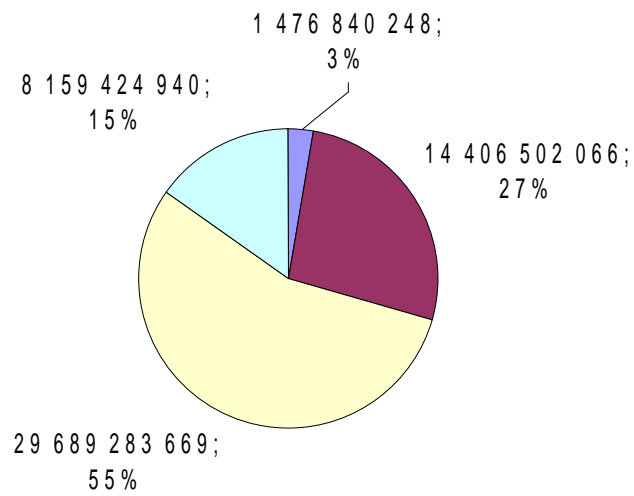
*2005.07.20-i STAR Bizottság által jóváhagyott (2005. szeptember 19-i B(2005) 3625 sz. bizottsági határozat) SAPARD Terv hatályos keretösszegek (kamatok nélkül)
** 2006. december 31-én élő szerződések
***Kizárólag SAPARD keret terhére teljesített kifizetések (kamatok nélkül)-2006.12.31.
**** 100% feletti kifizetés esetében az éves finanszírozási megállapodásokban rögzített közösségi hozzájárulás függvényében az „intézkedések összesen” sorban feltüntetett összegek 10%-kal történő túllépésének engedélyezése alapján
1 EUR=255 HUF

Intézkedés	SAPARD források 2000-2003*		Szerződéssel rendelkező projektek száma**	Szerződéssel rendelkező kedvezményezettek által		Kedvezményezetteknek kifizetett állami hozzájárulás***		Összes kifizetés SAPARD keretbe viszonyított aránya (%)****	EU Kifizetés EU hozzájáruláshoz viszonyított aránya (%)****
	Összes	EU		Bejelentett összes költség	Igényelt támogatás	Összes	EU		
41. Technikai segítségnyújtás	289 615	231 692	13	301 510	301 510	289 615	231 080	100,00%	99,74%
111. Mezőgazdasági vállalkozások beruházásainak támogatása	79 524 174	59 643 130	1 453	224 616 324	95 281 799	79 501 751	59 626 313	99,97%	99,97%
114. Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának és marketingjének fejlesztése	69 374 262	52 030 697	313	182 068 637	70 350 477	65 406 744	49 055 058	94,28%	94,28%
1305. Falufejlesztés és felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	10 648 003	7 986 002	229	30 591 070	22 413 995	11 532 827	8 649 620	108,31%	108,31%
1306. A tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése	1 816 544	1 362 408	57	3 771 732	1 814 842	1 633 875	1 225 406	89,94%	89,94%
1308. A vidéki infrastruktúra fejlesztése és javítása	51 713 598	38 785 198	575	76 136 565	54 987 494	51 514 782	38 636 085	99,62%	99,62%
Összesen	213 366 196	160 039 128	2 640	517 485 837	245 150 116	209 879 594	157 423 562	98,37%	98,37%

*2005.07.20-i STAR Bizottság által jóváhagyott (2005. szeptember 19-i B(2005) 3625 sz. bizottsági határozat) SAPARD Terv hatályos keretösszegek (kamatok nélkül)
** 2006. december 31-én élő szerződések
***Kizárólag SAPARD keret terhére teljesített kifizetések (kamatok nélkül)-2006.12.31.
**** 100% feletti kifizetés esetében az éves finanszírozási megállapodásokban rögzített közösségi hozzájárulás függvényében az „intézkedések összesen” sorban feltüntetett összegek 10%-kal történő túllépésének engedélyezése alapján
1 EUR=255 HUF

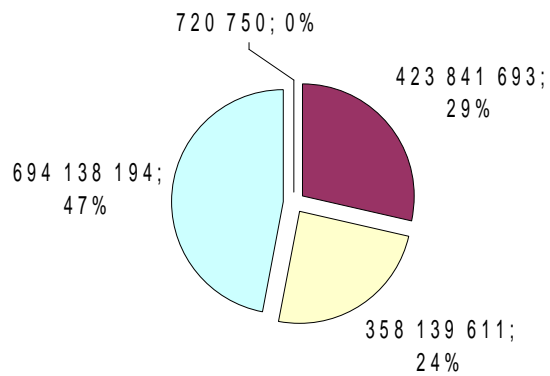

**Évenkénti kifizetések aránya program szinten tisztán
SAPARD forrás terhére (Ft, %)**

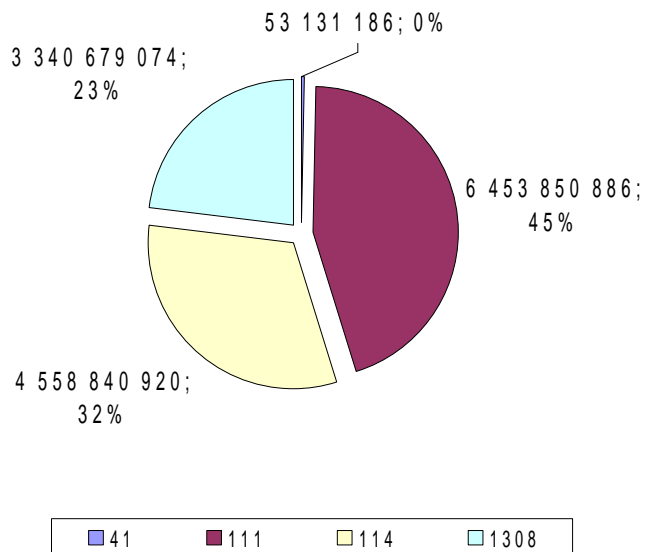
■ 2003 ■ 2004 ■ 2005 ■ 2006

**SAPARD források és kamatai terhére teljesített kifizetések
intézkedésenként (Ft) 2003**

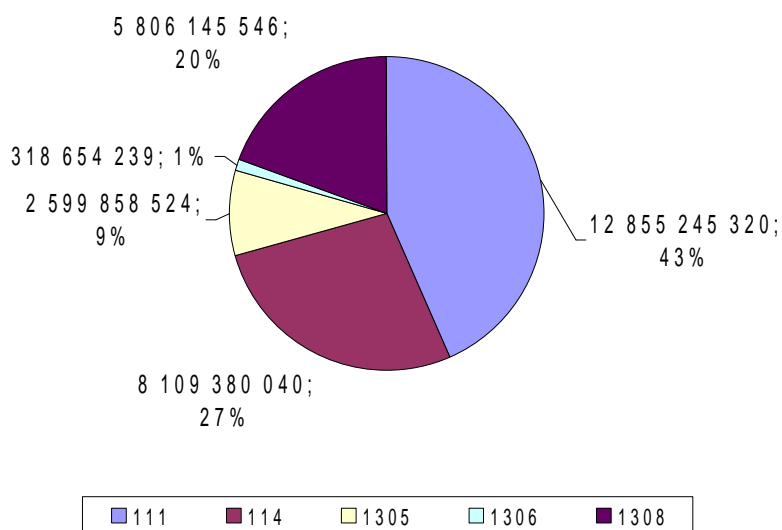

■ 41 ■ 111 ■ 114 ■ 1308

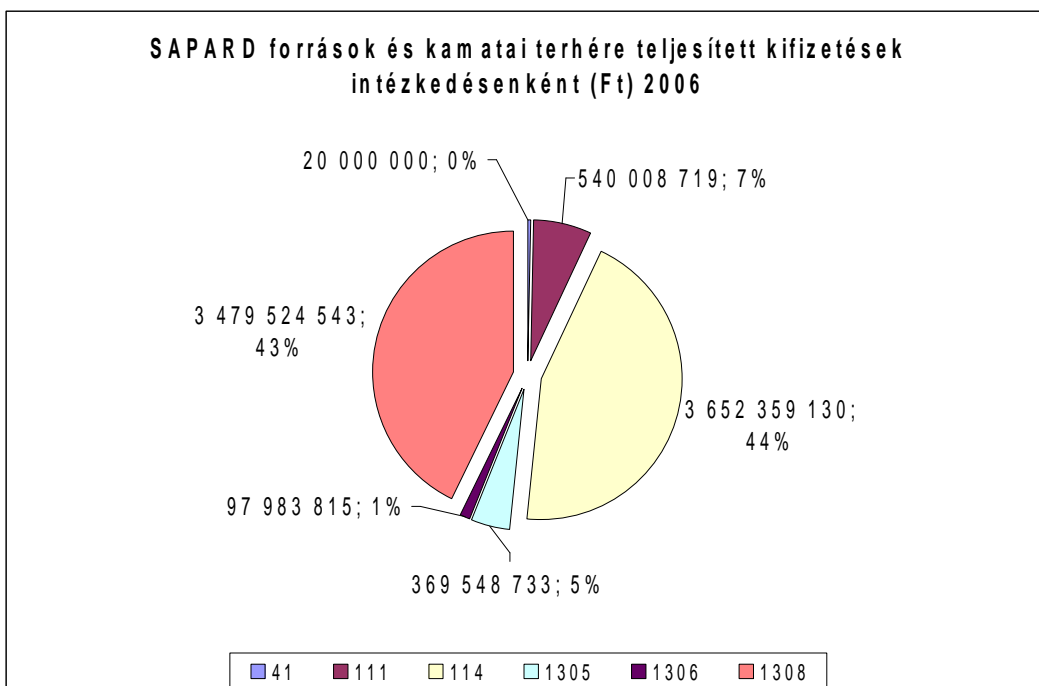
SAPARD források és kamatai terhére teljesített kifizetések intézkedésenként (Ft) 2004

SAPARD források és kamatai terhére teljesített kifizetések intézkedésenként (Ft) 2005

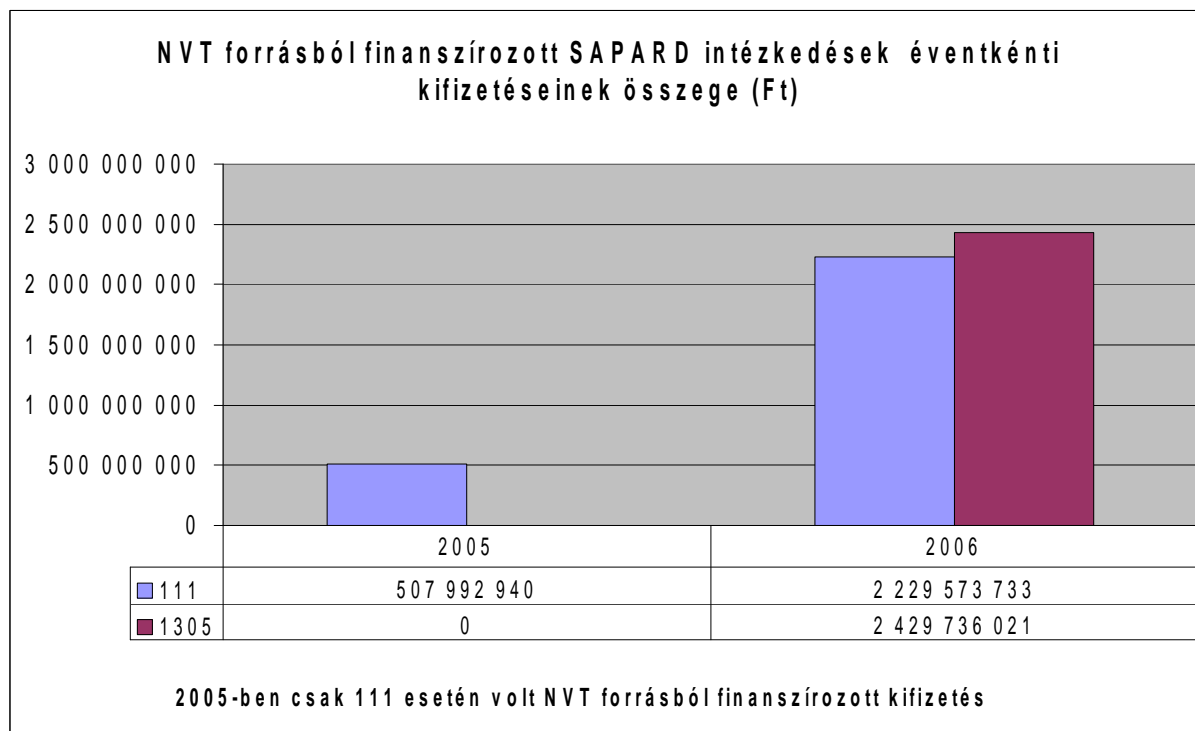

Ugyanakkor a SAPARD számlákon keletkezett kamatok, illetve a pályázóktól befolyt késedelmi kamatok terhére további 7 esetben került sor kifizetésre 212,7 M Ft (0,8 M euró) értékben, melynek közösségi hozzájárulás összege 159,6 M Ft (0,6 M euró).

Az NVT terhére átcsoportosított SAPARD források tekintetében 2006. december 31-ig 312 esetben került sor kifizetésre 5,1 Mrd Ft összegben (20 M euró értékben).

Össességében elmondható, hogy a SAPARD projektek esetében 4005 esetben került sor kifizetés teljesítésére 58,9 Mrd Ft (230,9 M euró) értékben, melynek közösségi forrás része 44,2 Mrd Ft (173,2 M euró).

Intézkedés	SAPARD források 2000-2003*		Szerződéssel rendelkező projektek száma**	Szerződéssel rendelkező kedvezményezettek által		Kedvezményezetteknek kifizetett állami hozzájárulás***		Összes kifizetés SAPARD kerethez viszonyított aránya (%)****	EU Kifizetés EU hozzájáruláshoz viszonyított aránya (%)****
	Összes	EU		Bejelentett összes költség	Igényelt támogatás	Összes	EU		
41. Technikai segítségnyújtás	73 851 936	59 081 549	13	76 884 949	76 884 949	73 851 936	58 925 488	100,00%	99,74%
111. Mezőgazdasági vállalkozások beruházásainak támogatása	22 828 664 386	17 121 496 098	1 453	52 277 162 541	24 296 868 838	23 010 513 291	17 257 884 860	100,80%	100,80%
114. Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának és marketingjének fejlesztése	17 690 725 209	13 268 044 098	313	46 427 502 373	17 939 371 511	16 678 719 701	12 509 039 716	94,28%	94,28%
1305. Falufejlesztés és felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	5 292 328 824	3 969 246 427	229	7 800 722 802	5 715 568 651	5 399 143 278	4 049 357 361	102,02%	102,02%
1306. A tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése	463 218 655	347 414 055	57	961 791 759	462 784 806	416 638 054	312 478 522	89,94%	89,94%
1308. A vidéki infrastruktúra fejlesztése és javítása	13 249 944 508	9 937 458 381	575	19 414 823 986	14 021 810 903	13 320 487 357	9 990 365 119	100,53%	100,53%
Összesen	59 598 733 518	44 702 742 607	2 640	126 958 888 410	62 513 279 658	58 899 353 617	44 178 051 066	98,83%	98,83%

*2005.07.20-i STAR Bizottság által jóváhagyott (2005. szeptember 19-i B(2005) 3625 sz. bizottsági határozat) SAPARD Terv hatályos keretösszegek megnövelve a 2003.11.27.SMB és a 2006.10.18 írásbeli döntés SMB SAPARD számlán keletkező kamatok/késedelmi kamatokkal, valamint az NVT keretéből átcsoportosított összegekkel a 2004.06.18.SMB döntés szerint, de nem tartalmazza a nemzeti többletkötelezettségvállalási forrást (2212/2004 (VII.27.) Korm. Hat.)

** 2006. december 31-én élő szerződések

***A SAPARD projektekre teljesített kifizetések összesen (2006. december 31-ig)

**** 100% feletti kifizetés esetében az éves finanszírozási megállapodásokban rögzített közösségi hozzájárulás függvényében az „intézkedések összesen” sorban feltüntetett összegek 10%-kal történő túllépésének engedélyezése alapján

1 EUR=255 HUF

Intézkedés	SAPARD források 2000-2003*		Szerződés-sel rendelkező projektek száma**	Szerződéssel rendelkező kedvezményezettek által		Kedvezményezetteknek kifizetett állami hozzájárulás***		Összes kifizetés SAPARD kerethez viszonyított aránya (%)****	EU Kifizetés EU hozzájáruláshoz viszonyított aránya (%)****
	Összes	EU		Bejelentett összes költség	Igényelt támogatás	Összes	EU		
41. Technikai segítségnyújtás	289 615	231 692	13	301 510	301 510	289 615	231 080	100,00%	99,74%
111. Mezőgazdasági vállalkozások beruházásainak támogatása	89 524 174	67 143 130	1 453	224 616 324	95 281 799	90 237 307	67 677 980	100,80%	100,80%
114. Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának és marketingjének fejlesztése	69 375 393	52 031 545	313	182 068 637	70 350 477	65 406 744	49 055 058	94,28%	94,28%
1305. Falufejlesztés és felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	20 754 231	15 565 672	229	30 591 070	22 413 995	21 173 111	15 879 833	102,02%	102,02%
1306. A tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése	1 816 544	1 362 408	57	3 771 732	1 814 842	1 633 875	1 225 406	89,94%	89,94%
1308. A vidéki infrastruktúra fejlesztése és javítása	51 960 567	38 970 425	575	76 136 565	54 987 494	52 237 205	39 177 902	100,53%	100,53%
Összesen	233 720 524	175 304 873	2 640	517 485 837	245 150 116	230 977 857	173 247 259	98,83%	98,83%

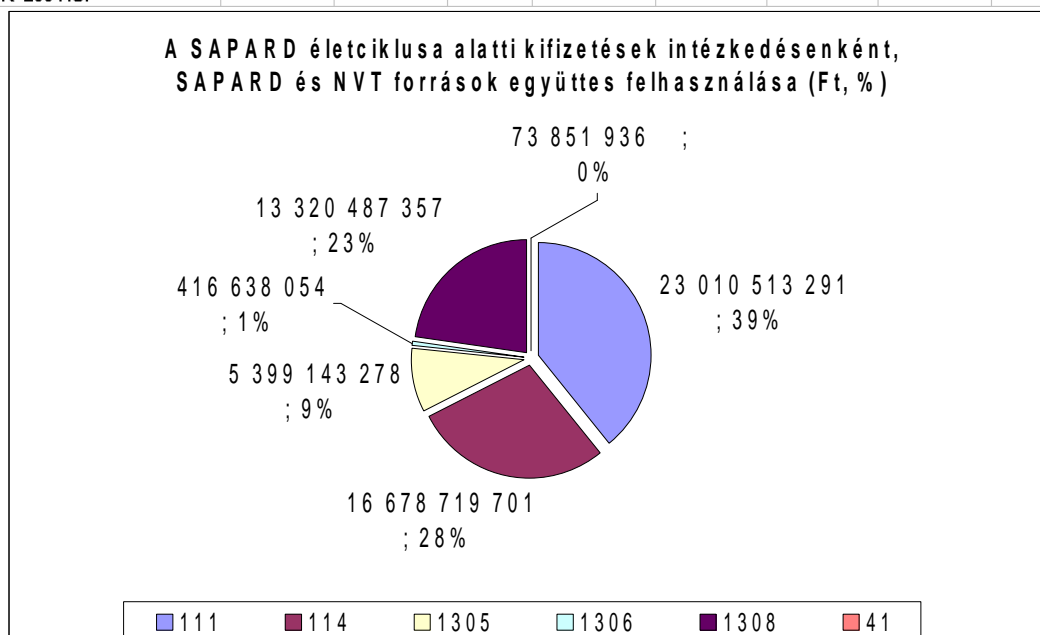
*2005.07.20-i STAR Bizottság által jóváhagyott (2005. szeptember 19-i B(2005) 3625 sz. bizottsági határozat) SAPARD Terv hatályos keretösszegek megnövelve a 2003.11.27.SMB és a 2006.10.18 írásbeli döntés SMB SAPARD számlán keletkező kamatok/késedelmi kamatokkal, valamint az NVT keretéből átcsoportosított összegekkel a 2004.06.18.SMB döntés szerint, de nem tartalmazza a nemzeti többletkötelezettségvállalási forrást (2212/2004 (VII.27.) Korm. Hat.)

** 2006. december 31-én élő szerződések

***A SAPARD projektekre teljesített kifizetések összesen (2006. december 31-ig)

**** 100% feletti kifizetés esetében az éves finanszírozási megállapodásokban rögzített közösségi hozzájárulás függvényében az „intézkedések összesen” sorban feltüntetett összegek 10%-kal történő túllépésének engedélyezése alapján

1 EUR=255 HUF

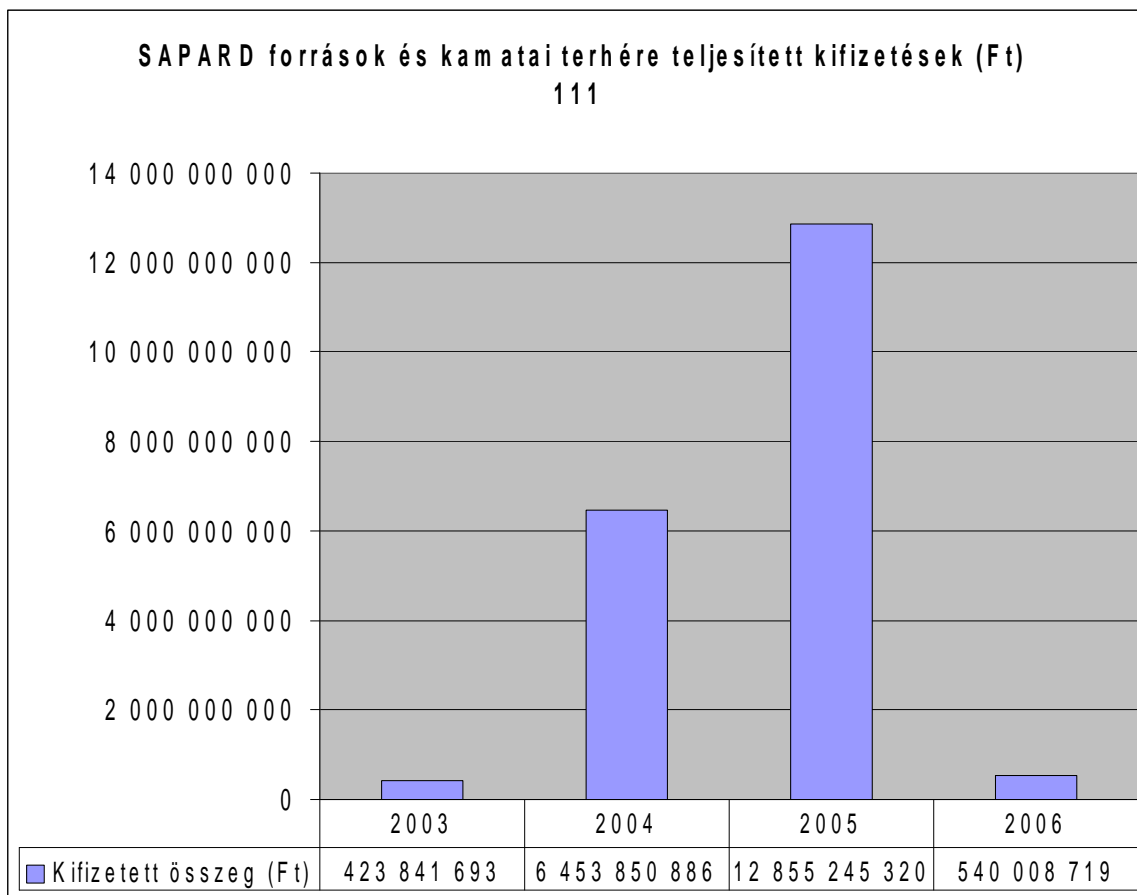
A fentiek alapján megállapítható, hogy a SAPARD intézkedésekre allokált forrásokat a kifizetési határidő végéig 2006. december 31., a kedvezményezettek teljes mértékben lefedtek elszámolásokkal.

A támogatások igénylésében a kedvezményezettek a program megvalósításának végére gyakorlatra tettek szert és az igénylési csomagokat a megfelelő dokumentumokkal elkészítve, a feldolgozás igényeit figyelembe véve küldték meg.

6.2.3.4.1 A kifizetések alakulása intézkedésenként

111. sz. intézkedés: Mezőgazdasági vállalkozások beruházásainak támogatása

Az intézkedésre 2002-ben 306 db pályázat, 2003-ban 856 db pályázat, 2004-ben pedig 2476 db pályázat érkezett be. Az összesen beérkezett 3638 db pályázat projekt értéke 158 767 727 626 Ft, támogatási igénye 70 204 049 868 Ft volt. 1453 db pályázatra vonatkozóan megtörtént a szerződéskötés, a szerződött pályázatok támogatási igénye 24 296 858 838 Ft. 2006. december 31-ig 1440 db pályázat került befejezésre, összesen 23 010 513 291 Ft került kifizetésre, melyből 17 257 884 860 Ft uniós forrás, melyből az NVT forrás terhére teljesített kifizetések összege 2 737 566 673 Ft (melyből EU: 2 053 174 986 Ft). Az összesen kifizetett összegből 2006-ban 2 769 582 452 Ft került kifizetésre, melynek uniós része 2 077 186 817 Ft.

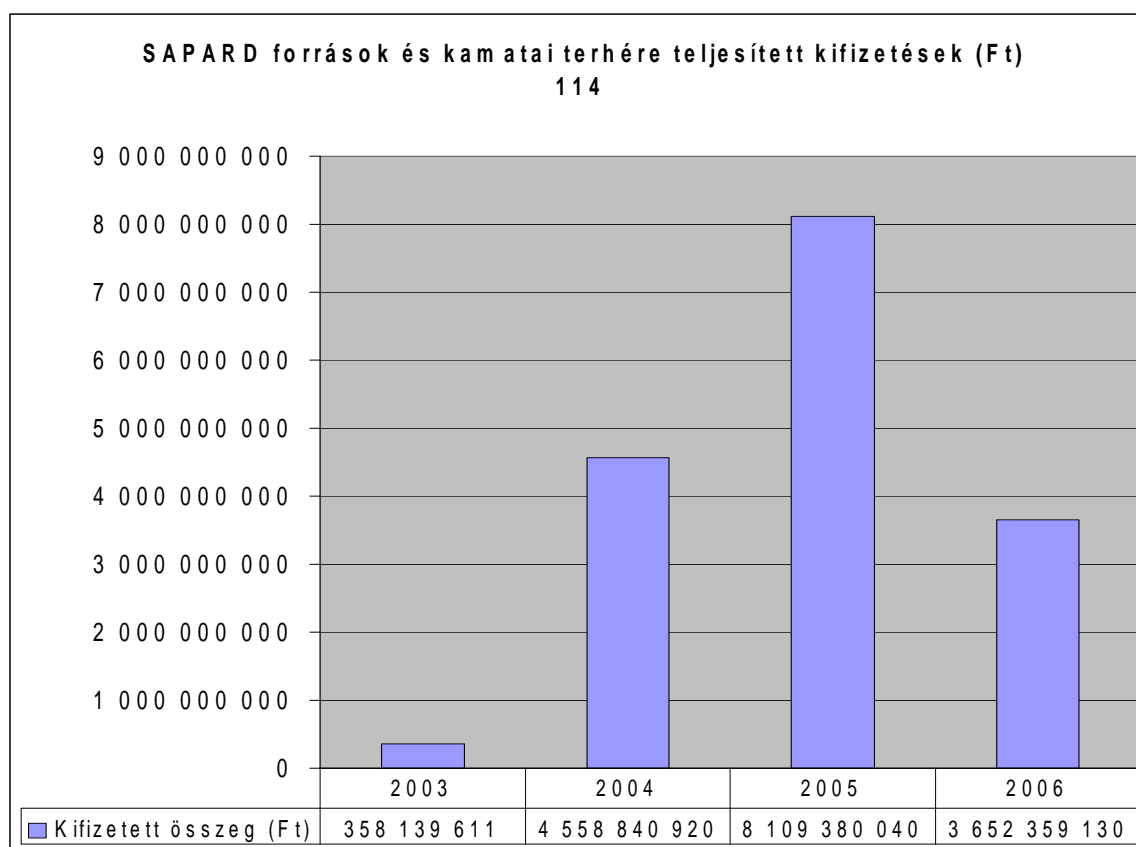

114. sz. intézkedés: Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának és marketingjének fejlesztése

Az intézkedésre összesen 772 db pályázat érkezett be, évenkénti bontásban a következők szerint: 2002-ben 251 db, 2003-ban 217 db, 2004-ben pedig 304 db pályázat. A 772 db pályázat projekt értéke 106 239 935 442 Ft, támogatási igénye 41 965 463 647 Ft volt. A szerződött projektek száma 313, melyek támogatási igénye 17 939 371 511 Ft. 206. december 31-ig 298 db pályázat került befejezésre. A 313 szerződött pályázatra vonatkozóan összesen 16 678 719 701 Ft került kifizetésre, melyből az uniós forrás 12 509 039 716 Ft volt. Ezen intézkedés esetében NVT forrás terhére történő kifizetés nem történt. A 2006-ban kifizetett támogatási összeg 3 652 359 130 Ft volt, melyből közösségi hozzájárulás 2 739 269 332 Ft.

Az intézkedésen belül a legnagyobb arányú kifizetés az „Új technológia bevezetése” intézkedési területen történt, második helyen áll az „EU előírásoknak való megfelelés (higiénia, környezetvédelem, szennyvízkezelés, állatvédelem) intézkedési terület.

Szektoronkénti bontásban a legtöbb kifizetés a „marha, sertés és egyéb húsok” szektorban történt, ezt követi a borszektor, majd a zöldség-gyümölcs szektor.

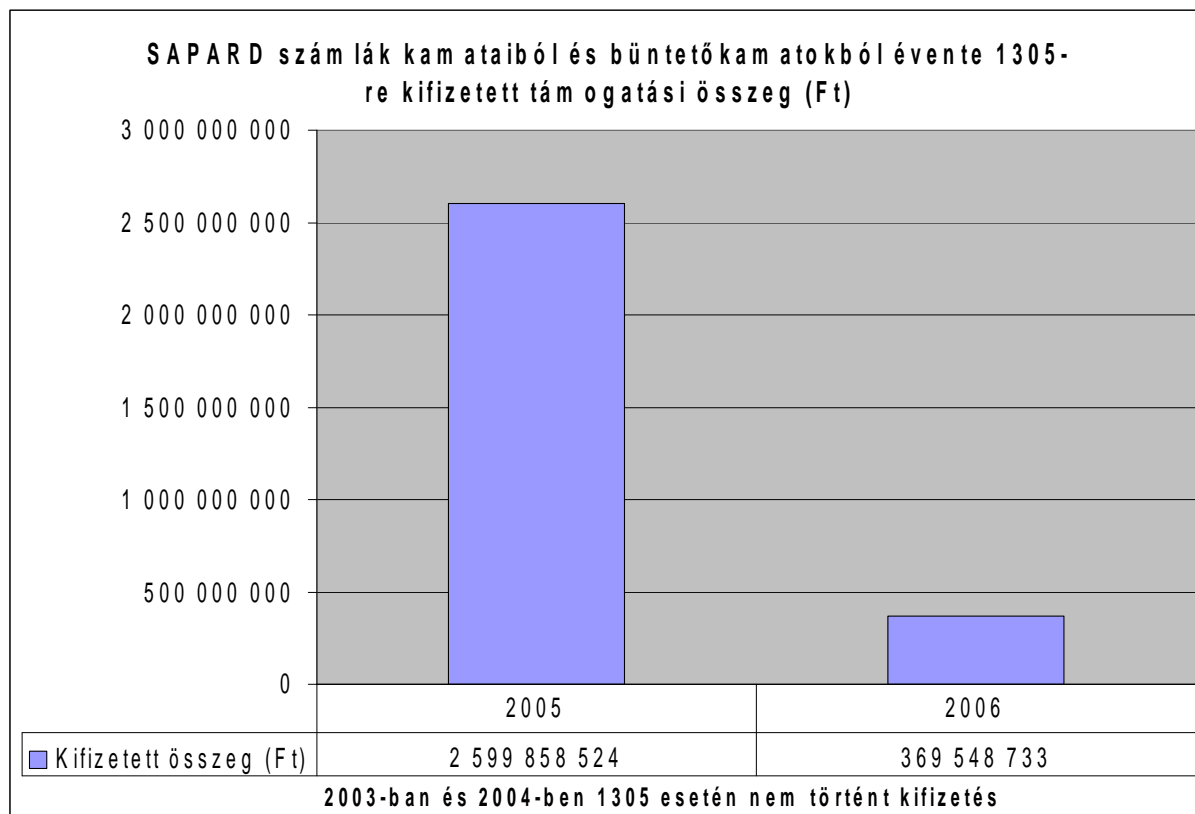
1305. sz. intézkedés: Falufejlesztés és felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése

Az intézkedésre összesen 2347 db pályázat érkezett be, ebből 1 db pályázat érkezett be 2003-ban, a fennmaradó 2346 db pedig 2004-ben. A beérkezett pályázatok projekt értéke 79 780 501 920 Ft, támogatási igénye 57 894 870 182 Ft volt. Szerződéskötésre összesen 229 db pályázat esetében került sor, melyek támogatási igénye 5 715 568 651 Ft volt. A végrehajtott projektek száma 224. 2006. december 31-ig összesen 5 399 143 278 Ft került kifizetésre, melyből 4 049 357 361 Ft-ot tettek ki az uniós források. Az NVT forrás terhére

teljesített kifizetések összege 2 429 736 021 Ft volt, melynek közösségi része 1 822 301 969 Ft volt. A 2006-ban kifizetett támogatási összeg 2 799 284 754 Ft (melyből EU: 2 099 463 513 Ft) volt.

A legtöbb elfogadott és szerződött pályázat a „Falvak történelmi és építészeti emlékeinek, értékeinek védelme, revitalizációja, beépíthető új funkciók feltárása és telepítése” tevékenységnél volt, második helyen állt a „Települési karaktert őrző és erősítő településszerkezet, utcák, közterületek felújítása” c. tevékenység.

A legkevesebb számú elfogadott és szerződött pályázat a „Falvakhoz tartozó táji elemek revitalizálása, védelme” c. tevékenység keretén belül volt.

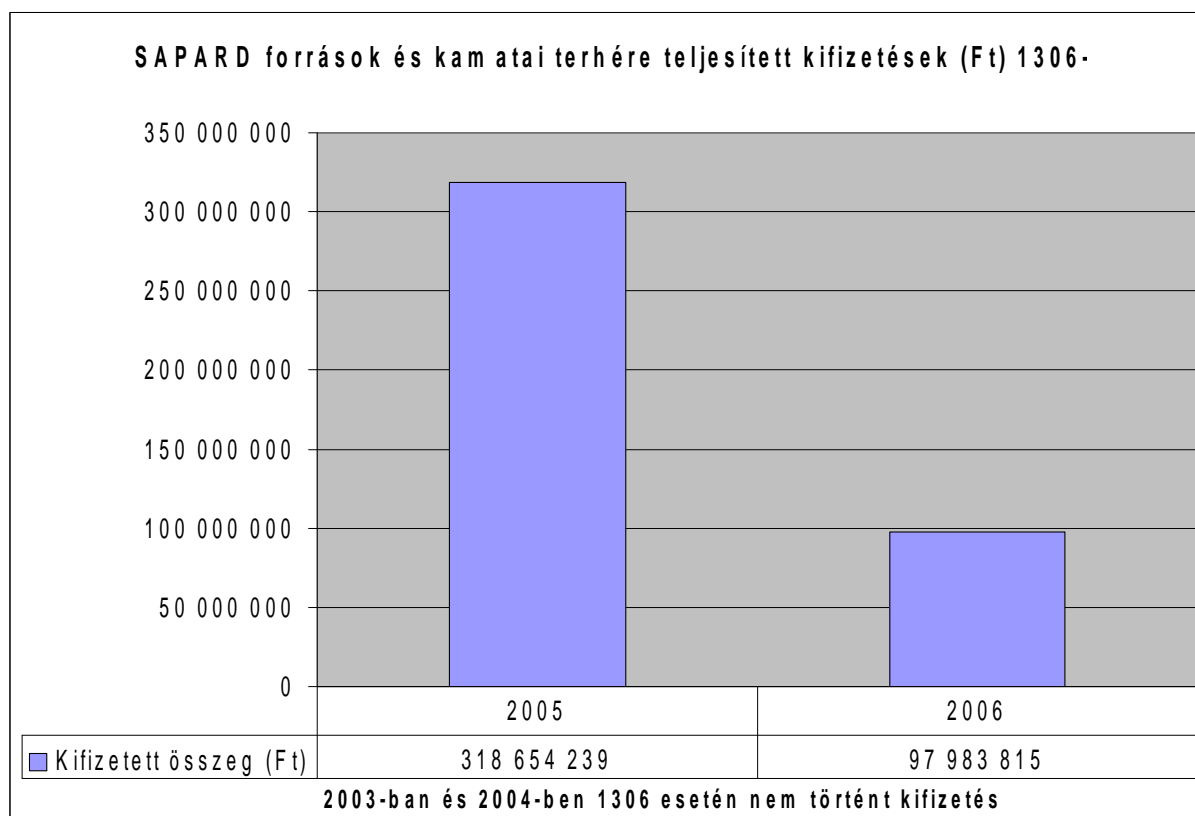

1306. sz. intézkedés: A tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése

Az intézkedésre 2004-ben összesen 264 db pályázat került benyújtásra, melyek projekt értéke 4 796 473 149 Ft, támogatási igényük 2 356 047 500 Ft volt. Szerződéskötésre 57 pályázat esetében került sor, és 2006. december 31-ig 53 db projekt került befejezésre. A szerződött projektekre vonatkozóan 416 638 054 Ft került kifizetésre, melyből az uniós hozzájárulás 312 478 522 Ft. A 2006-ban teljesített kifizetések összege 97 983 815 Ft (EU: 73 487 852 Ft) volt. NVT forrás terhére történő kifizetés nem volt.

Ha a tevékenységek szerint rangsoroljuk a támogatott pályázatokat, megállapítható, hogy a legnépszerűbb tevékenység a „Falusi turizmus fejlesztése” volt. Ezt követi a „Helyi termékek kifejlesztése, élelmiszer-feldolgozás technológiáinak és minőségének fejlesztése” c. tevékenység, illetve a „Házi-és kézműipari termékek fejlesztése és értékesítése” tevékenység.

A legkevesebb számú szerződött pályázat a „Termék-és szolgáltatásfejlesztés” c. tevékenységen belül valósult meg.

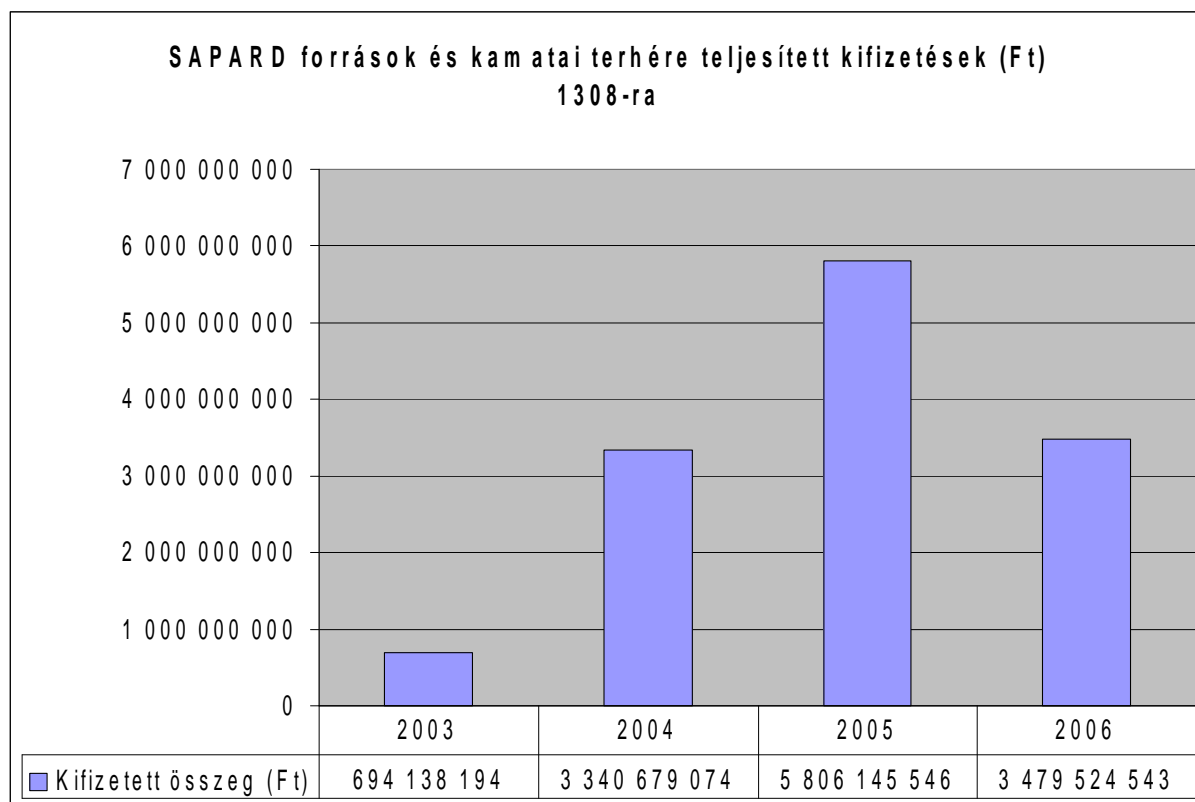
1308. sz. intézkedés: Vidéki infrastruktúra fejlesztése és javítása

Az öt pályázható intézkedés közül ez az intézkedés bizonyult a második legnépszerűbbnek, hiszen az intézkedésre összesen 1788 db pályázat került benyújtásra, melyek projekt értéke 64 351 557 097 Ft, támogatási igényük pedig 44 448 543 242 Ft volt. Ha a pályázatok beérkezését évenkénti bontásban nézzük, elmondható, hogy 2002-ben 601 db, 2003-ban 346 db, 2004-ben pedig 841 db pályázat érkezett be a SAPARD Hivatalhoz/MVH-hoz.

Szerződéskötésre összesen 575 db pályázat esetében került sor, melyek támogatási igénye 14 021 810 903 Ft volt. A 2006. december 31-i statisztika alapján 547 db projekt került befejezésre. Az intézkedés keretében 2006. december 31-ig összesen 13 320 487 357 Ft került kifizetésre, melyből az uniós hozzájárulás 9 990 365 119 Ft. Ebből 2006. évben 3 479 524 543 Ft (EU rész: 2 609 643 370 Ft) támogatás. NVT forrás terhére történő kifizetés nem történt.

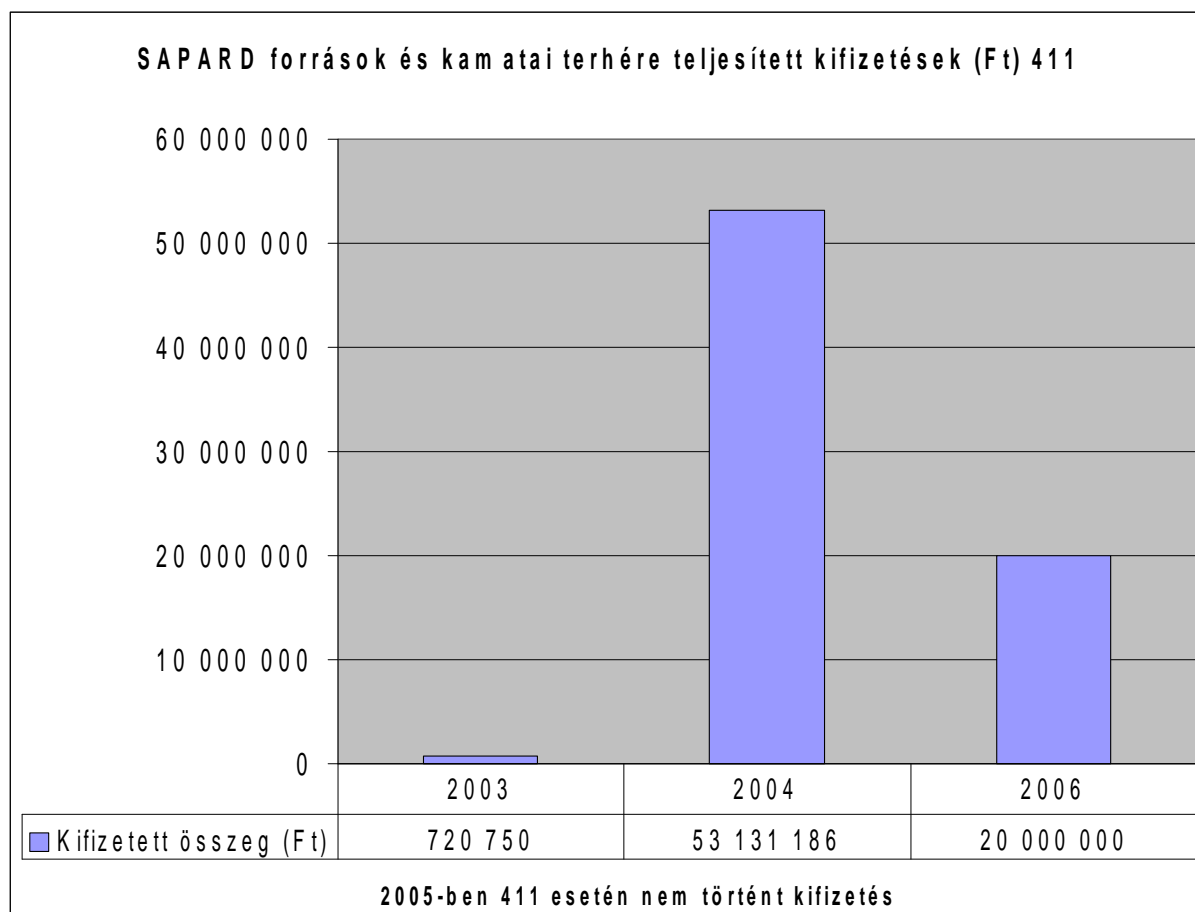
Az intézkedés keretében pályázható tevékenységek közül legnépszerűbbnek a „Helyi műszaki infrastruktúra biztosítása” tevékenység bizonyult, melyet a „Mezőgazdasági úthálózat fejlesztésére” c. tevékenység követett.

Az „Informatikai és kommunikációs rendszerek fejlesztése” c. tevékenységnél már kevésbé volt népszerű, de ezen tevékenységen belül legtöbb szerződés az „Informatikai csomópontok kialakítása” tevékenységre vonatkozóan jött létre. A tevékenységen belül ugyancsak népszerű volt a „Teleházak, teleposta hálózatok, szaktanácsadási rendszer” altevékenység.

41. sz. intézkedés: Technikai Segítségnyújtás

Az intézkedés 2006. december 31-én 13 élő szerződéssel rendelkezett 76 884 949 Ft támogatási összegben, melyből 2006. december 31-ig 73 815 936 Ft (EU: 58 925 488 Ft) került kifizetésre, a 2006-ban teljesített kifizetések összege 20 000 000 Ft (EU: 15 843 939 Ft). Ezen intézkedés esetében NVT forrás felhasználására nem került sor.

Összességében megállapítható, hogy az öt pályázható intézkedés közül a legtöbb kifizetett pályázat 2006. december 31-ig az 111. sz. intézkedésre jutott. Az intézkedések közül a második legtöbb kifizetett pályázat a „1308. Vidéki infrastruktúra fejlesztése és javítása” intézkedésre jutott. A teljes időszakot tekintve a kifizetett pályázatok számában a harmadik helyen a „114. Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának és marketingjének fejlesztése” intézkedés állt. A „1305. Falufejlesztés és felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése” intézkedés a negyedik helyet foglalta el. A SAPARD intézkedések közül legkisebb érdeklődés a „1306. A tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése” intézkedés iránt mutatkozott.

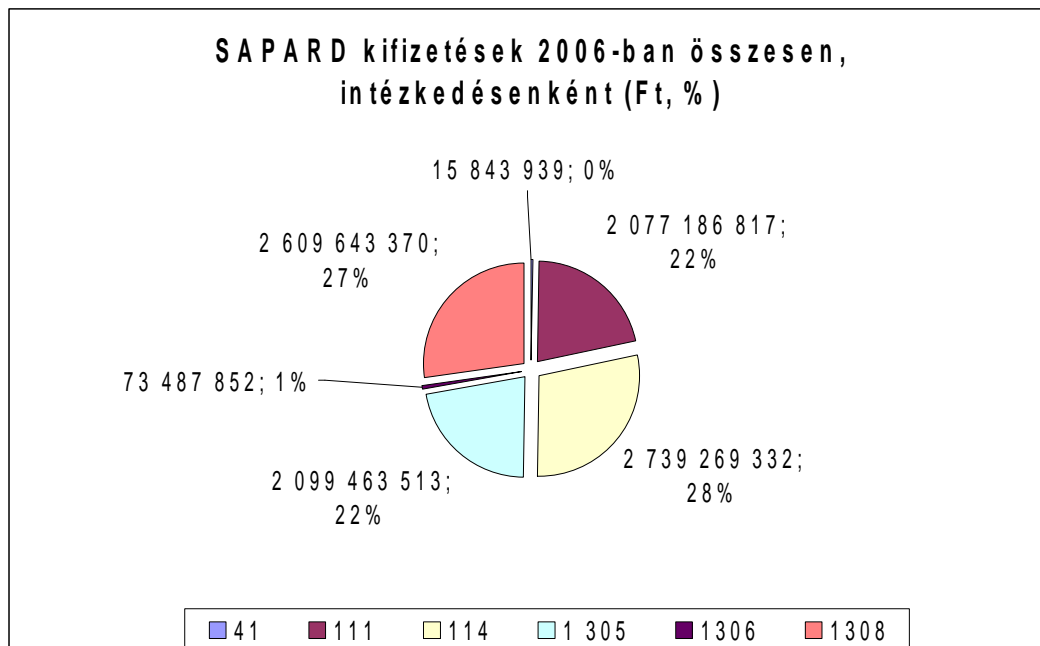
6.2.3.4.2 Kifizetések 2006.

2006. a **SAPARD program** zárásának éve volt a kifizetések tekintetében. Az év végével formálisan is lezárult az EU támogatások lehívási lehetősége. **Az EU kereteket (SAPARD, SAPARD kamat, NVT-ről átcsoportosított források) a beérkezett elszámolások támogatási részének kifizetése azonban már novemberben maradéktalanul felhasználta.**

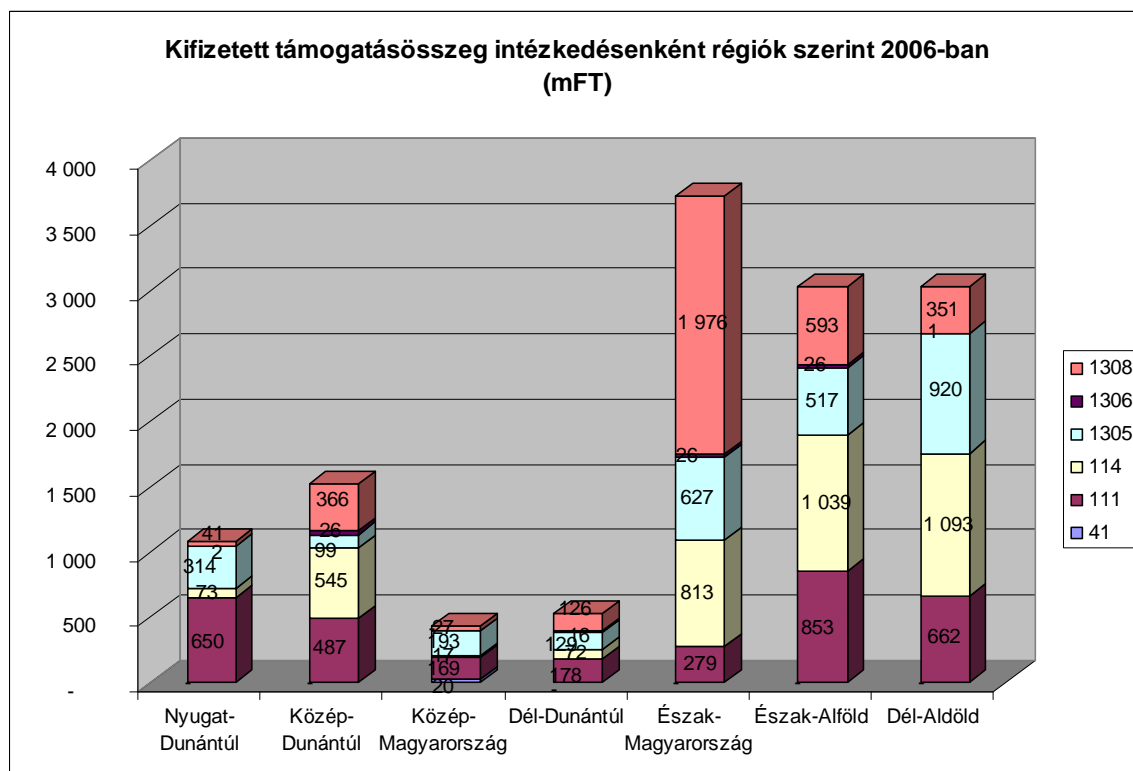
A 2006 évi kifizetések forrásonkénti alakulása

SAPARD kifizetések 2006.								HUF	
Intézkedés	Kedvezményezetteknek kifizetett állami hozzájárulás SAPARD		Kedvezményezetteknek kifizetett állami hozzájárulás SAPARD kamat		Kedvezményezetteknek kifizetett állami hozzájárulás NVT		Összesen		
	Összes	EU	Összes	EU	Összes	EU	Összesen	EU	
41. Technikai segítségnyújtás	20 000 000	15 843 939					20 000 000	15 843 939	
111. Mezőgazdasági vállalkozások beruházásainak támogatása	540 008 719	405 006 533			2 229 573 733	1 672 180 284	2 769 582 452	2 077 186 817	
114. Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának és marketingjének fejlesztése	3 652 359 130	2 739 269 332					3 652 359 130	2 739 269 332	
1305. Falufejlesztés és-felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	341 012 433	255 759 319	28 536 300	21 402 225	2 429 736 021	1 822 301 969	2 799 284 754	2 099 463 513	
1306. A tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése	97 983 815	73 487 852					97 983 815	73 487 852	
1308. A vidéki infrastruktúra fejlesztése és javítása	3 295 306 567	2 471 479 890	184 217 976	138 163 480			3 479 524 543	2 609 643 370	
Összesen	7 946 670 664	5 960 846 865	212 754 276	159 565 705	4 659 309 754	3 494 482 253	12 818 734 694	9 614 894 823	
Árfolyam:									
255,00	Ft/euró								
	EUR								
Intézkedés	Kedvezményezetteknek kifizetett állami hozzájárulás SAPARD		Kedvezményezetteknek kifizetett állami hozzájárulás SAPARD kamat		Kedvezményezetteknek kifizetett állami hozzájárulás NVT		Összesen		
	Összes	EU	Összes	EU	Összes	EU	Összesen	EU	
41. Technikai segítségnyújtás	78 431	62 133	0	0	0	0	78 431	62 133	
111. Mezőgazdasági vállalkozások beruházásainak támogatása	2 117 681	1 588 261	0	0	8 743 426	6 557 570	10 861 108	8 145 831	
114. Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának és marketingjének fejlesztése	14 322 977	10 742 233	0	0	0	0	14 322 977	10 742 233	
1305. Falufejlesztés és-felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	1 337 304	1 002 978	111 907	83 930	9 528 377	7 146 282	10 977 587	8 233 190	
1306. A tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése	384 250	288 188	0	0	0	0	384 250	288 188	
1308. A vidéki infrastruktúra fejlesztése és javítása	12 922 771	9 692 078	722 423	541 818	0	0	13 645 194	10 233 896	
Összesen	31 163 414	23 375 870	834 330	625 748	18 271 803	13 703 852	50 269 548	37 705 470	

A kifizetések régiós eloszlását vizsgálva jól látható, hogy részben az alföldi, nagy projektszámú térségekben jelentős a kifizetés aránya, részben pedig az Észak-magyarországi régióban, ahol a hosszabb átfutású 1308-as intézkedések súlya, továbbá a zömmel önkormányzati – tehát közbeszerzési eljárás lefolytatására kötelezett – kedvezményezettek projektjei találhatóak.

A gazdaságilag fejlettebb országrész – Közép-Magyarország és Dunántúl – projektösszetételben és megvalósítási ütemében is szerencsésebb képet mutat, itt a projektek kifuttatása nem mutat különösebb késedelmet.

6.2.3.5. A projektek megvalósítása

6.2.3.5.1 Az eredmények összefoglalása, kvalitatív és kvantitatív leírás a vonatkozó monitoring indikátorok alapján

Elemzési módszertan, tervszámok támogatási forrás szerinti arányosítása

A program forrásainak összetételéről, a lehívások alakulásáról a jelentés külön fejezetben ad számot. A jelen, a végrehajtást bemutató anyagrész a programra, illetve az annak keretében megvalósuló intézkedésekre és projektekre koncentrálnak, függetlenül attól, hogy azok saját erőn fölüli részének finanszírozása különböző keretek, úgymint:

- SAPARD támogatási keret,
- a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (NVT) keretéből átcsoportosított forrás,
- a SAPARD forrásra keletkezett kamat

között milyen arányban oszlott meg. Ezt a megközelítést az indokolja, hogy a SAPARD terv is csak intézkedésenként és nem projektenként jelöli meg együttesen az EU, valamint a hazai forrású támogatás összegét és a két donortól származó forrás egymáshoz viszonyított arányát. A Többéves Pénzügyi Együttműködési Megállapodások sem írják elő, hogy intézkedésenként illetve projektenként elkülönítve kellene kimutatni és az eredményt tekintve is elszámolni az NVT keret átcsoportosításából, a kamat felhasználásából a megvalósításra fordított összegeket. Az egyes intézkedések előrehaladását bemutató táblázatokban csak a SAPARD (kamatokkal növelt összege) és az NVT forrásokat szerepelnek.

Az összes folyósításban részesült projekt 8,7 %-a (225 db) valósult meg vegyes, tehát **nem kizárólag** az eredeti SAPARD keretből és a SAPARD számlák kamataiból finanszírozott támogatás igénybevételével, hanem NVT forrásokból is (a 447/200/EK rendelet értelmében). **in case of sources under Commission Regulation (EC) no 1698/1999 were exhausted or insufficient and from the respective 10% national surplus – overcommitment - sources.** Az így finanszírozott projektek megfelelő módon kerültek nyilvántartásba.

Ezek a projektek ugyanúgy a program részei, mint a nem vegyes finanszírozásúak. E projektek támogatási szerződésai a kizárólag SAPARD forrásokból finanszírozottakétól semmiben sem térnek el.

Közgazdaságilag és a pénzügyi elszámolást tekintve sem lenne értelme a megvalósulást mérő eredmény, majd a következő években a működtetésre vonatkozó hatás indikátorok finanszírozási összetétel szerinti megbontásának (pl. egy traktort 75 %-ig a SAPARD, 25 %-ig az NVT keretek eredményeként kimutatni). Ezt az is alátámasztja, hogy a projektek, illetve intézkedések között a finanszírozási forrásokban mutatkozó különbséget nem kellett, illetve lehetett tervezni. A támogatások összetételének alakulása teljesen esetlegesen attól függött, hogy a kedvezményezett éppen melyik keret forrásainak rendelkezésre állásakor nyújtotta be az elszámolását.

A fenti megfontolások alapján a következőkben a terv-tény arányosítás **a SAPARD tervben tervezett 2000-2006 támogatási forrás** és a végül rendelkezésre álló 2000-2003-as SAPARD forrás, majd később az NVT keret terhére a programhoz rendelt kiegészítő forrás **2006. végéig folyósított támogatási forrás összege** közötti viszonyt tükrözi.

A támogatások igénybevételével megvalósuló fejlesztések tehát a forrásonkénti megbontást mellőzve, egy egységes program részeként képezik elemzés tárgyát.

A program megvalósításának általános jellemzői, tervezett eredmény és hatás indikátorok támogatási forrás alakulás szerinti arányosítása

A SAPARD elsődleges célja – ahogyan azt a vonatkozó rendelkezések is egyértelműen megállapítják – a csatlakozásra való felkészülés, azaz egy olyan, a gyakorlatban is működőképes és az EU elvárásainak megfelelő rendszer kialakítása, amely alkalmas a közösségi források hatékony allokációjára. Ennek a célnak a program maradéktalanul megfelelt, a megvalósítás tapasztalatai mind az AVOP, mind az EMVA működési feltételeinek kialakításába beépültek. Erről a jelentés a „A SAPARD program tapasztalatainak felhasználása a csatlakozást követő programok végrehajtásában” című fejezetben ad részletes tájékoztatást.

Az eredetileg elfogadott és miniszteri rendeletként közzétett, majd később három alkalommal módosított SAPARD terv hét naptári évre készült. Az abban meghatározott célok elérésére és az azokhoz rendelt támogatások felhasználására azonban csak az első négy és fél év állt rendelkezésre, mivel a 2004. május 1-i csatlakozás miatt az ún. „előcsatlakozási” programokat le kellett zárni. A program megvalósítására ténylegesen felhasználható időt azonban a lebonyolítás előkészítésének, a szükséges intézményi, szervezeti és technikai háttér megteremtésének elhúzódása kevesebb, mint két esztendőre rövidítette.

A tervezett és ténylegesen rendelkezésre álló források alapján elvégzett arányosítást a következő táblázat szemlélteti.

	2006 év végéig folyósított EU (SAPARD + kamata + NVT átcsoportosítás) és hazai támogatás együtt €			SAPARD tervben 2000-2006 évekre jóváhagyott támogatás €			Arányosítási %
	EU	Hazai	Összes	EU	Hazai	Összes	
41. TS	231 692	58 658	290 350	1 166 432	291 608	1 458 040	20
111. Mg. Beruh.	69 076 797	23 025 599	92 102 396	96 440 101	32 146 700	128 586 801	72
114. Mg. Term feldolg	49 551 972	16 517 323	66 069 295	67 134 348	22 379 449	89 513 797	74
1305. Falufejl.	15 907 074	5 302 358	21 209 432	16 856 882	5 618 961	22 475 843	94
1306. Tev. diverzi.	1 245 852	415 284	1 661 136	27 291 955	9 097 318	36 389 273	5
1308. Vidéki infra.	39 460 429	13 153 478	52 613 907	55 084 672	18 361 557	73 446 229	72
ÖSSZESEN	175 473 816	58 472 700	233 946 516	263 974 390	87 895 593	351 869 983	66
Kimaradt intézkedések							
113. Szakképzés				3 450 715	1 150 238	4 600 953	
116. Agrárkörny.véd, tájfent.				6 172 255	2 057 418	8 229 673	
117. Termelői csoportok				9 099 612	3 033 204	12 132 816	
ÖSSZESEN				18 722 582	6 240 860	24 963 442	
Mindösszesen			233 946 516			376 833 425	62

Megjegyzés: A „Hazai” elnevezésű oszlopokban kizárólag az EU forrásokhoz rendelt hazai források szerepelnek, az ún. többletkötelezettség vállalási keret azonban nem.

A táblázat adataiból kitűnik, hogy a megvalósítási idő jelentős csökkenése ellenére egy jogcímnél (1305.) a keret kitöltése, majd felhasználása is csaknem elérte a hét évre előírányzott összeget. A forrásarányostól is lényegesen elmaradt azonban a vidéki jövedelemszerzés diverzifikálására felhasználható támogatási keret és annak igénybevétele.

Figyelemre méltó, hogy a megvalósításból a 20%-ra kihasznált technikai segítségnyújtás kivételével, éppen a legnagyobb, 100 %-os támogatásintenzitású célok teljesen kimaradtak

A SAPARD tervben megfigyelni javasolt összesen 80 eredmény- és hatásindikátor közül a 2006. évi, a fejlesztési szakaszból a működtetésibe átváltó projektek monitoring tény adatainak feldolgozása után 34-et lehetett megfeleltetni. A megfeleltetett indikátorok mindegyike a fejlesztések eredményét méri. A tervezettekkel összevethetőkön túl, a kiépülő monitoring adatbázis számos, a program eredményességének értékelésében fölhasználható adattal is rendelkezik. Ezeket a jelentésnek az intézkedéseket részletesen tárgyaló anyag részében lévő táblázatok tartalmazzák.

A terv-tény relációban megfeleltetett eredmény indikátor mutatók tényadatainak többsége az 111. és az 114., valamint az 1305. kódszámú intézkedések esetében nem csak a lecsökkentett támogatási összeghez arányosított értékeket, hanem az egész hétéves program előirányzatait is túlszárnyalták. Ugyanakkor az 1306. és 1308. kódszámú céloknál jelentős elmaradás figyelhető meg, ami alól kizárólag az újonnan épített és/vagy korszerűsített mezőgazdasági úthálózat hossza képez kivételt.

Összességében a Program megvalósítása azoknál a céloknál volt sikeres, amelyek a termelés technikai, illetve eszköz (gép, berendezés, épület) feltételeinek javítását tartalmazták és összhangban voltak a nagyobb termelőegységek (1000 hektárnál nagyobb földterületen gazdálkodó mezőgazdasági üzemek, 2,0 Milliárd forintnál nagyobb árbevételű feldolgozó vállalatok) fejlesztési törekvéseivel. A fokozott szektorközi (vállalkozások, önkormányzatok non profit szervezetek) kooperációt igénylő, az egyenként kisebb egységeket képező, de nagy létszámú gazdálkodói és vállalkozói réteget megcélzó programrészek iránt az érdeklődés számottevően elmaradt a várakozásoktól. Az elmaradás főbb azonosítható okai a következők voltak:

- A potenciális kedvezményezettekre jellemző tőke- és forrásszegénység;
- A kiépített adminisztrációval rendelkező nagyszervezetekre szabott, bonyolult, rövid benyújtási határidejű, egy év alatt négyszer módosított pályázati és jogszabály rendszer;
- A kis és középvállalkozások információ és ismeret hiánya;
- A piaci, pénzügyi, szabályozási bizonytalanság által multiplikált, szélsőséges kimenetű (teljes vagyonszerzés) kockázat;
- Tapasztalati alapú bizalmatlanság a különböző szektorhoz tartozó és eltérő méretű gazdasági szereplők között;
- Az előírt okmányok beszerzésének hivatalos átfutási ideje és a benyújtás határideje között mutatkozó jelentős eltérés.

A programról előzőekben hivatkozott félidős értékelés készítőjének kérdőívek alapján végzett felmérése is a kedvezményezettek összetételének a tervtől eltérő méret és szektor szerinti alakulását a fenti okokra vezette vissza.

A program egyes intézkedéseinek végrehajtása

Az 111. Mezőgazdasági vállalkozások beruházásainak támogatása intézkedés

Az intézkedés megvalósulásának főbb mutatói

111-es intézkedés		Beérkezett pályázatok	Szerződött projektek	Befejezett pályázatok		
				SAPARD	NVT	vegyes
2002	db	306				
	projekt értéke	14 304 159 409				
	támogatási igénye	5 426 707 104				
2003	db	856	138	28		
	projekt értéke	37 090 700 361	6 818 023 800	774 848 604		
	támogatási igénye	16 046 758 455	2 620 290 948	273 166 660		
2004	db	2 476	1 364	451		
	projekt értéke	107 372 867 856	51 893 444 323	13 280 480 729		
	támogatási igénye	48 730 584 309	22 276 060 714	5 300 673 722		
2005	db			847	7	11
	projekt értéke			30 767 075 959	352 284 698	1 301 290 827
	támogatási igénye			12 931 574 834	141 323 200	537 721 561
2006	db			8	28	60
	projekt értéke			1 028 865 221	2 463 540 904	5 465 569 986
	támogatási igénye			480 961 864	1 130 473 613	2 608 832 995
Összesen	db	3 638	1 502	1 334	35	71
	projekt értéke	158 767 727 626	58 711 468 123	45 851 270 513	2 815 825 602	6 766 860 813
	támogatási igénye	70 204 049 868	24 896 351 662	18 986 377 080	1 271 796 813	3 146 554 556

A Mezőgazdasági vállalkozások beruházásainak támogatása c. intézkedés a SAPARD Program legnépszerűbb és a legnagyobb forráskerettel rendelkező intézkedése volt.

Erre az intézkedésre a hét évre tervezett támogatás 72 %-át lehetett fordítani. A pályázati felhívásokban is a tervezett 45 %-os támogatás intenzitás helyett először 30 %-os, később 40 %-os érték szerepelt. Ennek ellenére a túligénylés ennél az intézkedésnél volt a legnagyobb mértékű, csaknem hatszoros.

A nagy érdeklődés következtében csak a legjobb pályázatok részesülhettek támogatásban, így a támogatási keretek kihasználása elérte a 100 %-ot. Visszalépés és egyéb okból meghiúsulás csak néhány esetben fordult elő, amit még vissza lehetett forgatni. Az elért eredményeket az alábbi táblázat tartalmazza:

Az 11. Mezőgazdasági vállalkozások beruházása intézkedés megvalósulásának fizikai mértékegységű monitoring mutatói

Indikátor	mérték-egység	SAPARD-ból megvalósult	Me gvalósult %	SAPARD terv indikátor (72 %-ra arányosított)	SAPARD terv indikátor (terv szerint)
Fejlesztés jellege					
Új, zöldmezős	db	81			
Meglévő felújítása, korszerűsítése	db	266			
Meglévő telepen épülő új	db	70			
Új technológia	db	1 032			
Összes kedvezményezett		1 449	18,391	788	1 100
Gépbeszerzés					
Traktor	db	864	46,88	1 843	2 573
	kw	85 784	77,77	110 305	154 000
Önjárművek					
Szemestermény betakarító	db	190			
	kw	38 416			
Szálaskarmány betakarító	db	65			
	kw	5 621			
Egyéb betakarító	db	80			
	kw	4 819			
Munkagépek					

talajművelő gépek	db	1 308			
szerves és műtrágyaszórók	db	201			
anyagmozgatás gépei	db	304			
növényvédelmi és gyomirtó gépek	db	317			
traktoros pótkocsi	db	255			
	t	4 450			
vető és ültetőgépek	db	329			
egyéb munkagépek	db	613			
	kw	2 525			
Épületfejlesztés					
szarvasmarha	fh	242 560	24 7,19	98 128	137 000
sertés	fh	341 620	13 2,97	256 925	358 700
baromfi (15 db állat/m2)	fh	3 063 558	47, 52	6 446 397	9 000 000
Technológiai elem					
tartástechnológia	db	40			
egyéb tartástechnológiával kapcsolatos beruházás	db	68			
szellőztetés	kw	701 797			
világítás	kw	100 308			
fűtés	kw	397 823			
takarmányozás	t	5 977			
trágyakezelés					
almostrágya	t	126 164			
hígrágya	m3	191 468			
fejés	1000 l	106 783			
Egyéb gazdasági épületekkel kapcsolatos beruházás					
Tárolókapacitás	m2	50 636			
	m3	60 260			
	t	189 573	17 4,12	108 872	152 000
Tároló típusa					
toronysiló	db	14			
padozatos	db	35			
falközi siló	db	5			
ároksiló	db	2			
egyéb	db	43			
Tisztító					
Tisztító	t/h átlag	26			
Anyagmozgatás					
Anyagmozgatás	t/h átlag	27			
Szárítás	elpárologtatott kg víz/h átlag	1 780			
	t/h átlag	16			
Keverés					
Keverés	t/h átlag	7			
Takarmány típusa					
szálas	db	6			
Erjesztett	db	2			
Szemes	db	36			

Az intézkedés támogatására a SAPARD és az MVH 1.456 kedvezményezettel kötött szerződést. Közülük a folyósítás megkezdése előtt 7-en visszaléptek, így a kedvezményezettek száma 1.449 lett. Rajtuk keresztül több mint 1.100 település lakossága szerzett tudomást arról, hogy az EU támogatja a fejlesztési kezdeményezéseket. Az

intézkedésen belül kiemelendő a „Mezőgazdasági gépbeszerzés” alintézkedésre benyújtott és támogatásban részesült pályázatok nagy száma.

A kedvezményezettek száma nem csak a forrásarányosan csökkentett, hanem **a teljes időszakra, illetve támogatási összegre vonatkozó előirányzatot is számottevően meghaladja.** Ez azt jelzi, hogy a rendelkezésre álló forrásból a tervezettnél lényegesen több vállalkozó részesült. A Mezőgazdasági gépbeszerzési beruházások (1111) alintézkedésre benyújtott és sikeres pályázatok támogatási igénye 58% volt az intézkedésen belül, ami a terv 10,7%-os értékét jelentősen felülmúlta. A projektek átlagos nagysága a nagyobb értékű erőgépek (traktorok és magajáró betakarító gépek – kombájnok) iránti mérsékelt kereslet miatt lett kisebb a vártnál. Ugyanakkor nem igazolódt be az a feltevés, hogy a gazdák és a vállalkozók a kisebb birtokokra kisebb teljesítményű gépeket vásárolnak majd. Az átlagosan 60 kW tervezett teljesítmény helyett a vásárolt erőgépek átlagos teljesítménye 100 kW lett.

Az állati termékek piacán már a 90-es évek elejétől egy csökkenő tendencia mutatkozott meg. Mind a belföldi, mind a külföldi kereslet mérséklődött és polarizálódott, azaz a középkategóriában erőteljesen visszaesett, a magas minőségű (ún. prémium) cikkeknel és az olcsó tömegárúknál pedig némileg növekedett. Ezzel egyidejűleg az alapanyag termelésben egy erőteljes koncentráció és centralizáció indult meg, melynek során a kisebb állatlétszámot tartó gazdaságok ezzel a tevékenységgel felhagytak, a nagyobbak pedig korszerűsítésekkel együtt növelték telepeik férőhely kapacitását. Ez a tendencia tükröződik a SAPARD eredmény indikátorain is, hiszen a beruházások nem csak a terv arányosított előirányzatait haladták meg, de az eredetieket is elérték. Kiemelkedő a szarvasmarha ágazat új/korszerűsített létrehozott állatférőhelyeinek tervhez viszonyított közel kétszeres túlteljesítése. Ez alól a baromfi ágazat képez kivételt, amelyben a csökkentett előirányzatnak is csak a 47,5 %-a valósult meg. Az elmaradást részben a dél-amerikai és ázsiai csirke dömpingtől való félelem, részben a madárinfluenzáról terjedő, keresletcsökkentő és kockázat növelő rémhírek idézték elő.

A mezőgazdaságban és a gabonakereskedelemben 1982-1986. években zajlott le egy – világbanki hitelből is finanszírozott – nagyszabású tároló építési és korszerűsítési program. Az akkori időszakban jellemző 13,0 millió tonna körüli gabona és további 1,0 millió tonna olajosmag-termelés azóta jelentősen visszaesett. Az 1990-ben történt gazdaságirányítási váltás és a privatizáció következtében az akkor épült, 80 %-ban többféle hasznosításra alkalmas csarnok tárolók jelentős része azonban funkcióváltáson esett át, így jó termés és/vagy készlet felhalmozódás esetén a gabona elhelyezése a **termelők** jelentős részénél gondot okoz. Ennek köszönhető, hogy a forrásarányosan 108,9 ezer tonna, eredetileg pedig 152,0 ezer tonna kapacitásfejlesztési előirányzatot a kedvezményezettek közel 190,0 ezer tonnára „túlteljesítették”.

Összefoglalóan elmondható, hogy az intézkedés elérte a kitűzött célokat. A rendelkezésre álló forrásokat jelentősen meghaladta a benyújtott pályázatok támogatási igénye. A Program révén országos szinten ismertté váltak az „új típusú” pályázati formák, ezáltal a pályázók az újabb programokra (AVOP, majd az UMVP intézkedései) már felkészültebben nyújtották be pályázataikat.

Az intézkedés gazdasági-társadalmi hatását elemezve megállapítható, hogy az egyik fő cél, a vállalkozások versenyképességének növelése teljesült, mivel a megkérdezettek 78%-a számolt be javulásról ezen a téren, és a gazdálkodók jövedelme is a tervezett értéket meghaladó volt.

A támogatott gazdaságok megőrzött munkahelyeinek száma 19,242 fő volt, a létrehozott munkahelyek száma pedig 770. Az intézkedésnek nagy jelentősége volt a foglalkoztatottság területén. A gazdálkodók több mint fele úgy gondolta, hogy az általános munkakörnyezet részben javult, a megkérdezettek 20%-a nyilatkozott jelentős pozitív változásról.

A támogatott beruházások 16%-ánál a beruházás elsődleges célja a környezeti feltételeknek való megfelelés volt, míg 71%-uknál a beruházás közvetetten segítette elő ezt a célt.

Az 114. Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának és marketingjének fejlesztése intézkedés

A SAPARD program „A mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának és marketingjének fejlesztése” c. intézkedése keretében két fő prioritás került meghatározásra. Tekintettel arra, hogy a SAPARD program alapvető célja a csatlakozásra való felkészülés elősegítése volt, az intézkedés kapcsán elsődleges célnak tekintettük, hogy támogatást nyújtsunk az élelmiszer feldolgozó vállalkozások számára az EU előírásoknak való megfelelés feltételeinek megteremtéséhez. Ennek a célnak az elsődlegességét az indokolta, hogy az élelmiszer-biztonsági, higiéniai, környezetvédelmi és állatvédelmi előírásoknak való megfelelés a csatlakozást követően a vállalkozások működésének feltétele volt. Az előírásoknak való megfelelés mellett a versenyképesség és a minőség javítására irányuló fejlesztések jelentették a másik prioritást.

Az intézkedésben nagyon sok mikro-és kisvállalat vett részt. Részben a Program késedelmes indulása következtében a vállalkozások jelentős hányada saját erőből fogott hozzá az előírásoknak való megfelelést szolgáló (alapvetően higiéniai és élelmiszerbiztonsági) beruházásoknak. A támogatás azonban nagy lendületet adott a magas beruházási igényű környezetvédelmi, alapvetően szennyvízkezelésre irányuló beruházásoknak, amelyre a vártnál nagyobb arányban nyújtottak be pályázatokat.

A fentiek tükrében magyarázható az is, hogy a tervezettel szemben a versenyképesség javítását célzó beruházások támogatására is nagyobb arányban nyújtottak be pályázatot, ezen belül is az új technológiák bevezetése volt a legjelentősebb cél.

A szakágazatok közötti megoszlás vonatkozásában megállapítható, hogy a húsipar és a borászat a vártnál jelentősen nagyobb arányban vett igénybe támogatást, míg a tej- és baromfifeldolgozás támogatási igénye a vártnál alacsonyabb volt:

Támogatási források megoszlása a szakágazatok között

Szakágazat	terv %	tény %
Marha-, sertés- és egyéb húsok feldolgozása	28,5	37,7
Baromfifeldolgozás	12,6	8,3
Tej- és tejtermék-feldolgozás	23,3	9,4
Tojásfeldolgozás	2,7	1,9
Bortermelés	6,8	20,2
Gyümölcs- és zöldségfeldolgozás	24,4	20,4
Halászati termékek feldolgozása	1,7	0,8
Gabonafeldolgozás	0,0	1,3
	100,0	100,0

A „Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának, marketingjének fejlesztése” intézkedésre összesen 772 darab pályázat érkezett be, 106 239 935 442 Ft projekt értékkel és 41 965 463 647 Ft támogatás igényvel („beérkezett”). A beérkezett pályázatok 44,8%-a nyert (346 darab), ami azt jelenti, hogy 19 328 419 131 Ft támogatással 50 025 258 049 Ft (támogatott) beruházási érték áramlott az élelmiszergazdaságba a SAPARD program keretében. Fent említett nyertes pályázatok közül 298 darab fejeződött be, 42 940 040 826 Ft beruházási értékben, 16 597 309 840 Ft támogatással.

Az indikátor mutatókból kiderül, hogy az előre tervezett „előírásoknak való megfelelés”-t kb. fele annyi cég teljesítette, mint azt terveztük. Ennek két oka lehet, az egyik, hogy különböző okok miatt (forráshiány, jogosultság), elutasításra került a pályázatok fele. A másik ok, hogy sokan vagy saját forrásból elvégezték a megfelelő beruházásokat, vagy nem kezdtek bele a költséges, sokszor nem jövedelem termő beruházásokba. A mutatók másik részéből kiderül, hogy a „technológia fejlesztése, új technológia bevezetése” több céget érintett a vártnál. Ennek oka, hogy a vállalkozások időben felismerték, hogy a technológiai fejlesztés nagyban hozzájárul a versenyképességük növeléséhez. Kiemelendő, hogy az új technológiát bevezető vállalkozások száma jelentősen felülmúlta (330%) a megjelölt irányszámot, és ez mindenképpen fontos versenyképességi tényező. A „minőségjavítás” főként a „földrajzi eredet megjelölés” és az „új márkázott termékek” terén hozott kiugróan magasabb beruházási számot a vártnál.

A legtöbb pályázat a két alföldi és az észak-magyarországi régióból érkezett be. A régiókba beérkezett pályázatok esetében a dél-alföldi régióban a legmagasabb a nyertes pályázatok aránya.

Beruházási és támogatási összegben is ez a három régió jár az élen. Azonban a darabszámhoz képest nagy beruházási és támogatás igény mutatkozik a Közép-magyarországi régióban, ahol tőkeerősebb vállalkozások találhatók.

A SAPARD program négy szakágazat esetében hozott jelentős beruházási és támogatási mennyiséget. Ezek az ágazatok, a húsipar, a tejipar, a bortermelés és a zöldség-gyümölcs feldolgozóipar. Az indikátor mutatók szerint ennek a négy ágazatnak volt a legnagyobb naturália érintettsége a beruházások során, azaz itt volt a legtöbb, SAPARD támogatással érintett, előállított termék.

Összefoglalásként megállapítható, hogy a támogatás segítségével végrehajtott fejlesztések alapvetően hozzájárultak a program, és ezen belül az intézkedés célkitűzéseinek megvalósulásához. Az intézkedés iránt az ágazatot sújtó tőkehiány miatt igen jelentős volt az érdeklődés. Bár a szigorú pályázati feltételek ill. értékelési szempontok kialakítása során törekedtünk arra, hogy csak felkészült, alapjában véve életképes pályázók pályázhassanak, a kerethiány miatt elutasított pályázatok nagy száma is jelzi az ágazat fejlesztési források iránti igényét, valamint az intézkedésben megfogalmazott célkitűzések helyességét.

Az intézkedés megvalósulásának főbb mutatói

114-es intézkedés		Beérkezett pályázatok	Szerződött projektek	Befejezett pályázatok		
				SAPARD	NVT	vegyes
2002	db	251				
	projekt értéke	25 232 916 936				
	támogatási igénye	9 771 111 859				
2003	db	217	148	11		
	projekt értéke	29 804 407 243	16 387 036 583	279 417 900		
	támogatási igénye	11 562 969 748	6 335 592 150	111 765 106		
2004	db	304	199	93		
	projekt értéke	51 202 611 263	33 654 208 466	8 480 744 475		
	támogatási igénye	20 631 382 040	12 999 220 981	3 318 357 638		
2005	db			135		
	projekt értéke			18 642 423 649		
	támogatási igénye			7 274 678 278		
2006	db			59		
	projekt értéke			15 537 454 802		
	támogatási igénye			5 892 508 818		
Összesen	db	772	347	298	-	-
	projekt értéke	55 037 324 179	16 387 036 583	34 459 296 351	-	-
	támogatási igénye	41 965 463 647	19 334 813 131	16 597 309 840	-	-

Erre az intézkedésre az uniós tagság megszerzéséig az eredetileg tervezett támogatás 74 % volt elkölthető az előirányzott 40 %-os támogatás intenzitás megtartása mellett. E programrész iránt elsősorban a nagyobb feldolgozó vállalatok érdeklődtek. A benyújtott pályázatok a keretknél 2,5-szer nagyobb támogatás megszerzésére irányultak.

A pályázatok számossága elegendő volt ahhoz, hogy közülük megfelelő szelekcióval ki lehessen választani a megvalósításra leginkább érdemeseket. A gond éppen az volt, hogy a nagyjából azonosan magas szintű szakmai igényességgel összeállított pályázatok között szinte árnyalatnyi különbségek alapján lehetett csak rangsort felállítani.

A támogatások felhasználásának eredményeit a következő táblázat tartalmazza:

Az 114. Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának és marketingjének fejlesztése intézkedés megvalósulásának monitoring mutatói

Indikátor	mé- rték- egység	SAPARD- ból megvaló- sult	Megvaló- sult %	SAPARD terv indikátor (74 %-ra arányosított)	SAPARD terv indikátor (terv szerint)
Fejlesztés jellege					
Új, zöldmezős	db	8			
Meglévő felújítása, korszerűsítése	db	34			
Meglévő telepen épülő új	db	6			
Új technológia	db	248			
Marketing	db	15			
Összesen		311	178	175	237
Élelmiszeripari ágazat					
Marha, sertés és egyéb húsok	t	1 493 123			
Baromfi	t	223 758			
Tej s tejtermékek	10 00 l	1 325 342			
Tojás	10 00 db	279 602			
Bor	10 00 l	3 206 732			
Zöldség-gyümölcs	t	501 083			
Halászati termékek	t	2 020			

Malomipar	t	14 250			
Fejlesztési terület					
Előírásoknak való megfelelés					
EU élelmiszerbiztonsági és higiéniai	db	185	78	236	320
állatvédelmi előírásoknak	db	22	31	70	95
Környezetvédelem					
Vízkezelési eljárások	db	29	131	22	30
vízfelhasználás	m3	2 034 438			
szennyvízkibocsátás csökkentése	m3	1 234 881			
szennyvíztisztítás üzemben belül	m3	1 103 869			
Hulladékkezelés	db	5	10	52	70
Keletkező (nem veszélyes) hulladék					
technológiából	m3	1 122			
Technológiai veszélyes hulladékkezelés	m3	4 555			
Technológiai veszélyes hulladékkezelés					
szilárd	t	6 196			
folyékony	m3	210			
Technológia fejlesztése, szektor átalakítása					
Új technológia	db	110	186	59	80
Új nyersanyagbeszállítási és átvételi rendszer	db	21	71	30	40
Kapacitás összhang megteremtése	db	45			
Informatikai fejlesztés	db	15			
Minőségjavítás					
minőségbiztosítási rendszer bevezetése	db	12			
ISO 14000	db	4	36	11	15
EMAS	db	0			
HACCP	db	9	3	258	350
Új termék bevezetése a piacra	db	71			
Igazolt minőségű termék	db	53	19	273	370
Földrajzi eredet megjelölés	db	41	278	15	20
Organikus termékek Új márkázott termékek	db	8	17	48	65
Új márkázott termékek	db	43	583	7	10
Korszerű osztályozás, jelölés, csomagolás	db	44			
Magasabb hozzáadott értékű termékek	db	71	321	22	30

A kedvezményezetttek száma az arányosított előírányt 78 %-kal, az eredetit pedig 31 %-kal haladta meg. Ez annak a körülménynek a következménye, hogy a legtöbb feldolgozó ágazatban a 90-es évek elején lezajlott privatizáció, majd az azt követő tulajdonosváltások eredményeként a nagyobb, export orientált fejlődő képességgel rendelkező termelőegységek külföldi, többségében multinacionális cégek irányítása alá kerültek. A már korábban is az EU tagállamokba és más, fejlett piacgazdaságú országokba exportáló cégeknél az új tulajdonosok végrehajtották az értékesítési biztonságot szolgáló beruházásokat, így a nagy, komplex, vagy csak többemű fejlesztések a SAPARD megvalósítás éveiben még nem voltak időszerűek. A fejlesztések átlagos méretének az is határt szabott, hogy a meghirdetéstől a beadási hatánapig rendelkezésre álló idő túlságosan rövid volt az ilyen szempontból igényesebb építési, környezetvédelmi jellegű, nagyobb hatósági közreműködéssel járó beruházások előkészítésére. Egy-egy projekt átlagos támogatására átlagosan 212 ezer Eurót lehetett folyósítani az eredetileg és arányosítva tervezett 378,0 ezer Eurós átlaggal szemben.

A legtöbb fejlesztés fő célja egy-egy résztechnológia átfogó korszerűsítése volt, de szinte mindegyik projekt tartalmazott valamilyen kisebb költségigényű kiegészítő elemet (pl. higiénia, állatjólét, nyers és alapanyag átvételi rendszer, minőségbiztosítás, szennyvíz és hulladékkezelés, stb.) is. A fejlesztések összetett jellege és az egyes fejlesztési elemeket egymástól szétválasztó definiálás nehézségei miatt az eredményindikátorok a program egészéről egyelőre csak hozzávetőleges képet adnak.

Az elsődlegesen higiéniai és állatjóléti célú fejlesztések száma jelentősen elmarad még az arányosított előirányzatoktól is. Az EU előírásainak való megfelelés tekintetében egységes, közepes eredmény látható. Állatvédelmi valamint élelmiszerbiztonsági és higiéniai célok tekintetében ugyanis megközelítőleg egy-, illetve kétharmadát sikerült teljesíteni a tervezett célkitűzéseknek. Ugyanakkor az előirányzottnál lényegesen nagyobb számú technológia korszerűsítés keretében megjavított hűtési, hőkezelési rendszerek, a nyersanyag beszállítási és átvételi rendszerben és a vágóvonalak elején végrehajtott kisebb beruházások és átalakítások együttesen javították a higiéniai viszonyokat, a vágást pedig az állatok számára kisebb stresszel járó, kíméletesebb műveletté változtatták.

A vízkezelési eljárások területén az arányosítottnál több, csaknem az eredetivel megegyező számú projekt valósult meg. Ez nagyrészt a technológiai vízszükséglet beszerzésének megdrágulására vezethető vissza. A másik környezetvédelmi cél, a hulladék kezelés terén azonban az érdeklődés az előirányzatnak a 10 %-át sem érte el. Ez részben azzal függ össze, hogy az új technológiák ma már minimális hasznosíthatatlan hulladékképződéssel járnak, mivel az emberi fogyasztásra alkalmatlan állati eredetű anyagokat állateledellé dolgozzák föl.

Az elsődleges célként a minőségbiztosítást és az igazolt minőségű termékek előállítását szolgáló projektek is a tervezettnél lényegesen kisebb számban valósultak meg. Ennek okai valószínűleg a feldolgozó konszernek üzletpolitikájában keresendők, amelyek a magyarországi érdekeltségeikben inkább tömeg-, mint minőség érzékeny prémium termékeket termeltek.

A termékfejlesztéshez adott támogatásokkal azonban sikerült jelentős eredményeket elérni. A földrajzi eredet megjelöléssel forgalmazható, a márkázott és a magasabb hozzáadott értéket tartalmazó termékek darabszámára vonatkozó indikátor előirányzatok lényegesen túlteljesültek. Ez alól csak az ún. organikus termékcsoporthoz képez kivételt, amelynek bővítésére a magyar piaci és termelési környezet még nincs felkészülve.

A foglalkoztatás célkitűzése csak mint közvetett cél értelmezhető az intézkedés tekintetében.

Az 1305. Falufejlesztés és -felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése intézkedés

Az intézkedés megvalósulásának főbb mutatói

1305-es intézkedés		Beérkezett pályázatok	Szerződött projektek	Befejezett pályázatok		
				SAPARD	NVT	vegyes
2002	db					
	projekt értéke					
	támogatási igénye					
2003	db	1				
	projekt értéke	1 007 365				
	támogatási igénye	755 523				
2004	db	2 346	235			
	projekt értéke	79 779 494 555	7 880 205 099			
	támogatási igénye	57 894 114 659	5 768 732 372			
2005	db			105		
	projekt értéke			2 282 267 563		
	támogatási igénye			1 685 227 764		
2006	db			7	50	62
	projekt értéke			321 854 037	2 132 192 740	2 848 310 053
	támogatási igénye			240 908 911	1 576 397 561	2 051 682 186
Összesen	db	2 347	235	112	50	62
	projekt értéke	79 780 501 920	7 880 205 099	2 604 121 600	2 132 192 740	2 848 310 053
	támogatási igénye	755 523	-	1 926 136 675	1 576 397 561	2 051 682 186

Ennél az intézkedésnél az eredeti tervet alig kellett arányosítani, mivel a folyósítás az előirányzathoz képest kevesebb, mint 6 %-kal maradt el. A non profit szervezetek (főleg önkormányzatok) esetében a 75 %-os támogatási arány sem módosult, de ha az intézkedés keretében vállalkozás fejlesztett, az csak 50 % támogatást kaphatott.

Az intézkedésre eredetileg hét évre tervezett forrásnak a 65%-a maradt meg a pénzügyi tábla módosításait követően. Ezzel arányosítva elmondható, hogy a tervezettet jóval meghaladta a felújított településrészekkel érintett települések száma.

Erre az intézkedésre a keretnél háromszor nagyobb támogatási igényre nyújtottak be pályázatokat. Ugyanakkor ennél a jogcímnél volt a legnagyobb az alapvető hiányosságok miatt elutasítandó beadványok aránya.

A támogatások felhasználásának eredményeit a következő táblázat tartalmazza:

Az 1305. Falufejlesztés és -felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése intézkedés megvalósulásának monitoring mutatói

Indikátor	Mértékegység	SAPARD-ból megvalósult	Megvalósult %	SAPARD terv indikátor (94 %-a arányosított)	SAPARD terv indikátor (terv szerint)
Települési karaktert őrző és erősítő településszerkezet, utcák, közterületek felújítása	db	98	260	38	40
lakó- és középületek	db/m2	60/4389			
homlokzatfelújítás sortatarozás	db/m2	6/3273			
elemek, épületdíszek felújítása	db/m2	46/4891			
út-, utcafelújítás	db/m2	121/154489			
közterületet gazdagító építmények, emlékművek	db/m2	222/12533			
pihenők, gyalogos-, kerékpárutak	db/m2	36/18055			
egyéb	db/m2	7154/15770			

Falvak építészeti és történelmi emlékeinek helyreállítása, védelme	db	124			
székesegyház, templom, kápolna, harangláb, kastély	db	72			
műemlékvédelmi épületek, kastélyok, kúriák, szobrok	db	19			
kilátó felújítás, építés	db	3			
FELÚJÍTOTT ÉPÜLETEK ÖSSZESEN	db	218	116	189	200
Településhez tartozó táji elemek védelme, revitalizációja	db	5	2	302	320
növényállomány	ha/m2	31/9905			
parkosítás	ha/m2	23/144172			
természetes- és művi vízpartok rendbetétele, mőtárgyainak, felújítása, pótlása	ha/m2	12/5129			
csatorna tisztítása	fm	6 769			
védelmet igénylő fasorok, védett fák környezetének rendezése	m2	2 010			
Vonzáskörzet jellemzői					
Település lakosainak száma	fő	223 587			
Turista- és idegenforgalom évente	db	1 000			

Az intézkedés keretében 229 db kedvezményezettel lehetett támogatási szerződést kötni, ami a tervezéskor várt projektszámot messze meghaladó érdeklődést mutat. A cél szerinti összetétel is az előirányzatokat túlteljesítően, de az arányokat megtartva alakult. Ez alól a táji elemek védelmére, revitalizációjára irányuló fejlesztések képeznek kivételt, amelyre a várt 320 helyett csak 5 pozitívan értékelhető pályázatot nyújtottak be.

Ha megvizsgáljuk az intézkedés gazdaságra gyakorolt hatását, megállapíthatjuk, hogy fellendülés elsősorban az idegenforgalom és a vendéglátás területén volt említésre méltó. A felújított és újjáépített épületek száma 12%-kal meghaladta a tervezettet, ami arra enged következtetni, hogy a tervezettnél több új funkció kapott otthont az intézkedés keretén belül megvalósított fejlesztések kapcsán.. A kérdőíves felmérés alapján a megkérdezettek 81%-a gondolja azt, hogy az intézkedésnek a kedvezményezett településeken közvetlen és jelentős hatása volt a vidéki örökség megőrzésére, ugyanakkor ez a vidéki népességnek csupán kb. 6%-át érintette.

Az intézkedésnek leginkább a helyi közösségi életre volt a legjelentősebb fejlesztő hatása mivel a felújított közösségi terek a kulturális és közösségi események helyszínei lettek, és így megújult a közösségi élet.

Az intézkedésnek fontos gazdasági és környezeti hatásai is voltak, melyek egyes esetekben közvetlenül a fejlesztések eredményeként jöttek létre.

Közvetlen hatások:

Gazdasági: felújított épületbe betelepített új gazdasági funkciók

Környezeti: revitalizált településrészek, zöld felületek

Közvetett, járulékos hatások:

Gazdasági: a felújított településrész vagy műemlék hatására több látogató, hosszabb ott tartózkodás, vendégéjszakák számának növekedése

Környezeti: a megszüpült településközpontok körül a vállalkozások és a magánemberek a saját portáikat is rendezték, megtörtént egyfajta szemléletváltás, így az egész település rendezettebb képet mutat, a fejlesztés eredménye fenntarthatóbb.

Az 1306. A tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése intézkedés

Az intézkedés megvalósulásának főbb mutatói

1306-ös intézkedés		Beérkezett pályázatok	Szerződött projektek	Befejezett pályázatok		
				SAPARD	NVT	vegyes
2002	db					
	projekt értéke					
	támogatási igénye					
2003	db					
	projekt értéke					
	támogatási igénye					
2004	db	264	58			
	projekt értéke	4 796 473 049	979 434 292			
	támogatási igénye	2 356 047 500	471 681 072			
2005	db			29		
	projekt értéke			494 983 570		
	támogatási igénye			236 996 638		
2006	db			24		
	projekt értéke			365 274 388		
	támogatási igénye			177 372 629		
Összesen	db	264	58	53	-	-
	projekt értéke	4 796 473 049	979 434 292	860 257 958	-	-
	támogatási igénye	2 356 047 500	471 681 072	414 369 267	-	-

Ennél az intézkedésnél az eredeti tervnek mindössze 5 %-ára lecsökkentett támogatási keretből sem sikerült az arányosan redukált célkitűzéseket elérni. Az intézkedésre benyújtott pályázatok száma rendkívül alacsony volt. Említésre méltó ellentmondás ugyanakkor, hogy az amúgy is alacsony számú beérkezett pályázat több mint felénél az elutasítás okaként a forráshiány került megjelölésre. Ha nem került volna ilyen jelentős összeg átcsoportosításra az intézkedésről, kétszer ennyi pályázat részesülhetett volna támogatásban.

A támogatások felhasználásának eredményeit a következő táblázat tartalmazza:

Az 1306. A tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése intézkedés megvalósulásának monitoring mutatói

Indikátor	mértékegység	SAPARD-ból megvalósult	Megvalósult %	SAPARD terv indikátor (5 %-ra arányosított)	SAPARD terv indikátor (terv szerint)
Fejlesztés jellege					
Új, zöldmezős	db	2			
Meglévő felújítása, korszerűsítése	db	40			
Meglévő telepen épülő új	db	2			
Új technológia	db	12			
Helyi termékek kifejllesztése, élelmiszer-feldolgozás technológiáinak és minőségének fejlesztése	db	11	29	37	820
szárított gyümölcs, zöldség	t	30 001			

savanyítás	t	571			
borászat	hl	6			
méhészet	t	28			
Házi- és kézműipari termékek fejlesztése és értékesítése	db	6	31	19	420
faipar, asztalos, bútor, játék	db	2 087			
textilipar	m2	800			
bőrös, bőrdíszmú tárgyak	db	2 350			
üveg, kerámia	db	51			
Falusi vendéglátás	db	36	74	48	1 060
falusi turizmus	ágyak	256			
	szobák	13			
Termék és szolgáltatásfejlesztés	db	3			
Újonnan piacra juttatott termékek, szolgáltatások	db	12			

Az intézkedés egyik célja alternatív tevékenységek és jövedelemforrások létrehozása volt a vidéki térségekben, mely által új munkahelyek jöttek létre, illetve a meglévő munkahelyek megőrzése is megvalósult. Ez a cél teljes mértékben megvalósult, hiszen 12%-kal több tevékenység kapott támogatást, mint amennyi a célérték volt.

Az intézkedés másik célja a mezőgazdasági szezonális foglalkoztatás és a mezőgazdaság alacsony jövedelmezőségének ellensúlyozása, a több lábon álló gazdálkodás biztosításának erősítése, a szolgáltatások és a termékkínálat bővítése, az önellátás és a piacra jutás esélyeinek javítása volt. A pályázók körében végzett kérdőíves felmérés eredménye alapján a válaszadók 57%-a szerint a támogatás számottevően hozzájárult a vállalkozás nem mezőgazdasági tevékenységéből származó jövedelmének növekedéséhez.

Az intézkedésnek főként gazdasági hatása volt, de csakis mikro szinten. A makrogazdaság szintjén az intézkedésnek nem volt hatása. Az intézkedésnek nem volt említésre méltó szociális vagy környezeti hatása.

Úgy tűnik, hogy az önálló kezdeményezésű foglalkozás és tevékenység váltásnak, bővítésnek Magyarországon nem alakult ki hagyománya, ezért az 50 %-os támogatás mellett is csak kevesek vállalkoztak az egzisztenciális helyzetüket javító, önfoglalkoztatási lehetőséget teremtő fejlesztés megvalósítására. Az érdeklődés elmaradását együttesen a hiányos, nem közérthető, a célcsoporthoz el nem jutó tájékoztatás, az esetleges és nem testre szabott tanácsadás, valamint a bonyolult pályázati kiírás és feltételrendszer idézték elő.

Az 1308. A vidéki infrastruktúra fejlesztése és javítása intézkedés

A mezőgazdasági infrastruktúra fejlesztését különösen a változó földtulajdoni és földhasználati viszonyok indokolták. A 90-es évek gazdasági átalakulása a mezőgazdaságban a nagyüzemek, közöttük az állami gazdaságok és kombinátok szervezeti lebontását, a termelőszövetkezetek privatizációját jelentette. Mindez a tőke, a föld, valamint más termelési erőforrások újraelosztása révén a tulajdonviszonyok radikális átalakulásához vezetett. Vegyes tulajdoni struktúra alakult ki, amit igen elaprózott területű kiscgazdaságok, valamint a kis- és közepes vállalkozások számszerű fölénye jellemez. Ennek ellenére a föld, a tőke és az egyéb termelési erőforrások döntő hányada a jóval kisebb számú egyéni gazdaságokban, illetve a társas vállalkozásokban koncentrálódik. A termőföld-privatizáció az ország termőterületének

mintegy háromnegyedét érintette, mivel a fennmaradó hányad a használat jellegétől függetlenül korábban is magántulajdonban volt.

A birtokviszonyok változása indukálta azt az infrastrukturális fejlesztést mely a SAPARD keretében valósult meg. Szükségessé vált a nagyüzemi táblaméretekhez igazodó út és csatornahálózat átalakítása, felújítása, új táblaközi művek kiépítése és a befogadókhöz való csatlakozása. Ennek ellenére a mai napig számos elhanyagolt vízelvezető mű „gazdátlan”, funkcióját nem tölti be.

A rendszerváltást követő munkanélküliség, jelentős rétegek elszegényedése, a lakosság nagy része esetében nem tette lehetővé a vezetékes vízhálózat kiépítését kísérő szennyvízelvezetés és szennyvíztisztítás önrész biztosítását. Ennek következménye, hogy napjainkban is folytatódnak a szennyvíz kezelésére irányuló, rendszerint térségi fejlesztések keretében megvalósuló programok.

A vállalkozások és gazdaságok működésének egyik alapvető feltétele az energiaellátás. Rendkívüli költségigényessége révén csak az erős gazdaságok voltak képesek kiépítésére, illetve a meglévők felújítására. A napjainkra jellemző energia-éhség, valamint a hagyományos energiaforrások káros környezeti hatása a társadalom környezeti ingerküszöbét meghaladta. A „zöld” szervezetek, tudományos fórumok hívták fel a figyelmet az alternatív energiaforrások fokozott felhasználásának szükségességére. Az AVOP és az ÚMVP is folytatja a megújuló energiaforrások felhasználását célzó fejlesztések, beruházások támogatását.

A társadalom munkahelyi struktúra szerkezetének változása (megszűnő munkahelyek, városi lakosságnak a vonzáskörzetekbe települése, új iparágak betelepülése, új munkahelyek teremtése) indukálta a vidéki lakosság helyben tartására, új munkahelyek teremtésére irányuló intézkedéseket. Szükségessé vált a termelés feltételeinek fejlesztésén kívül a helyi termékek értékesítési feltételeinek megteremtése a helyi és a távolabbi piacokon.

Összességében a társadalmi változások elsősorban a közvetlen hasznot ígérő termelői beruházások megvalósítására ösztönözték az új tulajdonosi réteget, míg az infrastruktúra fejlesztése háttérbe szorult. A termelésfejlesztés, a minőségi termék előállítás, a termék piacra juttatása nem nélkülözheti a termeléshez kapcsolódó infrastrukturális elemek, logisztikai hálózat kiépítését.

A 2006. év végéig programhoz rendelhető források az eredeti előirányzat 72%-át tették ki. Ezt az összeget a kedvezményezettek maradéktalanul felhasználták. Valójában ez egyetlen okra, a mezőgazdasági útépités iránti fokozott szükségletre és igényre vezethető vissza. Amint az a következő táblából is kitűnik, az indikátor előirányzatok közül is az útépités volt az egyetlen, amely – igaz több mint kétszeresével meghaladva – elérte az eredeti előirányzatot.

Az intézkedés megvalósulásának főbb mutatói

1308-as intézkedés		Beérkezett pályázatok	Szerződött projektek	Befejezett pályázatok		
				SAPARD	NVT	vegyes
2002	db	601				
	projekt értéke	14 266 370 858				
	támogatási igénye	10 268 826 638				
2003	db	346	271	26		
	projekt értéke	11 901 829 125	6 867 076 093	863 026 841		
	támogatási igénye	8 231 625 145	4 922 722 972	620 008 433		
2004	db	841	348	182		
	projekt értéke	38 183 357 114	13 419 448 481	4 003 682 908		
	támogatási igénye	25 948 091 459	9 728 547 864	2 935 422 471		
2005	db			248		
	projekt értéke			8 171 053 692		
	támogatási igénye			5 954 195 717		
2006	db			91		
	projekt értéke			4 463 232 778		
	támogatási igénye			3 208 285 817		
Összesen	db	1 788	619	547	-	-
	projekt értéke	50 085 186 239	20 286 524 574	17 500 996 219	-	-
	támogatási igénye	44 448 543 242	14 651 270 836	12 717 912 438	-	-

Az 1308. A vidéki infrastruktúra fejlesztése és javítása intézkedés megvalósulásának monitoring mutatói

Indikátor	Mértékegység	SAPARD-ból megvalósult	Megvalósult %	SAPARD terv indikátor (72 %-ra arányosított)	SAPARD terv indikátor (terv szerint)
Fejlesztés jellege					
Új, zöldmezős	db	103			
Meglévő felújítása, korszerűsítése	db	273			
Meglévő telepen épülő új	db	40			
Új technológia	db	147			
Helyi műszaki infrastruktúra fejlesztése	db	441			
Mezőgazdasági úthálózat	db	312			
hossza	km	524	318	165	230
burkolata					
szilárd	db	292			
föld	db	18			
Érintett terület	ha	142 886			
Érintett gazdálkodási egységek száma	db	17 925			
Váll. célját szolgáló energia ellátás	db	69	51	136	190
Energia fajtája					
nap	db	18			
szél	db	1			
geotermikus	db	3			
biogáz	db	1			
mezőgazdasági hulladék	db	4			
egyéb	db	35			
Termelt energia mennyisége évente	MW	21 228			
Hálózatról vételezett energia					
Villamosenergia	MW	9 080			
Földgáz	MJ	2 421 983 938 766			

Alternatív szennyvíztisztítás	db	37	65	57	80
Létesített kapacitás	m3	111 483			
Felhasznált vízmennyiség	m3	138 263			
Keletkezett szennyvíz	m3	119 612			
Tisztított szennyvíz	m3	120 149			
Érintett népesség	fő	39 881			
Érintett gazdálkodási egységek száma	db	600			
Helyi piacok és felvásárlóhelyek	db	23	12	186	260
Alapterület	m2	87 045			
Áruforgalom	eFt	132 596			
Árusító helyek száma	db	2 155			
Vonzáskörzet jellemzői	db				
Érintett népesség	fő	1 561 971			
Érintett vállalkozások	db	7 956			
Legközelebbi hasonló piac távolsága	km	522			
Informatikai és kommunikációs rendszerek fejlesztése	db	122			
informatikai csomópontok kialakítása	db	63	17	373	520
Teleházak, teleposta hálózatok, szaktanácsadási rendszer	db	59			
Telepített számítógépek száma	db	711			
Nyomtatók száma	db	336			
Szoftverek száma	db	975			
Internet használat évente (szolgáltatói számla alapján)	óra	285 862			
Érintett népesség	fő	913 260			
Érintett vállalkozások	db	25 457			

A támogatásnak köszönhetően jelentős hosszúságú, 524 km-nyi korszerű mezőgazdasági út épült meg. Elenyésző volt azon vállalatok száma (69), amelyek fejlesztéseket valósítottak meg az energiaellátás területén. A fejlesztéssel érintett települések esetében a legközelebbi piactól átlagos távolság 22,36 km-re csökkent. Ezen tényezők lokálisan javították a vállalkozások versenyképességét, azonban makrogazdasági szinten az intézkedés hatása nem mérhető.

Az intézkedésben 16,199 db megőrzött és 659 db új munkahely volt.

Az intézkedésen belül nagyon jelentős azoknak a pályázatoknak a száma (313 db), amelyek célja a mezőgazdasági utak rekonstrukciója vagy építése volt.

69 db projekt valósult meg a vállalkozások célját szolgáló energiaellátás területén. A SAPARD Terv az arányosítás után 232 db energiaellátással érintett vállalkozást jelölt meg eredménymutatónak, amelytől az elért eredmény jelentősen elmaradt. Alternatív helyi szennyvíztisztítók esetén a megvalósult projektek 44 települést érintettek, ami a tervhez képest 55%-os elmaradás. Ennek oka, hogy a szükséges dokumentáció elkészítésének költsége nagyon magas, melyet a pályázónak előre meg kellett volna finanszíroznia. A pályázók jellemzően önkormányzatok voltak, melyek nem rendelkeztek elég pénzzel az ilyen típusú projektek megvalósításához.

A SAPARD Tervben 634 db újonnan épített IT központ (teleházak, adatbankok stb) szerepel eredmény mutatóként, a megvalósult pályázatok száma (121 db) azonban elmarad az előzetes várakozásoktól.

Helyi piacok, felvásárlóhely vonatkozásában a SAPARD Terv 317 db-bal tervezett, a megvalósult ennek csupán 7%-a (23 db). Települési és kistérségi szinten azonban a helyi piacok kialakítása jelentős gazdasági hatással bír. A szennyvíztisztítók kialakítása és a vállalkozások megújuló energiával történő ellátása pozitív hatással volt a környezetre, a teleházak kialakítása pedig a település szociális életét élénkítette. Vállalkozói szinten mind az energia ellátás, mind a mezőgazdasági utak fejlesztése közvetve javította az érintett vállalkozások versenyképességét.

A tervtől elmaradó mutatók esetében a legnagyobb gondot a szektorközi kooperáció jelentette. Az energiaracionalizálást a nagy szolgáltató monopol szervezetek érdektelensége, a szennyvíztisztítást, a piac és felvásárlóhely létesítést, valamint az informatikai csomópontok létrehozását a különböző szektorokhoz (vállalkozók, önkormányzatok, közintézmények, non profit és más civil szervezetek stb.) tartozó érdekeltek kooperációjának nehézségei akadályozták.

6.2.3.5.2 Meghiúsulások

A kedvezményezettek 2005. december végére 2192 projekt megvalósítását fejezték be, ami az összes hatályos szerződés kb. 82 %-át jelenti. 2006. elején 490 projekt volt folyamatban, amelyek nagy része 2006-ban be is fejeződött.

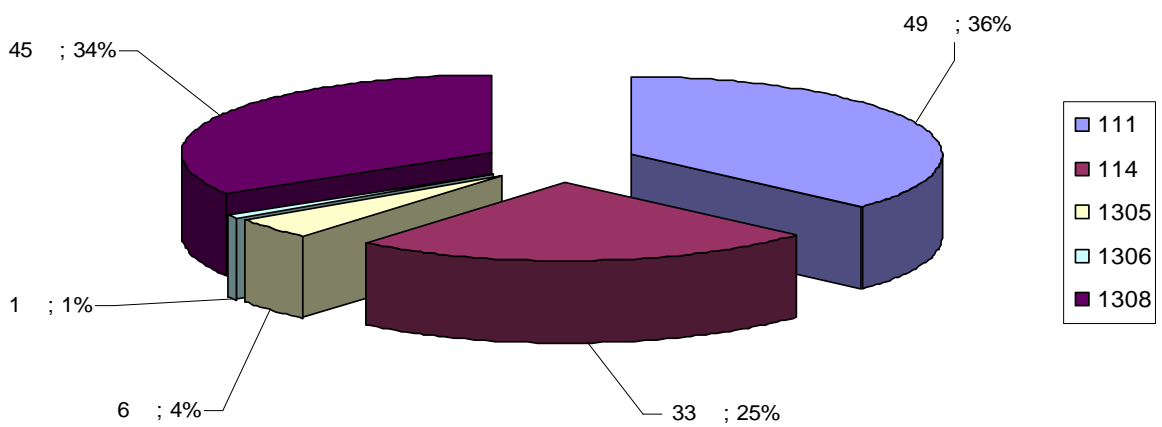
A vállalt támogatási kötelezettségek megszűnésének az alábbi típusait lehet megkülönböztetni, úm.:

- a) a kedvezményezett a szerződéstől eláll
- b) az MVH a szerződéstől eláll
- c) a támogatható pályázat valamilyen, a pályázat benyújtásakor és/vagy a fejlesztés megkezdése előtt nem tervezhető ok miatt meghiúsul.

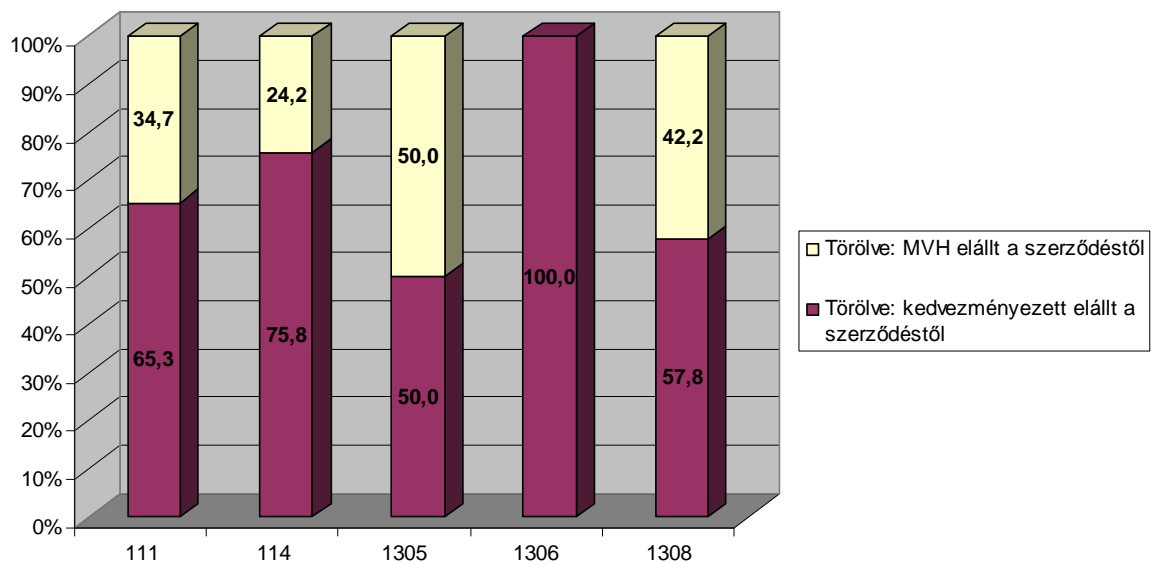
A következőkben a táblázatok és a grafikonok, csak a meghiúsult szerződések adatait tartalmazzák, a döntéshozatali szakaszban, de még a szerződés megkötése előtt megszünt projektekről csak a szöveges rész tartalmaz információt.

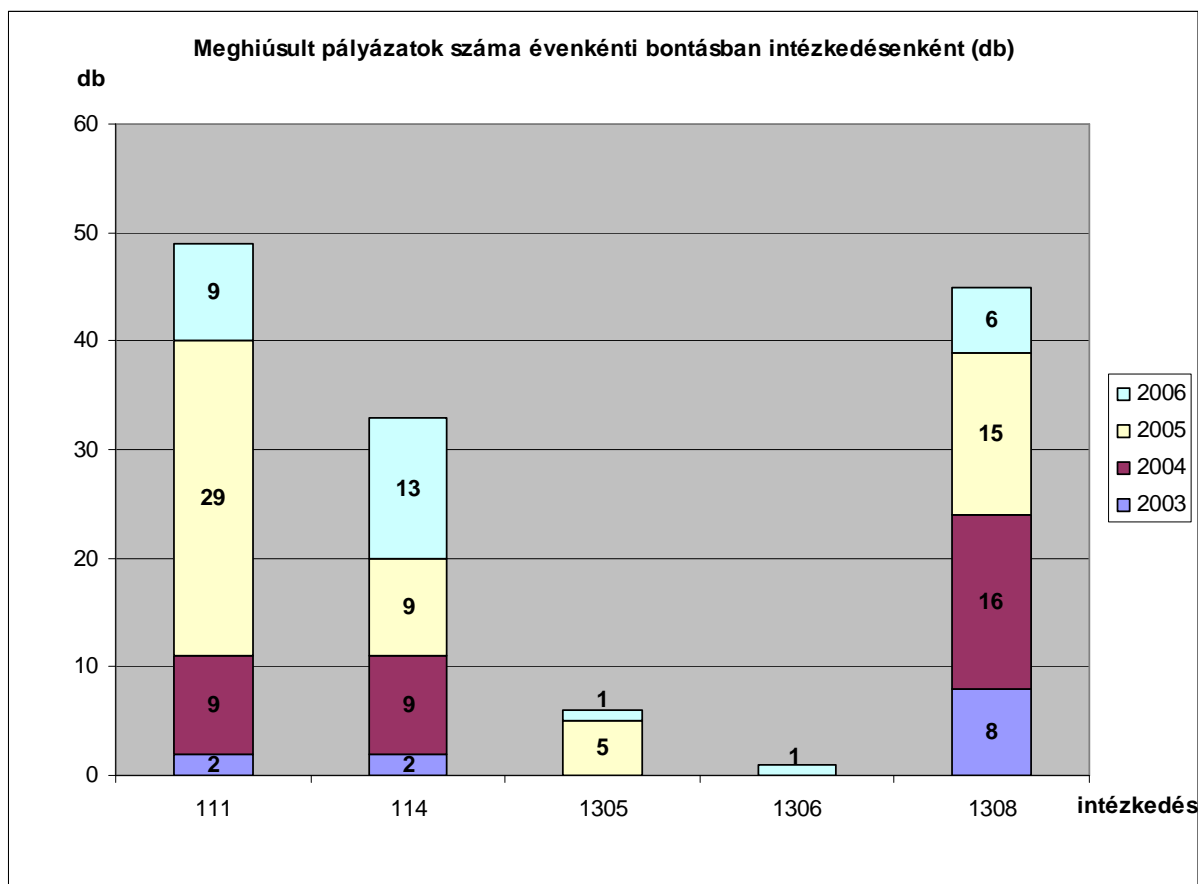
A szerződés megszűnésének okai és az okok szerinti megszűnési arányok alakulása az összes megkötöthöz szerződéshez viszonyítva intézkedésenként eltérőek. Az mindegyik intézkedésre jellemző, hogy legfőképpen a folyósítás, ezen belül is nagyobb részt még a szerződéskötés előtti meghiúsulást fele-fele arányban a pályázatban vállalt saját forrás, vagy valamely – a beruházás megvalósításához szükséges – technikai feltételnek (pl. szakhatósági engedély) a hiánya okozta.

Meghíúsult pályázatok száma és megoszlása intézkedésenként (db, %)

Meghíúsult pályázatok számának megoszlása az elállás oka szerint intézkedésenként (%)

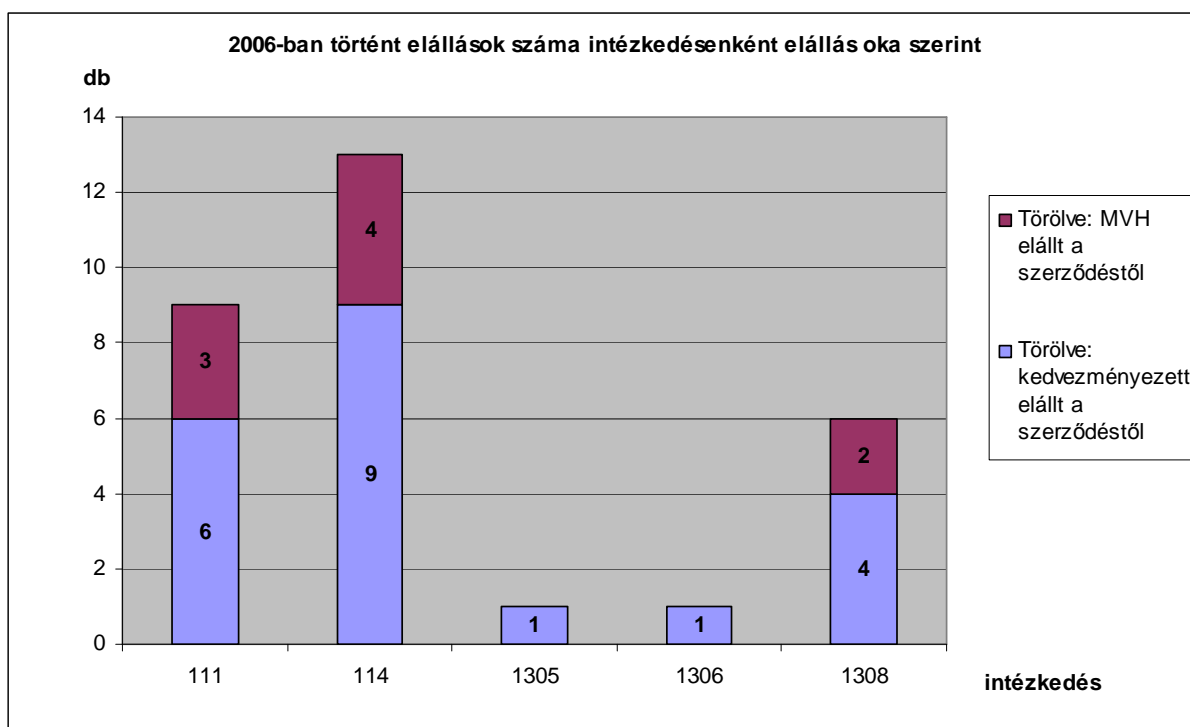

2006-ban összesen 30 db szerződés hiúsult meg A szerződés megkötését követően meghiúsulhat egy projekt ha a kedvezményezett eláll a szerződéskötéstől (21 db pályázat), – a SAPARD programban ez volt a jellemzőbb –, de kilenc esetben fordult elő, hogy az MVH állt el a szerződéskötéstől.

A 111.sz. Mezőgazdasági beruházások támogatása c. intézkedésnél 6 esetben a kedvezményezett, 3 esetben pedig az MVH állt el a szerződéstől. A 114.sz. Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának, marketingjének fejlesztése c. intézkedés esetében 9 esetben a kedvezményezett lépett vissza, 4 pályázónál pedig az MVH állt el a szerződéskötéstől.

A 1305. sz. Falufejlesztés és felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése”c. intézkedésnél és a 1306 sz. A tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése” c. intézkedésnél 1-1 esetben fordult elő, hogy a kedvezményezett elállt a szerződéstől. A 1308. sz. Vidéki infrastruktúra fejlesztése és javítása” c. intézkedés esetében 4 kedvezményezett állt el a szerződéskötéstől, és két esetben fordult elő, hogy az MVH állt le a szerződéstől.

Megjegyzés: Az igényelt támogatás oszlopban a program finanszírozásában szerepet játszó összes forrás (SAPARD EU és hazai, NVT átcsoportosítás EU és hazai, kamat SAPARD EU után,) együttesen szerepel.

A meghiúsulások által érintett, 2006. év végéig összesen és együttesen 79.171.219 Ft folyósított támogatásból 52.454.265 Ft-ot a kedvezményezettek visszafizettek, ami más támogatási formákhoz képest igen magas, közel 72 %-os behajtási aránynak felel meg. A meghiúsulásban érintett támogatás együttes összege kevesebb, mint az összes folyósítás 1,5 ezreléke.

A „111. Mezőgazdasági vállalkozások beruházásainak támogatása” című intézkedés esetében a meghiúsulások döntő része az építéssel együtt járó fejlesztések körében következett be. Még a szerződéskötés előtt 19 olyan pályázó lépett vissza a megvalósítástól amelyik rendelkezett pozitív támogatási döntéssel. A szerződéskötés után 49 projekt hiúsult meg, amelyből 7 db volt a gépesítési, 42 pedig az építéssel együtt járó fejlesztés. A 7 db elmaradt gépesítési projektből 4 szabálytalan beszerzés, további három pedig a sajtóerő hiánya miatt hiúsult meg. Ezeknél kifizetés még nem történt, támogatás visszafizetési kötelezettség nem merült fel. Az építéssel együtt járó projektek esetében a fő meghiúsulási ok az volt, hogy a kedvezményezett a fejlesztés finanszírozásához nem rendelkezett saját erővel, beruházását a megkezdésre vagy elszámolásra nyitva álló időben nem tudta beindítani, illetve befejezni. 13 esetben (a gépbeszerzésekkel együtt 17 esetben) az MVH súlyos szabálytalanság miatt állt el a szerződéstől. A szabálytalanságot az ellenőrzések a legtöbb esetben a beszerzések és a kivitelezési, szolgáltatási számlák mögöttes tartalmának vizsgálata során tárták fel (pl. nem a legolcsóbb ajánlattevőtől történő beszerzés, a számla jogosulatlan költségeket tartalmazott). Az összes, az intézkedés keretében támogatható projekt 4 %-át, a szerződésekkel megalapozottaknak pedig a 3 %-át kitevő fejlesztés meghiúsulásának együttesen is mindössze 18,4 millió Ft támogatási vonzata volt, ami a teljes kifizetett támogatásnak kevesebb, mint egy ezrelékét érintette. Ennél az intézkedésnél a még hátralévő 1-2 év működtetési időszak alatt, további elállásokra csak elvétve, rendkívüli és vis-maior jellegű események következtében kerülhet sor.

A „114. Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának és marketingjének fejlesztése” intézkedésen belül volt a legnagyobb – az összes szerződöthöz képest 9 %, az engedélyezetthez képest pedig 15 % – a meghíúsult projektek aránya. Ezek között több, nagyobb méretű, részben elszámolt fejlesztés is akadt, így a folyósított támogatásokból közel 61 millió Ft-ot – az intézkedés keretében kifizetett támogatásoknak azonban csak mindössze 3,5 ezrelékét – kellett illetve kell biztosíték érvényesítéssel behajtani. A kedvezményezettek közül 32 még a szerződéskötés, további 16 pedig az első folyósítás előtt elállt a projekt megvalósításától, mert valamelyik, a pályázat benyújtásakor még előnyösnek tűnő feltétel időközben drasztikusan rosszabbodott. A legtöbb esetben a piacvesztés illetve az elérhető ár csökkenése miatt, a gazdaságosság romlása volt a visszalépés oka. A projekt működtetés kilátásainak rosszabbodása több kedvezményezett esetében a finanszírozó intézményt is korábbi pozitív döntésének megváltoztatására készítette. A már leszerződött projektektől 5 esetben kellett amiatt elállni, mert a szükséges szakhatósági engedélyek valamelyikét (jellemzően a vízjogit és környezetvédelmit) nem sikerült véglegesíttetni. 8 projekt esetében a szabálytalansági eljárás következtében állt el az MVH a szerződéstől. Ennél az intézkedésnél több kedvezményezett ellen indult 2006 év végén és 2007-ben felszámolási eljárás. Minden intézkedésnél a **felszámolási helyzetbe** került projektek esetében **az MVH arra törekszik, hogy azokat a jogosultsági kritériumoknak megfelelő vállalkozások tovább működtessék.**

Az „1305. Falufejlesztés és -felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése”, valamint az „1306 A tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenység fejlesztése” intézkedések esetében összesen 8 támogatási ígérvénnyel rendelkező pályázat hiúsult meg. Ebből 2 még a szerződés megkötése előtt, a további 6 pedig azt követően esett ki a rendszerből. Folyósítás egyik esetben sem történt, így visszafizetési kötelezettség sem keletkezett. A meghíúsulás oka minden esetben a forráshiány volt. Az MVH elállásokra sem súlyos szabálytalanság, hanem a saját forráshiány miatt a határidőkből kicsúszó, illetve végleg elmaradó elszámolások következtében került sor. Ennél a két intézkedésnél további elállásokra csak néhány esetben, valamilyen rendkívüli esemény, illetve vis-maior jellegű helyzet (pl. elemi kár, tüzeset, a kedvezményezett megrokkanaása vagy halála) miatt kell számítani.

Az „1308. A vidéki infrastruktúra fejlesztése és javítása” intézkedés keretében a megkötött szerződéseknek 7 %-a, az összes támogatásra engedélyezett projektnek pedig 9 %-a hiúsult meg. Ez a viszonylag nagy arány egyetlen fejlesztési típusra, a mezőgazdasági útépitésre korlátozódik. A visszalépés oka a 45 szerződésből 22-nél a finanszírozás megoldhatatlansága, a másik 23 projektnek pedig a fejlesztés céljának félreértése volt. Az útépitések első kifizetése előtt ugyanis az MVH minden esetben helyszíni ellenőrzést tartott, s ahol a létesítmény közút jellegét lehetett megállapítani, ott javasolta, illetve kilátásba helyezte az elállást.

6.2.3.5.3 A gazdasági, társadalmi és környezeti hatások értékelése

A különböző intézkedések iránti érdeklődés és az eredmény indikátorok alakulása jelzi, hogy a program milyen gazdasági és társadalmi hatást tudott kifejteni, üzenete milyen típusú szervezetekhez jutott el és azoknál milyen hatást váltott ki. Az EU tagállamok tapasztalataira alapozott programalkotási instrukciók azonban nem vették figyelembe azt a körülményt, hogy Magyarországon a mezőgazdaság 1983 óta nem csak vállalkozási, hanem tevékenységi szinten is nettó költségvetési befizető. A 2004. előtt csatlakozó tagállamok közül még a legfejletlenebbekben is (Portugália Görögország) is a mezőgazdaságból élők által befizetett adók és járulékok összege kisebb, mint a szektor által kapott támogatásoké. Ezzel szemben

Magyarországon a mezőgazdasági termelés nettó költségvetési elvonásának (befizetések és támogatások egyenlege) mértéke és aránya – rövid átmeneti időszakokat kivéve – folyamatosan növekedett, miközben mind az alapanyag termelésben, mind a feldolgozásban és logisztikában a világon szinte példa nélküli mértékű átalakulás ment végbe. Az átalakulásnak a vidéken elő és korábban a mezőgazdaságból származó jövedelemből megélő lakosság nagy többsége nem nyertese, hanem vesztese volt. Az új birtokos és vállalkozó réteg ebből a szociológiai csoportból szinte korlátlanul jut olcsó, gyakran viszonylag jól képzett munkaerőhöz.

A SAPARD támogatás mértéke nem érte el azt a szintet, hogy az a mezőgazdasági és élelmiszeripari ágazatban, a vidéki települések ellátottságában a statisztikai hibahatár fölötti változást tegyen lehetővé. Ugyanakkor mind az érintett potenciális kedvezményezetteket (társaságok, vállaltok, vállalkozók, gazdák, önkormányzatok, non profit és civil szervezetek), mind az allokáció intézményrendszerének tagjait egy olyan információ gyarapodás irányába indította el, amivel alkalmassá válhattak a taggá válást követő bonyolultabb, transzparensabb, (jobban dokumentált, hatóságilag ellenőrzött, precízebben bizonylatolt, stb.:) viszonyok áttekintésére, növekedett a támogatás abszorpciós és a bonyolultabb feltételrendszerhez való igazodási képességük. Ebben a tekintetben a SAPARD az előcsatlakozási programtól elvárható célkitűzést maradéktalanul megvalósította. E mellett a megvalósult projektek hozzájárultak a kedvezményezettek relatív pozícióinak megőrzéséhez, a kapott forrás nagyságával arányos mértékben elősegítették az adott település illetve kistérség gazdasági-társadalmi helyzetének javulását, de legalább is lassították a leépülési folyamatot.

Az elvonások miatt felhalmozódott alapvető eszközfejlesztési igények, a nagy adagokban megtapasztalt kockázatok miatt az érdeklődés érthetően a hagyományos és elvileg gyorsan megtérülő, többfunkciós beruházások (gép és berendezés vásárlás, tárolók, állatférőhelyek építése, stb.) iránt nyilvánult meg.

6.2.4. A mid-term értékelés ajánlásainak felhasználása a Program végrehajtása, illetve a csatlakozást követő programok végrehajtása során

A SAPARD program középtávú (mid-term) értékelését a belga Agriconsulting Europe SA cég végezte, jelentését 2003. októberében zárta le.

A független értékelők véleménye szerint programkészítés folyamata során a mezőgazdasági szektorra és a vidéki területekre vonatkozóan a tervezők egy sor igényt és követelményt azonosítottak anélkül, hogy azok sürgősségének a szükségszerűségét vizsgálták volna, illetve azokat sürgősségük szerint rangsorolták volna.

Ennek jövőbeni elkerülése érdekében a 2004-2006 közötti AVOP és a 2007-2013 közötti ÚMVP esetén is átfogó, a szakmai és társadalmi partnereket is bevonó SWOT analízis készült. A SAPARD időközbeni programmódosításai javítottak a célkitűzéseken és a program-kivitelezés feltételein is.

A SAPARD Hivatal munkaerő fluktuációja magas volt, ami komoly negatív hatással volt a program kivitelezésének hatékonyságára.

Pontosan emiatt a programok végrehajtása során ma már igyekszünk egy stabil törzsgárda és vezetés megtartására, ami az utóbbi időben sikerülni látszik, így – az államigazgatás behatárolt pénzügyi lehetőségei között – legalább a viszonylagos szakmai kontinuitás biztosítható.

Az általános jogosultsági feltételekre vonatkozó szükséges információ nem fedte megfelelően a pályázók elvárásait. Fontos lett volna, hogy a potenciális pályázók világos tájékoztatást és útmutatást kapjanak mielőtt a pályázati anyagukat összeállítják.

Felismerve a tájékoztatás és a nyilvánosság nélkülözhetetlenségét, a SAPARD-ra széleskörű kommunikációs stratégia került kidolgozásra, a következő támogatási programok esetén pedig – a technikai segítségnyújtás intézkedéseinek keretei segítségével – nagyobb figyelmet szentelünk ennek a szegmensnek is. Javítottuk az intézményközi kommunikáció minőségét és mennyiségét is.

A projektek megbukásának veszélyétől való félelem miatt sok olyan pályázó került elutasításra, akik egyébként potenciálisan életképes projektekkel rendelkeztek. A SAPARD Tervben leírt intézkedés-specifikus célkitűzéseket nem támogatták a kiválasztási kritériumok. Kiemelendő a program holt terhének nagy mértéke. Az elutasított pályázatok kiugróan magas aránya megnövelte az adminisztrációs terheket.

Mindezen problémák kiküszöbölésére került bevezetésre az AVOP-ban a döntés-előkészítési bizottsági (DEB) rendszer, amelyben szakmai kiértékelés alapján állandó szakembergárda minősítette a pályázatokat az MVH bevonásával. Így a támogatási döntések meghozatalának segítésére konzisztens mérlegelési szempontrendszer állt rendelkezésre.

A támogatások lassú felhasználásának a legfőbb oka a program kivitelezésének késedelmes beindulása volt, ami az intézményrendszer kiépítésének lassúságából adódott. Másik oka a hosszadalmas értékelési eljárás volt.

Előbbiek az AVOP esetében kiküszöbölhetőek voltak, az NVT esetén viszont az indulás később történt a tervezettnél. A DEB-rendszer az AVOP-ban megkönnyítette és megbízhatóbbá tett a pályázatok értékelését. A 2007-2013 közötti ÚMVP esetén – tanulva az előző programokból – a végrehajtás háttérének kidolgozása és véleményeztetése (ex-ante értékelés)

A pályázók úgy vélték, hogy a SAPARD Hivatal munkatársai által egy konzultációs megbeszélés alkalmával elmondott információ hasznos volt, viszont a pályázati kiírás, valamint a pályázati útmutatóban közzétett információk és feltételek több ponton zavarosak voltak.

A tájékoztatást mind a munkatársak megfelelő informálásával és képzésével, mind a pontos, pályázóbarát és naprakész információszolgáltatással igyekszünk fejleszteni.

Az értékelők szerint a SAPARD Tervben meghatározott mutatókat - főleg a teljesítménymutatókat - nem gyűjtötte megfelelően össze a monitoring információs rendszer. A papír alapú monitoring rendszer valóban nem volt elég hatékony, az AVOP esetén azonban kifejlesztésre került az EMIR, az NVT esetén pedig az IIER, így az adatgyűjtés és feldolgozás elektronizálttá vált.

A kiválasztott intézkedések összetétele nem volt teljesen összhangban a SAPARD Terv prioritásaival, célkitűzéseivel és várható hatásaival.

A vezetői összefoglalóban leírt indokok vezettek oda, hogy a kiválasztott intézkedések közül néhány nem került beindításra, ill. a SAPARD források szétforgácsolása véleményünk szerint a megvalósított intézkedések hatásosságának rovására ment volna. A SAPARD-ban nem indított intézkedések által hagyott üres teret az AVOP és az NVT indulásakor töltöttük ki.

A középtávú értékelők véleménye szerint a SAPARD, mint előcsatlakozási program jól betöltötte a tanulóprogram szerepét.

A SAPARD hasznos eszköze volt a magán-tanácsadói szolgáltatások színvonalának fejlesztésére is, melynek eredményeképpen magas szintű tanácsadói szolgáltatások állnak majd a pályázók rendelkezésére a jövőbeni fejlesztési programok megvalósítása során.

7. A SAPARD program tapasztalatainak felhasználása a csatlakozást követő programok végrehajtásában

A SAPARD-dal ellentétben, tanulva a végrehajtás megkezdését késleltető hibákból, a 2004-2006 közötti AVOP és NVT nem indultak akkora késéssel a források megnyílása után, mint az az előcsatlakozási programnál történt.

Magyarország 2004. május 1-jei uniós csatlakozását követően mindkét új támogatási program intézkedései még a csatlakozás évében pályázhatóak voltak és eredményeket is fel tudunk mutatni. Köszönhető volt ez egyrészt a SAPARD-dal megkezdődött szemléletváltásnak és az intézményi és szakmai háttér megerősödésének és természetesen a kedvezményezett kör bizalomindexe növekedésének is.

A programok időben való elindításának hatása volt például, hogy az AVOP esetén a forrásokat már 2006 második negyedévében lényegében szerződésekkel lekötöttnek tekinthetjük, jóllehet azok jócskán meghaladták a SAPARD anyagi lehetőségeit. Az NVT időarányos teljesülése is megfelelt a várakozásoknak.

A SAPARD esetében a jórészt papíralapú ügyintézés és adatnyilvántartás sok fennakadást és késlekedést okozott, amely helyzet tarthatatlanságára a SAPARD mid-term ill. az AVOP ex-ante értékelői is fölhívták a figyelmet.

Ezen probléma jövőbeni elkerülésére került kifejlesztésre az AVOP-ra is – a többi operatív program irányító hatóságaival együttműködésben – az Egységes Monitoring és Információs Rendszer (EMIR), amely időközben nagyban hozzájárul a sikeres, hatékony, transzparens és közösségi ill. nemzeti szabályoknak megfelelő nyilvántartás vezetéséhez. Az EMIR online kapcsolatban áll az OTMR-rel, így pl. mindig aktuális információkat tartalmaz a köztartozás adatokról (APEH és VPOP adatbázisból), ami a Közösségi pénzügyi érdekeinek védelmét is szolgálja.

Az eredetileg a területalapú és termelési típusú támogatások (EMOGA Garancia Részleg) kérelmeinek kezelésére kifejlesztett Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszer (IIER) kezeli az NVT-t. A rendszer igen összetett és néhány helyen ugyan még küzd néhány hiányossággal, mégis, mivel bevált és biztonsággal működik, a 2007-2013-as időszak agrár-vidékfejlesztési támogatásainak kezelését is végezni fogja.

Felismerve és belátva a tájékoztatási tevékenység fontosságát és a nyilvánosság szerepét a közösségi támogatások menedzselésében, a SAPARD utáni programok esetén ezen csatornák a lehető legjobban kihasználásra kerültek. Igen pozitív példát mutatott a SAPARD utolsó, a lezárást megelőző 3 hónapban megnyitott pályázati ablak (1305, 1306) kommunikációs kampánya, amelyet az FVM társtárcákkal és egyéb szervezetekkel közösen bonyolított le. A kampány eredményeként az összes pályázat felét kitevő vidékfejlesztési típusú projekt érkezett be (1305 esetén 2345 db, összesen 57,8 milliárd forint támogatásigénnyel).

Ezen felbuzdulva az AVOP és az NVT esetén mind az Irányító Hatóság, mind az MVH tudatosan és következetesen használta ki pl. az Internet lehetőségeit, míg ezt továbbfejlesztve az ÚMVP esetén a program már saját honlapot is kapott, ahol nem csak a koncepció megismerésére, de véleményezésére is lehetőség nyílt.

8. A SAPARD és más nemzetközi pénzügyi eszközök koordinálása

A SAPARD Hivatal az intézményrendszer akkreditációs folyamatában, felkészülési stratégiájának eredményes végrehajtása révén, a sereghajtó szerepkörből fokozatosan haladva előre a folyamat motorjává vált. Az eredményes felkészülés és akkreditáció talán egyik legfontosabb pillére az volt, hogy kialakult az intézmények között egy olyan megoldást kereső új típusú együttműködés, amely sok nehézség közös leküzdését eredményezte, és amely révén az elvégzendő feladatok megoldásának hatékonysága ugrásszerűen megnőtt.

Viszont az együttműködés helyett a felkészülési stratégia végrehajtása során sikerült egy teljesen új, megoldást kereső és a megoldások megtalálásában érdekelt külső intézményi együttműködést kialakítani. Ehhez természetesen a partnerek ilyen irányú elkötelezettségére is szükség volt. Szerencsére az eredmények megindulásával egyidejűleg mind személyi összetételében, mind ezzel szoros összefüggésben intézményi hozzáállásban olyan dinamikus együttműködés alakult ki, amely a további eredmények fontos zálogát is jelenti egyúttal ma már.

A belső intézményi együttműködés keretében a SAPARD Hivatalnak a Minisztériumon belüli együttműködést is ki kellett alakítania. Ennek során megállapodás került aláírásra az Irányító Hatóság, a Költségvetési Főosztály, a Humánpolitikai Főosztály, az Élelmiszeripari Főosztály, valamint az iratkezelés, állategészségügy és az informatika területén.

A külső intézményi együttműködés legfontosabb dokumentuma az Együttműködési Megállapodás, amely a SAPARD Program pénzügyi lebonyolítási folyamatát szabályozza részletekbe menően, és amelynek együttműködő aláírói a PM NAO, az FVM, az Államháztartási Hivatal, a MÁK és a SAPARD Hivatal. Ez a megállapodás szintén az akkreditációs kulcskritériumok közé tartozott.

A program lebonyolítása érdekében a SAPARD Hivatal együttműködési megállapodást kötött a VPOP-val és az APEH-al is. Az Állami Számvevőszék a nemzeti akkreditációt, valamint az igazoló hatósági funkciót ellátó egymástól elkülönült egységeivel is igen intenzív együttműködés alakult ki és megtettünk mindent, hogy az általuk támasztott igényeknek is maximálisan megfeleljünk.

A többi tagjelölt országhoz hasonlóan Magyarországon a SAPARD programon kívül, még előkészítés alatt állt az ISPA program végrehajtása, illetve végrehajtás alatt álltak a Phare program keretében megkötött több éves pénzügyi megállapodás. A vonatkozó közösségi szabályozásnak megfelelően, mind a programok előkészítése, mind a célok megfogalmazása koordinálásra került kormányzati szinten, annak érdekében, hogy összehangolt fejlesztések valósulhassanak meg. Felállításra került egy testület, a Monitoring Vegyes Bizottság (MVB), amelynek feladata az EU által finanszírozott, a csatlakozás után is fennmaradó előcsatlakozási programok (Phare, SAPARD) felügyelete és koordinációja. Magyarország EU csatlakozását követően a 102/2006 (IV.28). Korm. rendelet szabályozza az MVB tevékenységét. Az MVB ülések megszervezése (MVB Titkárság) a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség feladata. A SAPARD Program Irányító Hatóságának a képviselője tagja az MVB-nek.

A SAPARD program pályázatkezelési rendszerét úgy alakították ki, hogy az kizárja, hogy a SAPARD program bármely intézkedése más Előcsatlakozási Alapból, illetve más nemzeti

költségvetési forrásból (a társfinanszírozástól eltekintve) támogatásban részesülhessen. Ezen feltétel teljesülésének igazolására a Magyar Államkincstár (MÁK) által működtetett Országos Támogatás Monitoring rendszer (OTMR) szolgál.

A Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal - figyelemmel a Többéves Pénzügyi Megállapodás C melléklet 1. cikkére - a program végrehajtása során kiemelt feladatként kezeli az EU pénzügyi érdekeinek védelme érdekében az ugyanazon célú és tartalmú projektek ismételt párhuzamos támogatásának megelőzését, egy kiadás kétszeri figyelembe vételét.

A megelőzés érdekében a Hivatal SAPARD Működési Kézikönyve kötelező erejű részletes szabályozást tartalmaz az eljáráshoz tartozó felelősség meghatározásával együtt. Ennek keretében minden egyes pályázat esetében:

1. A pályázó mind a pályázati adatlapon, mind az ahhoz tartozó nyilatkozaton büntető jogi felelőssége mellett írásban nyilatkozik, hogy az általa beadott projekt hol, mikor kapott támogatást, illetve jelen pályázat beadásával egyidejűleg hova adott még be pályázatot támogatásigénylési szándékkal.
2. A pályázat feldolgozása során a SAPARD Működési Kézikönyv szabályozza, hogy írásos dokumentációval igazolt formában meg kell arról győződni, hogy a vizsgált pályázatban szereplő projekt részesült-e, vagy részesül-e egyéb támogatásban. Az államháztartás működési rendjéről szóló 217/1998. (XII. 30) Korm. rendelet kötelező érvénnyel szabályozza a támogatást megelőző adatkérés, illetve a támogatás odaítéléséről szóló tájékoztatás folyamatát a MÁK Támogatási Monitoring Önálló Osztály által működtetett OTMR keretében. A kérdés kiemelt fontossága miatt a SAPARD program lebonyolításában együttműködő felek által kötött Együttműködési Megállapodás a kormányrendelettel összhangban megerősíti és egyértelműen biztosítja a kölcsönös adatszolgáltatást. A MÁK, aki felelős a Támogatási Monitoring Önálló Osztály működtetéséért, önálló aláírója az Együttműködési Megállapodásnak.
3. A Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal SAPARD lebonyolítására irányuló Működési Kézikönyve egyértelműen szabályozza, hogy ha a pályázatban szereplő projekt korábban már támogatást kapott (pl. PHARE) elutasításra kerül. Mind az igazolás, mind a döntés írásos formában kerül dokumentálásra a TPM-ben előírt eljárásrendi ellenőrzések betartása mellett. A cél az, hogy ugyanazon projekt ne igényeljen kétszer támogatást. Ha a pályázó nyilatkozata és a Támogatási Monitoring Önálló Osztály nyilvántartása más mutat, a Hivatal megindítja a csalás elleni eljárást.
4. A SAPARD Működési Kézikönyv egyértelműen szabályozza, hogy a kifizetések engedélyezése során a kedvezményezett által benyújtott számlákat „MVH” bélyegzővel meg kell jelölni annak érdekében, hogy további támogatás azok alapján ne legyen igényelhető. A benyújtást megelőzően büntetőjogi felelősség mellett nyilatkozik a kedvezményezett, hogy a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatalhoz benyújtott számlát máshol nem számoltatta el.
5. A Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal a Támogatási Monitoring Önálló Osztállyal történő egyeztetés mellett, azon túlmenően, a folyósított támogatásnak regionális szintű egyeztető ellenőrzését is elvégzi. Az esetlegesen feltárt támogatás ismétlés esetén a Hivatal azonnal intézkedik a Működési Kézikönyvben a szabálytalanság kezelése címszó alatt foglalt szabályozásnak megfelelően. További cél, hogy a TPM C melléklet 1. cikkben foglalt összehasonlítás és a TPM 8. cikk 3. pontjában valamint az A melléklet 5. cikk 6. és 7. pontjának való megfeleléssel egyidejűleg megelőzzük és elkerüljük ugyanazon kiadás

kétszeri figyelembe vételét. Az előzőekben a folyamat részletes leírását a SAPARD Működési Kézikönyv D/2, D/3 és D/6 fejezetei tartalmazzák részletesen.

A Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal független Belső Ellenőrzési Főosztálya az előzőekben leírt szabályzat gyakorlatát ellenőrzi és szükség esetén megelőző javaslatokat dolgoz ki.

Az EMOGA Orientációs Részlegéből támogatott vidékfejlesztési intézkedések alkalmazására, Magyarországon 2004-ben elkészült az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program (AVOP), az EMOGA Garancia Részleg intézkedéseinek alkalmazására pedig a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (NVT). Ezeknek a tervezési dokumentumoknak az elkészítése során a tervezők – akik jórészt a SAPARD tervet is készítették, illetve annak Monitoring Bizottságában is részt vesznek – figyelembe vették a SAPARD intézkedéseit, az intézkedések magvalósításának tapasztalatait is. Az AVOP készítői és a másik négy OP készítői a tervezés során egymással szoros konzultatív kapcsolatban álltak, ami lehetővé tette az intézkedések összehangolását.

Az átfedés mentesség kizárása érdekében az AVOP intézkedéseire, csak a SAPARD szerződéskötések zárását követően kerülhetett sor szerződéskötésre.